

P.de Victoria

HISTORIÆ
PERICULORUM

MUNCHEN
1647

Victoria

STORIAE
COLORUM

1847

1847

18.6

76 2474

1892
STYLISSIS • RISSELI,;

JESU,

1892

PERICU-

DE VI-

AC, SO-

LIUS,

V.

HII,

RAUBII,

VVAGNERI

EVII.

18.6

June -

Lib
do
Ent
Ca
to

BISS ELII,

Libr^a des Fran.
de

ICU.

VI.

SO.

us,

Estant... 32

Cayon... 30

Num... 54

CHII.

STRAUBII,

VS VVAGNERI

olz.

M. DC. XLVII.

0

143

29

num^o 12235

Car 44

St 4

W 38

JOANNIS BISSE

è Societate Jesu,

ARGONA

RIC

SIVE,

HISTORIÆ PERIO

LORUM

PETRI DE

CTORIA, AC S

CIORUM EIUS,

LIBRI XV.

MONACHII.

Formis LUCE STRAUBE

Sumptibus IOANNIS VVAG

Bibliopolæ.

ILLUSTRISSIMO DOMINO
Domino

FERDINAND
LAURENTIO,

COMITI DE VVARTENBERG

Domino in VVald , & Hachenburg

renissimo Eleclori Bavaria à Cubili

& Consiliis , Equestris militia Tri

no ; ac Vice-Domino Burg-
husiano , &c.

JOANNES BISSELIUS

è Societate Jesu,

S. D.

ILLUSTRISSIMO

Tuæ gentis

gnia , FERDINAND

DE LAURENTI,

MES, in ipso sta

laborum meo

vestibulo , velis nauticis infe

manifestè profitentur : Non m

esse magis , quàm *Tuum* , hoc C

consequi. Nec mirandum N

Ad Illustrissimum

nunc *antistes* ac *præles* es, in *Noricorum summo pratorio*) *NOSTRUM illud*
Æs censendum esse, *QUOD AB ALIIS*
NOBIS DEBETUR, *tamei si nondum sit in*
manu nostrâ: quippeni *Tuus* jam tum
fuerit, etiam antequam *Tibi*, *publi-*
côque daretur, hic calami mei *Partes?*
ut, qui profectò *sub oculis*, *pænéque*
manibus Tuis, *concupi* simul cœperit,
atque *nasci*. Cùm enim, abhinc trien-
nio ferè, *Te*, salutiferi fontis causâ,
Rheticas in Alpes secedentem, etiam
ipse, cum amantissimo tui, germano
tuo, *Maximiliano*, secutus essem; ac
diuturnior nos mora *Ladisii*, non
procul *Oeni fluminis* fontibus, atti-
neret: dispicere cum cura mecum
ipse sum orsus; Quonam exercita-
tionis litterariæ genere, minùs ar-
duô, desides horas fallerem: & lu-
bricos in pomeridiânun soporem
oculos, suspenderem? Erant tum in
conspectu pleraque propemodum,
alieni magis, quàm *Europæi*; tum *cæli*,
tum *soli*. Videbamus enim, & sentie-
bamus

damus (adultâ quamvis ætate) *nivales* auras, nebulosos *meridies*; intoleranti *calore* flagrant *vesperas*, atque noctes; *florentes*, senescente jam Junio, *cerasos*; rigescentes, in *lapidem*, *arbores*, ac fontanos, è *larice*, *margines*. Jacebant ante nos, nil nisi depressæ *Valles*; in immensum editæ *rupes*; & pererratæ damis armentisque, sylvestres *Alpes*. Monstrabantur præterea, cœlo, quàm nobis, viciniore, è longinquo *montium* *vertices*; stupendo naturæ prodigio, *stagnis* & *lacubus* *inseffi*, subindèque copioso natati pisce: quorum fluctus, impulsus ventis, aut occulto voraginum spiritu concitati, tanquam in tonitruum iras fracti, reboabant. Quid multis? In *peregrinum* nescio quem *Orbem*, ex assolitis *Bojaria* *campis*, extrusi nobis videri poteramus. quod ut copiosiore fide nobis insideret; faciebant alia non pauca, *terris nostris* *exotica*. Nam & *metalli* *pretiosioris* multò simulacrò, passim *sco-*

puli micabāt, solaribus verberati ra-
 diis : & , quā nitor *fulvus* defecerat,
crystalli sphengitæq; fulgor *argenteus*
 succedebat. Nec deerant, qui, desi-
 gnatis locorum ac mensium limiti-
 bus, nobis *Auri* nescio quos, & *obryzi*
 fluidi, *fontes* prædicarent; sive suo,
 sive rumoris publici, sensu. Certè
 quidem latentis *exuberantisque* terrâ
 suâ *pretii*, monstrabant argumenta,
 populis illis receptissima: FLORES,
 rarissimî coloris & germinie. in qui-
 bus, adhuc meminimus, teste dexte-
 râ *Tuâ* (cuj sunt oblata) *transmarinè*
 prorsus *generis LILIA*; medias inter
 Alpes, consueto cæteris caule, colo-
 réque croceo surgentia; cæterùm,
foliorum insolenti fertilitate. Nam
 hæc elementorum *Alphabeti Græca-
 nici numerum*, singulis in liliis, æqua-
 bant. Ne longior æquo sim: tam
peregrinâ locorum imagine, mens tunc
 ablata mea; cæpit ipsa quoque pere-
 grinari: proptérque tot *cæli diversis-
 simi* similitudines, effigiem sibi quan-
 dam

nam horridioris, sed AURIFERE tamen, AMERICÆ proponere: cœpit quoties cœrulescentē, nescio quam segetem (siliginis abortum) aspiceret; Mexicanum sibi Mayzium in animo pingere: cœpit, viso *Rheticōne*, cum arctis *Engadinorum* vallibus; sibi met *Peruvii* montana *Tramontanaque* fingere. Donec, imaginum ejusmodi crebro recurſu, demum illud desiderio sedit, quod sederat ingenio: lubuitque, stylum saltem succisivum, deducere per *Occidentalis Indię* promissum quamque *Romę* memoriam. Commodum autem fuit, ut in PETRE VICTORIÆ brevem *Commentariolum*, sub eas ipsas horas, inciderem; dum sarcinularū mearum abstrusa scrutor. Ejus laboris, pæne jam in fabulæ suspicionem defluentis, ex ipsa brevitate; miserationem pariter & cupiditatē concepi, quàm primū in HISTORIÆ justæ volumen redigendi. Quapropter ego tertiō post, quàm adveneram, die, manum con-

festum admovi : quotidianaque, sub
 luminibus Tuis, & aspectu, *lucubratio-*
ne, nihil fortasse quidem ad *Aristo-*
phanis & Cleanthis lucernas, aliquid
 tamen ad stomachum meum, & ani-
 mi flammam, perfeci. Nam *Tres pri-*
mos illic libros, ut meminisse potes,
 expedivi. *Pauciores* ne concinna-
 rem, præsentiæ tuæ creber interven-
 tus effecit; qui *dormiturentem* stimu-
 labat : Ne *plures* autem; temporis
 arctæ leges, & *Tua*, pro meâ vâle-
 tudine, gratiosissima *sollicitudo*, præ-
 scripsit; *crebrum laboribus* ~~frangere~~
injiciens. Usque adeo, pulcherrimo
 temperamento, conatus meos & *in-*
citabas pariter, & *inhibebas*: dignissi-
 mus, hac tuâ suavitate, qui novus
Scipio, novus *Gaius Mæcenat*, *Alphon-*
susque Siculus, audires; siquid in me
 melioris *Ennii*, siquid *Maronis*, & *Pa-*
normitani, reperisses.

Regressus porrò *Tecum*. & ex *valli-*
bus Oenanis, *campo* terrarum ac lit-
 terarum restitutus; *reliquos Argonau-*
ticôn

ticòn duodecim libros, partim Monachi; Landspërge partim, prioribus illis adjeci, per diverticula curarum, & otiũ; quantulumcunque mihi Suggestus indulsit Ecclesiasticus. Næ, qui solet in lapide quoque, violenter impulso, durare, neque statim concidere, volantis impetus; idem in me, Tui Nominis, ac recordationis auctoritate (quanquam inter difficultates non paucas) perennavit: affectum scriptionis fovit, & protrudit: quoad in meta denique suscepti laboris, seipso defungeretur: operique summam manum imponeret.

Hinc ergo prodiit, *Tibi que nunc ad obsequia præstò fit, toties promissus ille PETRUS; ille, Iasone melior, & priscis Argonautis veracior, VICTORIA; quem hisce, quos paullo prius demonstravi, titulís patrocínio Tuo debitum, tametsi desponsus non esset; favoris tamen in me Tui, beneficiorumque grata recordatio, jure plenissimo Tibi transcriberet. Cùm*

)(s Tuis

Tuus igitur *in solidum* sit; reliquum est, ut, legitimi ritu possessoris, in ejus Navim *pedem* ponas: & PETRUM hunc universum, *Tuis* solius obsequiis *mancipatum*, *manu* capias; non ut *Patronus* duntaxat, sed etiam (si quod aliquando *Tribunalis* tui curæ tibi respiraculum indulserint) ut *Lector*. NON Tu quidem (fateor) parem in hac historia, *Tuis* *Tuorumque* gestis *cothurnum* invenies, nam, demissioris argumenti *soccis* usus, primi Scriptoris candor; sine manifestissimo *Veritatis* adulterio non poterat ad grandiora, per figmentum, insurgere. NON hîc ergo leges, inquam, *Serenissimi Genitoris Tui*, FERDINANDI Ducis, Martium spiritum; cujus arma victricia sensit, defensa quondam *Colonia*; redacta sub obsequium *Bonna*; fugatus *Insula profanator*, & in *Batavos* ejectus; expugnataeque tot validissimæ munitiones & oppida. NEC Tuametipsius quidem hîc castra, bellicæque gesta, FERDINANDE
LAU.

LAURENTI, reperies; quæ *Tu* sub signis quondam *Tillianis*, uni primùm, mox geminis legionibus *Tribunus* & *Duëtor* impositus, fortiter expedisti. Sed, quanquam Operis hujus *Acta* nihil *ad Te*, *Tuæque* pertinebunt; quippe, tota *memorandis Americanis* impensa: nihilominus tamen haud pauca *meorum leviorum*, admonere te legentem *Tuorum* poterunt *graviorum*. Ità, cum hîc *flumina*, cum *torrentes* crebros, cum *æstuaria maritima* pervolves, ingenti cum discrimine superata; tunc animo recurrent, perfultati *Tuis* à turmis, perstricti *Tuis* armis atque conflictibus, & hostili cruore tincti, *notissimis Germaniæ fluvii; Rhenus, Albis, Allera, Lupia, Visurgis, Odera, Mosella;* quosque referre, prolixum foret. Cum in *naumachiam* incideris *Hispano-Scoticam*; cujus *pars magna*, *Petrus* meus, adhuc *parvus*, fuit: tecum ipse recolles, *Baltici* ris insulam, *Ushedomum;* turmis tuis, & tuomet *Marte, Cæsa-*

ris in obsequio retentam; nec minùs,
confertas cum *Cimbri*, cum *Batavis*,
cum *Gothis*, *Cattisque*, prospero sæpe
congressu, manus. Subibit animum,
captus ad *Dorstam*, cæsis *Hassis*, *vigi-*
liarum supremus Præfectus : & occu-
patæ virtute tuâ validissimæ muni-
tiones, *Firstenaviensis*, ac (quam olim
Serenissimus quoque *Pater Tuus*, sed
operosiore molimine, ceperat) *Rek-*
linghusiana. Nec poterit præterire
memoriam *Tuam Hassorum* ingens &
insolens, non jam miles tantùm, sed
prorsus *exercitus*: cùm in Tuas, quas
tum ad *Monasterium*, *Vestphalorum*
metropolin, stationes habebas, id est,
Legionē unicam; improvisus & *vesper-*
tinus irrupit. Cujus tu, cùm in oculis
civium, vim longè superiorem, cum
paucissimis obfirmatè sustineres; alas
aliquot, turmâsque *delēsti*; reliquam
aciem omnem, cùm *cedere coëgisses*,
tamen infectatus adhuc es : & *in ter-*
gis fugientiū. ferro scripsisti longè me-
morabiliorem, quàm quisquam no-
strum

strum in *chartis* calamo, *Victoriam*.
 Quid? quòd & circumventus tan-
 dem & dispoliatus à barbaris, *Petrus*
 meus? olimque DEIPARÆ præsidio
servatus inter fluctus; *Tua* quoq; tibi
 fata, læva juxtà, secundàque, reno-
 vabit? Quando per proditionem *Tu*
 quoq; *captus* ab *Hasso. Batavis* (nam
 militiam miscuerant) jàmq; *diem plus*
decimum, ducentis hostium stipanti-
 bus, varia per loca raptatus es, iner-
 mis, seminudus, impastus: ut Vesaliã
 primùm, & hinc Francofordiã ab-
 trahereris, *Regi transmarino* sistend⁹.
 In quo rerum articulo, stantibus jam
sub acie novaculæ, fortunis Tuis, non
Tu quidem, ut PETRUS meus, DEIPA-
 RAM; sed, *Deipara* conjunctissimam
 MAGDALENAM, in vota cœlò devo-
 cãsti. Nec illa vocanti defuit; sed,
quibus olim precibus quatrIduanum fra-
tris sui bustum, in Vitam; iisdem ea Li-
bertatem Tuam, per tot jam dies con-
clamatam, in tutum reposuit; immisâ
 divinitus Trevirensi, nescio cui, Tri-
 buno

Ad Illustrissimum

buno mente ; qui , cum paucissimis
multitudinem aggressus hostilem ,
Te , non absque prodigii clarissimis
vestigiiis , in pedes & incolumitatem ,
restitueret : & hoc quidem , *nondum*
evolutâ temporis metâ , quam Voto
speique tuæ tute præfixeras. Quod
Tu Cœli de te grande meritum , haud
aliter , ac VICTORIA noster , *litatione*
sollemni quotannis , & animo gratissi-
mo , recolere gaudes , in Oetingano
Liberatricis Tuæ Templo : tantò *Te*
professus obligatiore , quantò tunc
Te meministi , castris Tuis *maiore cum*
gloria restitutum. Namque vinculo-
rum indignitate vixdum exsolutus ;
raptim , & à vestigio primo recupe-
ratæ *Libertatis* , contractis , quantulas
potuisti , copiis : *Ducem eundem* , cuius
nuper in manus per dolum incide-
ras , es ultrò persecutus. Eum , arce
licet , & præsidio firmò ferocem , ob-
sidione tamen aggressus ; imperata
coëgisti , mox & vincula *Tua* , victum
accipere : bonis omnibus successui
Tuo

Tuo plaudentibus, & vulgatum illud acclamantibus; CEPISTI, QUI TE CEPERAT! Quo Tu factô, COMES fortissime, *Casarem* nobis *Dictatorem*, post tot sæcula, revocâsti: qui comprehensus quondam à prædonibus, ad *Pharmacusam* Insulam; ac, lytro persoluto, tandem expositus in litore: continuô, deductâ classe, piratas illos ipsos persecutus, ac nactus; primùm eos in compedes, deinceps & in crucem, compegit.

SE D, quò (quæso) quorsúmve, *præter oleas* (quod dicunt) & *destinata* feror? atque, dum *Nuncupatoriam* meditor; *Historiam*, & pæne *Librum* jam ingredior? Nempe, plus dicere non volueram; quàm, *Argonauticôn* meorum lectione, multam *Tibi* veterum Tuorum, tam *Gestorum*, quàm *Periculorum*, memoriam, obiter occursuram. Quare *volens favensque* Libros hos capere, COMES *Illustrissime*: PETRIQUE nostri NAVEM hanc, sub inclyti Nominis & INSIGNIUM Tuorum

. *Ad Illustrissimum Comitem de Wartenberg.*

Tuorum VELO, permitte quiescere:
securam utique (si *Tutelam* spondeas)
& indemnem, adversùs injuriæ cu-
jusvis procellas, futuram. Nam, si
Myrmécida sculptam *Quadrigam* &
hujc infidentem *aurigam*, alís suis
etiam *Culex* potuit, aut *Musca* rege-
re: *Palladis* hunc & *Neptuni Currum*
maritimum, id est, *ARGO meam*, non
multò latiùs feliciùsque proteget
LEO Tuus? Cujus vel solum *Caput*,
regio decore conspicuum; meis *ARGO-*
NAÛTIS auspicium facit secundissi-
mum, & *priscis* omnibus inconces-
sum. Nam, quam illis *revehere*, ma-
gnum erat, post cursum; nobis (ab
ipso statim portu) donatum est,
emittere, Navim *Coronatam*. Vale,
Comes Illustrissime. Monachii 3.
Non. Maji.

AUCTOR

AUCTOR

LECTORI BENEVOLO.

Super Operis hujus instituto, consilioque; nec non, de scribendi ratione, gestorum Veritate, deque Tis- tiali causâ & explicatione, quid sentire, Lector amiceissime, debeas: commodius non potes, quam ex subnexa statim epistolâ, quâ doctissimum Amicum sum allocutus, intelligere. Quam Tu proinde sine gra- vamine, si vacat, percurras licet: Unde, tanquam ex littore, totam hanc ARGO nostram, eminens prius contempleris; ne prorsus in eam hospes, & sine Pal- ladis ductu (quod ajunt) in Palladis fabricam, intres.

JOANNI SAMSONI,

Viro Clarissimo,

Archiatro, S.

QUID agam nunc, aut in quo se studio curæ meæ fatigem?
tertiis jam, iisque sollicitis litteris, interrogas, S A M S O N,
Amicorum veterime. Non committam, ut longius diffe-
ram expectationem tuam: sed, quanquam adhuc multo Martis
viis infestis; aliquid ad te conatum meorum transmittam: in
penna tamen duntaxat & charta. Vellem equidem, eâ felicitate,
quâ Cæsar quondam, ad Q. Ciceronem epistola; per medias ho-
stium acies, ad tragulam amento deligata, jactu pervolaret! S I C
igitur, post longum intervallum, da me, Vir Clarissime, quod nô-
tis, acteneas, habe per compendium. Ex quo tempore divulsa
nostra, non animorum, sed corporum, mutua præsentia fuit; cum
tu, nobis invirissimis, ad Eburones, puto, tuos, nostratis cœli
fastidio, regredereris: ego, non pleno post interposito mense,
Ratisponam, secundo Danubio, defluxi. Clausis autem tunc, Sue-
cici fremitus formidine, publicis ut plurimum Lycæis; vel certè
timidius sonantibus Musis, ut in Pythagoræ Sigæa crederes ple-
raque cum Athenâ demigrâsse: tunc demum amicorum aliquot
Tullii, Bruci, Pomponisque repetitis exemplis, de privato quo-
dam Tusculano nobis circumspicere cœptavimus: & Academiæ
cujusdam

eisdem umbraticæ titulo, non ut Arpinas Orator, ad Placendum,
 sed ad arborem tamen, ni fallor, Mori, quotidie pactis horis, ad
 studiorum veterum exercitamenta repolienda, coire; ne, con-
 tracto situ, squalerent ac senescerent. In his litterarum collegis
 erant, qui vivunt etiamnum, & quorum tu plerosque nosti, Geor-
 gius Ahenobarbus, Didacus Oryzius, Sebastianus Summon-
 tius, Magnentius, Lagus, Apellius, Renvvardus, ac cæteri; Rhemi
 pariter, & Istri riparum alumni: nunc, multarum in litterariis
 Olympiis coronarum, viri. Scis; cum Ingolstadii simul essemus,
 & uterque nostrum Illustrissimos Regni Polonici Palatinos Nief-
 vyzios, Alexandrum ac Georgium, fratres germanos, ad Eloquen-
 tiam formaremus; ego de cathedra, tu domesticis palæstris: scis,
 inquam, & meministi, quàm crebra nobis, ac pæne quotidiana,
 dissertatio, mutuos per dialogos, intercesserit, super consumma-
 tissimo, non solum Facundia, sed etiam Historiæ, tum opere,
 tum discrimine, delectique: cum ego meam tibi discutiendam
 Adelphidæ, tu Bertii curas Geographicas (Rerum gestarum con-
 dendis narrationibus planè necessarias) utendas dares. Qui tunc
 igitur utriusque nostrum; idem postea, te jam à nobis digressio, ser-
 mo recurrebat, in meridiationibus illis Academicis: super Histo-
 ria plerumque, superque diversis ejus generibus, agitari solitas;
 sedque spatio plusquam semestri, partim inter dictamina, partim
 inter experimenta declamatoria. Præcipua tamen, & diu fuit, ac
 frequentior, Commentariorum mentio: de quibus, quod res erat,
~~differēbamus. Semen hoc esse vultum~~
 fusioris, & ex professo se spargentis in grandius volumen, Histo-
 riz. Commentariorum esse; nudam potere, sine compectu, sine
 vestium luxu, colorumque pigmentis, & certè succinctissimam,
 Gestorum veritatem: cujus è simplicissima narratione, paratum
 (ut in Bruto suo Cicero loquitur) habeant, unde sumant, qui ve-
 lint operosiores historiam scribere. Sed è diverso; spatiosioris,
 & velut adultæ jam segete, per ampla camporum luxuriantis Hi-
 storiz, partes esse; non jacere brevia per concisas narratiuncu-
 las segmenta rerum; ex quibus Lector plus habeat, quod divinet,
 quàm quod sciat, ac teneat: sed potius plenis quasi manibus ac
 volis dispergere totum illud, quod dicendum est, ad rerum caput.
 Nec id quidem usquequaque sollertis Historici videri, parçè se-
 minantium more, dicere quædam plenius; & omittere plurima: quasi
 rei gestæ lacunis quibusdam, per intervalla, relictis; sed potius im-
 plere sulcos pariter atque porcas (ut sic cum Varrone dicam) de-
 scriptionibus, judiciis, distaminibus, documentis, digressiun-
 culis, concionibus, suasoriis, dissuasoriis, affectibus. In summa
 denique, Conditoris rerum gestarum plenioris, esse; non in-
 cedere per summa tantummodo narrandorum fastigia; sed potius
 stylum ad negotiorum, quæ percenset, radices, ac profunda, de-
 scendere: vel in explicandis (ut Tullius ad Lucæjum dixerit) re-
 rum

memorare causas, vel in remediis incommodorum: cum & reprehendit Auctor ea, quæ vitio peranda ducit; & quæ placeant, proponendis rationibus, comprobant: & uno verbo, liberius agere debent. Ad hunc ferè modum multò restrictiores esse limit Gallico, C. Cæsar festinavit, inter medias castrorum curbas (Hir- tio teste): qui Sallustio copiam, aut Livio successuro, præbere quondam argumentum possent operis amplioris. Ac tametsi fac- nos Cæsar à scribendo deterruit, etiam inimico Cæsaris accessan- te; non tamen id naturâ factum est Commentarii, sed felicitas- faciendi que primi scribentis: qui, gloriâ dictionis & ubertatis lon- gius ablatas, legitimus Opus composuris, non tam adumbra- tionem fecit actorum suorum, quam prorsus umbram & abigine- splendore sui. Pari ratione, M. Tullius, sui Consulatus Commenta- rium, Græcè scriptum, misit ad Posidonium, hominem Græcum & ac mox alium, Latine confectum, promisit ad L. Loccejum, rerum Romanarum conditorem: ex quibus uterque deducerent plenio- ris & ornatoris Historiz corpus. Vt præteream Q. Curtium Rus- sum; cuius Decem de gestis Alexandri regis Libri, planè non aliunde videntur, quam ex Aristobuli, Nearchi, Megasthenis, & Ptolemæi Lâgida compendiis, in quorum, tot descriptionibus & ceterisque refertum Opus, excelsa. Nam descriptionum quidem illam, & Orationum militarium, venustatem atque copiam, nec apud illos, quos memoravi; nec apud ipsum Arrianum, il- lis longè posteriorem, reperias. Ornato Madurenfis Philosophi mentionem ac testimonium; ut cuius, vel ob solam obscenitatem, & novati sermonis horrorem, minoris habenda sit auctoritas, quam ratio. Quem sanè tamen constat, Luciani, Sophistæ Græci, librum, qui Lucius, & ONOS, inscribitur, non plus decem, aut duodecim foliorum opusculum; in Grandissimum Asiæ, & Vndecim librorum Metamorphosin, extendisse: nominibus tan- tum immutatis; & Luciani sermonis angustis, in latissimum nar- rationis campum eductis. Sed eorum neutrum, in Historicorum non modò curiam, verùm nec in Senaculum quidem admittimus, quippe læsæ Veritatis ac Pudoris reos; & præter hoc, Fabulatores. Mihi verò nunc de Commentariis, & rerum verissimarum Actis, Digressio suscepta fuerat; fortasse longior, quam vel tua, Sampson doctissime, patientia sufferret: vel Epistolæ leges, reciperent. Sed tu memineris, quoties me, tanquam debitum, exegeris; & de silentio diurno questus sis? Nunc igitur & Epistolam habes, velut Officium Amicæ & Proximæ, cœnæ Sortem suâ Creditor, cum scœnore. Quò pertinuit igitur (inquis) hæc tua de Commenta- riis & Historiis excursio? Sciam intelliges; me non præter Ca- sam evolasse. Tu namque, Quid agerem ego, frequenter inter- rogabas. Ego, quò planius questionem explerem Tuam; tantò exactus sum, & à fonte, procreari. Nunc igitur in viam re- vertor.

DE COMMENTARIO

verror. Illius Academicæ, de qua scripsi, Philologiæ, cum mihi quotidiana pænè, sanèque dulcis, memoria recurreret: conitiss denique, mecum ipse Specimen aliquod, privatos intra parietes exprimere. De materia porrò cogitanti; commodissimum est visum, PETRI cujusdam DE VICTORIA, nobilis Hispani, periculofum ITER AMERICANUM: quod ipse, qui cum Sociis expertus erat, postquam, omni jam discrimine perfunctus, in sicco constitit; secum Limæ, quasi per otii lusum, in Commentario formam redegit, Hispano maternoque sermone: qui tamen post hæc translatus & in nostram linguam est. Illius autem Commentarii, VICTORIAM esse, nec alium, eumque veriloquum Auctorem; deprehendere potes ex Alegambza, tibi non peregrinâ, Societatis IESU Bibliothecâ. si te fortè, cæterorum otiosum, ipse litterarum ordo detulerit ad Petri Goveæ nomen.

Hunc porrò Commentariolum, in multis planum & perspicuum; in quibusdam nonnihil ficiorem, & pænè dixerim, sterilem reperimus: locis quoque non paucis perplexiorem, & tot subinde noctibus offusum (nescias, Auctorisne potius, an Interpretis, admissio, nebulas affectantium?) ut non rarò pugnantia; quandoque verò, nisi quis ex Historiæ Peruanæ cognitione, Geographiæque radiis illustraret, penitus incredibilia videretur. & in America mediâ Citeram, narrare. Nec me tamen absterruit hic opacus, & implexus in se lucus: quò mihi præcipuum, æm tisco-perum labore, perumperem obstantia; difficultates extricando, discordia conciliando, languidiora festivitate narrationum erigendo: quæque supra fidem apparebant, simillimorum ab aliis gestorum auctoritate firmando; vel, causis denique modisque negotiorum & casuum eruendis, Historiæ certitudinem omni figmentorum suspitione liberando: quin & locorum urbiumque, si quas (ut sæpe), Commentarioli compositor prætermisisset, Descriptiones, quoties res posceret, intermiscendo. Breviter! quid præstiterim; siquando primum ipsum Auctoris Compendium videre tibi illustrareque contigerit, deprehendes: & difficultatum, si non æstimator, certè quidem admirator, tecum illud fortasse Virgilianum repetes; In Tenui (sed non Tenuis) labor! Nec tamen interim illud mihi Civilis Prudentiæ pronuntiatum arrogaverim: quo, Factum subtiliter Emendans, laudabilior eo prædicatur, qui primus Invenit. Namque novi vulgatum illud: INVENTIS ADDERE, FACILE videri. Quod porrò VICTORIAM, viderem, non solum ingentes inter spes, sed insuper numeroso eum comitatu, trans Oceanum deportatum; velut novissimum querdam Iasonis æmulum (qui, si fides Orpheo, non Phasin solum & Colchos, verum, Herculis ultra Columnas, Atlanticam æquor adiit) post tot alios, sed poëtas, ausus sum & ego (quantquam Historiam & professus, & complexus) Operi meo titulum AEGEANTICON imponere; verum AMERICANORUM.

ET HISTORIA.

Id autem tantò præstari silentiùs, quòd multa, per hos omnes libros, aliorum eadem Heroum inferretur mentio; qui, superiori maxime sæculo, factis ex Orbe nostro tellis, glorià plusquam Iasonià, Novas Insulas & terras aperuissent. Exegi verò laborem. **LIBRIS** (ut videbis) **Quindecim**: Quorum plerosque tamen, minimè longos composui; Græcorum, & in his, Eustathii, securus exemplum: quin & Romanorum, non dico Iustini, cuius professio tota fuit, in Abbreviatione Trogi, Brevitas; sed Cn. Gellii, veteris Annalium scriptoris, & aliorum. nonnullos autem Libellos (maximèque Postremos) feci Brevissimos: ut quidem nostratis sæculi novo; sed interim fortassis non ingratis sumus. Quippe, post longiorum fastidium, cæterorum constructio, vel ipsa succissionis varietate mereri veniam debet: Et libelli, citò suum ad finem fugitivi, tamen hoc dulcedinis habent; ut lectoris gustum, si placent, acuant: si displicent, non dā torqueant.

Habes occupationum mearum, Vir inclyte, si non campum, at præfectò pulverem, sudoris filium: quem tu, licebit, siquando nancisceris (nam certò mittam) utcumque merebitur, ita sub trutinam, aut vannum, voces: & vel, si videbor operam fecisse, ponderes; sin lusisse, decepisseve, ventiles & excurias. Ac certè vereor, ne de duobus his postremum malis, & deligas. Potes enim (jam dudum prælagio) meum in hoc, si non styhum, at argumentū, incēssere: potes, licentiā vetustissimæ familiaritatis, dicere reprehendentis indurus frontem; Cur tu rursus, in tanta spectatissimarum segete materiarum, prætermisissis grandibus, exilum Victoriā, tanquam ad seriam tibi curam, assumpsisti? Quare Profectionum potiùs & itinerum Amoenitates, quàm Annalium armatas expeditiones & castra, sequeris? Sic est, mi **SAMSON**: & contentem habes Reum; cæterum, propter hoc ipsum utique, clementi Tabellā dignum; quòd is non tam suo, quàm genii sui vitio, delinquit, ex tristibus curis ad faciliores quandoque lusus inclinantis. Trabeas, & paludamenta, cum Rognis Robisque publicis, alii deducant; ad hæc talia celsiore spiritu facti: vel meametipsius serior (si Superis cordi sit) ætas. Hactenus juvenit, & ignoscatur, aliquantò remissioribus, in humano liberòque stylo, thematicis indulisse: Sicut Pictorum nonnullis, videmus, laudi potiùs, quàm vitio, dari: quòd, ædificiis, castris, ac vultibus hominum ferarumque prætermisiss; artem omnem, & colores, montibus, sylvis, fluviis, æquoribus, & id genus cæteris regionum deliciis, impendant. **QUOD** enim quisque cupiditas ænatiùs; hoc & feliciùs, præstat. Puto, me, perpensis hisce rationibus, non tibi modò, viro capacissimæ facilitatis; sed, in te, cæteris etiam, si non probatum, at excusatum iri: cū præsertim, non epistolam duntaxat meam, sed (quod non multò post erit) **VICTORIAM** ipsum acceperis: cui Tu, rogo, si volum aliquem, inter Musci tui veteres inquilinos indulgeas; &, si locus

alius

DE COMMENTARIO, ET HISTORIA.

alias non vacat, Imaginis saltem Primi Sæculi Societatis (quam ad me donum gratissimum misisti) Grandis libri, Parvulum successorum esse permittas: non, ut lacunam illius absentis impleat; sed, ut liberalitati tuæ, quoties aspicietur hic meus, gratias acclamet; & tam magno volumini, pro quo, tam exiguus stat succenturiatus libellus, tantò sæpiùs & manifestiùs Imparem se confiteatur. Adelphidem, Iocoverum, & Illustrium Ruinarum Propylæum, nondum tibi, quamvis toties efflagitanti, mitto: sed adhuc premo, premamque; quoad tu, Monasteriensibus à Mercuriis, nobis Caduceum, ac scilicet Irenen ipsam, Pacemque firmam, nunties; neque fallas. Nunc enim, dum adhuc Martis in campo Comitiaz sunt, vix Togatis illis meis, Curissque locus est. Convitium videbitur Ignaviz Recenti facere; quisquis Priscorum Virtutibus, hac tempestate, grande præconium. Itaque manum, non quidem de tabula penitus tollo; sed tamen suspendo. Tantisper tu Vale, salvus ex me, cum utriusque nostrum Amicissimo, quem nōsti, quēque soles Alterum Te nuncupare. Puto, satis intelligis, me designare Nierenbergii felicem Interpretem. Eum tu beatus, & viciniore, quoties vis, allóqueris, apud Vbios constitutum propemodum (si mecum componaris) de ripa Rheni, ripam ad alteram, transmissa voce: cū interim ego, trans Danubium & ultra tot amnes projectus, tantū à vobis distem. Ob hoc ipsum, Tu me tantò feliciore; si nihil aliud, illud certè compendii præ me consequeris: quodd illi Tu Pyladi nostro, SALUTEM PRAESENTIOREM, & ut Propior Amicus, Dicere potes: & ut nobilis Medicus, Præstare. Monachii, prid. Kalend. Majas. Anno CIO. IO. XLVII.

Tuus, quem ex Icaria nominare soles,

ILIBESSUS.

H 15

HIS TERRIS, HIS PETRUS
AQUIS, HIS SYRTIBUS A-
CTUS,

VIVIT ADHUC TAMEN;
AC TABULA SERVATUR
IN ISTA.

ARGONAUTICON
AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI
DE VICTORIA

LIBER I.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. *Petri de Victoria natale solum, & genus. Ejus desiderium, Orbi Novi, maximèq; Peruvii, lustrandi: cui tamen abnixè parentes repugnant. De his agit ipse Petrus Victoria, in Comentarìolo Itineris sui Americani; quod, ab eo conscriptum Hispanicè, postea Germanicè versum, & Ingolstadii typis excusum est. Paginà 1. & 2.*

II. *Petrus Victoria votorum compos, Hispania, in Africa consinia: non sine memorabili memoria, de paterna domo, de matre, quin & ipsà Hispali; quam, una cum vicinis urbibus ac locis, obiter describit. Commentarioli paginà 3.*

III. *Atlantici Maris amœnissimus intuitus. Pectus Victoria, rerum maximarum expectationibus impletum, ultro fortunam adversam in se provocat. Prater navigantur Africa littora. Comment. pag. 4. & 5.*

IV. *Insulis Fortunatis appellitur navis: quas Victoria describit; cum primis verò Caprariam & Ferram narrationibus illustrat ac proditorum in bellis obsidionibusq; perfidiam detestatur. Comment. pag. 5.*

A

V. P. i.

V. *Primus America conspectus. Celeritate nautica in pelago Vetus, ac Recentior, sed diversissima, ratio. Laus magnetis acúsque nauticae. Insula Barloventa, ceteraq; Americana: & in his Matalina, cum incolis eorúmque moribus. Comment. pag. 5.*

VI. *Ad Insulam Margaritam utrunq; appellantur. Ea describitur, unà cum insula Cubagua, & utriusque inter sese discrimino. Comment. pag. 5.*

VII. *De iisdem Insulis duabus, maximèque Cubaguâ, per Hispanorum sollertiam inventis ac relictis. Narratio paullo diductior, de Christophoro Columbo, ejus comitibus, & Regulo Cubagua: deque margaritis.*

VIII. *Celocem, unionibus onustam, cum nauta simul Americano, Victoriana Navis in consortium suum assumit. A Caribana Provincia Pratore Hispaniensi, per epistolam Hispani evocantur adversus Scoti, in Oceano Atlantico pradantes. Comment. pag. 6. & 7.*

IX. *Ducibus Aeughi, duces animantur ad pugnam, cum Scythi mittendâ. Preparatio ad navale certamen; consiliúmque de invasione nocturna. Comment. pag. 7. & 8.*

Andalusia, quæ pars est HISPANIAE BÆTICAE, caput HISPA-
LIS est urbs; SEVILIAE vulgò
nomine, fluvioque Bæti, cujus
ripis incumbit, per orbem famo-
sa: mercibus quidè maxime transmarinis, re-
rumq; copiâ cæterarum, quarum fructu mor-
tales in lauto victu, vitâq; sunt, celebris: inco-
larum tamen, convenarumq; frequentia, longè
ecle-

celebratio: ac nobilitatis multâ stirpe splendoréque magnifica. Quam Urbem producere verbosius, non est nunc animus, neque consilium: ne scribere quibusdâ studiosius, quàm veraciùs, videar; amore natalium, & affectibus, pro more calamum influentibus. Quippe paternum mihi solum, Hispalis: nomen. Petrus Góvea, Victoriarum clarâ de familia: domus avita paternâque, tum & auctores vitæ; sicut utrimq; genere fortunisque conspicui, sic indulgentiâ piâ filii notabiles. Nam & illos populus, ob opes & gloriam; & illi me, propter spem posteritatis, in hoc uno capite stantem, intuebantur. Sed mater præcipuè, muliebri genio filii teneram ætatem adulata, fovebat Infantiam, amplectebatur pueritiam meam. cujus tamen jam tum aures, blandimentis mollioribus occlusæ, subferocis rigoris quiddam præ se ferebant: ad altiora scilicet indole trahente; peregrinâsque, nescio quas, glorias ac spes, eminus ostentante. Detestabar itaque segnis otii desidiam inexpertam; &, trans cognitum Solem exporrectis desideriis; Vlyssis, Iasonis, & ARGONAUTARUM, labores cursûsque, cum eorum Erroribus, animo volutabâ. Neque parvum proposito magno calcar addebant; quotquot ex Insulis, aut exterâ continenti, quotidie remeantes, longè dissita referebant: Fortunatas, Brasiliam, Mexicum, Castiliam Auream, Hispaniam Novam, Hispaniolam; longissimæque supra pelagus Atlanticum projectas Philippinas: ubi ferebatur, in Orientem suum, absolutô cursûs circulo, Sol noster Occi-

dnus revolvi. Sed cupiditatum acerrimus stimulus, Peruvianus Orbis, Mexicanas inter & Antarticas plagas, in obliquum jaccens, alliciebat *Novorum admiratricem Adolescentiam*; cum, præter regionis peregrinam faciem, jactarent maritimæ plagæ theatrum; æris clementiam; montium aurum & argentum; gemmarum fossilium latebras; æquorum pacifica monstra; quarundam urbium magnificum nitorem, ac regium luxum: &, si quid præterea, post Americum Vesputium, aut Columbos & Pizzaros, audaces nautæ, vel visum reppererunt, vel haustum fabulis nuntiârunt. Hæc omniâ, rariorum avidam mentem impellebant, ad extera sequenda. Quibus accedebat, animi celsioris incitamentum ingens, experiundarum difficultatum altus imperus; cui, longinquis in Navigationibus, nunquam deesse materia virtutis posset: &, super hæc, quotidianis incrementis gliscens, libertatis amor; domesticæ disciplinæ repagula perrumpere, pædagogicæ dictaturæ tandem exsolvi, præproperus: *vix aliâ magis re pueritiam, quàm observatorii oculo, cruciante.*

Cæterùm huic obstabat consilio, primùm omnium, communis parentum reverentia, pæneque terror quidam; Filii votum, quotidie jactatum, aut amaro cum risu discutientium: aut, ob oculos positâ roboris & auctoritatis immaturitate, detestantium. Nec enim duodecenniô (sicut eram) tunc primùm excedentem, Navigationibus, & periculis incertis, fore parem: quæ res duæ non pueros duntaxat, sub Hyla fabuloso nomine; nec solas A-

ria-

viadnas, sub iisdem segmentis: sed prorsus Hercules ac Theseos, virilis audacia nomina, fregissent. Ducum, & Heroum esse tales animas, tales spes: & ideò Duces, & Heroum vires quarete; non Puerum, adhuc bullâ nitentem, & , nisi pudor audacis postulati deterret, crepitacula crepundiâque quassaturum. Vbinam lacertos illos, & firmitudinem? ubinam ingenium, prudentiam, experimenta? Quem, & unde, rerum usum, alienas gentes ac mores invasuro praesinatum & praescriptum? Pubertatem adhuc longè; quanto longius Indias, & intò Carlo sepositas Insulas, pusionis jacere: vix paternorum panatium limen, citra nutricula comitatum, transgredi sueto? Quid aliud hac intempestiva desideria, quàm aniculae deliria, quàm infantulorum fomina, quàm praegnantium picas, & in pariete depictorum militum, cum umbris digladiationes esse? Quiesce tam igitur: & , intrâ vastos securusque felicitis dissalis muros, mihi pro certo proponerem; universum esse Terrarum meliorum Orbem inclusum. His Parentum dictis, tanquam ascia quadam, præcisâ Spei ramis, veluti Truncus & rude lignum, intrâ patrios hærebam parietes: contentus, dum fors melior se daret, silenti mecum murmure premere devotarêque dilatas cupiditates.

II. Sed (sic Numine disponente) non ità multò post, toties iterato, jamque pæne conscripto postulado, latius ostium casus patefecit. Pater enim, quò nemo contentiosius obstiterat; die suo clauso, mortalitatem tandem, & imperium domus, amplevit: matri fortunâ omnibus, & unico filio,

filio, cum vacuo thalamo, relictis. Hujus ego viduitatem, vixdum persolutis Inferiis, interitiùs aggressus: omnes rationum & argumentorum arietes adolvebam; quibus animum illius flexiliorem (& tunc solitarium, mœroribùsque luxatum) in consensum perpellerem, & expugnarem. Neque defuit importunitati successus suus. nam illa, sexui luctusque sueta lamenta, facile diluebam constantiâ: cùm mater Solitudinem objectaret suam, & cum juvenia formâ, contumeliis obnoxiam; si testis ego, custôsi que decederem: cùm ætatuæ meæ teneritatem insequeretur; &, in corpore quantumvis fortiusculo, tertium decimum nondum expletum annum: cùm lacrymas, cùm ploratus suos, funebrêque peplum, cùm paternos conjugalesque manes, & omnia discessu meo turbanda, crepitaret. Quæ posteaquam bona mulier (& filio, quàm sibimet; indulgentior) diebus aliquot occinisset; id totum vox una mea, tanquam clypeus quidam, retudit ac perfregit: cùm reponerem obnitenti; *Victoriarum* universo sanguini sœvum atque gloriosum, & Matri quondam lætum plausibilêque futurum: quâdocunque per famam ac fortitudinem inclarescerem. Tunc enimverò, minimè pugnatæ mulier indolis, acquievit; süssque posthabitis commodis, filii votis generosis manum dedit; ad quasunque vellem terras, commeatum & vitæ subsidia pollicens. Ità prorsus nihil est, quod non precum importunitas, & obstinata voluntas, extorqueat: *Cyrêque (nescio cui) Sanguini cedens adamantem;*

*Ur; & assiduus natorum assultibus, maternae aff-
fectus atque Sanguis.*

Tam secundo successu lztior ego; premen-
dāque, nequis corrumpere, occasionem
tatus: triremem Hispali reperio, pronō Bz-
ti delapsuram in Freti Gaditani fatices; &
hinc, per Oceanum, Carthagēnam Ame-
ricæ septentrionalis urbem, procurfare cer-
tam. In hanc, cum sociis, & multā vecto-
rum remigūque turbā, tanquam Novam
Argo, cūm incendissem; Quod bene feli-
citerque succederet! passis velis è navali-
bus provolo: Matre manuū filii, tanquam
vaticiniō quodam ultimi conspectus, arctius
teneriūque stringente; littūque sicum co-
piosis fletibus irrorante. Nos autem, Ia-
sone armatores & Theseo, Bati nostro su-
premū decurrimus, flumine gentilitio;
quod prisca Tartessum quoque, recentio-
res autem, Arabicā barbarie, Guadalqui-
virium nuncupārunt: quasi dicas, Fluvium
Magnum. Hic alicubi vadisior, plerum-
que tamen justissimō profundo (quod &
ideo nautæ sequuntur) in Atlanticum se
Mare provolvit: ostiō, leucæ nostratis spa-
cium in latitudinem æquante. Lævā Ga-
des jacebant: ac paulō semotiūs, Fretum
strepitabat Herculeum, compressis littori-
bus arctatum. At ex obliquo latere, pro-
vectis in altum; Africæ celsiora, primāque
montium dorfa, renidebant: & Maurita-
niæ citenioris vestibula. Dextrā verō Lusi-
taniz supremus ad Occidentem angulus;
Sacrumque, quod appellant, Promonto-
rium remicabat. A fronte, quacunque
▲ ▲ forent

ferrent oculi, totius Atlantici maris im-
mensa vastitas, placidissimâ fluctuum, sed
nonnihil crispante planitie, procumbebat.
Hoc æquor Aegzum, hoc Euxinus mihi Pon-
tus, ad meos Colchos, erat: certò destina-
tòque mentis (ut putabam) robore; quid-
quid post tergum reliquisssem, oblivione sem-
piternâ sepeliendi.

Sed, ut videas *natura motus primos in-
mendabiles, & affectuum indomitos spiritus;*
tametsi rationis lupatò regere coneris: primam
ego itatim noctem, in navi sine somno du-
xi. Recursabant curæ vigiles; &, cum ama-
bilis materculæ mœstâ recordatione, tur-
bidissima penatum paternorum desideria.
*Tamen, utcunque sit, Iuvenulam esse, nobilis
ortus, totius jam domus subsidium; & tuerim in-
timò nunc fulcro destitutam: placidam moribus,
compositam animi dotibus, suprâ sui saxus lon-
ges; indulgentem cum temperamento; severi-
tatis ac blandimentorum mediâ. Et, quod
his omnibus vivaciùs mentem penetrabat; Ego
illò, nec alio sanè, Petrum Goveam uterò pro-
gressum esse; qui nunc tamen fugeret eam, cu-
jus pectore lactatus esset. Ut omnia cetera de-
leret Oblivio, Longi temporis certissima Fi-
lia; Genitricis certè nomen, & teneritudinem,
expungi corde nullis saculis posse. Quæ cum
mecum ipse crebrò cogitarem, ac dicerem;
fluebant (neque dissimulaverim) repugnan-
tis per genas, tacitæ jugesque lacrimæ; non
sine flagrantium genarum purpurâ: qua-
rum ruborem (alioquin erubescere nescia);
tristis illa nox totidem æ quot refulgebat,
fideribus, in lucifugis meis luctibus accen-
debat,*

debat. Ac ne patriz quidem urbis, & Hispalensium deliciarum, in imagine memoriz mez silentium erat: cùm iniquissimus cogitationum turbo circumsonaret animum, in totius Bzticæ recordatione demersum, & : *illam, illam* (diceret) *relinquere terrarum partem potuisti, qua parves orbis omnes post se felicitate relinquit? Illum utraq; ripa pinguem & uberem amnem? hinc quidem cum Italia, cùmque Sala Carissaque, Constantiam, Sanlucaris oppidum, ac Trianam? ulteriore vero Batis ripâ, Palantiâ, Cabécas, Nebrissam, & alterum illud vetustiusque Luciferi fanum? Præter hæc, in medio (quâ se partitur fluvius) spatiosam, ad Syenæ Egyptia modum, insulam, juvenutis Sevilliana lufibus sepositam? Parva sunt hæc (ingerebam ultrò mihi, mœroribus augendis) Potuisti, mali sane, potuisti valedicere ficcis oculis Hispali tua, tot aliarum urbium (nisi quis vera negat) Gemma? siquis autem invidet, etiam Regina? Siccine posthæc cariturus es (& hoc quidem saculis perpetuò secuturus) illius urbis pomariis amœnissimis? illis magnificis mœnibus, atque propugnaculis? illis, tantò structis ac ductis impendio, fontibus, canalibus, viridariis, pratorii, palatiis? Potes illud deserere memorabile, quôque decentius nec omnis habet Hispania, (apitolium? illam Speciosa DEIPARAE clarissimam, verèque regionis basilicam? cujus amplitudinè majestatique, cujus lato pariter ac venerabilè splendori, vix orbis Christiani templa, simul juncta, (a) content? Et non eris deinceps in oculis tuis illa celsissimi fastigii Turris; vnde*

A 3

latissimè

Antifimus, ac voluptatis plenus, in circumjectas plagas, & in ipsam propemodum Africam, prospectus?

III. Hæc ipse mecum, pugnante phantasmatum vicissitudine, donec dilucesceret, agitabam. Sed tunc, occurrentibus alterius & recentioris cujusdam amphitheatri spectaculis; priores mentis imagines (usæ solet) posterioribus cesserunt. Id, Oceanus erat Atlanticus; cujus paulatim, magis ac magis, tota prodibat in conspectum facies. Hoc mare cæteroquin, Hispali Gadiunive Sinu solventibus, plerumque sub principia navigationis procellosius, inclementiusque; nobis, cum omnium admiratione, secundiorem divino favore cursum indulxit; tanquam per otium, & non per laborem atque periculum. Illius igitur usus ego blanditiis; ex æquoris aspectu mille voluptatibus oculos pascebam: mille considerationum lusibus animum differebam. Arridebat, in imensa diffusum spatia, pelagus; & in unum collecta visus compendium (immaniter alioqui distantia) Pontus atque cælum; influebátque blandó miraculó, non assuetis intuitibus, aquarum sine fine campus; & vibrantium fluctuum, quoties ventó sinuantur, crispatis sulci. Tantæque spectandi dulcedo viscavit intentum animum; ut me neque sueta novitiis vectoribus nautea, multum avocaret: & insuper juvaret stantis malaciz blandus viror, cœrulâ subopacus umbrâ: subindèque solaribus etiam radiis gratiosus. Tunc enim verò vel maximè, tanquam iugitro navigationis iustitiô, deliciis imaginæ

gnationum me pascebam : sexcentisque dis-
 positis in mente votis , aliud ex alio deside-
 riorum filum trahebam . nunc , quidquid
 optando comprehenderem , id indubitata
 sorte processurum : nunc , quidquid unquam
 veris vanisve praeconiis Hispania iactasset , ex
Indipetorum ore : totum illud fore meum .
 Alias Americæ veteres opes , ac , nescio cuius
 Gvanacax regis , solidum auro palatium ,
 cupiditateolvebam ; tanquam alter Iason
 Aurei velleris rapinam . Interdum & terra-
 rum undæque prodigia , Cete , Sirenas , Glau-
 cos , ac quidquid longè petita credulitas fa-
 bulatur , itineris longi levamenta mihi sin-
 gebam . Immo (siqua fides juvenilibus , &
 adhuc inexpertis , impulsibus est) ipsas *mo-
lestias ac radia* , quorum fertilitate redundat
mare , diligebam . Venirent sanè ventorum
 adversi flatus ! ingruerent cum procellis &
 tempestatibus decumani fluctus , typho-
 nes , naufragia ! descenderet , & incumbere-
 ret meo solius capiti , cælum omne cum
 nimbis suis ; & , cum aquarum furore Ne-
 ptunus totus ! Inventuros parem tot ma-
 lis VICTORIAM ; & in pectus , solidè præ-
 paratum , concursura calamitatum prælia .
 Fluctuarem sanè , quotidieque perirem ;
 dum modò curiositati meæ nullum pela-
 gus , nullus Orbis angulus , vel clausus es-
 set , vel inexploratus . Tales inter Fortunæ
 provocaciones , animus ibat ; & unà , trire-
 mis nostra . quæ primùm quidem secun-
 dùm Mauritaniz littora , tranquillè dedu-
 ctos , Fessani regni cuidam portui nos appli-
 cuit ; quem La-Rachium nuncupant . inde ,
 littus

Ittus idem obliquo legentibus cursu, Salam, flumini (quem Rebátam dicunt) impositam urbem, ac Portum: post Hainocalam, Benizium, Titam, oppida navaliáque maritima, deportavit. Donec, ad lævam tandem, omni procúl excussâ Mauritaniam, Marocchianóque regno, maris alto transversis velis influximus; & Africam radere destitimus. Ibi malacia nos affixit; nec molestâ tamen, neque diuturna. Quare, revalsâ anchoris, & in Oceani vastitatem emotâ triremi: velis, remis, & vento Cæciâ pariter colludentibus; ad eas, quas nos hodie Canarias, prisce Fortunatas etiam dixerunt, insulas adpellimur.

IV. HARVM, indetortó servatô procursu, sinéque navigationis ambagibus, sparium, ab extremis Hispaniæ finibus, est trecentarum Leucarum. Contra Mauritaniam, quâ monte premitur Atlante, sitæ sunt; sex quondam número, necnon diversis ab appellatione nostrati pleræque nominibus: cùm olim *Ombrión, Iunonia Prima, Iunonia Secunda, Capraria, Nivaria, Canariáque* dicerentur. nostrâ verò tempestate Septem inclaruere, quarum nomina celebrantur & loca, *Lancaróta, Fortevventura, Grandis Canaria, Tena-iffa, Gómera, Ferre, Palma* (b) repertæ nostris ab hominibus, & pariter appellatæ, sub annum salutis millesimum quadringentesimum quintum. Hæ cunctæ vetustum *Fortunatarum* nomen emeruerunt aëris clementi genio, fructuúmque tum felicissimo proventu, tum copiâ. De Septem autem Insulis ea, quæ potior; quia
Gran-

Grandissimum Canum jam olim multitudi-
ne redundavit, CANARIAE nomine seque so-
rorésque suas, per orbem tradexit: duratque
saeculis etiam nostris, ignobilis tam nobi-
lium insularum nuncupatio.

Porro placidissimam omnes coeli plagam
fortitè sunt; quippe sub Cingulo temperato
sitæ; propterea quòd, ab tricesimo ferè gradu
positionis Arctoz, per transversum jacent;
ostionis propè Gradibus ab Æstivo Tropico
remotæ. Multæque sunt, quæ Fortunatas no-
bilitent, non hodie minùs, quàm olim: justis
aliorum scriptorum voluminibus memorata.
Ceterùm ego cùm singularum, uti quæque
recensebatur, nomina mirarer: & ungue ro-
sò, mecum rationes appellationum exquire-
rem; vidit hoc de vectoribus quidam, matu-
rus (quantùm apparebat) & longo maris usu
acquaquam Canariarum hospes.

Hic ad me conversus; in vocabulis, in-
quit, hæere te, noto. Singulis quæ causæ,
quæque sint origines, discutere longum esset.
Ego solius Caprariz titulum, in exemplum
tibi ceterarum exentero. Quid est? inquam
ego. Caprisne, sicut illa Grandis Canaria ca-
nibus, abundavit? Et illo; Non multùm, in-
quit, abis à vera conjectura. Capraria, quam
vides, ista, primùm Inagua dicebatur. At
Hispani (quorum regibus nunc omnis hic in-
sularum ordo subternitur) cùm in eam prin-
cipiò victricibus armis penetrassent; adver-
terunt, lætissimas segetes non aratro, non
pomere, non bidente bipalióque, vel sarculis,
ac ne boum quidem ungulis, exerceri; sed
(quod stupeas) capris in iuga sociatis, & in-
A ? quales

quales ramosóſque truncos per jugera tra-
hentibus, (c) indigenas fregiſſe terram, &
comminuiſſe glebas. Caprino præterea cor-
nū, nec alio paſtino, ſpecus & latibula mon-
tium, in hyemis ſuffugia, tanquam domos,
aperire ſolitos.

Hic ego, narratiunculā fidei tam probabi-
lis non indelectatus, longiùs arceſſere præce-
dentium ſæculorum annales ſum orſus; &
compluribus interrogatione ventilatīs, ſci-
ſcitari tandem; ſiquid de Ferrea quoque,
quam nominarent, inſulā cõperiffet? Non
eunſtatus ille; Bene, bene mones, inquit.
nam nec hujus quidem Inſulæ memoria ſub
rubigine jacere debet. Ferreum (vt ſcias) illi
cœlum, ferreum terræ ſolum; quod inter æni-
gmata numeres, in tanta gignentium fertili-
tate. Sed, mihi crede; Durus illis (uti dixi)
Sol; adamantina ſidera, noverca tellus, videri
poterant: cū anno toto nec pluvias deor-
ſum cœlum dejiceret; nec rivos fontēſque
ſuſſum humus propelleret. Ergo ſiti perpe-
tuā plantæ, ſegetes, animantēſque marce-
bant: & vacāſſent cultore terræ; niſi mirabili
quodam ingenio natura parens ſuccurriſſet.
id tale fuit. Quotidianis ardoribus, quantu-
lum fuit vaporum, attractum, & in nebulam
collectum; per vesp̄eram in aëre pende-
bat. noctu verò (quo tempore cœlum alibi rorat)
& ante crepuſculum matutinū, ſcendebat;
neque tamen, uti nebulæ noſtrates, fortuitò,
vel in quemvis ſubjacentis ſoli tractum; ſed
in locum, quaſi præ cæteris dilectum. ARBOR
enim ſtabat, in inſulæ prop̄e meditullio, ſpa-
tiò diſſuſa; foliis, æterno virore lætis; denſa
ſurculis,

Sarculis, & opaca ramis: Nuci ferè similia,
 sed peregrinioris fructûs atque genii. (d) Mu-
 ris eam & fossis insepserant incolæ; non ali-
 ter, ac nos, siticulosi in locis, publicos fontes
 atq; puteos. Et revera fontis erat instar stirps
 illa. nam humor iste, quem dixi, per noctem
 omnē in aëre suspensus, sensimq; recidivus,
 posteaquam ipso moræ tractu coaluisset in
 Nubem, incumbebat arboris illius cacumini.
 Roscidō deinde lentōq; stillicidiō resolutus,
 omnes imbuebat ramos atq; folia: quem, sub
 lucis exortum, quassatis sarculis, in subjecta
 vasa doliāque decutiebant; hominum peco-
 rumque solō quidem & unico, sed copioso ta-
 men quotidianōque refrigerio. Poterant hōc
 subsidio nostrorum hostilitatē multos in an-
 nos Ferreani distinere: si Nubeculam illam &
 Arborem in ditione tenuissent. Ac certē stu-
 pebant oppugnatores Hispani; quid tandem
 obsessis, in communi fontium penuria, tanto
 cœli fervore, sitim mitigaret? lāmque de sol-
 venda, quam tot mensibus urserāt, obsidione
 consilia, desperationi proximi, volutabant;
 cū, ecce tibi, scortum insulanum perplexis
 rebus operā interposuit. Hæc libidinosa mu-
 lier, ne contihentioris linguæ, quàm sexûs es-
 set; non contenta, sagacis naturæ vulgare my-
 steria, quibus sui cives ad eum usque diem
 sustentati fuerant: aditu per lenocinia me-
 retricia repertō, post proditum corpus suum,
 etiam murum ac munimentum cum Arbore,
 suis amatoribus, patriæ libertatis hostibus,
 vendidit & subegit. Arbore sub potestatem
 Hispanorum redactā; spes pariter & ani-
 mus, ac libertas Ferreanorum, concidēre.

Malue-

Maluerunt enim, sub alieni dominatûs jugo, jus suum; quàm, sub intoleranda fidi, vitam & animum projicere. SED tamen lascivam perfidiam, capite postea meretrix luit; popularium suorum mutuò dolò, procùl, aliam in insulam, avecta: patriæque pessumdata, tanquam in inferias & funebre solatium, jugulata; non improbantibus, posteaquam de supplicio compererunt, Hispanis. Hæc cum diceret ille, quem memoravi, vector; exclamat, qui tertius nobis assidebat, Sacerdos quidam Castellanus. &: *O, factum fortiter (inquit) ac secundum talionis leges! Sic, sic omni Perfidia ruat in auctores suos! Sic, & non malis artibus, vincere persistat noster sanguis, Hispanus miles! vel certè, si peregrinas & inconductas aliquando fraudes, ex eventu verterit in suas occasiones & victoriam; prodita teneat, proditorem execretur. Alioquin si saepe nobis Tarpejà sit opus, ad Capitolià perfringenda; si, Trojanum ad excidium, Sinonum artibus, & Helenà pravaricante; si Scylla fabulosis amoribus, ad Nisi regis purpureum & capillare fatum; aut Romilda (e) nobilibus historicis ad Forum Iulii capiendum: Si denique bella vel nulla gerimus, vel nulla conficimus, nisi per Scorta; quàm quæso, speciosis sub Arcibus, immò Fornicibus, triumphum duceamus?*

V. Hæc nobis, narrationum gratâ vicissitudine versantibus; secundus ab tergo ventus, & mox excitator, supervénit; in parato jacere pontones; navigationis momentum instare: properaremus, si, præter Canarias, alium etiam Orbem, & Americas, cogitaremus. Admonentis igitur vocem, nul-

In morâ, pariter confurgimus: & in pristinam recepti navim ac stationem (*quodque Carites omnes approbarent, precati*) cursum resumimus. Is fuit, sine diverticulis; ac nullis exscensibus interruptus. Nec adeo multi dies interfluxerant, cum, apparentibus eminus veluti quibusdam montibus, conclamare nautæ cœperunt, Americam, Americam! &c. Se Primas alterius Orbis insulas conspicerè; Se Cæribum littorales Alpes agnoscere. Mihi miraculo Navis nostræ celeritas erat; ut, quæ die, non amplius quinto decimoque, quam Europæ conspectum reliquerat, jam primas Americæ frontes & vestibula, nobis commonstrasset. Cuj vetus ille meus, qui Canarias mihi nuper explanaverat, polyhistor; Parum, inquit, est hoc; quod tu nunc primum, *tanquam insulam. Augus Priscus* quidem temporibus, cum adhuc, sicut omnia cetera, suis in incunabulis (ut sic dicam) Ars jaceret nautica; nec, præter Thessalicam Argos, facile classis ulla miraculi colorem haberet; tardis remigiis hæ tabulæ natantes incedebant. Nam, vel à littorali deligatas lora puppes, secundum continentis oras, agebant; Actam legentes, ut Securitati cursûs consulerent. Vel (ut Phœnices ac Græci remiges) ab alterutrius ursæ cœlestis, certorâmque Siderum motu pendebant; indimotâ vigilantium oculorum custodiâ. Vel (f) extincto cœlò, stratisque ventis, Aves emittebant, continentem alicubi, vel Insulas, perito volatu petituras, & hoc ipso classibus aliquid de via meliore locuturas. id quod Taprobanæ insulatoribus fuisse familiare memorant. At
 hodie

hodie posteaquam excogitatum Ferrum est, qujus lingulam mucronemve Magnete gemmâ perungunt; hoc est, Acus, quam dicunt plerique NAUTICAM: hanc jam solam (sicut ipse vides) sedens in puppi nauclerus in conspectu semper habet. Ex hujus, in partem omnem conversione; tanquam ex Dodonzis quercubus columbîsve vaticinans, omne gubernaculi regimen solis pæne nutibus attemperat: & magistro navis, remigumque directori, celeritatis tarditatisque, recti deflexisque cursûs leges, sine naufragii periculis & metu dictat. Quô sit, ut, Cæcis maximè flantibus, & Hispanas triremes à tergo trudentibus; horarum non ampliùs quaternum ac vicensimum intervallò, centum milliarium Germanicæ Geometriz (putà, Ducentarum leucarum horarumque) spatium maritimum, quotiescunq; volumus, vulgò transcurramus.

Quibus dictis, ego magis, quàm priùs, attonitus; Credere tamen peritiori malui, quàm Pelagi vias ad calculum, scrupulosâ supputatione, redigere. Stabat inter hæc magis ac magis in oculis Novus orbis; agentibus coepti clamoris lætitiâ, quotquot eum eminus agnoscebant, jam antehac aditum. Nongentorum milliû intercapedinem ab Africæ possremò portu, peritiores Pelagi mensores numerabant. quô percursò spatio; primas Americani Maris ad insulas proram adjecimus.

Harum insularum ingens, in hemicycli figuram numerus, ab Australi Maris Atlantici tractu jacet; & flexu curvatò, sinuatur in æstivum Occidentem; ad Insulas usque, quas nos, Sævi Barloventas appellant. Has distare com-

pertum

pertum est ducentis circiter passuum milli-
 bus à continenti: licetque (si qua Fides exper-
 tis) è locis editioribus oculos, hinc quidem
 ad Floridam, illinc autem ad Patagónum us-
 que terras, & ultimis Austris vicinam Chi-
 eam, immensissimo spatio, circumferre. (g)
 Sunt in his, insigniori nomine, Diva Lucia,
 Tábagus, Barbádos, Guadalupa, Desscada,
 Bartholomáis, Granata, Barbara, Martinias,
 Anguilla, Sombréra, Virginésque: cujus po-
 tresti nominis amplius quinquaginta re-
 censentur. Cingulum est hoc Insularum ex-
 terius; & ab littore longius discedens. Inte-
 riore verò flexu sparſæ jacent, Vincentia, Ma-
 tinina, Marigalanta, Monserrata; cùmque Di-
 vz Crucis, Insula, quam Aves dicunt; & Esta-
 da. Principem in his omnibus locum, sicut &
 medium præne situm, tenet Martinina: quam
 & Matitinam nonnulli, quidam etiam Mata-
 linam, indigunt; portu comòdam, & aqua-
 tioni peropportunam. Cæterum, omnes has
 insulas ad usque Barloventas, Cárìbum gens
 (seu Caníbales) suis lembis & excursibus in-
 festant, effera natio: deque lintribus, quos
 Canóas ipsi dicunt, grassari solita tellis vene-
 nò tinctis; agitare terrâ marisq; (tanquam in
 saltu bestias) humana corpora quotidianis
 venatibus; & comprehensa, sine discrimine
 truculentérq;, jugulare: mox, cocta crudave,
 nullo gulæ distinctu, devorare. Quo factum
 ut Cárìbum quoque Canibalúmque nomen hæc
 sortiantur Insulæ: quoniam complures earû,
 quâ præsidia deficiunt Hispanorû, vel tenent
 illi, vel terrent; quippe propter desertas litto-
 râ, & interiùs jacentiù terrarum vastitates,
 barbarorum ac latronum asyla; nec non per-
 duellium.

duellium, & quisquis Christianam servitutem fugâ rupit, perfugia, dolosâque receptacula. (b) Ceterum nos, jam pridem dulcibus destitutos ad potum undis, ad se Matinâna pertraxit; aquationi, cujus ipsa perliberalis est, intentos.

6. Sic, paucis insumptis ad necessitatem & quietem diebus, cursum resumimus: &, prosperè nos ferentibus Euris, post dies item non multos, in conspectum Insulæ cujusdam, vulgò Margaritz, decurrimus. Hanc falsò quidam à Diva Margarita Virgine, nuncupant; cum istud sibi nomen ex meritis & opulentia sua, non ex Patrocinio vel auspiciis, induerit; unionum quippe (quos & margaritas Græci Romanâque dicunt) in paucis opulentia & copiosis. Nec tolerabilior error; qui cum Margaritarum Insula, Cubaguam confundunt. Quanquam enim mari cingatur utraque; quanquam littus utraque meridianum urgeat, ac neutra priores alteri concedat, unionum piscatu vel copiâ: tamen penès Cubaguam vetus opulentia, cum veteri dissonôque nomine; penès Margaritam autem divitiæ simul, & vocabulû recensius, hæserunt. Distant præterea locis; haud exiguo (quod compérimus) litterum ac maris intermeante spatio: quod Cubaguam ad Orientem, Margaritam autem ad Occasum (interponentibus se Testigânis Insulis) semovet. Neque minus est inter utramque, seu telluris, à magnitudine; seu fertilitatis, ab indole, dissidium. CUBAGUA namque, passuum millibus haud amplius octodecim spatiosa; si Margaritis destituatur, ac Nitri spumâ,

spūmā, quam incolæ legunt : inter despectissimas marium terrarūque particulas jacebit ; sordida , squalida , cœlo soloque iuxta sicca,sterilisque : nullo neque graminum,nec herbarum aut olerum , ac ne exluarum quidem , adjumentō vel solatiō. Sine fontibus præterea,cisternis,puteis,atq; rivis : dulcium laticum egestate , quotidie cogitur in contrinentem meridianam aquatum excurrere ; septem millium intervallō,quo fluvius Cuāma dirimitur à Cubāgua : cujus ab ripis undam potabilem petunt,ac reportant.

At Margaritarum Insula , tricena Germanicz Geometriz milliaria circumplexa;tamenſū fontanz subinde tam inops , ut æquali pretii pondere , vino refertus cadus , & alius undā,vznum eat;tamen,hac maximè tempore , commitigatum terræ solum , pabulō, plantis,frumento gentilitio (quod Maizium Americani dicunt) sale præterea , cuniculis, & armentis, super unionum ingentem copiam, pæne luxuriat. cū horum, è diverso, plerorumque Cubagna, terræ quadam intrastabilitate , sit incapax : exasperante præsertim agrorum fastidium indigenarum ingenio; quibus alicubi nihil ferocius. Horum fuscus color, capillamentum rarum , barba nulla,viſtus ex ostreis;quid possunt in hominibus illis aut magnum , aut bonum , aut humanum, polliceri?

VII. CAETERVM ego , eūm dierum aliquot ingratum otium traherem : luce quadam , productis in multam vesperam sermonibus,interrogare cœpi,super origine nominis , quo MARGARITARUM Insula præ cæteris trium-

triumpharet? itémque, quibus principiis, & hæc, & Cubagua, se Regibus Hispanis præbuissem? ut quibus vel sola posterior, ex unio-
num annuo quincunce, perhiberetur num-
mum Aureorum quindena millia, fisci censi-
bus locupletandis, inferre. (i)

Sciscitantis sermonem excepit idem ille, qui sæpius antehac; veteranus, inquam, Polyhistor; quem inter ARGONAUTAS Orpheum dixisses Nauplium: aut inter Græcos ad Tro-
jam, Nestora Neleium; ut, cujus ab ore (non
minùs, quàm Orphæo Nestoreoque) melle
dulcior plerumque fluere oratio. Talis hic,
plurimi Maris & experimenti vir, neque ru-
dis annalium gentis nostræ;

QUÆDAM, inquit, loca, sicut homines, ab
inveterato nomine nuncupationeque, per-
grè decedunt; ibi præsertim, ubi pertinax in-
digenarum indoles accessit ad consuetudi-
nem; quibus odiosa suspectaque Novitas
omnis est. Ea si non obstitisset, CUBAGUA
diceretur hodie PRIMA MARGARITA: Se-
cundaque nomen altera sortiretur. nam ali-
quanto priùs ad illam est, quàm ad hanc,
commerciorum factus gradus: donec, etiam
ad Occiduam Insulam promotis velis, utri-
usque Piscatus intravit unam in sagenam &
lucrum Hispanæ felicitatis. Id in hunc mo-
dum evenisse, de majoribus ego comperi.

Christophorus Columbus (is, qui primus, Ca-
stellanorum regum auspiciis, Occidentales
Indias detexit) quater omnino Calibus, quas
Males cognominant, solvisse dicitur; & Ocea-
num pervagatus Atlanticum. Cæterum illà
navigatione, quæ serie tertia, fertur in an-
num

Annū incidisse millesimum, quadringentesimum, nonagesimum septimum octavūve (namque variant rumores) CUBAGUAM eam ipsam, de qua tu, VICTORIA, quæstionem moves, attigit; instructā rebus necessariis classe, sed haud quaquam populosā. nam prædiis Dominicam, cæteraique nostratis juris Insulas, firmaverat. In anchoris fluctuanti prætoriz navi, Tabagum inter & Cubagum, ac littoris insulani faciem eminus speculanti, piscatorum se globus offert, operi graviter intentus; nullo tamen (quod vehementer nostri mirabantur) in exonendis retibus pisce, vel aliā maris vivā prædā, renidente. Columbus igitur, expeditā scaphā de suis, quas ad prætoriam deligatas circumvestabat, mittit animosiores; qui de piscantibus exceptos, ad sese pertrahant, sciscitatum; quod genus negotiationis, aut artis, quæstusque sequerentur? Sed Barbari, quod res erat, suspicati; simul peregrinarum magnitudine navium perterrefacti (multo namque minores ipsi Canóas, nostrisque scaphis contemnendas, agunt) in litus Cubaguanum priores evasere: subductis eodem momento lembis quoque; quos, more gentis, depalis littoralibus revinxerant. Ibi jam in tuto constitutis, & globatim vitis foeminisque spectantibus; esse miraculo classis Columbae, prætoriz granditas, remorum ordo, velorum ac ridentum volatus & inquires, habitus omnis atque cultus classiariorum, barbaro mento virilem majestatem ostentantium. Stabat in eo coetu, cujusdam de piscatoribus uxor. hujus collum, densā lucentium
marga-

margaritarum serie coornatum, conspicuus è Castellanis nautis unus: cùm non dubitaret de muliebris ingenii levitate, quin ad permutationem nullo negotio, solòque curiositatis studio, pertraheretur: de *Patella* è terra *Malaccaica* fictis, & przsigni nitore lucidis, unam aliquam protulit, ac perfregit. Mox, in littus concepto saltu, fragmenta rartz testæ (rem, nulli barbarorum ad id usque temporis conspectam; ac propter hoc ipsum pretiosam) ad omnes mulieres circumtulit. Earum pleræque baccatz, monilia sua Castellano concesserunt: fragmenta luti *Malaccaici*, tanquam dignum pretium, receperunt. Ità nauta, pro rei minimæ dispendio, maximas opes reportavit.

Columbo primùm ea res videri permira; potiusne magis, an sobrii barbari, negotiationem tam disparem inissent? Anxix ipsa potiùs copia, merci tam pretiosæ vilitas, annasceretur? Alios igitur aliosque submittere, lembis alteris atque tertiis: quorum pars nolas ac tintinnabula; pars acus netricias, & sartorias forficulas; nonnulli de *limo Valentino* fictiles patellas, ac fragmina, venditarent; & invicem ipsi margaritas licitarentur. Valuitque successus, namque nec istis emptores emptricisque defuerunt; & nostri, pro suis nugis, sex ampliùs margaritarum libras retulerunt; variante quidem baccarum magnitudine: cæterùm nullâ fraude vitiatæ, aut degenerantibus unionibus. Ibi *Columbus* exclamasse perhibetur; Commilitones! rem factam habemus! in parte terrarum eâ sumus, quæ faciliè *Croësum* etiam, & avaritiam *Mida*

dz satiet ! statimque littori prætorem applicuisse.

Confluente tantisper Insulanorum omni multitudine (sed exermi) totumque littoris marginem prætexente : *Cumânas* quoque, *Cubaguz* tunc regulus , famâ novæ gentis excitus, supervénit. Is Columbum, per sermonis interpretem , prolixè statim ac perquam humaniter invitare : suas, quantulascunque facultates, & hospitium offerre : denique multis orare; Ne dubitaret navalibus, néve testis, succedere. Sed Columbus, ut in re nondum exploratissimâ; prætereaque sagax cumpri-
mis , distinguere promissorum constantiam à facilitate verborum, officiisque simulatione; perplexus hære, loco persistere, moras quæ-
rere nescireque : prorsus nec homini se, nec cœtui pollicitisque, præceptis credere. Cum interim, de *Cubaguanis* simplices quidam, & *Cumânas* omnes è sua sinceritate moribus *Cumânas* essent æstimare; Columbi navim ac lemas ultro conscendere; mirat-
que vestium, barbarum, & gladiatorum habitum : posteaquam etiam sarissas Hispanicas, ac formidandas acie curvatâ bipennes, viderunt; & ad extremum immanes quoque tormentorum militarium machinas considerârunt : in ultimum stuporem dati sunt. ac jam non inspicere tantum revererisque; sed prorsus, tanquam cœlo lapsos, adorare cœperunt. At aliquantò major ab nostris stupor & miraculum invaluit; tot millium unionum contemplatu, quibus *Cubaguanorum* omnium, in comitatu Reguli sui, cervices circumfluebant. Hoc enim verò dignum tot periculis,

B

tot

tot Syrtibus, & naufragiis, ac mortibus, afflic-
tisse pretium; cujus fructu, non poenitenda
videretur, etiam ipsius (si foret opus) lucis ac
spiritus hujus jactura. Thalassarchus igitur
ipse, jam totus in lucrum inhians, interro-
gare signis ac nutibus; vadenam has colla-
divitias eruisse? At Barbari digitos in Ma-
re, littoribus proximum, intendere: Ca-
noasque suas, seu lembulos, instrumenta for-
tunati piscatus, commonstrare. Quibus, uti
quàm plurimum & securissime Columbus
crederet; cum tamen presentiam suam in-
terponi rebus incompetis nollit; Reguli
postulatis & invitamentis hætenus indulgit;
duos ut lembos, Hispanis onustos audacio-
ribus, submitteret: in altum ipse, dum illi
promissorum fidem explorarent, regressus.

At Hispanos in terram expositos, magnâ
populi stipante sequentē multitudinē,
Cumanas (quem dixi) *Consulæ*, fide
bonâ, citra dolum ullum, excepit;
perque turbæ medium, decussat in urbem
(ut tunc) Regiam, ac gentis primam. Vbi,
posteaquam in ædes palatinas introducti
sunt, opus, circulari fabricâ structum, ac tem-
plo Pantheoque per omnia simillimum: con-
sidere Legatos jussit in sedilibus, gentis ritu
lignæis atrisque; cæterum artificio dolabræ
perpolitæ, & nigroris splendorem cum lo-
mniscorū atque torni varietate confunden-
tibus ad oculorum usque miraculum &
suspendium. Tunc & epulas, quales amicis-
simis solebat, apposuit; ex penore subvecti-
tio, nec illic natō: panis multum; pomorum
fructuumque plurimum. vini, quantum satis
erat,

erat, albi purpureisque; partim è dactylis partim è radicibus, incertum quibus, expressit. Ac ne bellariorum quidem præterivit urbanitatem, positis in medium phialis; quas ille non condimentis aromatève, nec tragematis & Athenarum deliciis: sed (quod rarius & gratius Europæis est) electissimis iis-que siccis unionibus impleverat; &, quantum cuique visum, tanquam apud nos coriandri grana saccharo convestita, plenis rapanda volis permisit.

Exactis epulis, quarum profusior exitus, quàm spes & principii species, fuit; animi causâ convivas deduxit in Regiz penetralia, veriùsque Gynæconitidem: ubi fœminarum stabat agmen, tanquam in spectaculum & amphitheatrum suû dispositum. Omnibus his (quippe regum adithorum delectis) velut margaritarû fastidiò, quas scilicet etiam plebejæ vulgò gestarent, circum lacertos armillas; circumque colla torques, ex auro Peruano puroque. Nec *Cumána* Principi, *sæta* cæteroquin *barbaris*, inesse *zelotypia* visa; sive comonstrandis concubinis, sive, quod plus mireris, indulgendis. namque rumor est; solitâ nostris & execrabili levitate, quosdâ in aurum mulierum, corporûmq; cultum invasisse: quosdâ autem in ipsum pudorem atq; corpora, turpitudinis incontinentiâ. Cuj sceleri, posteris non parùm erubescendo, januâ patefecit, tû ipsius *Cumána* facilitas, tantisper secedentis; tum, plusquam seminuda, prostantium mulierum lascivia; nec invata mens ad injuriam.

At *Columbus*, intellectô tanto compendio; quamquam in spes infinitas palpitante cor-

de, pressisse tamen cupiditatem fertur : & suis, coloniam firmasque sedes in Insula flagitantibus, reposuisse; *Vires Hispanas adhuc tantis rebus impares : differriq; melius, quam tam incertis barbarorum cervicibus imponi jugum dominatus; quod illi paullo post, vel solo paucitatis irrisu, possent & auderent excutere.* Sic, disiectis postulatis, in Dominicam Insulam relegi cursum jussisse. Cæterum ipsum, in animo suo secum abstulisse disposuisseque, suspicantur, opum immanium occulta desideria; quæ tamen interim premeret; dum, Præturæ suæ conventibus per cæteras Insulas actis, paullo majus & securius otium suis curis reperisset. Verum inter hæc, *Ferdinandum Castella regem*, tardâ novæ felicitatis repertz notitiâ, Columbique taciturnitate peroffensum; memorant, ad usque læsæ majestatis sensum, & mandata vinculorum, exarsisse. quæ Rex tamen, injeceritne viro, tam præclare de nostris Hispaniis promerito, præstat in incerto, quàm in ulcere, relinquere. Sit penes narrantes rerum fides; qui sæpe, *studio gentis suæ, de laudibus exterorum detrectant : & criminationibus obruunt, quibus parem rependere gratiam, arduum; debere, turpe credunt.* Utut est: ab hisce, quæ retuli, principiis, ad *Cubagnam* & baccarum piscatum facta via, successu temporis pervasit ad Insulam Margaritarum, omneque littus bacciferum, à promontorio Cancasino, Salinas usque. quod tu, VICTORIA, posueras in tua quaestione.

Quæ cum meus ille Nestor dixisset; omnes nos (etenim plures ad auscultandum adreperant)

pferant) senis optimi fidæ memoriæ, tam prudentibus conjunctæ documentis, gratias egimus : ac cœnati, tabulatis navis indormivimus. (k)

VIII. Post noctis medium, revulsis anchoris, conabamur Insulam intrare. Sed portu triremem arcebat, coortus repentè Caurus, pertinacissimis flatibus ex obliquo violentus; ac præter hoc perfrigidus, alternòq; fluctuum aggestu turbulentus. Cùm igitur plurimùm, & nullo tamen successu, remigassemus; ac, de voto jam desperantes, permittere ventis & fortunæ nostram industriam cogitaremus: sub ipsum, ecce, lucis crepusculum, celocem secundò vento propulsam, adversum nos rapi conspiciamus; ac mox conjunctam excipimus. Eam conchis onustam margaritiferis, & unionum opulento quæstus nauta barbarus remò proxrudebat, jam sponte suâ Caurisque violentiâ cursitantem. Iæ erat, gentis atque Solis vitio, penitus infectis, qui tamen, insupèr habitò nuditatis opprobriò; cursuque, quem ad aliud littus destinaverat, in necessitatis & procellarum obsequium diflexò: nihilò trepidior aut pudibundior, in conspectum & societatem nostram properavit. Amplectimurque nos lembi peregrini consortium; vel eo nomine non aspernati: quòd, præter maritimas divitias, etiam propinquæ telluris alicujus nuntium, aut significationem, portare posset. nec spes ablusit. Paullò namque post, depacatà maris seditione, portum, tunc quidem ignotum; sed postea peropportunæ stationis manifestum, ad Margaritarum insulam, invehimur.

SED vixdum etiam ad exscensum pontones
ejeceramus in littus : vix penè substrictis
velis antennas levaveramus ; salutantibus
latà conclamatione terram nautis ; cùm, ec-
ce, de nec proviso, litteræ nobis à Prætorē
provinciæ Caribanz (quæ maris Atlantici
proximo littori, meridiem versùs, adjacet)
redduntur, in hunc modum scriptæ.

VIRIS fortissimū Hispanū, salutem. Si per
hostem, & myoparones, ac (quod impedimentū
caput est) per nostrorum paucitatem licuisset :
non vos epistola mea, sed occursum, & junctā co-
rām dextera, salutassent. Nec enim (si qua specu-
la turriq, littoribus imposita, fides est, cujus ex
culmine conspectū procul estū) latere nos potui-
ssu : quin Hispani, popularēsque ; quin manus
prompti, gentisq, fortissima delecta pubes, sitū.
Sed occursum officium, mutuūque congressus, in-
tercludit, præter exiguum prædialiūrum nume-
rum, hostica trirēmis ; in vicino circumvolitans.
Pirata sūnt hi, gente Scoti, sectā Calviniani ; co-
piā classiariūrum, & apparatus, quavis ad latroci-
niā validi. nec tamen idcirco formidabiliores.
Nam & Numen (quod speramus) adversum ha-
bent, propter religionem profanam : & in ipso pa-
ne portu quò minùs arenā potiantur ac votū, cum
ventis obluantibus bellum gerunt, quod cum
mortalibus maluissent : ab infesto turbine cir-
cumacti. Nec longè posita rei bene gerenda jaces
ocasio. nam quintam decimam, ab nostris nava-
libus, leucam, nec ultra, distant. Quapropter, no-
lite, per Superos ! nolite tam illustrem, o fortes
heroes, opportunitatem desidiā transmittere. Sūnt
in manibus vestris gens perfida, religionum hostes,
pacatorum marium infestatores, Hispani pominū
odii

odio feroces, & ob hoc invicem odio sancto digni. Sunt in potestate nostrâ (si modò viri vultu esse) manubiis raptoque plena naves, scapha, cista. Vestrae manus respectat, tot, per summam injuriam spoliatorum, ultio: necnon hominum nostrorum per Indica commearum aquora, salua, & in futurum securitas; in prateritum tempus, vindicta fortis. Stant in arbitrio denique vestro decus, gloria, divitia; quâq; copiis antestat omni- bus, Philippi Regis, cui virtutem vestram appro- habitu, gratia: deque robari vestri fama, favor, ac munifica pro meritu liberalitas. Tantum, quaeso, tantum vestris in viribus animus, ac sanguis in dextera verò Mars, & gladius, & celeritas, sunt. Valete, pugnate, vincite!

IX RECITATIS hisce litteris, neminè dubium fuit; quin tam illustris, rei bene ge- rendæ, premenda quàm primùm esset op- portunitas. Præcipueque duces id censebant; Ioannes Acugnias, & Laurentius Roas, mihi pro- pinquitate conjunctus. Hi duo, quidquid apud nos classiariorum, vectorum, remigumque fuit, convocatos docent; Quid petat ipsa res, quid ipsis auctor sit Prætor Caribæus. Tæ- maria, plusquam Argonauticâ generositate, tot scopulos & insulas Cyaneas superantibus, in hunc usque diem; nulla dissimulatione prætermitten- dum, nulla consternatione pavendum, unum ma- ri hostem, Scotum. Tantummodo, si veterem gen- ti Iberica virtutem ac decora censerent urgenda, persuasissimum haberent; in animosa festinatione totum esse victoria momentum constitutum.

Secundùm hanc incitationem, cùm om- nium una vox in cœlum iret; Dimicatu- ros se: Ducerent! quacunque Deus, & casus, fortibus

*animis viam sternerent; se nullâ sanguinis parâ-
monia secuturos; benigne prolixéque Caribani
Prætoris postulatis est promissum. Verbisq[ue]
juncta mox facta; singulari mentium ac ma-
num contentione præparatis & expeditis,
quæcunque necessaria certamini visa forent.
Ac primum omnium, de conferendis in loco
temporéque manibus, sententias rogantibus;
in commune decretum est: Oppetendam
noctem; & prædonum soporem in suâmet
perniciem convertendum. Opprimi posse de-
beréque, nihil minùs suspicantes, sui securos,
omissis armis improvidos, somno semivigi-
lîve languore torpidos. & hoc potissimùm
opus esse, triremis nostræ non admodum po-
pulosâ militiâ. Cùm igitur omnium animis
hoc insedisset consilium; ad arma statim, &
instrumenta prælii, decurritur. Fit Navi totâ
cœtus, labor, & impetus omnium unus; hinc
quidem puppim, rudentû aggestu, tanquam
vallo propugnaculôque, communientium;
illic autem proram, adversum incurfuros
Scotos, vasîs, doliis infertis, & sarcinis con-
stipatoribus, in castelli ritum, obstruentiû;
Aliâ parte tormenta militaria, cum fistulis
ac tubis æneis, disponentium; alibi verò lo-
ricas, & thoraces chalybinos, & armorum
omne genus, sibimet cum telis & ensibus ac-
commodantium: passim denique futuri con-
flictûs simulacra prælusoria (tanquam in ho-
stem jam seriô Marte moveretur) agitantîû;
ut, *Quales in ipso discrimine paullo pòst forent, ex
umbra discriminis conjectaretur. Omne tempus,
omnis hora, præcipuéque noctis adventus,
alacritati festinantîû annus videbatur, & ævum
accer-**

accersentibus importunò votò Lunam , & Hesperum , & omne stellarum incendium ; tum super hzc pulveres funesque pyrios ; & globos , ignes , gladios prztrectantibus classariis : donec, propemodum ante tempus & legem (tanta , semel incitatæ fortitudinis , impatientia gliscebatur) cornua , buccinas , & castrensia tympana, miscerent.

ARGONAUTICON

AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI

DE VICTORIA

LIBER II.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. *Petri Victoria, ad certamen navale, animus.*

Destinatur ab Duce Acugna ad custodiam nobilis gynacæi. Sed huic imperio auctoritas Ducis alterius, Roa, cum minus intercedit. Comment. pag. 8. 9. 10. & 11.

II. *Andradius, & Villandradius, und cum suis, auxilio veniunt Victoriana triremi. Milites vectoresque denuò, ad rem fortiter contra Scotas gerendam, inflammantur ab Ducibus. Comment. pag. 11.*

III. *Congressus primus classium, Scotica & Hispanica. Principium pugnae animosum, inter turbat Victoriana navis magister Discrimen ingens illius triremis, corrigitur paullo post; magistro navis fidiore, dimicatur acriter ab utrisque victoriaq, omen primò stare penès Hispanos incipit. Comment. pag. 12. 13. & 14.*

B 5

IV.

IV. Petri de Victoria vicinum periculum; Andradii cognati interitus. Scotorum ingens, adversus Hispanos victores, animus; propemodum eu palmam de manibus extorquet. Casorum numerus; ac sepultura. Victoriana Classis, victrix, Carthagénam. America portum & urbem, possidet, ac tenet. Comment. pag. 15. & 16.

V. Carthagéna Americana descriptio. Canibales, seu Caribes, populi; quales, & quam feri? Bulla, & aves illius regionis. Promontorium Canóa. Accola fluminis S Martha. Nova Amazonas. Valentiola, seu Venetovéla describitur (in qua Welserorum quondam procuratores) & Fluvius, cognomento Grandu.

VI. Victoriám, Carthagéná ulteriùs tendere parantem, Laurentius Roas, avunculus, modis omnibus attinere conatur. Cujus rationibus, Petrus studiosè occurrit, vincit, & invitissimo proficiscitur. Comment. pag. 17.

VII. Carthagéná in Peruvium abiturus Petrus; primò Nombrediosam urbem (Hispani. Nombre de Dios, nuncupatam) navi; dein, itinere campestri, Pánamam pervenit. Urbis utriusque situs generatim; nec non loci aërisque natura, & portuum usus, strictim depingitur. Comment. pag. 17.

VIII Nombrediosa urbis principia, nominisq; causa, afferuntur. Insula, circum eam, aut ad latera sita, attinguntur, quas inter, Hispaniola paulò fusius describitur. Admirandú in summi rupibus stagnum. Palus item in Valle, formidabilis.

IX. Pánama urbis, ex alto repetita, origo. De Vasco Valboá, Duce Hispana militia; deque Panobiáco, Americano Regulo; & auri siti contemptique, narratis & doctrina; De Castello Aureo,

M. H. I.

MHI, sub tanto certaminis apparatu, nequaquam animus infanti formidine palpitabat; quippe jam olim à teneris, & aviti sanguinis spiritu, bellorum cupienti. Metus unicus impræsentiarum, fluctuantem agitabat; Nequa me sortis invidia, tam desideratis experiundæ virtutis casibus seponeret: inexpertemque congressus, velut in otiosum spectaculum, alieno ludibrio referaret. Neque temerè formidabam id, in quod propè propiàs impegissem: nisi dedecus hoc per alienam facundiam, pertinaxque patrociniū, evasissem. Quod in hunc, quem memorabo, modum evenit.

Erant sub velis nostris, ab Hispaniis usque portūque Bætis, nobiscum Oceanum ingressæ, Fœminæ nobiles haud paucæ; nuptæ pariter, & nuptiis destinatæ. quæ partim viros, partim sponsalitia secutæ pacta, pares spes, & æquata pericula, portabant in Americam. His adjunctus, ex more dignationeque, plebejarum grex, in famulitium & obsequia; triremis nostræ partem non minimam impleverant, Sarcina major utique, quàm salus, aut necessitas: certè quidem Argus illius veteris præposterâ (ni fallor) æmulatione, quæ Medeam & Colchicum gynæcæum non importavit Phasidi, sed abstraxit Earum igitur omnium, non modò securitati, sed etiam dignitati quietique consulturus Dux Acugnias, ac militum interim curas in id unum, quod præsens necessitas exposcebat, contenturus; me cum duobus aliis corvis, & propinquitatē connexis, accersiri jubet in prætoriarum cubile.

cubile. Tum introductis, præsentē Roâ simul, avunculo meo; *Quanta res*, inquit, *ô nobiles adolescentes*, quantumque dimicationis periculum, cum exercitissimis prædonibus immineat; ipsi iuxta nobiscum & auditu & (puto) creditis. In hac discrimina nec atas vestra sufficiet, armorum ad hoc usque temporis insolens, bellorum exsors, & unico ternione vestri, non multum accessionis ad fortissimorum militum fortunam facturæ, vel victoriam. At è diverso, vulneribus vestris aut funere, necessitudinum vestrarum in patria luctum quamplurimum incendet: ac nos, tanquam atavula vestra crudeles productores, invidiæ, neutri utili, gravabitis. Sunt insuper in gynaconitide mulieres, sicut scitis; ingenui sanguinis illæ quidem, sed imbellis ac pratimidi: sexus fractus, & ad omnem classici sonitum defecturus, ad omnes tormentorum explosiones ac flammæ exclamaturus, ad quamcunque gladii strictionem, & cræori conspectum, pallore deliquioque moriturus; universum denique prospera pugna momentum gemitu, fletu, lamentisque turbaturus. Virilia reboræ, muliebri choro enervabit. Quare sanè, totum hoc genus exscendat: ac nos tantisper turbæ tumultuque liberatos, vel expectet in terra, maris & hostium domitores: vel glorioso functos exitu, prociul & securâ naniâ depleat in portu. Vos autem, tu VICTORIA, comitesque gemini; ne nihil agere videamini; Rem omnium custoditæ difficillimam, Mulieres servantes: præsidii & curæ vallatæ vestræ, nobis integras & incolumes redhibete: venturi propter idipsum in partem nostri decore atque laudis; si redeuntibus, quales eas accipitis, tales reddatis.

Hæc ad nos Accipias Dux; &, tanquam
nemine

nemine contrà dicturo, conticuit; obsequium imperii sui præstolatus. Nos autem hac denuntiatione fulminati, tantumque non buxô pallidiores; nec, quid agere nos, neque quid dicere conveniret, reperiēbamus. Ego præ cæteris, saxô stupidior, in vestigio stabam eodem; terram intuens in ipso mari: pudorēque manifesto labia mordens, exspectabam, qui pro me respondendi partes obiret. Nec fefellit hoc Roam, mihi genere cognatum, sed fide sollicitudinēq; multò conjunctiorem. Is igitur, jam suapte sponte conceptam iracundiam, nunc etiam meo nomine profusiùs in Acugniam exonerat, & *Quod ad alteros (inquit) hos duos spectat, assoclas PETRI mei; minùs equidem laboro. Pro se forsitan ipsi facunda fient. Caterum ego nepotis mei VICTORIAE causam ago: de quo miror equidem oppidò, quid in mentem tandem venire tibi potuerit, Acugna. NAM, si Feminarum potissimum te cura tangit. & si meum hunc adolescentem, earum maxime tutela factum natumque censes: ad Terentianum potius aliquem, aut Persarum regis, cubiculi curatorem, suasissem ires; qui Thaidas istas (sit in hoc verbo verendum!) servaret. Iffes ad Darii vel Arsacidarum Bagóas, ad thalamorum Parthicorum exsectas custodias: quibus mandata daves, ne fax ista navigii (quam honoris causā nomino) sine janitoribus & excubiis suis degeret. Sin autem, in hoc mandando munere, citrà sexus respectum, tantummodo præcipuēque VICTORIAE nostri commodis, & ætatis teneritudini, cupu indulgētum; ut, quæ per annos nondum armis habilis, securitati seponenda sit: quantum in primo pec-*

*cares, tantundem in hoc altero decipereris & evi-
 rares. nec id adeo pro mutua, qua nos intercedit,
 amicitia; neque pro VICTORIAE nostri gratia,
 faceres. Quod enim ad Roam attinet, negat Roas,
 se passurum; ut ex se suisve prognati, turpitudi-
 nis minimam labeculam pro sapia gloriam contami-
 nent: & scilicet vita nimio desiderio, mortisque
 muliebri fuga, Faminis praesideant; quasi viri-
 lis adhuc roboris incapaces. Quin id potius a-
 gant, ac discant mei, meis insistere vestigiis; ac per
 maria, fluctus, pericula, perque ferrum, mortem,
 & interitum; ad gloriam atque claritudinis in-
 crementa grassari. Quod autem nominatim per-
 tinet ad hunc VICTORIAM: non est, non hercu-
 les is est hic adolescens, quem tu qualemve tibi
 proponis; ut quem, necdum licet puerem, nec-
 dum quatuordecenni grandisorem, plus juvet pu-
 gna, quam pax; plus palma, quam pluma; quiq;
 non tam annorum spatium, quam alacritate pe-
 ctoris, cursum impetumque virtutis metiatur.
 Sicut enim prae maturo membrorum robore, cor-
 porisque proceritate, praevertit aetatem; sic forti-
 tudinis studio, longe multorum antevenit aequa-
 lium spiritus. Et instigatur ad altiora, parentum
 ac majorum suorum exemplis: memoriaq; semi-
 nis, longa per aeternos Heroes linea descendens,
 fervet ac bullit, juvenculi sanguis; ut, inertis tre-
 pidatione proscripta, nihil ducat latebram probro-
 sus, nihil illustrius victoria; quam nominis etiam
 & vocis societate spirat. Quare, si veterem, acu-
 gnia sodalem: si Roam tuam diligis, & in amicis
 habes: da tesseram amoris, in hoc adolescente con-
 tra piratas expediendo. vel, si recusas (quod non
 debes) prius, ecce, gladium hunc strictum (& strin-
 gebat revera rotabatq; gladium) in alterutrum.*

aut utriusq; nostrum pectus demersum, circum-
age. Inverit enim, hunc unà mecum potius è vi-
vis, quàm de navalibus egredientem, conspiciari;
faciliusq; sustinebo, belluis aqmoreis, quàm igna-
vis portubus expositum, lugere. Tu quoq; (super-
adjicit, ad me conversus) tu, VICTORIA, me-
mento, te sanguinem meum; quantuscunq; potes-
t ab avunculo per sororios partus in cognatum de-
fluere, proptereaq; simulac cieri pralium videri-
vis, & naves navibus, manúsq; manibus conseri;
præsta tu quoq; te virum: & si minus ad te, pro-
priumq; tuum decus potes (cujus rudimenta nunc
primum ingrederis) at ad me saltem meamque
dexteram respice, certaminibus intentam: quam
equidē ad Sanctum Numen, ad Superos atq; celi
fidus levo; contestatus clarissimo jurejurando;
Sicut fortitudinis tua remuneratricem, sic igna-
vie, malæque gesta rei, vindicem extitutam.

11. ISTA ROX, tam fortis ac vehemens de-
clamatio, quantum Acugniam à cœpris atq;
mente prima deterruit; tantum è diverso nos
exhilaravit. Vnde pariter, & iste gynæci cu-
ram in alios transmovit: & nos à turpissime
functionis servitiō, velut manumissi, lacertos
& animos armis applicabamus, nunc ensem
tractando, nunc fistulas jaculatrices: omnia
nunc deniq; facere voveréq; sollertes & ala-
cres, quibus non modò tiro, sed multorū sti-
pendiorum ac Veteranus miles, sese duci suo
probaret. Animavit juvenilem alacritatē, sub
eum ipsum temporis ac discriminis articulū,
nobis addit, Ioānes Villandradius, qui Mar-
garitā insulā Prætor obtinebat: & cū eo Lo-
pesius Andradius, ductore militū ejusdē in-
sulæ prognatus; mihiq; præter hoc propinqui-
tate

tate sociatus. Horum superventu, cum comitatu non spernendo, virisque nostras aucturo; non parum omnium arrecti sunt animi, reputantium: in certaminis vicinia, ne transfugia quidem, servitiæque, nedum auxilia socialia, repudianda. Sive jam de composito nobis accesserint; etiam ipsi prætoris Caribani litteris evocati: quò numerum & manus firmarent Acugnianorum; sive, quia consilia profectiois eorum longè diversa, Numinis providentia verterit in solatiū nostrum. Inquirere namque veras & pénitas causas, alio versis cogitationibus, tunc minus vacavit.

i Cæterum triremi nostræ cum sua navī conjunctos, universum quidem omnes; ego verò Roasque singillatim, tanquam sanguine fœderatos, officiosè consalutavimus: tandemque curatis corporibus, sub ipsum noctis principium, procū portu naves in altum detorsimus.

Ac nocturnus quidem omnis nautarum remigūque labor, absumptus in effugendis cotibus atque scopulis; & everberandis, quos Africus concitârat, fluctibus. Acugnæ verò, cæterorumque ducum, in confirmandis classiariorum animis, adversum hostem, magis ac magis jam propinquantem, sedulitas intenta discurrebat. *Nunc, nunc concepti quisque spiritus, nunc ardoris proximi meminissent, & Hispani decoris: cujus curam à superis suscipi, vel ex ipsis hu elucere periculis ac difficultatibus; utpote quos, medas inter Scyllas & Saxa naufragiis infamia, salvos, & incolumi remigio, transportatos deductosque, nollent in Scotos incidere*

*dere somno stratos, sicut consilium federat : sed in
vigiles , ac praelio paratos. Gloriosiorem Iberico
nomini victoriam fore : quæ non tenebris , neque
dolo, vel casui, sed bellatorum unica dextera, post
Numen, deberetur.*

III. ADHUC loquebantur, per foros atque
transstra, nunc milites , nunc remiges, inter-
dum singulos, sæpius universos, obeundo sti-
mulandoque : cum repente , dispulsio noctis
opaco, diluculum pariter, & hostilis myoparo
prægrandis , super Oceanum præstito fuerunt.
Et Sol quidem, purpureo radio sensim magis
crebrescens , clarius suum utrique parti di-
scrimen , ac , quid opus facto , demonstra-
bat. Piratica verò navis, cum, præter omnem
expectationem , cunctis subsidentibus ven-
tis , ingrata malacia stupens hæsisset : tribus
omnino defixis anchoris , catenatæ vincitæ-
que similis in solo torpebat. At jam pridem
in ordines ac stationes suas distributi nostris
ductorum imperia, cum novis animis , acci-
piebant: ad omnem strenuè gerendæ rei dex-
teritatem intentis mentibus. Præcipuè, qui-
bus commissa puppis ac prora myoparonis
fuerat , sine dispendio militum invadendi
convellendique ; vias omnes & occasionea
jussa faciendi speculabantur. Præter hos au-
tem , in principiis Hispanæ triremis colloca-
ti classiariorum exercitatissimi ; fistulas , en-
ses, hastas, præferratōsque contos & sarissas,
in Scotum occursum dirigebant. Alaceri
verò turrim ligneam insederant , quam
sub vesperam pridianam , opere tumultua-
rio, satis eminentem & conspicuam eduxe-
ramus. Hanc enim ex omni robore delectos
jussit

iussit Acugna dux occupare. quod illi magnis animis exsequebantur; &, constitutos humiliore situ prædones, laudabili superbiâ despiciebant ex arduo; certissimi (sicut & plerique nostrorum) vel hostium potiri, vel certè mortem, alterutris inevitabilem, optetere. Prior triremis nostra (quoniam ventri succiderant) remis propulsa: connitentibus indefesso lacertorum motu servitiis, Scoticam navim, ad proram illisâ prorâ, concussit. ad cuius afflictæ sonitum, longè reboantem, secutus illico nostrorum ingens clamor; victoriæ spes & augurium. Nec minor à Scotis (ne trepidationis calumniam iacurrerent) adversum nos regeſta conclamatio: tumultuante tot diversissimis vocibus quaquaversum mari; dissonamque litæoribus, & confusione multiplicatam, echonem eminus replica: tibus. Simul ab hostibus anchoræ revelluntur; & navis in libertatem agitur, simul arma, si quibus ea nondum provisâ, capiuntur: ac, nudatis ensibus, oneratisque nitrato pulvere tormentis curtilibus, dum myoparo se circumagit; *In Hispanum, In pumentes Iberos, In Philipporum transmarina mancipia!* minaciter ab omnibus conclamatur. nobis sanguis, & mors, & internecinus interitus, denuntiantur. Contrâ quæ, ne quid minus nos agere videremur, paribus ab nostra parte convitiis responsum est: & mox utrimque, misto tympanis cornuum tubarumque concentu, classicum aëris vario claqueque relisu personuit.

Sed inter hæc navemachiz tumultuantis tam inimica principia; res, ad nostrorum

COR-

consternandos animos non levis, ex nobis
 ipsis evenit. Cum enim, ex omni navicu-
 larium numero, virum exercitatissimum
 dux Acugrias ad clavum & gubernaculum
 delegisset: & ille provinciam eam, nullâ
 tergiversatione susceptam, ex spe votoque
 nostro coeptasset; sic, ut hujus unius dex-
 teritati deberemus, quod primo statim con-
 cursu proram Scoticam navis nostræ ro-
 strum arietasset: repente, suborto lituo-
 rum tentarumque pellium fremitu, cum
 furibundis hostium occlamationibus; de-
 fertor factus ac transfuga, qui gubernator
 fuerat, relictâ classis regimine, deligatam
 in scapham scelestus desiliit: præcisoque
 funis nexu, sese fugæ tutoque pelagi com-
 misit. nos autem, ministerio destitutos.
 ultimum sub discrimine reliquit. Et id qui-
 dem iniquissimo nostro tempore. Nam-
 que triremis Hispana, post primam illam
 prædatoris concussionem innoxiam, refu-
 ga; cum, omni remigum adnissu, mox al-
 terum in hostes impetum urgeret, perru-
 ptura sine dubio vel laceratura proram
 Scoticam: gubernaculo repente manca,
 proditoris unius scelere, pro recto navis
 incursu, tenuit obliquum iter; & in latus
 hosticæ navis, transverso trieris impulsu,
 violenter impegit: nullo tamen notabili
 Scotorum damno. Simul celerrimo receptu,
 propemodum sine myoparonis omni strictu-
 ra, vacuum est in pelagus præterlapsa. Verum
 propter correctû remigii vitium est: utique,
 posteaquam & fugitivo gubernator suffectus
 alius, sedulitate, connisus est, adprobare se
 ducia

ducis iudicio, ne delectûs pœniteret: & ipsa Navis, emendato cursu, velocissimè reducta, tutum est in locum minûsque prædonibus obnoxium deducta; revolatura protinus ardentiore congressu; nisi, mirabili Ponti levitate, resuscitatus post diuturnam tranquillitatem Auster, secundior hostibus, quàm nobis, affluxisset. Tunc enim, pede factò, disparsissque pleno sinu velis; piratz sese longius in altum abstulerunt, ubi colligendi sui spatium & animos resumerent. Nostram autem triremem, victoriz jam coeptaz votis dejectam & elusam, insequi se coegerunt. Cessatum igitur ab neutris &, ipsâ frustratione Martis animorum indignationem inflammante; tunc primùm, quasi signo datò mappaque jactâ, certaminum exarsere studia. Tunc laxata, fomisibus admotis, tormenta militaria. tunc, pyriò faratz pulvere, fistulaz portabiles exoneratz, tunc simul fulgure fulminéque, simul fumo, pice, sulphure, nidoréque nitrato, cum horrendo fragorum tonitru, ruptus & confusus aër; terrificum sine fabula Chaos, auribus & oculis pugnantium ingerere: prorsus undæ flammis, cœlum pelago, dies nocti, vita funeri, fluctibûsque sanguis ac cædes permisceri. Tunc planè, *Nullam virtuti difficultatem imperviam esse*, monstravit nostrorum ad vincendum obfirmatus animus. Nam, quanquam & numero multùm inferiores Scotis nostri (quod statim patuit) & ventorum favore destituti, manifestè viderent; in lubrico præcipitque sui prælii fortunam stare; nec audaciàm tamen, neque dexteraz

omi-

omiserē. Sed alii quidem, grandinantes inter scopos ac tubos, interque volitantes grandioris plumbi globos, Piraticam nihilo segnius irrumperē laborabant: depulsantibus hostem, haud minore roboris fiducia, Scotis, & multo vulnere desuper inflicto, virtutem Hispanicam plectentibus. Alii verò de nostris, periculorum contemptu longius abrepti, propemodumque (si fas est, contra fortes viros, confiteri verum) vincere praestitini; triremem adversariam transultu petebant. Ceterum, fallente conatu, precipites fluctibus hauriebantur; indeplorato quidem casu, quia sic ipsi voluissent; nec tamen idcirco spectantium & superstitum virtutem absterrente. Nam hos ipsa commilitonum incruenta funera, proritabant in sanguinem; ne sicci perirent & invulnerati; mutuò semet hortatu nostris exstimulantibus; &, quod invidia Fortunæ non possent, id per obfirmatam violentiam perfringere prorsus connitentibus. Donec ad extremum Hispana res superior fuit: utique, posteaquā consumptā ballistarum & arundinum bellicarum irā, propiusque succedentibus Ibericis, quā ut in eos quidquam possent Britonum zinc minx; concors in Navim pridonum insultus est factus. Sed priusquam ad hanc praelii summam ventum est; multa devoranda globorū & flammæ tempestas fuit. Hæc ascendentibus in Piraticam, iter nequam incruentum stravit.

I V. STABAM inter fulminantes ac resulminantes ego quoque: ponē me vero, corvū mei, tunc primum aciem experti praeliorū
que

que gustum, adolescentuli. Quos inter, Lopezius Andrada, supra relatus ab insula Margaritarum, cum Pratore Villandrado, pridie nobis adjunctus. Hunc juvenem, eadem mecum & cum fortissimis tentantem viris, priusquam Prædatoriam penetrarem, jam in frustra globus æneus, excussus tubo grandiore, discerpserat: plurimum (nequid dissimulem) dolente me cognati sanguinis interitum: sed oculis nihilominus siccis luctum premente. Nam periculum, mihi jam proximum, cogebat, ab alienis ad propria, curam & consilia convertere.

Sed jam pridem myoparone potiti nostri, tumultuabantur in Britannicos, indomitis impotentibusque furiis: non cadibus, non præcipitiis, non ætati, non formæ sexuque parcentes; sed uno miscentes interitu, nullo distinctu, nullis respectibus, ut quemque, de partibus inimicis, casus & sors in manum dedissent. Et jam in diei tertiam (neque fallor) horam, cum diluculo cœpta, dimicatio prorogabatur: cum penes Hispanicos sine controversia staret summa victoriæ. Sed tanta fuit Scotorum pertinacia, tam infracta virtus: uti ne victi quidem palmam concederent. Et, ut appareat, *In rebus desperatis solum etiam Animum*, cæteris amissis, omnia *reparare*: quanquam nostrorum nullo Spartam suam deferente; superati tamen, etiam Victores, sumus. Ac, quoniam paucitate classiariorum jam ab initio laborarent Acugniani; Britannicorum identidem recentium affluxu numeroque pressi: tandem myoparonis capti possessione per vim ejicimur; navisque

ſque noſtras infami natatu repetimus. *Concedendum enim eſt, etiam Hoſti, virtutis & bene geſta rei teſtimonium*: ut Hiſtorix non ſola narratio, ſed Fides quoque veritasque conſtet. ſine quibus non ſcribentur Argonautica Chriſtiana, ſed veteres & Colchicz fabulæ: quod ab nobis plurimùm abhorret.

Sic igitur turbatâ prælii verſaque fortuna, prædatoria Scotica, ſecundiſſimis uſa flatibus, altòque mari decurrens; in perpetuum ſe tempus nobis eripuit. Ità tanti moliminis ac Spei res, nullâ neque ductorum noſtrorum, neque militum ignaviâ; propè propius in incallum & ventos recidit: factorum tamen (ſicut arbitror) prudentiſſimò temperamento; ne, geniò nationis noſtræ, ſi virtuti per omnia ſuccellus ſuus colluſiſſes, faſtu luxuriantes & gloriæ tumore, ſuperos adverſos irritaremus. Diſceſſum igitur, æquatò præne decore: niſi, quòd paucorum adverſus multitudinem audacia, ſuâ potiore palmâ carere non debeat; ut, quæ magis in arduo: nec in ſua navi, ſed alienâ, non abſque prædonum notabili clade, ſteterit. Ac de exſorum quidem & deletorum hoſtium numero (*quoniam in mare ſparſos nemo computat*) conſtare nobis non potuit. Noſtrorum autem, tam acri diuturnoque conſictu, viceni, neque plures (quod merito mireris) cecidere. nec vilia tamen omnia, nec illacrymata ſuis, capita. Quorum potiſſimi, Ioannes Villandradius, Margaritæ Prætor, & modò mihi memoratus, Lopezius Andrada. Vulneribus prædatorum, ſumma fuit major; neque ſpernendorum juvenum.

Sed

Sed nos, de purgato prædonibus Oceano, memorabilem, & Pompejanæ proximam, (ut putabamus) rostratam coronam nacti; revinctis fronde viridi navibus, pridianum invehimur portum. Neque multò post, in Urbem, à Diva Martha nominatâ, faucios exponimus. Amissis autem in conflictu, suprema funeris, pro rerum & apparatus præsentia copia, persolvimus. Nec ità multum illic demorati; ventorum opportunitate captatâ, triremem Hispanicam unâ nobiscum maris alto reddimus: & in paucis diebus Carthagénam (jam olim Hispali nobis destinatam) aurâ sub votum fluente, tenemus.

V. Est Carthagéna, portus & urbs: inter Sinum Vrabânium, & Fluvium, quem Grandem appellant, sita: quorum illum ab occasu respicit, hunc ab ortu. Nomen sibi reperit à figuræ similitudine (a) quâ Carthagenam Hispanicam, in Murciæ littoribus, æmuletur. nam & hæc Insulam habet adnexam, Codégum nomine; non secus, ac nostra quondam Scombrariam, aut Heracléidem. Cæterum accolæ multum dispares Europæ Carthagénæ. Sunt enim, universi tractus illius non tam cultores, quàm vastatores, Cáribes seu Canibales: gens procéro, feréque dépili corpore, colore nigredinem inter ac livorem mediò, luridòque: membrorum omnium obscœnâ nuditate: nisi, quòd sexus imbellior, tegenda velet ab umbilico, genuū tenus: paucæ, de primoribus, totos pedes. Mortalium, quoscunque Sol aspicit, pessimi sunt ferocissimique: callidi, sagittas spargere, non, ex belli more ritùque, præferratas; sed

sed osse præfixas marini cujusdam piscis , quem Rhangiam ipsi dicunt : & aculeis spiculatorum , toxico nocentissimo delibutis , exitiales. Ludus illis & jocus est , humanæ carnis dapes inire : nec distinguunt , recentes , an salitas ? ad ignem desiccatas , an crudas ? dummodo glutiant & vorent. Exsecrandâ quin etiam ingluvie , suæmet pueritiz teneros artus & pulpas concupiscunt. ac , propter hoc solum , corpora masculorum evirant : catulorum & nefrendûm ritu : quod ceteri corpusculi partes in teneritudinem , & delicatam mollitiem infringant. In hæc Americæ totius solâ parte , Leones (ceteroquin illis in terris fugaces ac timidi) cum Libycis Marmaricisque ferociâ contendunt. Putares ; incolarum imitatione magisterioque belluas etiam efferari. Psittaci volant apud eos , vario colorum distinctu : Vespertiliones quæ nocturnicum granditate. Suprà Cartaginem (libet enim tractum illius oræ præterire) Canox promontorium ingens Orientis ad plagas , in Oceanum excurrit. Ab hoc , littorum inæqualis ac vastus error curvatur : ad usque promontorium illud , quod Velæ caput appellant. Littori medio fluvius interludit , à Diva Martha (sicut & insula quædam , & urbs superior) nuncupatus , Regio continentis , dives auri , dives ambre , gemmarumque ; Sapphyri verò cumprimis , Smaragdorum , & Onychis Arabicæ , quam Chalcedonium vulgus nominat : quin etiam unionum ac baccarum. Ingenium illis indigenis , non quale Canibalum ; sed placidum , & ad artis opera

C

non

non absurdum; æri potissimum inaurando; texendis in floreas tapetiæque palmis; telâ, margaritis, & auro dispungendâ; piscatui denique, cum exquisitissimis intidiis, exercendo. Nec exulant, à gente cæteroquin idolorum cultrice, Christianæ virtutis lineamenta quædam; ac vitiis interlucentes, bonorum picturæ morum. Namque sunt, nec exiguo numero: quæ cum telis & arcu Martem exerceant; nec Venerem tamen ullam nôrint: sic, ut Amazonum gloriâ superiores, inter æternas cum viris pugnas, virum & congressum ignorent; virginitatis ævum tam longo, quàm vitæ.

Longius, Orientalia radentibus littora, post Canóam, promontorium occurrit aliud; quadratâ quidem ipsum figurâ, sed acumine gemino prominente. quorum id, quod objacet Occidenti, Velæ nomen; quod autem Euro perflatur, Canthacôz barbaram appellationem gerens. Prioris latus prævelant Insulæ, quæ à Sælis Americani dicunt. Eas continet Sinus excipit, ingens in Austrum; & Adriatici maris quadam effigie. nam & in istum Flumina non pauca, nec incelebria, de montibus Andalusix Novæ, ruunt; & in eo sparsim Insulæ, sicut in Adria, resident. Denique, Sinus ad finem, quæ Décarráro miscetur amni, medias inter undas rupes erigitur; ingens altitudine, conspicuo situ, lato planoque vertice; cui barbarorum industria, muris incinctæ, turres quondam, & urbem ac propugnaculorum minas, imposuit. Eam à Ferdinando (ni fallor)

lor) Cortesio, redactam in potestatem, auspiciis Caroli Quinti Caesaris, memorabant: & ab nostris hominibus Valentianam: quin etiam, Venetiarum honorificam memoriâ, VENETOVELAM nuncupatam: quod illa nomen, etiam hac tempestate, retinet. Et hanc nos, cum è Margarita Carthagénam peteremus, conspeximus eminus; Velæ promontorium navigatione stringentes. Illic audire me memini, nescio quem Rhæticiæ gentis è Germaniis militem; sed idiomatis Hispani gnarum; cum in hunc modum narraret; (b)

HANC illam oportet esse VENETOVELAM; quam, maritimo cinctam undequaque Sinu, Carolus is, qui simul Hispaniis & Imperio Romano iura dedit, aliquamdiu præsidium & arcem esse voluit: continendis in obsequio gentibus, quæ Castiliam Auream in propinquo frequentabant. Ac videbatur hæc (ut certè fuit) inexpugnabilis. Sed posteaquam Cæsar, accisò bellis Germanicis ærario, grande conflavit æs alienum; genti VVelferorum patritiæ, quæ Vindelicorum Augustam nunc quoque Duumviratu moderatur, pignori dedit VENETOVELAM; in mutui salvam fidem. Sed VVelferi, spes tam longinquas, prudenter post patriam habuerunt: ac, missis trans maria, qui procurarent, quisque dominorum interea vicem lucra tractarent; vectigales ipsi census, & Auriferæ Castiliæ fructus, per quietem expectabant. Ac curatores, à Caribibus circumfessi, pro-

cùl tunc fortè (sicut fit) Hispanis agentibus; ad famis ultimam necessitudinem redacti sunt. Ac, nisi *fama* fallit (*qua trans maria semper liberius narrat*) per eruptionem, an insidias? aliquot nacti Caribas, ex his tres, post omnia cætera victûs absurdi nutrimenta consumpta, mactârunt; & in epulas verterunt. Hæc tunc Rhætus ille, gentilitiis (velut agebat) ex Annalibus repetebat: me nec indulgenter nimis fidem accommodante narratis; nec per superbam temeritatem derogante.

Post Carthaginem porrò, sicut antè retuli: lævum ad latus, in Oceanum Atlanticum denatat Fluvius, cognomento GRANDIS, Amazonicus vulgò dictus. posterì, diversis ab repertoribus ac navarchis, alii quidem Orellânâ; Maragnónum alii, nominârunt. Peruanis è montibus oriundus, ut primùm fonte suo digressus est; torrentibus incurâtur, & liquefactis nivibus; quæ passim illic, Alpestribus ex jugis, præcipitant. Inde, flexu sinuatus, anguis in morem, Septentriones tandem rectiore cursu petit: & innumeris dextrâ lævâque profluentibus in consortium admissis; anni quoque Decarrârô sociatô: post ampliùs centena quinquagena milliaria Germanicæ dimensionis exacta, vix tandem è regione Margaritarum & Trinitatis Insularum, Atlantico se confundit æquori. Cujus immane tamen ostium, etiam ipsum insulis amplis intersectum est: ac, præter hoc, immenso diffusum spatium, diu classes prætervectas in dubio tenet; Fluménne tantùm, an planè

planè jam Pelagus, navigent? & profectò, nisi dulces haurirent aquas; pro Pelago potiùs, quàm amne, pignus deponant. Adcò, littoribus adhuc procùl, & in medio flumine, circumferentibus oculos, non urbes hinc & hinc ullæ: non villæ ripis aut turres impositæ; non ipsi tam vastæ celsitudinis montes (qui fluvio Grandi prætexuntur) sentiunt. Cœlum duntaxat, & undæ, sunt in conspectu. Quibus è signis, certissimam Amnis Granditatem, citrà nominis ullam vanitatem, deprehendas. (c)

VI. CAETERUM Carthagénæ, ceu qualiquali profectonis transmarinæ repertâ mestâ; comitum meorum magna pars hæsit: & in his Laurentius quoque Roas, avunculus (ut dixi) meus. Is in posterum tempus, quoad lucri commodorùmque spes, & negotia sic exigent; conductis locatò testis, pro Carthagenzo sensim inquilino se ferebat; Hispali totâ de curis & animo deletâ. Quod ipsum neque mihi penitùs molestum erat, primis quidem diebus; quibus, jactatione nauticâ defetiscens corpus, in quietem componebam. poterátque, si Peruvium in urbe Carthagénæ præstò fuisset, non esse prorsus inamœnum; adhærere Roæ, comitatúque pariter & convictu, sic expetentem, frequentare: cùm præsertim cognati juris officio, me tanto viro viderem obligatum. Sed scilicet, *Obsequia Nulla ferunt atatem; quoties exprimentur duntaxat, nec sponte totâ fluunt.* nam, impetu juvenili, mox vel refrigescunt, vel tepent; donec denique velut expirantia vaneant. *Fratri quoque Sororúmque* (ne-

dum remotioris sanguinis) *Amor*, propriè commodò tandem obruitur: atque cedit.

Ego certè, moræ factus olor, & navigare properus, post menstruam ferè desidi-
diam, oblatâ triremi novâ, Roam intrepidus accedo: petoque, mihi bonâ propinqui-
veniâ liceat insistere destinatis; quòdque ja-
centis trans Oceanum Atlanticum Indix re-
liquum esset, id in Peruvianis præsertim lu-
strandis regnis, tantâ navis opportunitate,
penetrare.

Tulit indignè Roas; &, veluti plagam
aliquam, ità discessum à se meum, profun-
diùs, quàm unquam veritus essem, in pe-
ctus demisit. Igitur primò, quasi pro Mo-
rum præfecti jure, patruive fronte; neque
perfunctoriâ verborum severitate, cœpit in-
crepare. Mox, ut incusso terrore simul at-
tonaret, simul prosterneret; præcisè nega-
re; Se dimissurum. Sed, cùm obluctantem
cerneret; ac vultum meum intelligeret, etiam
adversum minas & asperiora duraturum;
phrasibus aliquantò collectioribus, &, in-
rogantis humanitatem traductâ voce, pla-
cidiùs est aggressus; nunc hortando; nunc
obtestando; subinde miserescentis quoque
partes induendo. *Darem bienne, vel, ut sum-
mum, trionne contubernium; si non meiipsius tu-
tela, securitatique: certè tamen avunculi præ-
cibus atq; sollicitudini. darem amantissima Ma-
tris memoria, reverentia, votis; qua Filium
non sub aliis magis, quàm sub fratris oculis, vi-
vere quotidie desideraret. darem Sanguinis pie-
tati, quam, violento discessu contra tot preces
turbare, perfidie speciem & partem parricidii
fuit.*

futuram. Respicerem etiam (siquid apud me valere posset pristinorum memoria meritum) impensos, jam ab incunabulis mihi favores amorisque; solius Sororis affectibus cessuros. Repensarem insuper; Ecquò potissimum promotore causa, tam clausis maternis auribus, iter Americanum extudissem & explicissem? Quo deductore, Batis alveum, Gades, triremem, & comites, puer vix duodecenni grandior, evolvissem? Quis per tot Ponti discrimina, per Scoticos piratas, fœminina custodia depulsa turpitudine, per importuosa Mexicani maris littora juveniculum expedisset? Rependerem hanc itaque quantulamcunque tot beneficiis gratiam: neque se barbaras inter gentes destitutum vellem, omni necessitudinum solatio cariturum. Cum praesertim ad longè forsitan barbariores ipsa vela facturus essem: & utcumque tolerabili relictâ sede, quam Carthagêna promitteret; insequeretur itinera non ferendus aestibus ac malis aspera: quareremque colonias, quas forsitan, per invia pèrque devia repertas, ad extremum solâ morte possessurus essem. Nunquam secundos eventus illis obtigisse, qui bene monentibus contumaces animos opposuissent: & utique Superum iracundiâ futurum; ut, qui nunc inter mortales unum omnium benevolentissimum, desertum irem: inter ignota loca desertus aliquando, rerum vicibus immutatis, alienissimorum hominum opem, lamentis nihil obtenturus, inclamarem.

HVIC Orationi ROÆ, quæ discessus mei propositum tam multiplici gravabat invidiâ, par utique non fuisset; si tunc Prudentiam aliquam, ætatisque

maturitatem in consilium admittere potuisssem. Sed inconsultus Adolescentiæ, quo tunc raptabar, impetus; & improbum Patris desiderium, diurnis juxta, nocturnisque stimulis (non invitis fortasse Fatibus meis) agitabant animum; difficultates omnes impudenti generositate perrupturum. Igitur avunculi, lacrymis infusos, oculos, siccis ipse luminibus ex adverso devorans; in hæc ferè verba concisè respondi: sedentisque super lectulum complexus dexteram; Si quid unquam (ajo) vel Affectus apud me, vel Sanguis, valuissent, in toto meo profectiois Americana consilio: primas enim verò tum (nec immeritò) Genitricis ejulatibus concessissem; cum illa me. Per quidquid sacrum profanumque retinere niteretur. illa me, quod tu nunc vagas, rogabat: illa, quod tu mones, hortabatur: illa, quod tu nunc objicis, exprobrabat. Pace tua, dulcis avuncule, dixerim! Illa de me, quidquid dici tacerique potest, & multum ultra, promeruit; partu, nutritione, charitate, studio, dulcedine pietatis. Neque tamen hi tot nominibus, uti retineret abiturum, evicit. Injuriam itaque posthac amabilissima matri grandem inflixero; si, quod à Filio non uterius, non lac, lacrymaque potuerunt, id os & querela Fratris eblandiantur. Plus genitrici gnatus, quàm Avunculo nepos, debeo. Pateor equidem, & ultra prae me fero, Rea; multis obstrictum me tibi: nec id unquam inficias ibo. Tu quoque cum multa tua liberalitatis adversum me promerita modo produceres; in sermone tuo non cuncta posuisti. Nam plura commemoratis, ac longè grandiora, secum ipsa recolit, assiduèque celebrat,

mon

mea conscientia : quorum hoc ipsum non est infirmum ; Quod tu me validius , quàm ego memet , amas : & ob hoc tam sollicitè retentare prae modum per violentiam , onari . Hos tuos summos conatus , non nisi summus Amor intendit . Et idcirco sanè gratiam ex me mutua requirunt . Sed , chara mater ; charus avunculus ; charissima peregrinandi voluptas est . Experiri totam , quàm latè jacet , Americam , destinatum afixum sedet . Quod si quando nihil Peruvii . nihil America , superfuerit : cum Rege Macedonum Novos potius mundos , aliud cœlum & Soles alios , inquiram . Neque tu molestè tuleris hanc adolescentuli cupidinem : nondum in hoc proposito turpem , nondum honesti fines egressam . HUMANAE gentis hæc indoles est ; experiri , videre , peragere , quidquid ipse Sol circuit & contuetur . Nec eadem omnibus Theatra sunt . Me , spectare Peruvii plagas , urbes , ac littora , delectat : Te tua Carthagèna tenet . Si nihil rationes tuas , in hac deligenda sede , conturbant : alii ; si tu posses , & soles , etiam suadentibus Hispaniam Novam & Mexicum , opponere pro scuto lubidinem tuam , ac dicere ; Carthagèna me juvat , non aliis in terris , habitare : Carthagèna mihi , non Mexicum . placet ! qua , rogo qua tandem tua pietas est invidia : Peruvium & Cuscum & Limam negare nepoti ; qui Peruvium , Cuscum , & Limam omni terrarum amphitheatro prahabet ? Summatim igitur , siue permittis , favoretuo ; siue resisti ulterius , tuâ venia concessûque , proficiscor : & è portu solvo , dulcis Roma . Cum his , vale !

Quibus in hunc modum peroratis ; ego silentis ubertim , ac verba mea silentio resu-

tantis, manum complexus & exosculatus; simul humeris ejus impressâ facie superinje-ctus, animô ferreô digredior; ac, protinus auram nactus è voto, vela facio; jam alteram ac tertiam Argo mihi visus incendisse. Ro- meo quid factum postea sit; magis non novi, quàm non inquirô.

VII. CAETERUM nos Oceano, quâ (Brasiliam inter & Mexicum) in Occidentem obliquum protenditur, eVecti: paucis in die- bus, Portui primùm & Vrbi, quam à DEI Nomine Nombrediosam nostri nuncupant, applicamur. Cuj non ità multùm immora- ti; Pánamam, urbem & portum alium, è re- gione Nombrediosæ sitam ad Austros, itine- re terrestri progredimur. Vrbes hæ, duobus, magnitudine distinctissimis, at loci coitu pervicinis conjunctisque Pontis adsitæ; fau- ces ipsas Isthmi sic mœnibus obsident: ut Nombrediosâ quidem Oceanum Atlanticû, Pánama vero PelagusZurium seu Pacificum, claudant; alteram altera respicientes. Octo- decim milliariûm (quæ Magna seu Germa- nica nominamus) spatium inter isthæ lo- ca compérimus. Vrbs útraque CASTILIAM AURIFERAM, pro cujus fronte sunt locatæ, simul inchoant ab Occidente; simul, ceu ca- pita cæterarum urbium, nobilitant: Provin- ciam alioquin malè frequentem, pessimèque nostris ab hominibus interdum habitam; per assiduas injurias eam incolis exhaustentiû. Et ea tamẽ, etsi concussiones avaræ deessent, in semetipsam recidiva marcidæque jaceret; tum aquarum putore, tum pestilentis aëris insalubritate. Sed hæc intemperies præ cæte-
ria

ris urbes illas, quas modò nominavimus, exercet. Ac Pánamam quidem Euri vastant, & Czicz Vulturínque venti: Nombrediosam autém Africus, Caurus, & quidquid Austrahum Occiduorúmque flatuum número censeatur, ne Favoniis quidem, (quod mirère) satis propitiis. Verùm parcíus Pánama, sèviùs Nombrediosa, Libitínam sentit; Vrbs haud aliis magis, quàm Ibericis corporibus, funesta, quam idcirco tristí, sed vero vulgatóque verbó, SEPULCRUM HISPANORUM, indigitant. Quanquam me quidem, conversò fato, clementer Nombrediosa; truculenter autem Pánama, non multò pòst, habuit: sicut in loco referam. His tamen omnibus incommodis insupèr habitis, & hæc frequentatur, & illa: navalibus portubúsque percomodis, & emporiis Europæ toti felicibus. Ac Pánama quidem mercibus floret Americanis, in Orbem nostrum transvehendis. Id in hunc ferè modum fieri solet. Quidquid ex Chila regione, quæ trans Peruvium in Austros jacet, vel auri, vel opulentix cæteræ congeritur, id ex urbis Aréquipæ portu Limam; Limano de portu, cum reliquis Peruvii mercimoniis, tardo quidem, at securo littorum tractu, Pánamam navibus onerariis transportatur, Pánamã verò, deoneratis navigiis, & in plaustra translatis molibus, itinere terrestri Nombrediosam opes; & hinc, resumptis remigiis, Hávanam, insulæ Cubæ nobilissimum Portum: ex hoc tandem in Europam devolant. E diverso, quidquid Europa suatum facultatum Americanis vendit, id Olyssipone Gadibúsve per Oceanum Atlanticum, ponè Fortunatas,

natas insulas, in Canibalum & Margaritarum insulas: ex his deinde Carthagénam ac Nombrediosam com meat. Ibi, levatis navigiis, onera transferuntur in axes ac rotas; quibus pervecta Pánamam, postmodum in Peruvii regna velis decurrunt; secundum littora maris Pacifici. (d) Verùm hæc hactenus, de geminis Isthmi velut portis atque custodiis; propter crebram Pánamæ Nombrediosæque recursuram mentionem, paullo diligentius exposuisse sufficiat. Ad singulas nunc adnectere, quæ magis ex usu cognitioneque videbuntur; non erit abs re, nec extra propositum.

VIII. NOMBREDIOSÆ Portum, in commodiora navalia redegerunt nostri: quibus, processu temporis, paulatim & ædificia cum propugnaculis adstruxerunt; & & muros in legitimæ formæ Urbis circumposuere. Nomen autem ex DEI NOMINE moribus illis imponere placuit; ne Divi Pauli documentum Apostolicum præterirent, quo Christi cultoribus imperat; A DEI NOMINE rerum ut omnium ac negotiorum principia capiant: quippeni proinde Navigationis etiam, & Exscensionum?

A tergo Nombrediosæ, quæ respicit Aquilones, Cuba jacet ac Iamaica, quàmque dicunt Hispaniolâ; celebres Insulæ. CUBÆ littoribus, Trinitatis inter & Albajumam, ad Austrum objacet Insularum innumerabilis multitudo; quas, viridanti semper cespite conspicuas, & serie quadam, velut lectulorum hortensium, in areolas ac germina digestas: ISABELLÆ Regina VIRIDARIUM nostrates vocant.

IAMAICA

JAMAICA, Citria profert & Medica vulgò po-
 ma; quæ Græcis Aurea sunt, nostris Auran-
 tia Nerantiæve. Gossypium quoque gignit
 tenuissimum; & ipsâ sui subtilitate validum
 ad telas ac pretium. Infestatur statim turbi-
 num furiis, quas Turacânos indigenæ vo-
 cant; tam validis, ut stantes in alto naves,
 super littora siccûmque momentò trajiciat.
HISPANIOLAM indigenæ priores Quisquejam
 dixerunt; tanquam *Supra modum Amplam*
 (quæ vis vocis est) *magnificamque*: vel, si bar-
 baræ pronuntiationis emphasin in eo voca-
 bulo plenius expendas; **INCOMPARABLEM**.
 Tenebrosis quaquaversum densisque sylvis,
 littorum tenuis, prætexta: quæque jacent an-
 te sylvas, asperis rupibus arduisque montium
 prævallata jugis; eminus ad se tendentibus
 ab alto maris, speciem Cimmerii cujusdam,
 aut si quis tristior est, horroris præbet. cum
 interim Insulæ penetralia, simulac intrave-
 ris, lætissimâ pulchritudine rideant. **Quinque**
Provinciis insignioribus unica distinguitur
 Hispaniôla; quarum tamen singulis, minores
 insuper aliquot regiunculæ subjunguntur.
 Longitudo, quæ protenditur ab Occasû Solis
 in Orientem, quingentis quadraginta pas-
 sum millibus: at latitudo, quâ spatiosior
 existit, trecentis absolvitur. Habitat ur-
 bibus; quibus ea, quæ Divi Dominici nomen
 præfert, ut caput, imperat. Montes illi, quos
 Cipaugos vocant, Auri ditissimis venis red-
 undant. Est hæc Insula, plerâque sui parte,
 propemodum ad luxuriam, bonæ telluris, sa-
 luberrimi cœli, frugum tam sponte suâ quàm
 cultu nascentium feracissima. Sacchari feli-

citate proventūque tanto; nusquam ut gentium spissitudo proceritasque cannarū Quisque janis certet: medullis arundinum tam confertis, ut unius alicujus fistulæ liquor excoctus, vicens, nonnunquam & tricenas explere phialas memoretur. Adhæc saltus ingentes, lanæ sativæ divites: arbusta, mastichês atque succini: nemora viretæque, germinum aromaticorum omnis generis, copiosa. Ne longum faciam; non est calamus, non ingenium; quod hujus Terrarum partis felicitatem æquare scripto vel eloquio possit. Paucissimis, qui Boream respiciunt, tractibus exemptis; cæterorum Ver & Autumnus est assiduus: continua præne dierum noctiumque paritas; ac, siquæ discordent, non ultra mensuram horæ brevioris dissensus exorbitat. Quod igitur in tanta siderum ac terræ clementiâ consequens est: æternus illic hortorum, nemorum, pratorumque viror exultat: nec illâ duntaxat, ad Septentriones vergente valle, quam ob amœnitatem à PARADISO nominant; sed toto prorsus interiore telluris solô. Nec ullo penitus mensè non indulgens Annus est, recentibus temporisque congruis fructibus; in mensas secundas inferundis. Intrà Lunam inchoatam & exactam, certèque tricesimum intrà diem, à defixo semine, cucurbitæ, pépones, cucumeres: dimidiô verò celerius brassica, lactuca, beta, nasturtium, & id genus olera cætera, vigent, & ad maturitatem perveniunt. Fidem autem præne transcendit (non item veritatem) tritici siliginisque luxus; quarum frugum spicæ, do-
drante

stante multò longiores, virili brachiò spissiores habitiorésque; duo granorum millia perfacilè claudunt in siliquis. Quòd & si manu cultis areolis eadè semina depanxeris; illum ipsum, modò relatum, granorum numerum longè vincunt. & hoc (quod stupeas) quartum intrà mensem; quo fructum & folliculum festinant. Sylvarum odoratz radices, etiam apros villaticosque porcos, nec alià magis terrarum plagà, saginant pariter atque condiunt; ad ventris peregrinam voluptatem, & sàporis invidiam. Flumina quoque fontésque salubritatis suz mirandæ genium Auro debent; quod passim omnes aquz vehunt, inexhaustâ fulgentis sabuli devolutione.

Talis cum tot naturz dotibus Insula, non mirum, si jam olim, & ante nostrorum hominum appulsum, inquilinos invénit; quos deliciarum & opum amor, vel ex ipsis Romanz majestatis sedibus ac terris excitos, illis in agris collocavit. Cujus argumentum, Nummus est ex auro solido; cum Augusti Cæsaris effigie laureatâ vetustissimâ, nostrorum avorum memoriâ refossus. (f) Nec desunt illi terrarum parti, ludentis naturz prodigia: quibus accenseas Montem quendam, sexaginta circiter passuum millibus ab urbe Dominicâ sepositum; ingentem jugis, & insertâ nubibus altitudine: ceterùm, horridò rupium invioque succinctu, vel inaccessible undequaque, vel non, nisi cum salutis projectu, penetratus. Supremo verticis sui sinu stagnum circumplectitur, mille passuum ambitu; dulcibus ac pisculentis undis.

Cir-

Circumfident hanc paludem, in coronæ civitatis vel turrigeræ Cybelæ imitamentum, cautes altiores; justis intervallis, perque capitum intercisa surgentes. De rupium porro fissuris atque rimis, toto passim montis circuitu, fontes ac rivi limpido procurfu gelidoque latice, prorumpunt; & introrsum, veluti lacus conchâ quadam, coeunt. qui tamen ipse lympharum confluxus, nusquam exitu repertus, vel hæret secum, quotidianis solibus immixtus: vel (quod propius fidem) subsidit ac forbetur; voraginibus occultis haustus, & inde novarum sub rupe scatebrarum alimentum effectus.

Est, præter hæc, in ea, quæ Cajába dicitur, Hispaniolæ provinciâ, VALLIS; quam tristium undarum formidanda palus occupat. Hujus profunditas, & proximi maris sinum, & complura præterea vasta, naviúmque patientia, flumina deglutit. Lacus hic CAIÓNA dicitur, ter mille passuum longitudine; duodecim quindecimve millium latitudine; profunditatis autem indeprehensæ; cum nec merfus quispiam, neque naufragus, unquam inde re- venerit; qui periculi sui mensuram narraret; quippe solitis, ab omni retrorsum memoriâ, navibus pariter ac vectoribus, hæreere fundus, quem semel abrepti subierant: nec in lirtus ullum (sicut alibi) suctis expelli tabulis & oneribus: ac ne quidem cadaveribus. Nam ista quidem Balanz grandes, & piscis quoddam atrox genus (Tuberónes illi dicunt) vel hiatu pleno confestim glutunt; vel, dentium uno morsu tota corpora pervadente, discerpunt. (g)

IX. DE

IX. De Nombrediosâ , proximêque sitis Insulis, quibus illa fruitur, & deliciatur; per diverticulum ista dicta sunt. Cæterum PANAMAE Civitatis originem, ex altiore paululum principio repetere, non fuerit injucundum.

VASCUS quidam NUNNIUS , cognomento VALBŌA , nostræ vir gentis : miles ingenio suô turbidus ; at peregrinâ licentiâ , procûlque regiis oculis, inquietior : cûm in Peruvii sterilioribus plagis , minorum adhuc ordinum curis , & infrâ præfecturæ dignationem, alieno de nutu præsideret; *innatâ Superbi omnibus perviciâ, detrectare primum imperia cœpit* : mox, seditionem exorsus, ab Anciso Baccalaureo, Provinciæ Prætoræ, sese, suorumque gentilium comptures, abruptit. Principiò Ducis , mox propemodum & Regis ipsius, ad tempus aliquod, exutô sacramentô; nova sibi vexilla , novas sumpsere sedes ; non jam per solum animi tumorem, sed etiam per avaritiæ vîcordiam; quam in manipulis tam paucis nec universum potuit explere Peruvium. Quærentibus nova fœdera, sicut fit in Desperatis; non potuere deesse novi conjurati : conciliante præsertim societates, mentium & inquietudinis similitudine. Nam erant ultra Quitum , Septentrionalis Peruvii nobilem urbem ; erant extra jus & viciniam Hispani nominis, Reguli quidam provinciales , Isthmum Americanum circumfidentes. Tum , præter hoc, exulceratis invidiâ metûque cogitationibus , infesti barbarorum primores ; ex peregrinæ gentis diversis moribus Avidi, cumprimisque nationis Hispanæ gliscente

*sciente dominatu suspicaces; Qui vicinissimo
 cuique semper nimius videtur.* Sed in iis omni-
 bus, uti copiis, ita nexu potissimus, PANCHIACUS erat, Toparcha: quem tam arctè
 sibi Valboà cum suis omnibus devinxit; ut
 eosdem pars utraque pace bellòque sume-
 rent amicos & hostes. Hunc Panchiàcum
 Vascus, quà suasu, quà pollicitis ac blandi-
 dimentis, ad baptismum denique, post Chri-
 stianæ magisteria doctrinæ, perduxit: ac, de
 salutari fonte susceptum, CAROLUM no-
 minavit. Nec immemorem benefacti se Re-
 gulus præstitit. Etenim Auri gemmarum-
 que vim ingentem, tanquam donativum,
 die quodam festivo, Valboanis militibus
 ipsique Duci, sub epulas in medium protu-
 lit. Primæ potiorisque doni partes ad Va-
 scum sine controversia pertinebant; quas
 etiam ad se, nullâ morâ, manus avida tra-
 xit. Inter assedas, ut quisque se vel Du-
 cis, vel Reguli ferebat intimiorem; lis erat
 & contentio, quanta nec inter Gallos
 olim, captam Romam auro promercali
 nundinantes. Nec herculès aliter hîc, at-
 que tunc in foro, cui Camillus intervénit,
 in stateris ac libris bilancibus jacebat Au-
 rum; ad ponderum leges examinandum.
 Iamque ventum ad rixas erat & jurgia:
 succensisque cupidine mentibus, Avaritia
 ferrum spectabat atque sanguinem. cum di-
 xerit controversiam PANCHIACUS, in-
 genuâ reprehensionis libertate. Contractam
 etenim in pugnum dexteram, altèque sub-
 latam, furioso cum impetu reduxit: & in
 bilancem, quâ thesauros ponderabant, im-
 pegit,

pegit, iſtu tam valido; qui cum Smaragdis
 Aurum omne diſcuſſum, huc illuc pavi-
 mento toto diſjiceret; deſque Congiario ſpar-
 ſionem faceret. Adjecit (ſriendentibus licet
 illis) cum ſtomacho; *Vestram Fidem!* Hi-
 ſpana gens! Et Chriſtiani vos eſtu, quibus The-
 ſauros in Cælo Deus veſter imperavit, ac ſepo-
 ſuit? in Terris, vetuit? Ecce, Nos ex Genti-
 bus Peccatores, & ab longu tenebru, nunc de-
 num lumine cognitionis cæleſti aſperſi; tamen
 id, quod VERUM eſt, videmus: & hoc, quod
 vos AURUM vocati, nos TERRAE MAS-
 SAM dicimus; inque medium & commune, tan-
 quam poſſeſſionem plebejam, projecimus. At
 vos, in jubar Solæque Religionis primis ab na-
 talibus verſati; tanquam DEAM quandam
 adorati ac rapiti. Globam neque veſcam, ne-
 que potabilem, nos ullo modo nutrimentu ha-
 enanti genitam. nam alioquin, cur abdiſſet il-
 lam Natura, qua vita totius cuncta ſubſidia
 ponit in propatulo? Quod amplius eſt. In me,
 qui ſprevi veſtras aſtimationes, qui diſjeci, qui
 protrivi, dentes inſenſos ac lividos oculos diſ-
 tringitis: indignaminiſque, quæd IDOLUM
 veſtrum, noſtru illis priſci multò damnabi-
 litus, conſpuam & proculcem. Atquin ego vos,
 & Numen hoc veſtrum, quod adorati, nihilo-
 minus citò placabo; ne diutius in diſſidio ſi-
 mus. Ego vos (ſi Felicitatem hoc appellati)
 ad ſummas ſtatim Fortunas perducam; ex qui-
 bus non tantum manus, & ſinus, & aſcas,
 ac triremes veſtras; & maria, terræque; ſed,
 quod his omnibus vaſtius eſt & inſaturabi-
 lius (hoc eſt, Avaritiam veſtram) explicati.
 Ibi, quantum poteſti concupiſcere, tantum ra-
 pite,

pite, trahitque; sed sine rivalibus, & lite ponderationum. Vos tantummodo mihi credite; meque sequimini. Secundum hanc, quam retuli, Satyram Panchiácus haud aliter, atque pollicitus fuerat, fidem exsolvit. Novis etenim arrectos votis, à mediterraneis, in quibus hucusque militiam triverant, ad Americæ superiora, Boream versùs & Isthmum, deduxit: & ex aliis alia commonstrando loca, fossilis auri massis aut fluidi metalli glareis opulenta; Regnum Hispanis his aperuit, quod **AURIFERAE** postmodo **CASTILIAE** nomen est sortitum. Postea, progressus ad Occiduas partes: Zuri maris portus & ostia, sitientibus rescrauit; ad id usque temporis navibus Europæis inaccessa. Præter hæc, montium Darienæ regionis latentes opes, & quibus ex littoribus Lima, Potossium, Chila, cæteraque fortunatissimæ continentis abdita penetrarentur, retexit ac propalavit. Ne verò dictis ejus discors appareret eventus; in ipso statim itinere, quod ad Isthmum ferebat, Panchiáci Reguli ductu, **VALBÓA** repertis auriferis specubus, obryzo copioso militares currus & impedimenta referat: donec ad æquoris Pacifici littus illud pervénit, quod nunc urbi Nombrediosæ stat oppositum. Illic & Portum, utcumque prius rudem, in formam commodiorem redegit: & partim, ut repertæ felicitatis fidem præterito firmaret; partim, ut spes subsequentiæ in tempus futurum valeret; Arcem erexit, super ipsum littoris marginem; cui nomen **AUREO CASTELLO** fecit. Ac, ne gratuitus esset tam speciosus titulus; quidquid Auri prius, ac postea, **VALBÓA** congestit;

gessit ; id universum illius munitionis laquearibus intulit : non sibi tantum, sed & Regi ; cuius in obsequium redierat. Verum, exempto rebus humanis VALBÓA, redactisque sub imperium perduellibus ; Regii curatores considerare lucrorum compendium, & sub rationes vocare census annuos exorsi, qui redundare possent in Philippos : Castello paullatim domuum frequentiam, & hinc urbem ; mox turres & propugnacula, circumportarunt. Et hæc nunc est illa, toties memorata, sæpiusque memoranda PANAMA : cuius principia sese debent VALBOANAE, velut retulimus, rebellionis : *fortunâ Regis, etiam è læsa Majestatis decremento, majestatem augente.* (b)

ARGONAUTICÓN

AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI

DE VICTORIA

LIBER III.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. **P**etrus Victoria, Panama navigaturus in Peruvium, primò ventis retinetur : deinde febris gravissima, ex æstivis caloribus. Eam Victoria lethiferam, Medici pronuntiant. Commentarioli pag. 17. fin. & pag. 18.

II. Petri dolor atque lacryma, ex mortis denuntiatione. Panitudo præterita vita ; & hanc consecuta, febris remissio. Comment. pag. 18. fin. & pag. 19.

III. Con-

III. *Confirmatiore valetudine, Petrus tandem, cum Sociis, navem inscendit; verum, adversus tantum iter, perperam instructam, & imperem. Tumbesianorum admiratio, primis Europaeorum conspectis triremibus. Commentar. pag. 19. & 20. princ.*

IV. *Ab destinato in Peruvium Navis cursu, ventus obliquus avelluntur procul, in Occiduum pelagus. Legunt, invitò remigio, Nova Hispania, California, Quiviraq; littora. Tatarraxi Senis Regia, & opes; ac regni prodigiosa animalia. Quadam adduntur, de Insulu Salomonu, ac Nova Guinéa.*

V. *Viprocellarum, in Insulas denique Philippinas abripiuntur. Ea describuntur, cum suis opibus. Resarto navigiò, ab iisdem retrogrediuntur, in Peruvium vela facturi. Comment. pag. 20.*

VI. *Nova coorta, eaque sava tempestate, navis Victoriana in anchora, & vectores in formidine, fluctuant. Pace maris reddita, cursus, in Peruvium cæptus, resumitur: qui tamen navigantes, ob nimiam longitudinem, grandi sollicitudine affligit. Comment. pag. 20 & 21.*

VII. *Magistri navis, callida ad vectores oratio: qua eis, de annona in futurum sollicitis, persuadere nititur; ut commeatum omnem in commune comportatum, sibi, ceu custodi & dispensatori, concedant, aequaliter ac viritum distribuentum. Comment. pag. 22 princ.*

VIII. *Vectorum, adversus naucleri consilium fraudulentum, questus, murmura, protestationes. Sed vincit illius prava ratio; non sine damno, rixu, & indignatione Sociorum. Comment. pag. 21. fin. & 22.*

IX.

IX. Post multum temporis, Peruvium tandem aspiciunt sed non agnoscunt. Scapha exploratoria incassum emissa, Panamam versus deinde rapiuntur ventis: & versum Hispania Nova littora. Adeam uti navem advertat, gubernatori persuadere nituntur. Comment. pag. 22. & 23.

X. Pertinax adversum salutaria consilia magister navu; relictis utilibus Panama, Novaque Hispania portibus, navigium procelloso cuidam Promontorio applicat. Mox fraudulentia nova, auctor est Vectores; ut eorum dimidium, ad levandam annona gravitatem, navi relictæ, pedestri itinere procedat, ad innominatam quampiam urbeculam. Comment. pag. 23. fin. & pag. 24. ac 25.

XI. Naclero, fraudis suspecto, & fidem apud vectores non reperienti; fidem animosque complurium conciliat nonnemo Sociorum, per dolum aut vanitatem. Victoria solus unus in sententia contraria persistit. Comment. pag. 25. & 26.

XII. Ab hac tamen eum denique demovet, quantumcunque dissentientem, Pediosa cujusdam amicitia. & importuna preces. Vectores ergo magna pars, & in hac Victoria, scapha terram petunt: navim & mare relinquunt. Comment. pag. 26. & 27.

OSTEAQVAM Panamam pervenimus; Peruvium confestim, inoffenso maris, ut sperabamus, cursu cogitabamus. Sed ventorum torpore spes pariter & naves suspendente (subsederant enim Aquilones, quorum præcipuè successu velificandum erat) in urbe,

urbe, malè gratâ quiete, defedimus. Et tunc æstatis adultæ cursus erat; cujus intolerandus ardor, vix aliam totius Americæ terram sæviùs accendit, aut perseverantiùs exurit. nam, præter spissatos directo Sole radios; æquoris insuper reflexo fervore plaga palustris & uliginosa marcet: totisque per immensa littora sabuli caloribus, corpora torquentur. *Ætæ Siculæ, Vesuviique Campani*, diceres viciniam; perpetuis ignibus flammata. Ita non tam æstuant illic homines, quàm assantur; cute semustâ pustulis, ac *Maurico* præne nigrore rumpi solitâ, fœdarisque. Quare, citò viscera penetrante sidere, flammæque correptis intestinis; morbi gliſcunt, & contagia vulgantur: inter corpora præsertim insueta, vel alioquin ob teneritudinem fluxa. Vectorum itaq; non pauci, mari solèque fessi, concepto languore, decubuere.

Mihi molestius nihil erat, quàm auræ secundioris expectatio; diuturnâ sanè, jamque sextum in mensem effluente morâ. Cujus, dum & radio conficior, & incertâ meliorum spe distendor: ecce! quæ tamdiu me distulerat intactum, in me vi totâ ruens acuta Febris incumbit; tantò gravior utique, quantò tunc alieniore meo tempore. nam, ne triremis interim cursum suum urgeret & expediret; metus nec immeritus erat, neque parvus. Intendebatur inter hæc morbi vis; & valetudinis moles, prostratum ad extrema deduxerat: cùm (dictu miserabile!) super hæc omnia Medici quoque, desperato curationis successu, mihi suprema denuntiant; adjectô; *Non artus sua, non virium & corporis*

*ſenli mei, tantis depaſti caloribus, eſſe poſſe, profer-
 re vitam. Cederem itaque Numini, quod ſuum
 eſſet, repoſcenti: darémque manus Natura, parè
 rigore ſenium juvenilèſque pedes, in conditorum
 citanti. Sic eſſe conſtitutum aternis legibus; ut in-
 offeſſo paſſu procedat moriendi neceſſitas. Cum
 proinde, ſi virili fortitudine pueriles annos im-
 pènderem; dimidium mali ſuperatum fore. Pri-
 mAM eſſe Moriu facilitatem, non Timere Mor-
 tem: longèque negotioſius Pavorem interitùs,
 quàm ipſum interitum, exantlari. Fulminatus
 ego tam tragicà, tamque præter opinionem
 jaſtâ criſi, planè peremptoriâ; ſiqua fides eſt
 vitæ dulcèdinem continuatâ felicitate quon-
 dam expertis, & mox ab hac in luctum ſem-
 pitemum deſcenſuris; dubitare mecum ipſe
 cœpi; verène ſic haberent ſeſe, quæ valetudi-
 nis arbitri protuliſſent? an verò per ſopo-
 rem & delirium hæc audiſſem? Sed ſimulac,
 illorum abſcèſſi, meæque ſolitudinis ſilen-
 tiò, quies [redacted] fuit; cuncta per ratio-
 nem medit[redacted] exputandi: tunc enim verò
 cœpi, conſideratâ funeris propinquitate, ſte-
 tibus non perfunctoriis diffundi; cubitoque
 ſuper pulvinum, quoad vires dabant, nixus,
 memetipſum hiſce ferè lamentis, ante fatum,
 extuli;*

*II. PEREUNDUM eſt igitur? & pereundum,
 inter gentes non tantum exteras, ſed etiam ultra
 notum Solem projectas, & omnem humanam
 conſuetudinem exatas? Moriendum ante diem?
 & hoc quidem impuberi? modò quatuordecenni?
 vixdum etiam delibatis vita dulcius princi-
 piu? Et, nondum exactis adoleſcentia ſpatiu,
 jam tempus ego, jam ſenium explevi? Quid ergo,*

D

nunc.

nunc generis claritas? quid opulenta congestis gongiiis domus? quid latè sparsa, per cognationes, per & affinitates nobilitas, in saculum aliud abituro conferunt? Frustra, mi VICTORIA, frustra, multumque penitendo, tot marium Insularumque circuitus; Fessam, Marroccium, & Mauritania decoloris extrema, Peregrinus Europae rasisi? Stultâ navigationis lassitudine totum Atlanticum cucurristi. Fortunatas lustrasti; Margaritæ portus intrasti; Carthagénam & Nombrediosam obisti; ceterosque mari impersuosi flexus & angulos pervasisti: quo pretio laboris? scilicet, ut Baeticam, ut Hispalim, ut penates paternos, ut amabilissimam genitricem, fugeres! & inter tuos vivere securè noluisti; quò periculosius atque turpius inter alienos perires! O, me calamitosum, torvisque fatis in lucem editum! Ergò non posui Tempestatibus vitam ponere? non, Brasitorum Canibalumque littora prateruectus, barbaricie configi telis? non piratico certasse, cum Andrada Villandradioque, sicut periculum, ita mortem, sociare? non mille discriminum rumorem tanta malorum fertilitate, tantâ Ponti levitate, consepeliri? Nunc denique, nunc, avuncule dilectissime, repulsa precum tuarum, quales commeri, pœnas depondo. nunc, tui contemptum pelle mea deplecto. Tu monebas: tu retinebas: tu lacrymis, minis, vaticiniis absterrebas: nec tamen vel hilum in consumaci pectore proficiens, quantum mater in filio, tantundem verborum propinquus in nepote, dilapidabas. Et nunc quidem fortassu irridet fugitivus sui proterviam Roas. Fortassu impietatem degeneri natipia genitrix exsecratur: & inter solitaria viduitatis quotidiana lamenta, fletibus istu meus, iustissimè supplicii, Nemesis aquas adfundit. Hoc scilicet,

scilicet, hoc nunc curiosa pertinacia pretium
 hunc exitum refero, non reuerenti cognatum san-
 guinem, temeritatis: ut Matris desertor, Avena-
 culi contemptor, periculorum irrisor, avi levis,
 conscientia grauis, solatiorum omnium egens.
 Christiani funeri & exsequiarum extorru; proci-
 paternis cineribus, & immoli communi-ne, depu-
 tres am. Sed parua sunt hac. Ille potius ille men-
 tem meam nunc pavor lancinat; ille sub praecordiis
 horror, mortis in vicinia, consternat: Præteritorum
 pudibunda memoria; scurrilium in lubricis annis
 errorum recordatio; neque pauca grandiores ata-
 te sua noxa: quarum nec expers jam olim Hispalis
 fuit, & nauticus, per tot uellorum ac scelerum ir-
 ritamenta, cursus fertilissimus. Nunc (cheu) deli-
 cia vanuerunt, animi remorsus durat: usura fla-
 gitiorum transuolauit, & pœnitudo successit; quæ
 Promethæo quocunque uulture crudelius viscera
 fodiat Peccatum peractum est; peccati supplicium
 impendet. lāmque, simulac damnatum, VICTO-
 RIA, spiritum effuderit: ministri, qui præstò sunt,
 Tartarei, teterrimi, Stygi apparitores, tetræ
 & sibi concolorem Rem ad Puteal raptabunt
 horrendū; ad Prætozem, quouis Cassio rigidiorẽ,
 improbitatis omnis scopulū: ad Iudicem ac tribu-
 nal, a quo tam Nesciri malefacta capitalia, quàm
 post funus Absolui, nefas est. Sequetur reum con-
 uictum & indefensum, inexorabile sine fine suppli-
 cium: sequetur horribili immensâ profunditate
 Valli inextinctis Tartarorum incendiis æstuosa;
 cuius Flammas immanes, nulla Panama a Cani-
 cula vel Sirius æstiuus aequat; nullū Atlanticum
 Zuriūque Pelagus obrueret aut temperaret. Ad
 qua nunc omnia (miser PETRE) causâ parum
 grameditata, nulloque patrono, festinas.

D 2

QUAE

Quare cùm in hos ego, similésque plures quettus, largissimís infusus lacrymis, eges-
sissem: revolutus in lectulum, ad CHRISTUM,
Deum ac Servatorem, oculis animoque con-
versus; quanto potui mentis & prœcordio-
rum dolore, rogare meorum admissorum
veniam, omnium singulorúmque cœpi: non
voce minùs, quàm manibus, cœlo tensis.
Vnde, quotquot domesticorum ægri lecti-
cam circumstitebant, in fletus uberes effusi;
mecum eadẽ orabant, ac dolebant. Visum-
que placari mox Numen. nam remissiore
protinus æstu, de morbi vi plurimùm de-
cessit. Relevari capitis ac viscerum ardor;
minùs jam rigère lingua; meare legitimo
temperamento venæ; prorsus emendari va-
letudo; ciborúmque patientia vitiatò sto-
macho reviviscere.

III. Non fefellit hic ipse rei melioris ru-
mor Medicos. Vnde, qui nuperrimè decre-
toriã me censurã sepelierant, iidem ad me
paul'ò post, quasi refossuri, concursant: &
sive sincerã gratulatione, sive (quod fami-
liares conjectabant) à convalescentis hila-
ritate liberalius lucrum & Soteria prolectu-
ri; tanquam per officium frequentant. Lar-
gis interim, & ad animum recreandum quæ-
sitissimis sermonibus, primò; mox altero,
tertiòque, tum & pluribus diebus aggressi;
celerius omnium opinione mihi salutis aut
firmitudinem attulerunt; aut (quod idem
est) fidem & credulitatem. *Plerumque nam-
que, qui se valere putat; ille jam valet.*

Ceterùm ego Medicis non sine luculento
præmio remissis; cùm dilapsam jam pridem
trire-

triremem tacitus dolerem : devoratis tandem animi tardis , ad urbis Panamæ procerum nonneminem accedo ; propositoque Peruanæ navigationis desiderio , commeatum ab eo , simulque de meliore nota commendaturas litteras , ad Proregem Limanum , extorqueo. Mox , ulterioris moris fastidio , quoniam triremium biremiûmve iustarum copia non erat ; navium ordinis minoris aliquam (veriùs Celocem grandiore) inscendendo ; plebejam sanè trivialémque : præterea nominibus aliis multis miserabilem : quippe nec annonâ , nisi negligenter ; nec armamenti suis aut utensilibus , instructam. non illic vela , contra procellas duratura ; non malus , sustinendæ carbaso firmus ; non rudentes in longum solidi ; non carina lateræve , fluctibus insultaturis paria. Dicam ad summam : ne magister quidem navis vir gnavus aut alacer videbatur ; lentissimique remorum ductûs ministri , qui per transtra sedebant ; prorsus ut appareret , nisi venti nos protruderent , tertio quoque die tres passus eos in Pelago promoturos ; & in eorum socordiam meritò Bilbilitanus noster vates , prælusisse credi posset : cùm id genus remigum , Non Nautas putavit esse , sed ARGONAUTAS.

Ex talis quidem erat *ARGO mea Quarta* , qualem depinxi modò ; depingamque posthæc sæpius. Sed tam malè materiato vehiculo , nihilominus animam & spes nostras ausi concedere CENTUM viginti quinque vectores , præter nauticam turbam , Panamæ portu solvimus. quos inter etiam Nestor ille meus , facundusque polyhistor , erat.

D 3

Foru-

Peruvium autem omnes æquè tendebamus. Et navigationis quidem principia, ponè littora, præclare se dare visa sunt; non tam naviculariorum industriâ, quàm cœli sereno, ventorùmque non diu duraturâ fide; narrante præsertim ex aliis alia Nestore; quorum tam copiosus erat, quàm aquarum mare. Sicut enim singula quæque rerum obviarum sermonis ansam ei dabant; ita loquendi flumen ad ea vertebat. Cùm autem & barbaros animadverteret pro littore consistentes, ac celocem nostram non maximè tanto cum onere, mirantes; Atquin (inquit) hæc illis pacata navigia, sine pompa triremium, & armorum terrore, jucundiora visu sunt; quàm maria, Darii Xerxisque classibus constrata. Sunt enim indigenæ partis hujus Americæ (sicut & Peruvii) subtimidiores, suspicaces; &, ad grandia potissimum machinarum spectacula, formidolosi. Certè, qui Peruanorum primi (quod Tumbesiâ incolentibus præcipuè signatèque memorant evenisse) triremes & onerarias Europæas conspexêre, dispersis velis antennisque volitantes, & alternatione remorum incedentes; homines, omnium rudes, & transmarinorum insoliti, quique præter Canoas, Peraguas, & Balsas suas (id est, lembulos) nihil unquam nauticum oculis usurpassent; principiò, tanquam ad prodigium quoddam, concussi feruntur. Avulsas ingenti terrarum tremore rupes, aut seminsulas, incertò ferri fluitarèque pelagò suspicati; posteaquam propius admotas, æquali semper agitatione moveri, nec usquam impari-

ter mergi, deprehenderunt; admiratione propemodum lapidescere. Donec ad extremum, etiam hominum formas in triremibus conspexere; per foros, perque malum, per proram ac puppim, & navium marginem discursantes; donec consideravere vultus peregrinæ frontis & oris; nec perinde, sicut se ipsos, investes ac depiles, sed aprissimis membrorum tegumentis, & cum gravitate barbæ. Tum enim verò prorsus extra se positi, *Deus! & non Mortales*, clamare, credere, venerari, sunt orsi. (a)

IV. Sed jam pridem, dum nos in Nestoreas has pluresque similes enarrationes, insenti pendemus; & serenitas aërem, & ventus secundus navim, destituerat; in Euxum subito rapidissimamque procellam commutatus. Et nauclerus, nec scientiâ torquendi clavi, nec industriâ laboris, tempestati par; remissis manibus, Oceano nos permisit, ac fortunæ fluctuantis arbitrio. Quo factum; ut ab littoribus maris Orientalibus, quæ Peruvium nos pervexissent, momento celerius abrupti, longissimè raperemur in Occidentalis æquoris vastitatem; & inemendabili dierum aliquot noctiumque cursu (cum Vulturii violentissimi nec punctum de flatu remitterent) plerumque margines Hispaniæ Novæ, dextrâ jacentes, legeremus. Paulò post ulterius proVecti, Californiæ, quæ suprà Novam Hispaniam ad Occasum porrigitur, Sinus intramus. Ab his ipsis tamen mox dispulsi, Cæciâ vento nos proturbante; transversim in alta maris aliquousque raptamur. Ibi, coortâ re-

penitè malaciâ , dierum aliquot ingratiſſimam trahimus moram; non proſum, non retrorſum, progrediente celoce. Poſt quæ, recrudelſcentibus Vulturis, ad continentis Americæ Borealia, deſcendere cœpimus; errore tam omnibus manifeſto (ſed quis, ventis nolentibus, corrigeret?) ut, vectorum quidam, veteri littorum peritiâ, Regiones agnoſcerent. Monſtrabatur veteranorum digitis, eminus & in extremo maris ac terrarum angulo, Quivira Regnum; Archipelagus inter, & Anianum Fretum, medio ſitu. Qui luſtraverant olim, miranda referebant. Canes, leonum magnitudine; cæterum transportandis oneribus habiles, & inſuefactos. Tatarraxi præterea Regiam; Senis, majorum noſtrorum memoriâ decantatiſſimi; quique regio jure nominèque Quiviranis præſederat. cujus opum exciti famâ quidam noſtrorum hominû; & credulitate temerariâ certis incerta præhabentes, ſigna reliquerunt, ſub quibus ſacramento meruerant: ac, præſidiis Mexicanis imminutis diſceſſu ſuo; poſt iter longiſſimum, & millena pericula, Tatarraxum denique Regem invenerunt, Solio reſidentem ignobili, ſine veſtitu, ſinèque gloria, vel apparatu, regnantibus ſucto: niſi, quod collum obibat, ære fuſili plebejô (quod cuprum vulgus vocat) ductus plexuſque torques. Hæc erat omnis illa Midæ tranſmarini Regia: *tanta fama tam vile crepitaculum!* Celerius itaque deſertores illi, quàm ſpe ſibi fixerant, obſaturati; correctâ ſtultitiâ, pedibûſque reprehendiſ, Americæ citeriora reſpetierunt. nec in Mexico quidquam, præter

ter longinquæ fidei portenta, reportarunt: in quibus memorabant Animal quadrupes, equi formâ proceritatêque; colore puniceo, fronte mediâ cornutâ. Quod cornu, quia simplex & unius sine flexu mucronis est; MONOCEROTIS nomen & auctoritatem illi Belluz conciliavit. Caput ejus propemodum cervinum, arduâ subrectâque cervicē; pedes quoque tibiis, caprearum in ritum teretibus, atque macris. Ferox aspectu, sævumque feræ genus, quoties inardescit; præcipuêque, silvas: cæterum irâ citò deservescente, placabilis; ne quis multum dubitet, de veritate Monocerotis. (b)

A QUIVIRAE deinde littoribus, interspirante Boreâ transversisque tempestatibus disjecti; vela convertere cogimur in Austros iterumque, nec multò post, cadentibus Aquilonibus, & Euro nos propellente, mediò decurrimus Archipelago: relictis ad Iazvam (quas ostendebant eminus periti maris illius) Insulis Salomonxis, Novâque Guinéa.

De Salomonxis in hunc modum referebat noster polyhistor. Alvarum Mendavium, Limano solventem portu, post mensium tredecim continuam, & directi cursûs, navigationem; in multas incidisse, permagnâque Maris, quod à Divo Lazaro nominant, Insulas. Eminentiorum, hac tempestate, nomina memorabat, Iesum. Malayam, Malartam, Atregâdam, Trium Mariarum, Divi Christophori, Iacobzæ, Zambânque, quarum postremam, affirmabat, cæteris omnibus ambitu magnitudinêque præstare.

D 3 Sed

Sed Mendavius (inquit) priusquam suis flagulæ nominibus insignirentur à postemis; eas generatim, pro jure libitūque Repertoris, SALOMONIS Insulas appellavit. An, quòd ex istis ulque crederet ab illo Ierosolymorum Rege, Davidis filio, petittum & adveſtum Aurum Ophiræ? an potius fortuitò quocunque mentis lusu, vel arbitrio? Distare porrò dicuntur ab America leucarum spatiò circiter octingentarum; faciliore (quod omnes confitentur) ad eas triremium cursu, quàm ab eisdem in Peruvium recurſu; propter ventorum & Oceani diversos mores, non æquè recedentibus faventium, atque venientibus ad eas oras. (c)

NOVAM autem GUINEAM (ab Africane Guineæ quadam similitudine sic appellatam) primus omnium Villalóbùs, anno Salutis 1513. XLIII. cum navibus, ad indagandas Moluccas, emissus è recentis Hispaniæ regnis aperuit. & ob hoc Argonautarum Hispanici sanguinis non ultimam asſectutus est palmam. Incolarum nigra corpora; sed agilitate mirandâ, non ingenii minùs, quàm membrorum, prædicantur. Sunt autem, quibus hæc GUINEA continens esse videatur: quique Salomonas Insulas ei per Chersonesum Isthmumve connectant. (d)

V. SED nos interim, quanquam Nestoreis his narrationibus non indelectati, Peruvium (quod solum quærebamus) remis velisque fugiebamus; & in paucis diebus, Archipelagi quoque spatiò decursò, sensim
Ocea-

Oceanum Orientalem, & Indiam Gangeticam intrabamus, quam nunquam destinaveramus. Id ventorum accidit pertinaci malevolentia; quorum indomitis furiis ablata celox nostra; ne Tiphys quidem (Argus veteris magistro) paruisset. Ità toto jactatè Zurio Lazarzòque mari; Philippinis tandem Insulis cursum advertimus: non invito sanè nauclero nostro; quippe cujus actuaria jam nec contra famem sitimque, neque satis adversum tempestates ac fluctus instructa, manifestè fatiscebat & peribat. Sed libet (priusquam Philippinas ingrediamur) eas obiter describere; sicut accepimus. Sunt Insulæ complures, super æquor Divi Lazari per pelagus Indicum sparzæ: feruntque PHILIPPINARUM nomen, commune cunctis, ab Regum, quibus subsunt, nomine: ceterum, præter hoc, distinctis singulæ nuncupationibus inter sese discretæ. Circumlauuntur ab ortu Solis eo mari, quod Archipelagus (velut dixi) nominatur. Ab occasu, Siânis regno Chinæque parte terminantur, & Indiâ, quam Orientalem & Trans-Gangeticam dicimus. Ab Austro, Moluccis Insulis & Bornæ stipantur. ad Septentriones autem Cantonè finiuntur. A vicesimo ferè cœli gradu, Boream versùs, inchoatz; pertingunt ad quintum, super Equatorem. Insularum portio nominatiores sunt: Luconia, cujus caput est Mánhila; tum Mindanáâ, Calamiana, Vizaia, cæteræque, sub harum claritudine latentes. Earum pleræque MICHAEL retexit LOPUS, cognomento LEGASPES (etiam ipse nostris Argonautis

-inferendus , ex merito) sub annum reparatae Salutis Millesimum, quingentesimum, quartum ac sexagesimum. (e) Sed multò jam antehac in easdem penetrârat , Alvarus Sajavédra , nobilis Iason & simul navarchus : qui, Ferdinandi Cortesii missu, Cinatlâ (maris Zuriî portu) solutâ navi, procurrit in Orientem ; Moluccas Insulas investigaturus. Per eam enim occasionem, Mindanâam quoque, Vizajam, ceterarumque nonnullas adiit; quas deinde posteritas appellavit PHILIPPINAS.

Porro causlâm tam laboriosarum navigationum (præter Regum Hispanorum voluntatem & mandata) splendidam habuère plerique; Famam ipsam ingentium & exoticarum opum , quibus tam Philippinæ, quàm MOLUCCAE, ferebantur affluere. nec ex vano. namque sanè, quales rumor cantabat; tales, ut plurimum, reperère. Præter aurum , & aromatum copiam ; etiam Margaritæ jactabantur, non cujusmodi vulgò sunt in cervicibus & pretio principum foeminatum ; sed, quibusdam in Insulis, eâ granditate, quâ turtures ova nituntur, alibi, Gallinarum etiam & anserum partus æquare, dicebantur. Ac, siqua fides idoneis Annalibus; invenère quidam uniones, quales fama cantabat, & in Europam devexerunt. (f) Nos margaritam, nec ad nucis avellanæ magnitudinem , usquam locorum illorum conspeximus : nec uno grano locupletiores maxime reduximus : quam idcirco, diebus pauculis insumptis, ex anchora revulsimus ; & in mare priscum propulsumus.

mus. Nam, quæ nos cæssa retineret? Non fuerat neque consilii nostri, neque compendii; vel Moluccas intrare, vel adeò Philippinas. Sed nempe, mille locis lacera velorum carbasa, cæteraque navigationis instrumenta manca; præter aquandi, frumentandique necessitatem, etiam invitos advertere telluri navim coegerunt. Ad Palmëram igitur (quæ Mindanáz, Vizaizque media prætenditur, folii quærni similitudine) descendimus. nam isthæc, uti prima tractus illius Insularum, sic opportunior, occurrebat. In qua tamen haud ultra biduum exegimus; ac mox antiquo cursui vela reddidimus.

VI. CAETERUM, immutata repente maris fides, in anchoris ætuariam tenere compulit; nec retrò, nec prorsum, velificandi libertate concessâ, tempestatum culpâ. Nam, præter disturbatum procellis ærem, & furentium Austrorum violentiam, ex obliquo pelagus miscentem; etiam nubes, æstivis incensæ caloribus, inter sese collidebantur; creberrimoque ruptæ tonitrû, fragoribus aures nostras; tumultu Pontum ac Cælum; fulgurum flammis oculos; ignium jactu proxima littorum; & pavore palpitantia corda, verberabant. Insuper etiam tenebris suppressus diei nitor, nocte præposterâ nautarum ministeria suspenderat; nullâ regendæ navis neque spe relictâ, neque modo, vel adjumento dixisses. In antiquum omnia revoluta chaos; quodâque mox veluti cataclysmô superfundi. Nam etiam, nequid ad malorum cumulum deesset, præcipiti ruinâ fracta nubila (cùm procella, quam Ecne-

phiam

phiam dicunt, nimbos impelleret) improbi
 imbris descendebant : & , assiduo casu la-
 bentia , mari veteri maria nova videbantur
 affundere. cū interim & ab anchoris , an-
 cipiti fide pendens , navigium nostrum flu-
 ctuaretur ; in momenta singula ruptis ruden-
 tibus : & sēvō tot fluctuum agitatu , saxi lit-
 toralibus celox impingeretur. Sylvæ quo-
 que , propinquis prætentæ littoribus , marā
 magis ad horrorem , quā ad subsidium pe-
 riclitantium , incumbabant ; non frangendis
 ventorum incursibus , quā augendo terro-
 ri , validiores : insanō mugitu tot millibus
 arborum inter sese collisis , & ramorum fre-
 mitu longē latēque tumultuante. Grandi
 quoque terroris incrementō , tempestatī nu-
 bium , horribilis rupium atque nemorum E-
 cho consonabat. Iam pridem itaque tot ma-
 lorum terror , ac vectorum quoque nauta-
 rumque mistus clamor , omnia turbaverant ;
 exiguā salutis relictā fiduciā : ne mihi qui-
 dem , sicut antehac , animi robore durante.
*Quid enim facilius est , quā naturā rerum
 omni bellante , mente collabi ? vel , ubi nam ci-
 tius ac sapius , quā in mari , desperatur ? ubi ,
 quot fluctus in procella , tot mortes , oculis of-
 funduntur. Quod igitur restabat unicum ;
 ad cœlum , & vota , supplicabundi confugi-
 mus. neque casū prece. Nam , exactō con-
 tinuos inter nimbos atque turbines , die ge-
 mino , totidēque noctibus ; lux tandem
 cœlo , nubibusq; silentium & concordia , red-
 iit : suppressis etiam imbris , & ventis
 tantummodo nondum plenā pace composi-
 tis. Horum bonitatem dum opperimur , pau-
 cis ita*

his insuper ad corporum curam sumptis ho-
 ris; aquam & com meatum, fluctibus destru-
 ctum, reparamus: quæque cætera sarcientiæ
 navi desiderabantur, integramus. Sed erat
 interim exigua ventorum emendatio: quo-
 rum, malefido licet durante flatu, relictis à
 tergo PHILIPPINIS, raptam è retinacu-
 lis actuariam, iterum in Peruanum cursum
 impellimus; remorū improbâ contentione.

IAMQUE mensis alter & alter navigatio-
 ne processerant: &, quantum tempora, tan-
 tum alimenta, diffuebant: dum, prædevo-
 ratâ Peruvii spe propinquitatēque, nihil
 quisque minùs, quàm parcimoniam, me-
 ditatur: &, absumpto præsentī victu, sibi
 cuncti futura pollicentur, ad usque luxum
 & copiam; in tanta præsertim littorum fe-
 raciorum exspectatione. Sed hæc, quantò
 sperabantur, tantò fugiebant errabundos;
 & iter, cum tardio cunctorum, tendebatur
 in longinquum. Tamque vectorum pleros-
 que sollicitudo torquebat proferendæ vitæ,
 producendæque com meatûs; maximè, tam
 frequenti populolôque navigio. Nauclerus
 igitur, in istam jam pridem intentus, &
 nunc tam appositam nactus, occasionem;
 vocatis ad concionem, quotquot in tabula-
 tis & transtris erant; in hunc ferè modum
 verba facit: &:

VII. PER aliquam multos abhinc, inquit,
 dies quiritantium voces & murmur excipio, de
 prorogata, præter omnium metum ac suspicio-
 nem, navigationis morâ. Debet igitur hic ipsa
 querulorum affectus admonere nos, ut incommo-
 dis quibuscvis impendentibus remedium in tem-
 pore

pore comparemus. Et si quidem mea remigantia
 que tarditas incusaretur; si scopuli, si Scylla ma-
 risque Syrtes, si naufragia timerentur, quorum
 discrimen humana depellere valeret industria;
 totum in me meisque crimen esset, & manus no-
 stra, salutis vectorem conductâ, velut noxia re-
 spicerentur: si quando nos, rebus in artu, languere-
 mus. At nunc, incertis & nullo mortali con-
 silio praverendum, consistamur, omnes ex aquo:
 Fatu scilicet, & Futuro, qua posita sunt utraque,
 celestium in potestate. Numinus volâ dexterâ-
 que Venti continentur, non, arbitrio meo; qui
 nuper, tam secundi, tam fluxiles; ut etiam inco-
 gitantes nos Salomonau ac Philippiniu Insulu im-
 pingerent: paullò post in contrarium converso
 successu, nunc plusquam bimestri tarditate nos
 affligunt. Idem ipsi quoque, qui nunc pravi sunt,
 in deterius variato flatu, fieri praviores possunt:
 turbinumque mobilitate (quod Superi tamen a-
 vertant omen!) forsitan in Australi Oceani,
 vel Archipelagi Septentrionalis distantissima lit-
 tora, navim disjicere. Non insueta (mediusfi-
 dius!) nec ab humanis maritimisque casibus alie-
 na, loquer. Possunt ista, solentque contingere,
 gravius, lenius, prout Superi cordi sumus: & si
 (quod procùl sit!) contigerint, interrogo; Quid
 facturi tunc simus? Equidem, quod mearum
 fuit partium, ad hanc usque diem cum fide pra-
 stiti Pánamá navim eduxi, laceratam aquoris
 injuriâ, velis, malo, rudentibus, antennis, re-
 mu, instauravi, penuria pressam potabilis aqua,
 tum & quibusdam utensilibus imminutam, su-
 pra necessitatu leges instruxi. Vita cetera subsi-
 dia, quorum usus indigebat, importavi. Nihil
 horum omnium facile desinceps, ne productâ qui-
 dem

dem in quartum quintumve mensem profectio,
desieri potest. Soli victui (vectores mei) soli dia-
rio, periculum ex futuro eventibus, semper, & in
omni Ponto, sub omni navu rectore, potest ingre-
ro. Quis enim gubernatorum ventos unquam?
qui Oceani fidem in capistro tenuit? Aut qua-
nam res est ad obsequium minus nata, quam
procella, vel aura? Quantum tempestates, tan-
tum extendi navigationis mora, potest. & tunc
(ut oraculo quam clementissimo vaticiner) nos
famebimus. tunc inopia succumbemus, qui fero-
cia maris non cessimus. Certum hoc est, & extra
controversiam, periculum; nisi pauci in diebus,
Peruvii littera teneamus. Fingamus tamen cur-
sus nostri, vel unicam adhuc, & mensuram
duntaxat moram. quot turbela tantisper? quot
casus agitare puppim hanc possunt? Et tunc vos
(utcumque provisum mihi meisque sit) expen-
sia languebitis; ex languore, succumbetis. To-
ties annona solet incendi, quoties fervere mares
nec ulla (quod sciti) in Oceano segetes, nulla fr-
ges, ut in continenti siccove, surgunt. granaria
procul hinc, & horrea. Quapropter, ut ad consi-
lii mei caput aliquando veniam, o vectores: Si-
quid experto prateritorum, siquid venturorum
prasago viro, creditis; jam nunc in medium,
quidquid apud vos copia, quidquid annona defi-
det, conferte. Communi omnium vestrum nam-
clerus, communis etiam dispensator ero: com-
mune, faxis, sit omnium nostrum promptuarium;
& penus in navi, mea fide clavibusque, clauden-
da vobis: &, quoties res poscet, referenda. Ne-
mo providentiam cuius nunc auctor ego sum, da-
mnet; nemo sibi metipso plus, in inopia discrimi-
no, quam publico curatori, fidat. Quoties enim
in lon-

in longam navigatio tenditur ; improvidè *scilicet* quisque, gulâ stimulante, consulit : & quantum appetit, tantum absumit. in diem, sine futuri cura, vivit; & ante diem rapitur, frigeribus, namque, stomachi doloribus : qui primum ex ingluvie ; postea sensim ex penuriâ, gliscunt. Tunc igitur promiscundus optimus is est ; qui providentia mediò victum dispensat. Suâ cujque datâ, suo câne, deinceps vivitor. non ad cujusque libidinem (qua ventribus, rabidè famelicis, inexplabile esse solet) sed ad rationis modum, frumentum designator : nec aliâ mensurâ, quàm ad Oceani latitudinem, com meatus exigitur, ut, quo ad Ponti cursus, tantum uniuscujusque victus & vita, porrigantur.

V I I I. Non fefellit nauclerus, privato magis suoque quæstui, quàm communi nostrum commodo, disertus esse. quem contra plerique mussitabant; Enimvero non gratis tam ab alto repetitam orationem, huc demum evasisse; Panarium ut sibi, remigibusque mensam, actua-ria præclante rector quæreretur. In hoc ergò studium productas congestasque resuti navigii laudes ? Cur igitur non simili sermonis crepitaculo celebratam gubernantis inscitiam, velorum pannucias, mali fragmenta, laterum atque tabularum infirmitatem, pudendos per vastum aquor errores, & invitissimus obtrusas Philippi- nas, sædèque fluctuantem ex ipsis anchora celo- oem ? Cur autem non ab ipso confestim naviga- tionis exordio, propositam profecturum tam infantilem comportandi com meatus conditionem ? Tunc certè neminem unius alicujus fuisse navarchi re- rum ac rudentibus illigatum ; ut non vel alium reporturus fuisset, in suas leges & commoda, vel
maris

maritimum iter in tempora rectiora dilaturus. Sed scilicet haud id agi, ne vectores egeant; quorum nemo non suas necessitates, (antequam alto sese committeret) in consilium vocavit: sed id quari, ne probrosa mendicitatis rector, ne navicularia mancipia, fameant, homines mortaliū omnium exhaustissimi, pumicēque jam dudum aridiores, ac ventorum vacuō pasci consueti. Miserrimum ipsum, obaratum, capite censum, animāque sua debitorum; posteaquam domū sua conturbavit, nunc, incitis urgentibus, foris naviculariam facultate cepisse; nullisque, ne eriduani quidem, repertis futuri subsidii, ventrem famelicum, & operas jejunas, in navim impertasse. Consumptis nucum & amygdalorum corticibus, quos in angulo navigii resissent, nunc ad mendicationes confugere, subdolō Communis Neceſſitatis praetensū palliatum. Ergo, qui sibi dimet frugis non fuisset, alienis jam malis (quae fingeret) obviam iturum? An autem alienas cuique curas largiū, quā proprias, esse consulturas? Cur diuturna navigationis moras, quas ille nobis metueret, non industriā potius succideret; quā ignaviā suā mendacisque prerogaret? Poneret tamen, & de composito teneret, longos cursus, navis interitum, ejectionem in Insulas ignotas, & humani cultūs expertes. Nempe, tali quoque rerum eventu, sibi nostrū munumquemque navigaturum, sibi victurum eundem ac moriturum; potius, quā circumscriptori nauclero, remorumque motoribus, in praedam ac direptionem cederet.

ISTA clanculū principio; mox valentiū, & p̄ne cum clamorosa rebellionē, dicebantur. Tamen, omnibus denique pensitatis; ac
mani-

maximè detrimento periculòque, quod ex rectoris contemptu repulsæque creari nobis posset (nam, cui parcerent, oblatâ frangendæ navis occasione, viles ac venditæ remigum animæ?) tandem in vota gubernatoris descendimus: & , ad præscriptum, annonam unâ cum clavibus comportavimus.

Verùm illicò fraudis exitus in aperto fuit, iniquissimâ diariorum dispensatione: cùm, qui quàm plurimum contulissent in publicum, minimò fruerentur; & è diverso, potissimam victûs portionē ad se naucerus suosque servos traheret; qui tamen omnes simul, nec semodium attulissent. Indè rixæ ferè quotidianæ; clamores dissoni; mentes averse; litigiorumque minacium acrimoniâ, tantùm non bellum denique nauticum, mali consilii pessimum excrementum.

I X. INTER hæc tamen, emendatis utcunque ventis, navigatio promovebat. Iamque dies, ex quo Philippinas reliqueramus, diluxerat quintus & octogesimus: cùm ad primos Auroræ radios, nihil jam pridem extra Pontum & nubes aspicere solitis, regio quzdam sese procùl ostentare cœpit. Neque tamen, cujus nominis aut terrarum hæc esset, pro comperto tenebamus; nebularum densitate, locorum cognitionem discriminque conturbante: cùm revera PERUVIUM id esset. Hujus ignoratione, quoad exploratio-
ra deprehenderemus, in altum converso detortoque cursu; maluimus pleno nos æquor-
i, quàm ignotarū gentium littoribus, committere. Ne tamen in inscitia diuturniore nautæ perseverarent; dromadem, phaselo nostro

stro connexam, vulgóque Gorgonellam dictam, expedire visum est: ad Orientales plagas directò cursu, certiora cognituram. quò tamen, profugarum more, nunquam deinceps ad matrem, & scilicet actuariam nostrà, revertit. Tantò pejùs actuariz consultum, in maris medio fluctanti: nec ullum, cui se tutò crederet, orz maritimz locum reperienti: quippe, scaphis jam nullis ad explorandum relictis. Inexploratis autem regionibus insulsiue, quis navim appelleret; in tanta littorum importuosorum iniquitate? Cùm præsertim, super hæc, ingens quoddam illius tractûs Promontorium, in Oceanum imenso procnrsu sic exeat, in cuspidis ritum & acumen; ut incredibilis spatii sinum, molestissimò navigantium circuitu, conficiat. Illic, vorticosò pæne turbine gyratum mare, naves (etiam è remoto propinquantes) impetu violento trahit, ac raptat. Cujus insanâ proinde vi, nostra quoque Liburnica tandem abrepta, nec contra ventos quidquam, neque contra Typhonem, potuit. Ergò nec volentes, neque cogitantes, Pánamz quondam relictæ, rursus sinibus influebamus; volantibus similiore, quàm navigantibus: velocitate tantâ puppi velisque raptis, uti nec ad anchoras quidem jaciendas, aut ad retinacula defigenda, spatium superesset, ac tempus.

In hac igitur fortunæ malevolentia deprehensû, consilium ponere cœpimus: Pánamæne rursus Urbem, (cujus in conspectu pæne portûque consisteremus) an æquoris immensum, peteremus? *Posse Pánama, quidquid erroribus nauticis peccatum esset, recom-*
ponere

poni. posse commeatibus vectores, consiliis ~~ma-~~
 elernm & nautas, infirmi: navimque tum deni-
 que, veluti resumpto spiritu, cursuram acrius &
 secundius; in loca regnâque destinata. Nemini
 sententia tam compendiosa, præterquam
 magistro navis, displicuit. Hic enim, remis
 velisque Panamá fugitans, Suasoriam no-
 stram ne quidem ad aures admisit; *Sceleratè*
 (sicut ipse loquebatur) & *æstuosi Portus* exse-
 cratione: quippe qui calore suo pestifero sa-
 nam adhuc, & morbis intactam, actuariam
 incendere lue posset. Revera tamen, sapien-
 ter rem æstimantibus, manifestus erat; ino-
 piz suæ mendicitatisque conscientiam melio-
 ra consilia respuerè: Vir utique triobularis,
 quisque probè nôsset; fortunæ tenuitate, vi-
 in Panamá littore cum unius impendio te-
 xuntii se cœnaturum; nedum in remotas *Pe-*
ruvi plagas, justis sumptibus, biremem aut
 triremem expediturum. *Tantum impedit*
commune iustitia bonum privati dispendii for-
mido!

RESTABAT nihilominus, posteaquam
 adversus prima consilia præfractum invéni-
 mus. secunda, bonisque proxima, suadere.
Sitam esse non ità procul, & ex latere sinistro
nobis opponi, NOVAM HISPANIAM: A-
merica Septentrionalis regionem amplissimam
felicissimamque, salubrem, perhospitam. no-
strum plerosque quietis & fomentum corpo-
ris indigos; illic maritime jactationis lassitudi-
nem deposituros. Interjunctione tam brevi (qua
tamen ad affectorum respiramen esset valitu-
ra), non retardatum iri nauticum iter: sed, in-
terpolatum potius, stimulos nacturum. Respi-
cere;

seros regionis montana, cultissimamque insu-
res urbium, eminus renidentes! aspiceret ter-
ra viridis amantitatem; qua fertilitatis sua
tantum non loquacibus illecebris, prolicere
Hispanos in cognominem sibi provinciam. Quia
si cetera cuncta tam salutaris diversiculi me-
menta deessent; nonne ventos ipsos, eo recta nuntius
fluentes ac ferentes (& profecto tunc Ortus
hiberni flamen, Vultur, spirabat) successi-
bus perquam commodis, invitare pariter & im-
pelle?

X. SUGGEREBANTUR ista: sed non
fiebat; Minime gentium, clamante naucle-
ro, qui scilicet, non minoris incommodi,
quam, quod in priore consilio fugerat, metu
(licet id ipsum gnaviter dissimularet) explo-
debat, quidquid in medium omnes suade-
bant: ac pertinaciam suam, tanquam oracu-
lum & adorabat ipsemet; & ut idolum, ado-
rari volebat à nobis.

Ergo longi Senatusconsulti summa deni-
que fuit hæc, & decretum; Ad illud ipsum
Promontorium, quod ante nos situm esset, ut
appelleremus: ventis licet, inter littorum ru-
pes atq; flexuras, reluctantes; & omni ra-
tione, Prudentiæque, reclamante. Quibus
malis ingens accessit, ad irritandos vectorum
animos, incrementum: æquoris videlicet, tan-
quam in arcto deprehensi, continuus quidam,
in Euripi morem, accessus recessusque mole-
stissima vicis alternatione reciprocus. Has
tales Symplegadas atq; Scyllas, huic tali Ti-
phyi Palinurorumque debebamus. Quatriduumque
solidum illa navis ignavæ tenuit agitatio; per-
opportunitum nevarcho (quem se dici volebat æ-
gaudens

gaudebat) spatium, ad novam fraudulentiam excoquendam Eam, simulac fals omnibus numeris vertebrisque constare vidit: non distulit, nobis, longam desidiâ pertaxis, proponere; fronte (quod exercitatz fallaciz, praxidentisque nebulones solent) inter consilium imperiûmque mediâ. *REPERISSE* scilicet, dum veteres per hoc otium navigationes, & loca nota recoleret, reperisse tandem itineris finiendi salubre consilium. & ex omni voto compendium: eorum maximè bono qui tardas exosi vecturas. Peruana regionis aditum per viarum breuiaria, festinarent. Ad hanc tamen tam insperatam felicitatem, opus fore vectorû aliquot ad breve tempus, divortio nec dubiû, quin nonnullis luctuosum id, acerbûmq; charorum discessu sodalium & amicorum diuulsione sit casurum. Sed meminisse tamen utrosque debere; Nisi per acerbâ, nunquam ad dulcia perveniri. Solatium autem hanc viri posse non minimum; partim ex absentia breuitate: partim ex utilitatis, inde proventura, voluptate. Navigium, utique centum ac viginti quinque vectoribus gravatum, pondus sustinere, suis tabulis & lateribus impar; longèque majus. Indè celeritati cursûs (quam omnes exoptarent) remoras enasci. Caterum, cum in hac sententia nihil non expeditum ac facile futurum esset: illam tantummodo difficultatem nonnullâmq; litem fore, quæ vectorum pars naviget? quæ verò navim relinquat? Eam tamen omnino controversam (si se, rerum expertum, attendant) finitum iri profecto prius, quàm cæptetur Nam, & illos, qui remanerent, quietius quidem sessuros; sed tardiùs periculosiusque portum nacturos: & illos, qui descensionem præstulerint (inter quos,

nisi

Nisi quòd rectore suo navis carere nequires, se-
 cete primum ac ducem futurum) aliquantulo-
 lum quidem ex itinere terrestri molestia: sed di-
 scriminis nihil, & contrà, lucri plurimum ca-
 pturos. Abesse, circuitu littorum haud adeò ne-
 gotioso, Portum, Manta cognomine celebratum:
 iter, propter regionis situm, & dulcium aquarum
 occursum, tum amœnum, tum breve succinctum-
 que. Portu Mantao, coituros rursus in amplexu,
 & eos, qui navigii molestias retinissent; & illos,
 qui profectioe terrestri nonnihil pedes exercitas-
 sent. Hujus consilii temperie, minùs posthac,
 etiam cum inopia, conflictaturam actuariam,
 convictorum multitudine succisâ. Secessuris con-
 trà, rerum omnium cornucopias ex continenti
 fructibus & mercatu, præsto fore. Quid si quas
 ipsorum, ceu maritimi victus fastidiò fatigatos,
 oppidana prius delicia, vel dapes exquisitiores
 sollicitarent: distare non procul ab hoc ipso. cui
 tunc adhareremus, Promontorio, municipium
 & urbeculam; ab Hispanis olim exstructam,
 professionis Christiana, juris Castellani: dignis-
 simamque propter civium liberalem indolem,
 qua vulgò notesceret. Sed huius quidem, per
 temporis, ex quo divertisset in ea, longinquitatem
 effluxisse sibi nomen. Ab quovis tamen,
 etiam barbara gentis, obvio viatore monstra-
 tum iri; dummodo secessus ab littore permodicè
 neminem præteret pigeretve. Sed inter hac
 pramonere se nihilosecius; ne, locorum amœ-
 nitate capti, mora vel digressibus nemiò plus in-
 dulgerent: néve Manta portum oblivione vel in-
 curia neglectum irent. Pra ceteris autem illi,
 quibus nec urbecula multum cordi foret, nec
 pes ad ambulandum durabilis; etiam maritima

nam perpetuò stringere meminissent: ut recipi, quoties postularet usus, ac permutari possent; per vices aliis aliisque navim relicturis, & relictam denuò resumpturis. Ejus rei gratiâ, se, paulò cunctantius meditatiisque factis velis; de composito semper litoris margines rasurum: ut, clamore sublato, tesserâve, quacunque nobis collibuisse, pariter edita, navigium ipse confestim ad nos advorteret; nos autem nullâ morâ conscenderemus. Quod bonum igitur, quod felix esset & auspiciatum! Votorum dimidium in scapham (quam per quadriduanum otium ex tabulis, & naufragiorum reliquiis, ad promontorium hærentibus, compegerant) sese dimitteret, terras petiturum: dimidium autem turba residuum, navigationis solita compertaque mala, tolerare fortiter insisteret. Sic sentire se, sic velle.

XI. *Nemo secundis auribus, neque sine doli mali vaniloquentiæque suspitione, gubernatoris sermonem excepit: palam etiam plerisque frementibus; Commentum per summam fraudem circumscriptis, nunc novas insidias tendi: nunc mentes ipsas & animas & Salutem oppugnari. Quidam etiam clarissimò convitiò barbam & os hominis incéssere; Nihil esse Nauti & nunciis sublestius: nihil eorum narrationibus contaminatius, in verba singula fumos & mendacia venditantium. Semper ab illis adferri Peregrina; tot decipulis insidiosa, quot simplices aures nata sint: his praefertim moribus, quibus receptum jam publico dicto sit; MUNDUM velle Decipi. Perstitit ille nihilosecius in asseveratione, frontis orisque ferreâ contumaciâ; contestatus fre-*
quent-

quenter omnia Sacra Profanâque: jurans insuper ac dejerans tertio quoque verbo Fidem suam. Quibus tamen omnibus, pondus sanè nullum invenisset; nisi perjurio suo NUMEN etiam ac Superos involvisset. Tunc enimverò labare nonnullorum constantia, flectique; lentè primùm, ut assolet: mox, tanquam excantatis animis, pronò per præcipitium assensu, compluriùmque suffragiò. Causâ stolidæ credulitatis accessit nova, Vestorum nonnemo, terræ filius; & in quamvis adulationem mendaciùmque venalis. Hic dissensu primùm simulato, ne subornatus pateretur; deinde sensim, quasi rationum naucleri congerie victus & immutatus; ad extremum in impostoris sententiam pedibus, ac propalam, concessit; ausus insuper (facundiâ sine dubio conductâ) multò disertius copiosiusque singula confirmare, quæ magister navis confinxerat. Pedestris viz commoda, mæris tardia, littorū valliūque Tempe; cætera præterea quàm plurima, commentis expingere: nec appellatione quidem urbeculæ, quam alter amiserat, prætermisâ; cùm Thalassiam eam nominaret. Neque simplici nequitiâ contentus; nec uiparum comperta celebrare videretur; Se verò (retulit) visa fuisset oculis, non audita duntaxat lectæve memorare. Lustrâsse quondam oram illam maritimam universam; neque sine lucris. Utque plurimùm crederemus; se referebat, quanquam stomachi languore confisteretur, etiam nunc in comitatu cæterorum, eadem loca denuò lustraturum.

Valuit & affirmatio tam audax, & exempli proprii promissum nequam; multorum ad corruptelam potens. Clamare plerique jam, etiam eorum, qui contentissimè prius restiterant; *Concederet Scapham! praceres vinculum ac funem! valeret tarda molestiaque navis!* Se verò pedibus itineris reliquum exacturos. *Tantummodo Mantam, ex conditio (flammarum nampe significatione nocturna, diurna vero Divi IACOBI tessera) pars utraque convenirent, ac, quoties navim resumipostularet usus.* Et hoc, *Ex animi sententia, fidèq, constanter inconcussa.* Quæ cum fierent omnia dicerenturque: nihil tamen, ne tum quidem, ab animi firmitate demotus ego, stabam petræ quavis inconcussior: & partim mendaciis indignabar, impudentissimè comminiscens, ut navigio nos deicerent, ac spoliis ipsi nostris potirentur: partim stoliditatem subsannabam cæterorum, qui certa dimitterent; & incertissima sequerentur. *Sic ergò nossum Vlysses? An in sola continenti pradones impostoresque, verborum largos esse; promissorum falsos? In Oceano scilicet nullam fluctuare fidè? Non hoc superi (dicebam) non Numen neque ratio siverint; ut veteri deceptor, novam, & presentis omnibus perniciosiorem, ad fraudem pateam.* Ex hoc enim vero loco, quem navulo meo teneo, nemo me, nisi vel viribus expellet, vel naufragio. Dicebam hæc, & mihi constabam; etiam adversus torrentem, & omnium sententiam; iturus. SED, mirum sanè dictu; *Quantum in Amicitia molis sit & ponderis, ad constantiam labefactandam?*

XII. ERAT IN NAVI IOANNES quidam, cognom-

gnomentô PEDIOSA; non modò patriâ mihi, sed sanguine quoq; propinquô junctus: tum, prâter hæc, vinculis fortioribus educationis ac condiscipulatûs, planissimè concretus. Cujus juvenis amorî, mihi tam firr è jam à teneris hærenti; sicut charitatem nullam facillè præferebam componebâmve: sic eundè nullius postulati repulsâ temerè lædendum existimabam. Is, principiò naucleri fallacis nugas animoso contemptu rejecerat, & exhibilârat: ausus etiam, clarâ contestatione, peracriter adversùs vzcordiam promissorum illius, & vocem & manum extollere. Paullatim deînde, tot asseverationibus ac juramentis, & mercato præcipuè teste, quem dixi, debilitatus: ad extremum fractus ac prostratus, manns mendacio dedit, adversùs rationis evidentissimam lucem. Et hic, ne sibi solâ desiperet, in partes suas me quoque pertrahere connixus; cùm argumentorû momentis parùm promoveret; tandem precibus, & Amicitiz sacrosanctis fœderibus, quæ crebrò commemorabat, aggressus est: iis solis, tanquam Hectore fortissimo, pugnans in suâ VICTORIAM. Ità, cæterâ firmum & inflexilem, Affectu denique (fateor) & obtestationum improbitate, suas in leges ac vota perduxit. Sic, *Amicam veritatem amiciorè Platone triumphante*; causâ, optimam tandem, & cum causâ navim, deserui: tantummodo ne deseruisse Sodalem viderer. In scapham itaque, constantiz transfuga, pedisequus amicitiz, me cum cæteris demisi, quinquaginta circiter comitibus. Cum iis in terram, ad lævum pelagi latus procumbentem, ex-

scendi : Nestore meo , cujus tot quondam narrationibus oblectabar , prudentiam simul & celocem suam retinente , Quo factum , ut & auri mihi voluptas , & disciplinæ fructus , unius absentia capitis interciderent . Nos porro littore , post longum Oceani tardium , alacres potiti , ne , sine ductu , belluarum in morem , ageremus ; universo de numero , profectionis rectorem & itinerum velut modimperatorem , deligimus . Hujus in verba placitaque , quoad Mantæ porrus in conspectum veniret ; corpora simul & voluntates (citra sacramenti tamen religionem) opprimeramus .

ARGONAUTICÓN AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI DE VICTORIA

LIBER IV.

CAPITVM BREVIARIVM

I. *Leori se purgat Victoria; quod per aliquos deinceps libros, regionibus ac locis propria sua nomina non sit assignaturus; notitiâ eorum destitutus.*

11. *Expositis in terram Sociis pedariis; Victoria dum in nemore fontanam inquirat, in casulam incidit, crocodili pelle contactam. Reversus autem, Sociorum non paucos invenit repentinis terminibus stratos, & queritantes.* Comment, pag. 26. fin. & pag. 27.

III. A.

III. *Aegritudinis sociorum causam docetur : quam , inconsulto devorata , poma venenosa praeberant. Remittuntur ad navim agri. Comment. pag. 27. & 28.*

IV. *Ceteri progrediuntur itineribus , propter promontoria , difficillimis. Fontem , dudum indagatum , denique reperiunt ; repertoque fruuntur. Comment. pag. 28. & 29.*

V. *Victoria , contra votum pervigil , secum adversus instantia mala (venientelicet semper timore , & praevalente) philosophatur : atque in omnem se fortunam obarmat. Comment. pag. 29.*

VI. *Viarum in progressu locorumque , amicitiatipermixta , asperitas. Calor , Situs , refrigeria. Ritum (ac mox amnis) e rupe gemenus , & admirandus. Occursus torrentium fluminumque creber & permolestus : quoniam pacto à viatoribus superatus ? Comment. pag. 29. 31. & 32.*

VII. *Crescentem , cum itineru duritiâ , famem , viatores spe promissi ab nauclero oppidulâ consolantur ; verum irriti. Victoria interim , ac de Sociis nonnemo , pane depositi , seipsos animâ magnitudine erigunt. Via radio , plerique optant ac suadent navim , imprudenter relictam ; & tunc aliquoties oculis oblatâ. Comment. pag. 32. & 33.*

VIII. *Aliis tamen superbè contrâ sententibus , in itinere pedestri persistitur. Famem , radicibus arborum , cancrique , mitigant. Lassitudine plerique franguntur. Problema : Cur viatores , à quiete interpositâ , ad iter continuandum agrius resurgant , ac pergant ? Comment. pag. 34. & 35.*

IX. *Spatioso flumini trajiciendo , tumultuariam ratem apparant : & , qui priores , quique posterius transportentur , sorte designant. Relictorum in ripa , superflua , fatuâque cautio , ventilatur. Comment. pag. 35. 36. & 37.*

B ♣

X. Bala

X. Balbóas, unus è sociis Victoria, in fluminem transitu, loco vadoso, submergitur. Comment. pag. 37. & 38.

XI. Balbóas submersi vita, morésque; quibus tam lugubre exitum visus commoverisse. Comment. pag. 36. & 38.

Proximum fuit; semel stultè navim egressis, semper, & in immensum, errare; neque loca tantummodo (quod in solo peregrino ferè necessarium) sed nomina quoque regionum ac populorū, ignorare; quippe, sine ductore gnaro vagantibus. Tanto magis ego, jam nunc in antecessum, isthæc Argonautica mea lecturis, me cupio purgatum; si non, ut hucusque ferè, sic etiam in posterum, suis quæque nuncupationibus, Europæis exoticisque, consignavero. Nam prius, quàm in hanc malorum necessitudinem indutisumus; ab usque Bætica, familiaria nos nomina comitabantur & ducebant, per gestorum ordinem ac denarrationē. Hispalis, Gades, Pontus Atlanticus, Africana littora, memorabantur. Præter hæc, Canariz, Mantinina, Margarita; necnon urbes, Carthagēna, Nombrediosa, Panamá, cum insulis Salomonxis & Philippinis, tum cæteræ portuum ac regionum Insularūque, sub propriis appellationibus, descriptiones; navis vectoribusque per quotidianum usum extritæ.

SED postea, quàm invidiâ fortunæ, nauclerique Panamæi perfidiâ, recto maris ac littorum tramite sumus excussi: tunc enim
verè

verò fūgere miseros ipsa rerum natura, simul
cum sui notitiā, cœpit. mortales, quorū ore,
digitōve certa disceremus, vel penitus nulli
vel, siqui rarissimi sub conspectum venissent
nostrum, immanes atque barbari: quorum
tu non linguam solū ignotam; sed perinde
fidem omnem, & indicium, suspecta duceres.
Nobis igitur abundē fuerit; locorum intra-
stabilem genium, & horrida regionum ex-
pertos esse. Nec quisquam super hęc (tan-
quam alioquin vacillaturā narrationum ve-
ritate) nomina, quasi sub testimoniis juratis,
quærat. Fatemur enim ingenuō candore;
nos hęc ut plurimū ignorare. Cæterū e-
styli sollertiā nihilominus flumina, solitudi-
nes, montes, Promontoria; quin & saltus,
præcipitia, portuum flexus, ac siqua præterea
viarum erroribus annexa sunt, exsequemur;
ut, etiam prætermisā nuncupatione, gentes
illæ (siquid Europæ Romanëve nōssent) sua
singulæ loca, suas colonias vicināque desi-
gnari, sine dubitatione recognoscerent. Id,
quod, in tanta nominum verorum nocte, sa-
tis esse debet, ad Historiæ retinendam digni-
tatem. Sed jam tempus, ad incepta remean-
di; gestorūque seriem, per itineris & cala-
mitatum ingens æquor deducendi. quibus
lectitandis, ipsa (quod sperare videor) occur-
rentium rerum varietas, quanquam in tenui
spæ, non tenue tamē levamentum asperget.

II. POSTEA QUAM igitur scaphā (sicut
expositum est) cum sociis proximo littorī
subductus, arenam atq; continentem tenui;
statim, ut è mari vehementer accensō, fabu-
lōque solaribus radiis exustō, sitire molestē

cœpi. neque labor alius prior cupidinem infedit, quàm fontis indagandi fluminisve; cussus haustu dulci calentia viscera refrigerarem. Dum igitur in his curis, & undarum desiderio, cæterorum immemor omnium, incedo: divulsus paullatim à contubernio reliquorum, in loca solitaria, clausaque sylvis, incido. quibus, dum palabundus hanc illac inerro: repentè casulam reperio, perexiguam, fabricâ materiâque plebejâ structam; pedes longam novenos, nec ampliùs septenos in altum eductam. Ac latera quidem & parietes, non dissidebant ab Americana consuetudine. neque tectum aliter, nisi gentium illarum ad regulam. Cæterùm tegumentum tecti novum, nec unquam ad id temporis à me conspectum, CROCODILI maculosâ prælongâque pelle refulgebat: quam, quisquis architectus fuit, compositè, pèrque conspicuam artem, superextenderat. At super has exuvias, pari miraculo, clypeus jacebat ingens, is, nequà dilaberetur, neu' ventis aut rapinæ pronus esset: circumfixis ad tecti margines *vexuris*, quasi densâ tutissimâque sepe, diligenter incingebatur. *Vexúros* Americani vocant, junci quoddam arundinisve genus, sine nodo: quod ab radice paullò crassius, deinde sensim cacuminatur in cuspidem, altitudine scipionum; contrectatu glabrum planumque, pondere veluti palearum aut accurum: ut aërem te portare credas aut plumâ; non baculum, aut juncum, cannâmvè. Cæterùm firmitudine constat suprâ ferri robur infractâ durabilique. Quod equidem non conjecturâ scribo, sed experimento damni; quippe

quippe vulnere sauciatus non perfunctorio:
 posteaquam, velut in stipulæ levitate nugatu-
 rus, temerariam volam, per lusum & jocum,
 in culmi verticem violenter impegi: sed inor-
 alit, verâ, sanguinolentâq; plagâ perforavi.
 Perrupi nihilominus (irâ cruorisque conspe-
 ctu dolorem stimulante) noxium septum: &
 indimotô Crocodili coriô. (nam & clavî in-
 fixum erat) Scutum tamen deripui: suppositô
 pedibus arboreô truncô, qui jacebat in pro-
 ximo, saxorumque congerie. quorum omniû
 subsidio, nullâ mole, sublatu sum in gurgu-
 stii fastigium. Videbatur Barbari cujusdam
 sive Ducis Heroisve, sive Prædonis, confectâ
 victoriâ, monumentum esse trophæumque
 quod, strato vicinis in littoribus hoste, flu-
 viatilisve monstro, sibi debellator ipse sta-
 tuisset. Ea nunc rapina, nullo sacrilegii me-
 tu scrupulove, mihi verterat in corporis mei
 munimentum. Ergo solô vulnere mortior,
 ceterâ lætus & novitate rerum alacer, abi-
 bam; simul in expectationem intentus feli-
 citer aquandi, simul mapalis inventi faciem
 & monstra mecum expendens. Ac fluvium
 quidem fontanâque, post diurnam &
 laboriosam indaginem, reperi nusquam:
 ad locum autem, unde digressus principiô
 fueram, relictis viz prioris vestigiis, re-
 versus; socios tandem renactus sum: unâ
 quidem omnes infelicitate, ceterum di-
 versio malorum habitu sensûque, consi-
 stantes. Nam alios quidem cœli violentus
 calor, & intoleranda sitis straverat, mar-
 cido languore terræ defixos, vel arborum
 radicibus applicitos; tanquam in mortis

viciniam. Alios verò deprehendebam, velut ipso cum funere jam luctantes; humique sparsim, furentium ritu supinatòque corpore, volutatos; non sine clamorum & ejulatùs insaniâ. Nec apparebat, procùl propiâsque spectanti; *quâ causâ novâ, velut Vlyssus quondam comites à Circe furiosi, grunnirent? nisi fortè, (quod tunc suspicabar) venenò vitalibus imprudenter ingestò, vel toxico noxiò vò germinis cicutâ per errorem absumptâ, baccharentur.*

III. ERRABAM itaque jam pridem, sine voce; non tamen sine lacrymis, & in misericordiam attonito vultu; neque, quid id tandem esset, affectus, interrogabam me ipsum tacitâ disputatione; *Meos, an alienos, an denique spectra quadam & lemures, aspicerem?* Donec ex amicorum nonnemine (quē & ipsum sitis torpor & impatientia vix sinebat in verba consurgere) quid esset, didici. Nam is, simulac me conspexit: ratus id, quod erat, à dulcis aquæ vestigatione regredi; quanquam Clypeum videret ignotum, de Clypeo rogare supersedit; sed confestim, vehementer appetentium more, versus ad id, quod solum expetebat; Et quid tu, Petre? quid? inquit: aut ubi fontem rivumque reliquisti? Nam me quidem herculè, nisi, te monstrante, fontanam hausero: jam, fugiens extremis è labris, anima deficiet. Cùm ego negarem, post sedulam scrutationem, vel gustulum aquæ, vel guttam nactum; & hoc, tardissimè credenti, vix tandem asservatione graviori persuaderè: in impatientiæ delenimentum ei sum orsus exponere reperti
mapa-

aspalis, & Corii crocodilzi, clypeique miraculum. Deinde; Sed interim hi, qui sic miserabiliter volutantur, quid? (inquam) aut ex quo fonte biberunt? quanam Medea phrenetici lasone, potionati sunt? Tum ille; De fonte nihil (infit) neque de Colchica sagâ, libârunt. Vtinam eâdem parcimoniâ cibos quoque vitâssent! Quid igitur? (inquam ego) num magicam quampiam, aut aliter sceleratam herbam, momorderunt? Immo, respondit ille; Non herbam, nec folium: sed ipsam arborem, ac peste contactos fructus. Cùm enim per littoralis hujusce saltûs (ut fit) avia deviaque, parùm certi vagarentur; & alius quidem scatebras humectando gutturi persequeretur; alius autem diversis desideriis, quia liquorem jam desperaveramus, poma prunave suspiraret; quorum succo linctûque, viscerum ardorem commitigaret; infelicissimo tandem & verè malevolo Fortunæ favore, simul plures in frugiferam hujus sylvæ particulam incidimus. Erat in hac arbutum, pomis (ut æstate, jam in Autumnum vergente) gravidum. Et erant mala, cujusmodi totam Asphaltici lacûs crepidinem in Palæstina prætexunt; colore vivida, carptu prompta, contactu mitia, gustatûque non insuavia. Sodomæ foetus esse, quamquam in orbe longissimè dissitô, facile conjectâssent: nisi *rabida cupiditas nec modum adhiberet, nec consilium & oculos*. Carpsērunt igitur; & in decerptos fructus, nullo prohibente cuncti, quos cruciari nunc cernis, præfestinis moribus involârunt; vescos illos quidem ac prædulces, ceterùm intrinsecus nativâ refertos peste. Nec

poterat, priusquam bolum totum glutirent; inter ipsam vorandi moram, eos ex toto fallere latens perniciēs. Sed scilicet, *Indomabilius nihil est ventri impetu: qui, gula prava suāſione, dummodo ſenſum & aviditatem expleat, inter ſalutaria noxiāque non diſtinguit; ac, deprehenſā quoque fraude, coepta voracitatis inſaniam abſolvit. Et hoc eſt (inquit) peccatum illud, hæc illa Circe Medeāque; quam nunc tantō viſcerum tormentō malè conſultri luunt.*

Secundū hanc amici narrationem, ego, meūſque PEDIOSA, non magis jam miſericordiā, quā futurorum metu, molles; ſuadere miſeris coepimus (accedente tandem ceterorum quoque conſiliō, qui ſani remanſerant) ut deſertam modō navim, quantā poſſent, feſtinatione repeterent. diſpuſſuri venenum per opportuna pharmaca: quæ facile vel Neſtor illis, vel quivis inſtructorum veſtorum, ſuppeditaturus eſſet. hīc enim quid eſſe tandem: niſi vel rerum omnium penuriam? vel, quod penuriā deterius, pro medicina luem? Pro nobis autem ex animo ſolliciti, verebamur & præſagiebamus; Quoniam tam funeſtè noſtrum iter, in ipsis ſtatim exordiis, initiatum eſſet: ne pejore deinceps progreſſu claudicaret: & ad extremum lapſu peſſimo præcipitaretur. Diſſimulavimus tamen, quoad licuit: &, contra mentis ſenſum, *Bona verba* præfati; Superiū illis favorem, omniāque ſecunda precamur: ac dividimur.

I V. Et languentes quidem, quo potuere greſſu, dolorem inter & neceſſitatē luſtantes, perſidum

perfidum gubernatorem, ac mare, repetiē-
 re: successu nunquam postea nobis comper-
 tō. Nos verò, quos corporum aliquantō
 major firmitas, in delecti ducis auctoritate
 retinuerat; mutuū accensi sermonum inci-
 tamentis, insidioso nemore digredimur: at-
 que littoris propinquiora stringimus. Et,
 quanquam jam in noctem vespērā vergente,
 per æqua tamen & iniqua, ferēque per sale-
 brosa loca progressi: sub crepusculum deni-
 que, quandam in convallem deferimur, an-
 gustam, prælongāque: cujus mons alter
 editior, horridōque deexus situ, latus omne
 sylvis, desup̄ incumbētibz, intexerat.
 Erātque sanē, præt̄ arcti tramitis mole-
 stias, iter illud tū opacō montium, tū
 depressu vallis; ac, præt̄ hęc, squalore pe-
 regrinarum frondium, & tenuitate fulgen-
 tium siderum, cum primis inamœnum. Suc-
 cessit, etiam evictis jam confragis, labor
 atrocior; Mons novus, in immensum ela-
 tus, & accessu præḡavis; tametsi pedes
 etiam recentes & integros accepisset. quan-
 tō difficilior ergo nostris, jam prælatis?
 Eo namque loco (sicut per pleraque Septen-
 trionalis Americæ littora) Promontorium
 à continenti cœptum, asperis, prær̄uptis,
 jugosiss̄que verticibus exsurgens; primū
 quidem commodiores maris oras viatori-
 bus subducit, deinde, non sensim, sed ma-
 nifestā statim præcisione, vastum & editum;
 in mare subiectum propendet. Vnde fit, ut
 neque terram ab l̄vā, vel arenas, indulgeat
 humanis pedibus; & à dext̄o lāt̄ere, na-
 vigantibus ex adverso portum ac navalia
 præse-

præfecet; propter immanem cautum celsitudinem. Cum hac nos tamen locorum atque temporis inclementiâ conflictati (quamqu岸 profundô noctis, & increscentibus cum horrore tenebris) omnium incerti passum subingrediebamur; tristi silentiô compositi. Iamque laboris dimidium exactum erat; superatô, summas inter difficultates, Promontorio. quam rupium victoriam ingenti beneficio natura parens coronasset in nobis; si supremis in verticibus vivas undas, è fragore fontis alicujus, promississent. Sed videbatur *ad omnia vota nostra Felicitas* esse *surda*. nôsque sitis impotentiâ moriebamur; propterea, quod super assiduam lassitudinem, sudorisque fluxum, etiam æstivæ noctis languor, desideria potius accenderet. Iamque ferè tolerantiz minimum erat, ascendere; fatigari; cum prominentibus saxis luctari; perque tenebrarum ambigua pedes ad scopulos cruentare. Prægravabat enim undarum absentium impatientia. quarum ut potiri tandem aliquando contingeret; neminem nostrum piguit, etiam montis alterum latus, quantumvis per præcipitia deruptû ac lubricum, emetiri: non absque descensû nocturni manifestô discrimine. Sed difficultates omnes, uti cæteris in desideriis: ita fontium in cupiditate, vehemens amor deglutiebat.

Sic haud ita multô post noctis medium, superatum Promontorium est. Et, quia paulatim etiam astra, Lunaque nitor se, purgatis nubibus, exseruerant; tantô leviori negotiô planitiem littoris, apertô cœli splendore, contigimus. Quò simul ventum est; ecce, fonticulus!

ticulus ! incerto primùm sonitu, velut è longinquo strepens, repentè nostros ante pedes, gratissimò spectaculò, procubuit. Ejus scaturigo, de scopulo propinquo, modestis defultibus prorumpens; in subjectam scrobem, conchæ simillimam, effundebatur: elegantia naturæ mirabili, tanquam artis ingenio, marginatam. Hujus crepido, flosculis circumquaque variata, vivòque gramine; simul arborum frondibus impendentibus, amœnissimum frigus, cum umbris & odoribus, spargebat. Fuisset animus, ad sublustre cœlum; hóc ludentis naturæ spectaculò, primùm omnium oculos pascere. Sed impotens venter extinxit hanc cupiditatem; & ante suncta cætera desideria fuit. Ergò, fontis circum oram, omnes in orbem & coronam strati; quanquam necdum exterso sudore, nullâ salubritatis curâ, largiter omnes haurimus; ac per vices, inter se sibi succedentium recedentiumque, frigida ductibus ad satietatem indulgemus; tantò bibaciores, quantò per tot jam horas ad reperiendum laticem intentiores. Indaginis itaque tardium, potûs copia, quasi fœnoris quadam exactione, pensabat: avarâ voluptate, neminîque non ignoscendâ; tantâ præsertim liquoris fluentis illecebrâ. Nec enim calamus est, neque sermo, qui possit illius omnia bona comprehendere; non perspicuum aquæ nitorem, crystallo quovis & adamante tralucidiorum: non influentis in guttura lenitatem; non haustus dulcissimum saporem; non frigoris blandam temperiem; non denique, commendatam eventu, salubritatem. Ut taceam
ipsum,

ipſius, quo fons concipitur, receptaculi ſpeciem & amœnitatem; quam non eloquiſ Demoſthenes, non calamiſ Xenophon, non penicillô Parrhaſius, adſequantur. Et cæterâ quidem ſociorum, ſatis habuêre, fontis huius uſuram hauſtu nudô jejunôque capere; quippe, qui præter bibendi cupidinem, & oſ ſiti diſtentum, nihil ſecum attuliſſent; non coctum, non crudum. At me, Pedioſamque meum, futurorum providos; humanorum caſuum & viarum incerti ſucceſſus, admonuerant: uti viatico cibario ſuam quiſque mantricam impleremus. Quod nos, dum navigio digredimur, non perfunctoriè fecimus. Huius itaque ſollertiz tunc fructum cepimus; ſum, eſuriente comitatu toto, nos ſoli, poſt largum potum, ſub arbore ſepoſitâ jentavimus; quantum viſum eſt.

V. *Sus hzc, peractis munifico Numina gratiſ; quoniam noctis aliquantillum ſupererat, priuſquam Aurora promicaret, dormitum pariter omnes concedimus. ſtratiſ ſub arbuſto fontano corporibus, bini ternive ſomnum inimus; ſed ſomnum plerique, præter me Pedioſamque, planè famelicum: & idcirco (quod Phyſici quidam opinantur) expeditiorem ac pinguiorem. Me verò non tam ventris ſatietas, quàm curarum intemperies, inſomnia multavit; reputantem, intempeſtiyâ futurorum imaginatione; *Quantum certa felicitatu in Batia reliquiſſem? quàm incertam ſortem in America regnu perſequerer? per quot curas, labores, vexationes, mortes? An verò, ſi vel aurei montes, & omnes Peruanorum theſauri, ſine ſcoria fraudêque, certò tandem affluerent; parum fore tam imbecillam adoleſcenti atatem ac vires,**

Vires, in tot casus? At nunc, dum opes peregrinae (mendacissimâ fortassis expectatione) per mille barbaras manus, atque tela, per inhospitas solitudines atque saxa gaaritantur; uno temporu puncto cuncta disturbatum iri. Limam, Cuscum, Quitum, & nescio quas Peruvii regias inquiri; quas fortasse nusquam gentium, aut, non nisi per sepulchrum, invenias. Quod si tam prona repertum sint transmarina loca, procûlque disita; quid ita non tam facile deprehendi, quae propinquiora sint? Manta portum? oppidulum Thalasia? limitem Peruviana navigationu? Nempe, toto sanguine, totôque spiritûs impendit (nisi me conjectura mælorum malè falleret) nihil aliud denique, quàm inaniam fumosque quarere; nec aliud, quàm fumos & inaniam, repertum iri: cum Mortalium cuncta flumina sint, & ventus, ac vapor; & (si verum audire possumus, ex ore Sapientissimo) VANITAS VANITATUM!

Talibus, & harum similibus imaginibus, inquietabam diluculum meum; &, inter molestas animi disputationes, levorsum dextrorsumque corpus agitabam. donec per injuriam fugatus sopor, pertinaciter abcederet; nunquam eò manè rediturus. Ego quoque, necessitatem in constantiam vertens; vigiliam tandem obfirmavi. mox, timiditatis meae pudore, memetipsum & ignaviam præteritam execratus; *Quid autem (inquam) ego, parùm virili robore, cum venturis terrâ marique malis, muliebriter litigo; priusquam hac in nos incurrant? Quid igitur tunc agam; cum incommoda praesentia praesentem obruerint? Quem tum, qualémve, me geram? Non isâ, VICTORIA, non isâ! Tuum te nomen, & æquu retro sanguinis tui generositas, ad fortiora stimulat;*

simulet; ad aduerserum tolerantiam adhortatur. Quid, quod hac ipsa, qua tute tibi (vates importunus) incommoda praeiunx; aut nunquam in uniuersum, aut etiam in prosperum, evenire possunt? Nos quidem certe, vano sapissimè timore paratragediamur illic; ubi latissimum epilogum fortuna scera dabit. nos intempestivo pavore quam plurima pingimus, in mentu phantasmate; quorum nec umbram quidem in suo tabulario Divina Providentia praescripsit. Ad summam? MALUMUS interdum timore Fatorum mori; quam ipso Fatò.

Dicebam hæc ipse mecum; & dissidentem animum, verbis in hunc modum fortibus, seu firmabam, seu circumscribebam; nonnullo philosophiae fructu. nam fluctus certè curatum inutilium, utcunque tunc, conquievit. Nec tamen idèò secundiore fluxu somnus successit; ut ego reor, præterlapsâ jam horâ cupidinéque, quam dormituru natura lex praescripuit; quâque semel neglectâ, frustra posthac ad solium arbitrii tui libidinem stertere coneriu. Igitur quietis & ego tandem aspernator; ut primum rubescentis auroræ jubar notavi, corripio cubitu membra; paullumque pandiculatus, & mox alacres in pedes erectus; Aut (inquam) illa, quæ metui, Petre. sic accident; uti mente fingis: & ita supplicium tibi struis, ante supplicium. Aut irritus pavor irridet suspensum animum: & ecce, carnificinam, à nullo jussam, spontaneâ stoliditate subis. Quin ergò potius, quid illud est, sub Deo, cæloque, Superum in manibus relinquo? tu verò latus & hilaris, vivis atque pergis?

Hac sententiâ, tanquam ipse mihi Cato
meus,

meus, aut Cordubensis Stoicus, animum ar-
 mabam : & hiscentem, velut sopitiunculis
 papavere sparsis, in quietem quandam com-
 ponebam. Sed, ut opinor ego : Nullis Ar-
 tibus mens invita cogitur, ut id velit, quod non
 vult; & hoc despiciat, quod formidat. In univer-
 sum; ipsam potius evertas, necesse sit : aut certe
 pericula, quibus angitur, media perumpas : vel
 denique, nescio quo stupore dementia, cæcorum
 more, neque sentias neque videas; etiam ea, quæ
 sentis, ac vides. Nam, etiam ad Sapiëntia leges
 intellectu jam perducto domitoque; magna ta-
 men adhuc vis & imperium est phantasmatum.
 Est quædam (nescio quæ) tyrannus illarum, quæ
 cerebrum infestant, impressionum : quas, cum im-
 portunitate tumultuantes, & more muscarum
 impudentium advolitantes; quanquam saepe re-
 jeceris, sapius sapiusque rejicere cogari : fatiga-
 tione, nihil profutura. Certè quidem ego, no-
 ctis propemodum totius dissertatione, velut
 Platone quodam, Academicæque præpara-
 tus; & adversum imminentia casuum, super
 omnes Epicuros in Phalaridis taurum, ut pu-
 tabam, animosus; Socios, adhuc alto somno
 stratos, expergefacio; tardiusque dicto (sicut
 fit in semisopitis) audientes, clamoribus in-
 crepito. Vix tandem in viam matutinam ac-
 cinctos, ultrò sermonum hilaritate (non mi-
 nus ac pedibus) antegredior. Neque tamen
 adhuc, inter tot pectoris excitationes, lattan-
 tes in præcordiis sollicitudines satis consō-
 pio. Dicebam sæpe quidem ipse mihi; *Maeste*
virtute, VICTORIA! maeste robore! papa! quid
inani lanienâ juvenile cor fodias? quid cultu-
rem non necessarium, Promethæo times odio pa-
sci?

scu? cur toties ipsi tibi non constas? ubi nunc illi? modo conceptus vigor tuus? ubi meditationis arzelucana decretum? Nempe, pristinos in fluctus, animiq; tempestates refluxis; ignavus & variabilis tuimetipsius gubernator! Quin tandem obfirmas? & indivulso fortitudinis arrepto clavò, cursum, quem inchoasti, corripis. portus salutisq; tua securus? Aude saltem, aude nunc tandè: & aliquando victa desperatione, quod tibi non credis, Deo Providentiâq; crede. vultum sereniorum, si tibi non potes, at Sociis adorna. SÆPE, qui finxit hilaritatem, is induit: & gaudii commentò, verisimè mœstitiâ extinxit. Hæc mihi, similiâque cùm itinere dicerem universò; jamque probè (sicut opinabar) animi mollitiem duravissem; post multa tamen eodem relabebam; garriente semper, in penetralibus curarum. interrogatione primi pavoris; *Quid autem? quid in posterum fiet?* Sed comitum nemo cogitationum mearum rixas audiebat; alternante semper spe metûque cordis: & idcirco, totius oris habitu, solutiorum in vultum diffictò; quem & jocis interdum, ac fabularum mixturis, diffundebam.

VI. ADJUVABAT autem non parùm sermonum leporem (quasi suggestâ colloquiorum farragine) regionis ipse situs, per quam tunc progrediebamur: aperiente suprâ nos quidem cœlò pulcherrimæ serenitatis faciem; sine nubibus ullis, & adhuc clementer radiante Sole: ponè nos autem, dextrâ levâque, jucundissimum maris ac terrarum amphitheatrum expandente viâ. Dextrorâ quippe, littoris ingens spatiositas ostentabat nobis ignota portuum, rupium, atque pro-

promontiorum; cum infinito Pacifici maris excursu: certantibus vivacissimâ colorum varietate, cum vitrei viroris fluctibus, solari radiô, confusisque splendoris purpurâ. Laborum vero non invenustius spectaculum, pulcherrimarum arborum sylva capitibus impendens, relevabat ambulantes umbræ projectu: cantûque volucrum aures, & aspectu ramorum oculos, oblectabat. Nec deerant ex obliquo spirantes Zephyrônoti; qui leniter concussis agitatisque stirpium foliis, diem & ardorem temperarent: gratissimôque susurri fremitu, confabulantium attentionem interluderent.

Valuerunt ista nonnihil ad angorum laxamentum; qui, per intervalla recurrentes, identidem pectus lancinabant. Sed non perinde valuerunt ad corporum refrigerium; æstu sensum, & meridiani fervoris incrementô, fluentium. Etenim, subsidentibus Favoniorum auris, diêque crebescente; calor (ut in plaga regionis fragrantissimâ) coelique vapor intolerandus, languore simul & fatigatione, pæne spiritum & animam interceperant. Nec jam ullum erat intemperantia mali solatium; præter spem Vrbeculæ: quam pridie navarchus, digredientium credulitatî descripserat. Hoc igitur solum jam, omnis molestiæ refrigerium, oculis inconnivis requirebamus: ad oppiduli mentionem & memoriam (ut *impatiens est omnis expectatio*) non sine murmure, plerique suspirabamus; ne salivâ quidem dentium inhibita, tanquam proximo statim votorum fine. Quoties igitur aut saltus, recessu nemorum intercisus, vacuum

vacuum intuentibus spatium aperuisset; aut
 eminus renidens aliqua rupes, scopulorum
 inæquali concisione, castelli pinnarumque
 simulacrum expresserat; vel quodcunque de-
 nique spectaculum nitidius obscuriusve pro-
 eul refulsisset; id nos THALASSIAM urbem
 suspicabamur. ad illius conspectum ma-
 nus pariter & clamorem tollebamur: donec,
 post innumeras frustrationes, consumptâ
 jam omni sylvâ, nulloque reperto munici-
 piô, *miserorum spes omnis in aquas ac flumina*
reçidit.

Ecce namque! dum omnium inopes irri-
 tisque, cum solis ardoribus, atque vitæ tædiis
 luctamur; repentè post sylvas, ad itineris no-
 stri sinistrum latus, clivosior terra primùm
 in montes; paullatim deinde, celsius aspe-
 riùsque saxosâs in Alpes exsurgere; tum lon-
 gissimô rupium dorso procurians, cœpit un-
 dequaque fontibus & undarum delapsu sca-
 turire.

Temperamentum id fuit, in tempore con-
 cessum desperationi nostrâ, jam siti succum-
 bentium. Neque corporum id duntaxat &
 gutturis refectiioni valuit; sed etiam ad men-
 tis & oculorum remissionem. nam tanto sub-
 inde ludebat artificio fluviorum nativitas, &
 scatebrarum origo; prorsus ut dubium esset;
 manûne sic, an venarum suarum sponte pro-
 filirent? Sed unus, præ cæteris omnibus, ri-
 vus, admiratione multâ cunctos suspende-
 rat. Is, è scopulo præcellentis altitudinis ex-
 ortus, latice copioso primùm ipsius saxi pla-
 nitiam inundat. Ab hac deinde, per abissi-
 penitusque derupta præcipitia dejectus; in
 petram

petram aliam priori petrae subjunctam, non aliter atque consulto præparatum in craterem, coit. Indè tertiam in rupem, superioribus longè depressiorem, collectus; in saxosam latitudinem, mensæ ritu constrictam, diffunditur. Idem autem, posteaquam stagnante vado defecit; extra crepidines, quidquid redundat, molliter egerit: inque canalem lapideum geminum, bipartitis lapsibus, evolvit. Eorum canalium alter latus ac spatiosus; posteaquam longò sulci tractu, per cava rupis, aquas inoffensas devexit: sub ipsum finem denique, seipso celsius exurgens, & cuspidatim in puppis morem sese surrigens, violentissimo cursûs propulsu, vacuum in aërem erumpit; ac figurâ quadam cœlestis Arcûs exsilit. Nam, præterquam, quòd etiam in hujus pellucida lymphâ colores ludunt, fulgore Solis incensi; fornix hic aquaticus primam sui partem, velut Iridis pedem, in scopuli ~~sine~~ defigit. Alterâ verò sui parte, peractò jam hemicyclò, ripis summontanis incidit; ibique profluentem orditur. Esset itaque tam gratiosi spectaculi voluptas insatiabilis; nisi subinde *turbinum impetus* (*semper aquis infidus*) exultantis rivi curvamen aut conturbaret, aut abrumperet: nonnunquam autem, majori ferociâ, tenuissimum in rorem dispergeret.

At Aqueductus alter, canalis titulo spatiique grandior; & jam pæne fluvii capax; per lata præcipitia, vasto cum fragore dejectis undis, cadentium impetu tumultuque (nam collectim deruunt) Nili fluminis *Cadúpas* assimilât. ac, jam tum à petrae suæ radicibus

F

dicibus

dicibus inchoato torrente; Mare Zuriū in quiete rapidōque procursu, sub legitimi fluminis ripis, ingreditur.

Horum, & his non absimilium naturæ lausum erat abundè. quorum spectaculō nos Thalassiz, quam inquirebamus, desideria mitigāsemus. Verū, ut *VOLUPTAS in terris nulla sine facibus suis fluit*; Nec ullum facile commodum oneris adjuncti vacuum est: sic ista quoq; nobis tantilla refrigeria, nō citra multos curarum æstus steterunt. Nam cū imum, quem dixi, modum plurimi passim fontes, & ex fontibus alvei, rivorūque decursus, occurrerent; ipsa sui multitudine, quantum ex aspectu delectationis, tantum in transitu molestiæ creabant: dum itinerum progressus retardant. Augebanturque, cum ipsis deliciarum incrementis, incommoda vadandi. Cū enim, qui rivuli principid fuerant, paullatim deinceps amnes, & ex omnibus iusta flumina, fierent; evadere necessum erat, ut, quas undarum scaturigines, olim saltu pedisve passu trajeceramus; eas deinde, processu fluxūs, superare pontibus aut navigiis cogeremur. Nec unumquodque fluminum semel duntaxat vincendum occurrebat: sed ter subinde, quater, aut sæpius; quoniam flexibus in Mæandri ritum gyratis recurrebant; & in semet implicabantur. Subsidiorum interim, nec à subliciis, nec à coriaceis pontibus, ac nec à lembis ferè, quidquam ad manum erat. Quare, quod unicū nobis adjumentum, in arcto deprehensa necessitas reliquerat; detractis corporum inferioribus tegumentis, ad lumbos usque, gut-

gitibus

gātibus ac vadorum incerto nos committebamus. Id autem fieri non poterat, absque temporis ac profectiois gravi dispendio. quam molestiā augebant saepe fluctuantis vitæ pericula. Nam, quod annium plerique, qui sese progredientibus objecerant, latitudine pedes ut minimū duodenos; profunditate, ternos plus minūs æquarent; ultra vires & audaciam humanam erat, singillatim eos viritūque perrumpere. cū præsertim catarrhactam undarum, ripis inclusam, suāque sponte jam incitatam, insuper alluviones novæ, de rupibus ruentes, impellerent. In vadorum itaque trajectu, connectebamur terni ferè, quaternive; consertis indivulsâ fide manibus ac digitis. Ità, veluti copulâ catenave colligati; ne contrà rectâ gradientes flumen invalesceret, progressu sursum obliquatō, pervadebamus. Nec enim nos fallebat; eos, qui rapidè defluentes aquas secundo pede sequerentur, simul cum illis abripi; qui vero ruentibus adversum irent, vincere facilius & perrumpere. Multum nihilominus, antequam riparum potiremur, luctæ; plurimum formidinis exhauriendum erat, torrentes ingressis: ut, quibus ne sic quidem consertis constrictisque, penitus profluentes parcerent. Nam & in saxorum occurrentium gâstas impingebamus: & in sabuli lubrico fidum defigere vestigium, magni moliminis erat, insidiarūque plenissimum; trahentibus ad ima graves pedes levibus arenis. Inter mutuos itaque nexus pariter vadantium, nunc hunc, nunc illum insani gurgites subrucebant; aut in gyrum vortices circumage-

bant. Quòd si quis, misericordiâ suadente, fluitanti manum injiceret; aut, connisu corporis, allevatum iret periclitantem; copulatione dissutâ, ceteros omnes efficiebat ad progressum imbelliores; & ipse, cum sarcinæ suæ jactura, discrimini pariter involvebatur.

VII. PRIMIS tamen diebus, beneficiô Numinis, perruptæ difficultates omnes, & superata flumina; sociorum nullo desiderio. Sed, quanquam inter hæc aquarum affatim esset, nec ulla sitis corpora, semper madentia, torqueret; in immensum tamen fames invaluerat: cibis in viaticum aut nullis; aut, si quis unâ portasset, flumine corruptis, ipsâque morâ. Nam plusquam septimum jam diem extra navim agebamus. Quæ, gravia licet ac desperationi proxima; tamen geminô solatio tolerabiliora fiebant. Nam & Thassiam, toties memoratam, expectabamus in singula momenta; *crescentibus inter ipsos pedes, spe, desiderioque* venalium opsoniorum, quibus reficeremur. Præter hoc (nisi malè nos oculi nostri, præstigiæve magicæ dementabant) Actuaria subinde, quam reliqueramus, à dextra se nobis ostentabat: quanquam interdum duntaxat; & id ipsum rariùs, atque longinquiùs. Suspiciarêris, non tam juvandæ, quàm irritandæ cupiditati nostræ, per deridiculum adnavigare; rursumque sese proripere. nec perperam Hirundini navim eam comparâsses, celeriter portuosus littoribus advolitanti; sed protinus celeritate majore revolanti. Scilicet expositorum miseriis insultans (ut erat suspicio) bipedum pessimus

mus nauclerus; puerilem viatorum expectationem inanibus spectaculis lactabat. Paucâ benigniùs interpretabantur; fluctibus, aut iniquitati littorum, hanc inconstantiam assignantes, non gubernatoris malitiæ. Quoties porrò dies in vesperam, ac noctis viciniam, vergeret; videri navis desinebat: arborum, uti nos conjiciebamus, littoralium tegumenta, vel prominentium scopulorum recessus quærens; ubi, demissis in profundum anchoris, noctem ageret à procellis tutiorem. Id si sic verè gerebatur, & non ex sola conjecturâ nostrâ; nempe pari, quâ nostrum iter, tarditate laborabat actuaria. nec mitiùs cum nautis mare, quàm cum viatoribus terra, tunc agebat. Iamque nos inter hæc, milliaria magna, non minùs sexaginta laboribus insanis, & continuatis erroribus, exegeramus. Iam nec ad requiem quidem, somni quæ necessitudinem dato corporibus spatiò; vires & valetudinem attriveramus: sic, ut animis plerique, pedibus autem ad unum omnes, succumberent. Ego quoque veteris meæ magnanimitatis memoriam stimulosque, frustra refricabam. *In membris enim collapsis, quomodo se mens erigeret? aut, quò pacto, deletâ fiduciâ melioris successus, abs se quidquam sincerum virtus impetraret?* Fingebam itaque magis alacritatem, quàm retinebam: contentus ad extremum illâ, quam dura Neceſſitas etiam ab Invitiſſimo extorquere debeat, Ferreâ Patientiâ. Quo fiebat, ut, qui jam vix halitus reliquias, & ultimam vitæ fugientis laciniam obtinebam; tamen in solis verborum largus essem; spemque fronte

F 3 simula-

simularem ; at corde, dolorem altissimum premerem. Videbam enim nullò negotiò, MALO, quod omnes urgebat, & nemo dispellebat, unius adolescentuli fortitudinem esse parem non posse. Verèque *superba confidentia fuerat; despicere calamitatem, sub cujus ruinis omnes suspirabant.* cum præsertim extrema fatigatio nonnullis jam animam submovere videretur, in mortis necessitate constitutis. Quos inter Iuvenis erat quidam, in paucis mihi charus; ac longæ familiaritatis usu devinctus. Hunc jam olim in actuaria malè firmis viribus utentem, solus (sicut interpretabar) societatis amor, & amicitia, quæ nobis intercesserat, dulcedo pellexerat: ut unà digrederetur nobiscum, & in continentem descenderet. Hic cum, membris quotidie minùs ac minùs cohzrentem: posteaquam tot insuper salebræ, voragines, præcipitia; præterea montes, ac flumina delassassent: tandem vis mali fregit, & prostravit. Iacebat igitur cadaveri propior, quàm viatori. Sed, quod mireris: hunc juvenem nihilominus, insitus omni mortalium generi *vita jucundus Amor* (qui plerumque solet in extrema sui lineâ venire dulcior) utcunque sustentavit; donec ipsa contubernii cupiditas hominem, exteroquin minimè Timónem aut lucifugam, invitis denique Fatís omnibus, erexit: ac nos sequi coegit. Persuaserat enim sibimet; *Hic ipso se vivere victurumque; si cum vivus esset.* Procedebat igitur: juvitque progredientem, quòd, illius gratia, nemo nostrum concitatiùs incederet; quippe, qui cerneremus, cum via miserè luctantem, & tantum non ad

mensuram

mensuram ac scrupulum pedes molientem. Idem ambulationis genus nostrum plerisque placuerat; nisi pudor repressisset. Visque adeo non magis torpor universos, quàm planè vivendi tædium, occuparat. Exsecrabantur itaque complures, neque tacite, non modò consilium, sed etiam consultorem: cujus perfido suasu navigiò certò dejecti, terrestri itinere ambigua delegissemus.

Hi proinde magnopere cunctis auctores erant: ut ad primum quemque navis recursus, suscitatis ex composito, de nocte quidem flammis, de die verò conclamationibus, nauclerum sponsonis admoneremus. Virgendum, ut actuariam, omisis consuetis ambagibus, ad littus adverteret: in quam reciperemur, ut nostram; quam nos malè consulti, velut alienam, reliquissemus. Nec utique disscilem fore suorum votu navigii magistrum; voluntati nostra tam clarà significatione perceptà. Quod enim hic, toties hucusque visus, ac toties rursus dilapsus, desideria nostra fefellisset; id utique non illius factum culpà, sed nostrà; quippe, quæ nullo nostra cupiditatu indicio prabito, fastidientium potius speciem, quàm ambientium, edidissemus. Et profectò, si quid saperent ii, quibus adhuc pergendum terra potius, quàm pelago, videretur: expenderent illi vel nunc tandem, quoniam suâ pertinacia ceteros invalidiores precipitarent? Ponendum sanè temeritati metam aliquando, finemque: neque pluribus laceffendam insanis indignantem Fortunam; cui prorsus usque nullo, periculisque certis, per summam levitatem, insultaretur. Quid enim, per Superos hominesque! quid tot errorum & amfractionum incom-

modis quari? quid iisdem declinari? Secutos esse
 profectionis compendia, littorum salubritatem,
 Manta portum, & Thalasía (nescio cuius) ve-
 nalem benignitatem, emporiúmque. Tamen ho-
 rum omnium nihil, ac ne casam quidem aut pa-
 storalis tugurium, comparere, ne sepem quidem,
 aut fumum (qua duo tamen neque Scythia soli-
 tudinibus facile deessent) in conspectum afferrí.
 Fugisse contra plerósque, quo tempore consilium
 exscendendi capiebant, navigationu nau(eam; cur-
 sis tarditatem; annona diminutionem ac frau-
 des; naucleri morosum imperium, & verbosae
 imposturae; pauca, neque fortasse leuia, mala:
 nunc autem foucentis íisque gravissimis, commu-
 tata. Numquid non hoc esse: Cinerem vitare; sed
 ex aduerso flammam infilire? culicem declinare
 mersum; & Hydra bella quare?

VIII. DISSEREBANT aduersum hæc, ama-
 xó cum risu, pars contumacior, & quibus scilicet
 superba praeroltu; ac specie magnifica, praesalutaribus placebant. Transgressis, in spes ingen-
 tes, ex orbe patrio diversum ad orbem; nempo
 nunc denique consilium ponendum, an pericula
 viarúmque lassitudines, infra quasitas opes du-
 cerent? Anne, cum ex Europa mensium, ac pro-
 pomodum annorum aliquot, navigationibus A-
 MERICAM sequerentur; nullam ullius discriminis
 unquam oblatam esse speciem? nullam imagina-
 tionem? non formidinis ullius materiam? an no
 tempus quidem ac spatium deliberandi conces-
 sum; Num pro regni Peruani delictis atque copiis,
 recte maru & elementorum omnium bella susci-
 perentur? Pudendum enim vero (si non alio, sal-
 tem ignavia muliebrisque metús opprobrio) viris
 iuuenibúsque nominis Hispanici; si post supera-

tum Batin & Gades : post enavigatum Oceanum Africanum & Atlanticum ; Post Margarita, Carthagera, Pánama, praelia calorésque ; si post percursum pelagus omne Zurium, & Philippinarum portus aditos ; post innumera denique naufragiorum in reditu pericula : nunc demum animis plusquam fœmineis conciderent ; posteaquam tantum non in Peruvii conspectu, certè jam prope modum in Manta navalibus, & laborum meta, starent. Quid ergo futurum, in occursum beluarum peregrina fero ia ? quid in Anthropophagorum palantium insultu ? quid in ceteris terra Pontique monstris animorum fore, mulierculis hisce ; quibus parvula famu & insomnia duritia, quibus exigua lassitudinu asperitas, tam citò robur & constantiam convelleret ? Desicerent sandales & nervo mentium, & callo pedum ; quos tam infantilis ignavia torpescisset ! At se certe per saxa, perque flammæ, irretorto gradu perrecturos. Præterea : descriptam à navu magistro Thalassiam oppidulum, magis ac magis in propinquo jacere.

TALIBUS, per opinionum varietatem, in partem utramque ventilatis ; ad extremum pro cœpti semel erroris perseverantia decretum est ; urgentibus viam terrestrem iis potissimum, qui jam tum ab initio, fictis commodorum descriptionibus, è navigio nos prolicuerant. Et in hunc modum, post longam digladiationem, superior fuit sententia stultior ; quia varissimâ fortitudinu jactantia speciosior. Itaque, minimâ jam actuarie nostræ curâ, progrediebamur ; & eodem nobiscum passu, fatigatio, tædium, calamitas. Famæ præcipuè, singulorum & omnium viscera

zodebat; ne Thraſonibus quidem illis impatientiam diſſimulantibus, quibus Hercules & Iaſon videbantur in pectoribus congeniti. Tanta porro veſcarum rerum egeſtas nos inceſſerat; ut, ne rabies edendi vitalia depaſceret, ad ſylveſtres radices & abſurda quæque, ſolò genita, vellèda converteremur. Hęc, cultris atque pugionibus effoſſa, conciſione minimè curioſa, ciborum quandam in ſimilitudinem redigebamus. Ex demum cupedia nobis, ex dapes erant; apparatu Perſico potiores. Cumulârunt hanc felicitatem, proceſſu temporis, tanquam auſtarium & condimentum annonæ, cancri ſubinde; quos, littorum in vado, maris (uti fit) abſceſſus deſtituerat; rari tunc tamen; & neque tantæ famelico- rum turbæ ſuffecturi, neque ſcrutantium ſol- lertiz ſemper opportuni. Nam cùm id genus animalia, non niſi per citimi littoris arenas ſerperet; eveniebat, ut, ſiqui collectum iſſent, in prandia ſine magna difficultate paullum quid eruerent. cæterùm ante noctium cre- puſcula, ſtimulante fame redeuntes eundem ad piſcatum, æſtu maris reſtagnante prohibebantur. Hinc, ne cum undis pariter & infidò littorum luſtandū eſſet; incœnati potiùs in montibus aut petrarum dorſis, noctes agebamus; ſanè meticuloſas, neque penitùs à bel- luarum incurſibus immunes. Exactis autem per ſomni ciborūque penuriam tenebris; quotieſcunq; Soles ac dilucula recurriffent, primùm omniū circumſpectabamus; Ecquod comminus eminùſve promiſſum emporium reluceret? Id autē, poſt infinita ſuſpiria, com- parebat nuſquam; ut jam planè Thalaffiæ deſi-

desiderium nemini prudenti posset aliud, quàm puerorum nugæ vel lusus, videri. Tamen cum puerilibus istis cupidinibus, multa virilia robustaque mala crescebant. ante cætera verò, plusquam Erisichthonia (sicut memoravi) fames in dies singulos atrocior. deinde, fontibus paullatim rivisque deficientibus, sitis ingens, ob hoc ipsum; quia plerumque secundum pelagus fieri nostrum iter cœperat. æquoris autem vicinia, quippe salis & corpori noxiis aquis, ad potum nihil conferebat. Quod & siqua subinde fluviorum ostia marcentibus occurrerent; intermixtâ jam Ponti fædine, nihil ad refectiorem utilitatis afferebant. Vnde, quod, catenâ quadam molestiarum, proximum erat; stomachorum vitium, tabes corporum, corruptelâque viscerum, cum febribus, enascebantur. Sed & si quos naturæ robustioris, à gravibus morbis inviolatos, quotidianæ tantummodo stringerent ærumnæ: tamen eadem semper, ac sine fine, tolerando; sub extremum etiam ipsi pessumdabantur: utique, posteaquâ neque *requie* (quam tamen omnibus animantibus, *unicam in fatigatione solatium*, natura providit) allevarentur. Nam simulatq; membra, viarû asperitate fracta languidâque, planiore solo stravissemus, ad remissionem captandâ; paucillâ respirationis degustatô, reliquû ad iter longè ponderosiores resurgebamus: sic, uti pœniteret nonnunquâ interjunctionis; ut quæ tantâ gravamine nobis viz molestiam duplicâset. Id, frequens oppidò viatoribus & detestabile fatigationis incrementû; tûc præcipuè gliscits cum mora productior est quieti concessa. Mi-

rari proinde sæpe venit in mentem; Undenam principia suâque causas trahat? An, quod agitatus assiduò motu sanguis, spiritus vehas vegetiores, quoad ambulationis calor perennat: & idcirco currendi promptior, ex ipsa sui subtilitate, progredi gestiat? Contrà vero stratus idem cum universa corporis mole, per cubationis sessionisve languorem sensim intra seipsum, velut in massam, spissetur? & ipsâ densitate torpidus, alacritatemque veterem tanquam oblitus; ignavo lentore congelascit? An potius, dum in fervore labor est eundi, currendive; minus idem ex ipsâ meâ assuetudine necessitatêve sentitur? remissus autem, & jam tanquam ex professo deses, hebescit? ut, sicut MORTALES omnes sumus ab asperitate proclives ad voluptatem; ipsa torpedinis dulcedo nos sensim plumbeos reddat, & immobiles, ad strenuum conatum? An denique QUIES incêndere fatigationem idcirco creditur; QUIA molestissimus contrariorum, ad contraria transeuntium, sensus est? Sed ista viderint, qui se Philosophos appellant.

I X. Nos interim Thalassiam nihilò magis assequeremur: prorsus ut jam fabulas & apologos mihi loqui viderentur, qui sperare colonias humanas aut civium societates auderent; in solitudinibus præsertim tam sepultis & absconditis. Eas tamen etiam paullatim, quantumvis arentes, interluere flumina cœptabant; quæ sinistro montium latere decurrebant. Verùm illa non duodenum, ut antehac, pedum; sed longè latissima, spatiosis alveis sese diffundebant. Et, quia procul admodum ab littore maris Zuri, quod influebant, fontium origines recedebant; affluentibus undequaque

dequaque rivis, quantò procedebant, tantò crescebant: grandique cum murmure per confragurium, & saltuosas voragines, incedebant. Fuerunt ejusmodi fluminum compluria, superatu difficillima; soloque sui conspectu, quoties necessitas trajicere compulisset, formidanda. Ventum erat ad eorum primum, nomine quidem mihi (sicut cætera regionum illarum) incompertum; periculò verò, licet alienò, plus nimio notum atque memorabile. Stantibus in hujus ripa, pronum erat, æstimare; vadò transiri, nisi nudatis & expeditis à corporibus, neutiquam posse: quapropter sarcinas & impedimenta seponenda. Sed, cum ea nobis, ad profectio- nem reliquam, usui pleraque necessitatque forent: excogitanda ratio fuit, quâ, nullo nostro gravamine periculòque, transportarentur. Novam igitur Argus fabricam non ad Pelion montem, Minervâ distante, sed ignotissimis in saltibus comminiscente pauperie; proximis è sylvis trabes arborum, temerè jacentes, in materiam advolvimus. Post has, virgulta viminâque cum juncis & genistis, in vinculorum atq; compagum usum, comportamus. Ex ea tota congerie Ratem extemporalem, aut certè Rati non absimilem struem, molimur. Fuere quoque, qui ramorum latiora fragmenta pugionibus ac machæis, in quandam remorum effigiem, destringerent: &, diductis in spatium principiis, palmularum ac tonsarum similitudine quadam induerent. Hæc illi Remos appellabant; & ad compagis nauticæ latera scirpeis nexibus alligabant. Hoc opere (quan-

tam per tempus & rerum necessitudinē p̄-
ruit) exactō perfectōque; cultum; deinde cor-
porum, ad intimam usq; tunicam, ponimus :
ac, velatis tantummodo, quas pudor jubet,
partibus; indumenta, cum sarcinis omnibus,
in schediam injicimus. Postea, designatis,
qui remigii non usquequaque rudes appare-
bant, sociis; jubemus, ratem ut à capite pe-
dēque propellant. Reliquis autem transna-
tandi lex imposita; demptis duntaxat iis,
qui, tentandorum fluminum inscientes &
pavidi, conatum hunc longē refugerent. his
enim indultum; ut, transportatā supellectili,
recepti compage, ligno mallent, quàm suis
brachiis, confidere.

Geminas igitur in partes omnis turba dis-
cedimus. Eorum altera, natandi peritiā
(nec dubium, quin etiam audaciā) melior,
nostras exuvias & sarcinas in trajectu comi-
tari jubetur. His admiscuntur pavidiorum
quidam; & nonnulli, penitūs imbelles, in
ratem cum impedimentis imponuntur. Illis
porrò timidioribus imperatum; ut, ma-
nuum injectu quàm lenissimō, posticæ parti
ratis hærent; quò minore periculo pavorē-
que simul transirent. non defuturos verò pa-
vidis cæterqs, arte vel animo firmiores; quin
interim adnatando, vocibus, hortamentis,
& connisu suppositūque brachiorum, suppe-
tias ferrent. Hæc primæ partis erat turba.
Deterior paullò (sicut tunc quidem videba-
tur) alterius cœtūs fuit conditio. nam in
hanc erant descripti Sociorum ii; qui neque
robore quidquam, neque natatu, valerent.
Et hi præstolari jussi; quoad schedia fluvia-
tilis,

tilis, primæ transportationis onere perfum-
 cta, ripam citiorem repereret. Id autem
 ut citrà dubitationem, & ex fœderis quasi
 sacramentò, sic fieret; à nobis sedulò cautum
 est, ac provisum: reputantibus ingenii mor-
 talis incertam fidem; & promissorum, in ho-
 ras variabilem, mobilitatem. Itaque, præter-
 quam, quòd præcessuros jurisjurandi vincu-
 lis adstrinximus, non defuturos saluti no-
 stræ: super hæc, quidquid funiculorum & re-
 stium, quidquid ligularum, periscelidum, ac
 laciniarum in sarcinis repereramus; id totum
 sollicitè protulimus. quæ, posteaquam no-
 dis innumeris in quandam rudentis speciem
 consuissemus; ad ratis denique pedem deli-
 gavimus. Id eò consiliò factum est; ut, quan-
 docunq; præcedentium cœtus abnavigasset,
 nos tamen, in citima relictæ ripæ, correptum
 manibus funem summâ contentione retine-
 remus; & siquâ perfidiâ (quod fieri posset)
 recursus ratis negaretur; eam nos nihilose-
 cius, etiam invitis illis, per vim retrahere-
 mus. Quod tamen quàm consultò dispe-
 ctèque fuerit excogitatum; nunc quoque
 tantò pòst, nondum equidem pervideo.
*Quasi verò non longè fortius prioris illi traje-
 ctiores materiam, sarcinis ac vectoribus prapou-
 derantem, retinuissem; si fallere fidem voluis-
 sent? & id tantò magis, quantò majorem vido-
 rent nostram erga se diffidentiam? Aut, quasi
 non (si quis unus ex omni numero fraudem ani-
 mò machinaretur) eam facillimè statim & sim-
 pliciter expedisset; si per pugionis aciem præsectò
 fune nostrò, ratem ipse poprò propulisset: nobis con-
 trà, deceptis, in manibus mutòrum retinaculū reli-*
 quisset?

quisset? Quo sanè casu, quid, nisi vacuum restem, & hantem frustra spem, cum nasi suspensio, reportassenus? Sed hæc in hunc, quem retuli, modum composita sunt: delectique sorte, de generosiorum numero, qui cum prioribus posterioribusque trajicerent; ut neutra pars subidiis suis, & auxiliaribus, destitueretur.

Solus extra delectum BALBOAS quidam (nescias, natandine scientiâ magis, an jactantiâ præsignis) se cæteris omnibus ultrò ducem obtulit. At ego, postremam inter turbam, ita sortis judicio damnatus, ac præter hoc transnandi ruditatem professus; submœstus substiteram.

X. REBUS instructis omnibus; nos, quotquot in ripa resisteramus. OMNIA prospera communibus votis ominamur. fluitare verò ratis, & urgeri remis, cœpit: sociorum aliis per trabes sedentibus; aliis autem natatu circumquaque, maximè laterum tenus, assultantibus. At nos, ex condicito funem retinentes, festis plausibus (quantum in re tristi potuimus) & confusis in commune clamoribus, alacritatem natantium accendebamus. Princeps natationis, is, quem dixi, BALBOAS, contra torrentis fremitum grassari; fluctuum assurgentium minas provocare; frangere tumentes cum spuma gurgites; & corporis variâ jactatione, tanquam per Orgiorum quandam licentiam, inter undas bacchari. Subinde quoque sponte suâ, perque *proterviam* (eorum ritu, qui, more pravo, *Leves artes, quasi veras virtutes, ostendant*) clementer fluentem amnem, concitare; sedatum.

támque fluxum turbulentâ gyratione velus efferare.

Iámque cum comitatu ratéque, quinde-
nos circiter passus promoverat, ut paulatim
aquæ, siquando BALBOAS quietiùs ince-
deret, humerorum tenus assurgerent; nec
ultra: plerumque paulillô supra pectus. Ibi
tum ille (simulando, reor, irridendoque pa-
vori) per lasciviam & jocum exclamare; *Ni-
miam enimvero tandem hanc esse, proptereaqué
moderandam, sinuinus profunditatem! Itaque
rediturum ad eos se; qui, discrimini exsortes, in
ripa defedissent.* Cum hoc dicto, divulsius à
suis, ac, per natationis ambages, renatanti
similis; ad nos iter intendit: & (mirum di-
ctu!) momentô citiùs in præceps alvei raplo-
tur. Hic, exiguâ temporis intercapedine,
velut obrutus; posteaquam emerfit, voce
clarâ sociorum cœpit opem & manus implo-
rare: sibi discrimen ultimum impendére.
Iocari nos hominem suspicabamur, consue-
tâ scurrilitate; familiaribûsque per otium
augls. Itaque sæpius licet, *Per fidem, per so-
cietatem & Amicitiam, & omnia sacra, ro-
gantem, nemo nec amicus, neque socius,
adjutum ivit; cessantibus etiam iis ad o-
pem, ac tanquam scurram deridentibus; qui,
proximè secundum vociferantem, natabant.*
Et tamen in promptu subsidium fuerat. Sed,
quâ veniâ mortalibus, frequenter mentiri sue-
tis, nemo fidem habet; ne tunc quidem, cum vera
loquuntur: eadem etiam huic joculari lixæ,
semper antehac in facetias & imposturas ef-
fundi solito, nemo manum porrexit eo tem-
poris, quo cumprimis eguisset; & ipse reve-
vera

vera seriò poposcisset. Accedebat ad hume auxili-
 xilii neglectum, fatorum quâdam invidiâ;
 quod nulli comitum, nec simulacrû quidem,
 aut umbra periculi subolebat; alveò vix ad
 lambos, aut summum ad pectus, pertingente.
 SED interim BALBOAS, iterum tertiumque
 fundo remersus, posteaquam frustra preces
 & lamenta consumpsit; ad extremum, inter
 luctas cum undis, & incerta verba, depres-
 sus haustuque profluente; nec à nobis un-
 quam postea conspectus est. Id, *occultòne*
quodam, & per impetum citante fatò, ceciderit?
an repentinâ quadam pedum nervorumq; (velut
in natantibus amat) torpedine, spasmo, con-
vulsione? num etiam fluvialis alicujus mon-
stri (cujusmodi multa Pontus adversis annis
ostis immittit) marsu retinaculoque? sive quâ
demum aliâ causâ, minus hominibus suspi-
cabili? mecum tacitus divinare malo, quàm
 apertâ temeritate scribere. Potiùs id agam;
 ut mores hominis, conjectantium libertati
 relictos, fide quàm optimâ ponam in propa-
 gulo; qui sic habebant.

XI. FUIT BALBOAS hic, Juvenis (si quis
 alius) ingenio pravò, malè quietò, bonis-
 que dissociabili. Tranquillitatis, jam olim
 in paterno solo, tam impatiens; ut ex Hi-
 spania Peruvium, alterâ tunc navigatione,
 nullâ magnâ neque gloriæ, neque lucri spe,
 peteret. tantum, quia malè feriatorum more,
 nullo loco neque consistebat, neque consiste-
 re poterat. Primus hic, bene compositam ve-
 ctorum in navigio pacem, tumultu turbârat.
 Primus nauclero, sive venalis, sive gratuitus
 assentator, nostrum exscensum subscriptione
 sua

sua laudaverat; & itineris terrestris suaso-
 riam declamârat. Idem ipse Mantz portum,
 & urbeculam Americanam, sub ficto Thalaſ-
 ſix nomine, ſexcentâque viz commoda, tan-
 quam pro testimoniî ſanctitate, descripſerat;
 vaniſſimâ circumlocutione. nec deſerare du-
 bitavit; Nullum locorum eorum ſibi, per-
 vago quondam oras illas, incompertum eſſe.
 Quibus ſegmentorum coloribus, multorum
 & comitibus fidem & animos (velut in loco
 memoravimus) ceperat, atque dementârat.
 Vnde nec mirandum; in caput illius calami-
 tatum noſtrarum partem, eamque non vul-
 garem, reſidiſſe: qui malorum nobis omniû,
 quæ tulimus adhuc, quæque feremus in po-
 ſterum, caput ac principium ſeſe præbuerat.
 Verùm erant hæc, in comparatione gravio-
 rum, levia; propemodumque veniâ digna;
 niſi grandiora miſerum flagitia preſſiſſent.
 Nam erat, ſuper hæc, BALBOAS omni vitâ
 moribûſque contaminatus: petulantia, vi-
 tiſſique, quæ dictari ſolent à petulantia, diſ-
 ſuens ac diſſolutus. alex cumprimis, vetitiſſ-
 que luſibus, addiſtiſſimus; ad portentum uſ-
 que. Nam probrorum cætera referre, piget
 æquè pudetque. Præter hæc omnia, mens ho-
 minis ab rebus divinis & immortalibus ali-
 ena: vixcors, & Numinis contemptor, animus;
 lingua perjuriiſ polluta; manus ad omne ſce-
 lus faciles: os in cœleſtia ſubrectum; & altero
 quoque tertiove verbô, maledictis vocibus Di-
 vinum Numen, ac Superos, aſſuetû incēſſere.
 Nêve quis putet, aut quotidianis periculis
 hunc aliquando manſuefactû; aut à *maritimis*
et æniſ ſtudiis Pietati induiſſe: Exit BALBOAS idē
 ſemper

semper, & cis, & trans Oceanum. inter aspera vero Zuri maris, & iterum pedestrium, aliquanto solutior, atque nequior. Nam, inter hæc, non modo nihil ab alea, lascivixque consuetudine, discedebat; sed insuper ad eadem pravè facta, nostro de numero non unum, exemplis & sermonibus, incendebat. Quod equidem *hominum genus, ceteros corrumpentium, vix ulla potest in societate, quantumvis selectissimâ, deesse; promptis præsertim semper in deteriora lapsibus, quoties nefarium magisterium lubrica juvenis adpiscitur.* Hanc igitur BALBOÆ, tam prægravem malefactis, tam onustam pondere flagitiorum conscientiam, quid mirandum, tandem in profundum descendisse? serâ quidem fortasse, semper tamen justissimâ, Numinis iræ cunctiâ poenas exposcente. Quæ verò scribo, tam vera sunt; ut ea de coetu nostro nemo (ne BALBOÆ quidem studiosus, aut similis) diffiteretur; divinitus in eum hominem animadversum esse, tam diuturnæ malitiæ manifestum. Cùm præsertim, quo loco periisset, nec periculum revera, nec vortex ullus, nec omnino causâ pateretur exiti, quippe, fluvii pacatô vadô: nec, nisi pectus natantis (maximè post reditum in humiliorem alveum) tingente. Possemus hunc, Argonautarum nostrorum HYLAM dicere; non minus, ac veterem illum, aquis raptum; nisi tragœdiæ veritas, nimio plus historica, fabulas omnes hinc longè proscriberet: &, in hac morum impietate, verendum esset; ne potius à Megæra nigrâ, quàm ab albâ Nymphâ, juvenis nocens esset abreptus.

Eum

Eum nos piscibus, aquatilibusve bellis, relinquimus; cum isto, quod posuimus, gestorum ac vitiorum illius epitaphio. quod ei nos condidimus, nullâ sanè mortui calumniâ, vel insectandi studio. Namque malevolentiz causas, tantò post, in vitæ sanctioris stadio locati, procùl habuimus. Quæ verò tradidimus; ea, tunc omnibus compertissima, publicèque dispersa: nunc, posteritatis documentò salutarè, dissimulanda silentiò non videbantur.

ARGONAUTICÒN

AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI

DE VICTORIA

LIBER V.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. *EX* interitu Balbœa, caterorum consternatio. Vnde, qui residui in ripa manserant, alio loco flumen transgrediuntur. quibus tamen in processu torrentes, ac mala, crescunt. Sociorum dissoluta concordia, novò periculò coalescit; oblato ingenti alio flumine: in cujus insatam quandam, impropiis fati & hospitio, evadunt. Coment. pag. 38. 39. & 40.

11. *Insulâ Formitariâ demigrant, in terram continentem: direpto prius è peregrinis arbutis genere quodam siliq-arum dulcium. in avidè devoratis, paullo post graviter omnes cruciantur.* Coment. pag. 40. & 41. 111. Vno

III. Vno è Sociis, vi veneni extincto, Victoriæ caterique subinde sibi restituntur. Quod genus illud Siliquarum fuerit? Dissertur super esculentis salutaribus, & noxiis, specie similibus; eorumque prudenti selectu & discrimine, primum deprehensio. Comment. pag. 41. & 42.

IV. Navim suam, quâ exscenderant, præter spem conspiciunt. Signum flammâ vocibusque dant, ex pacto; datumque sapius iterant: & ad se navem tandem pelliciunt. Sed eorum gaudium in ventos abit. Comment. pag. 42. & 43.

V. Ioannus Pediosa, plurimum delassati, præces & oratio, ad Petrum Victoriâ; ut in vita extremo (quod sibi sinxerat) secum persistat. Comment. pag. 43. fin. & pag. 44. ac 45.

VI. Post deliberationem prudentem, Victoriâ Pediosa obsecrationi obnuntiat: eumque monitis confirmatum, destituit. Quem Pediosa, mollitio suâ damnatâ, tandem sequitur; & ad Socios se recipit. Comment. pag. 45. 46. & 47.

VII. Progressus & iter per aqua iniquaque loca, summâ cum difficultate. Quidam è Sociis aprum Americanum, lanceâ confectum, ceteris absumendum partitur. Illius cum apro pugna depingitur. Comment. pag. 47. 48. & 49.

VIII. Navim suam Victoriâ, & Sociis, denab in oculis ac vicinia habent; sed brevissimâ fallaciâque latitiâ. nam eam gemina navis Britannica hostiliter insectata, vertit in fugam. Quadam ibi, de Francisco Draco, & piratis Anglicanis. Comment. pag. 49. fin. & pag. 50. atq; 51. princip.

IX. Navi suâ suorumque, Victoriâ ab Anglia tæmet; eamque piâ & multiplici sollicitudine prædeplorat. Aliunde verò accersitis solatiis, seipsû confirmat. Comment. pag. 51. princip.

X. Amis-

X. *Amisâ jam toties ex oculis & manibus*
Ænariâ suâ, Socii Victoria ad fatuam urbem
promissa spes relabuntur. Societâ interim num-
rum, variis pfectiâ difficultatibus & funeribus,
imminuitur. Coment. pag. 51. & 52. princip.

XI. *Iter prolixum, per loca sabulosa, coticulisq;*
instrata. Victoria, dum scopulorum vertices supe-
rare cogitur; decepto inter transsultus vestigio, in
voraginem horrendam præceps delabitur. Com-
ment. pag. 52. & 53.

Extincti BALBOÆ calamitas so-
 cios quidem omnes; at in diver-
 sum, affecit. Quidam enim illo-
 rum, casto Numinis horrore,
 cum apertissimâ pravitatis vin-
 dictam deprehenderent; *pænas pares, ex factis*
paribus, metuebant. Alii contra secordes, nul-
 lō, vel perquam exiguo cœlestium consilio-
 rum sensu, superstitionem induebant: tan-
 quam hominis unius funestus exitus reliquâ
 omne flumen infauis ominibus initiâset;
 ad residuorum transitum. Igitur pars plera-
 que viatorum, adhuc in ripa citeriore mo-
 rantium, omisso fune simul, & transgredi-
 endi consilio; tunc mœlissimâ quiete rese-
 derunt. Et nox quidem insequens, neque
 nobis per somnum, neque per lætitiâ illis
 alteris est exacta: communi luctu, quodam &
 formidine squalentibus universis. Die verò
 postero, vix aurorâ sublucente, nostrum ali-
 qui digressi, ponè littoris submissiores oras;
 id ipsum flumen, ingenti diffusum spatio, re-
 pererunt; ideoque jam multò vadolius. Qua-
 re, clamoribus eorum sibilisq; convocati, di-
 versum alius aliunde convolamus; ac fluxum.

nullo

nullo negotio pedestres transgressi; comitibus iis, quos pridie ratis transposuerat, aggregamur. Ità, conjunctò rursus, velut antè, cœtu: *pluribus humeris, ad plura novaque calamitatum onera, præparamur.* Hæc adeò nobis non defuerunt; ut antiquos Herculis labores, & Hydræ decollatæ fabulosâ capita, viderentur in memoriam insculpere. cùm semper malis anterioribus mala posteriora, graviora mole, densiorâque numerò, succederent. Certè quidem, sicut tunc, ex unico monstro lacustrî, serpentium innumera seges pullulabat; sic apparebat nunc, unâ quadam infinitâ de scaturigine, novos semper, ac sine fine, deteriores amnes subnasci. Quos, dum superare compellimur, pede, natatu, lustramine: profectiorem interim quotidianis obstaculis; socios crebris funeribus; ac tempus, mensium dilapsibus, amittimus. Tardèque denique, sed aliquando tamen, illam tot torrentium corrivationem evicimus; post diem omnino duodecimum, à primo fluminum ingressu: nec tamen hoc ipsum sine numeri nostri decimatione; quippe, comitum nonnullis, manifestæ profunditatis gurgites ingressis, & cæcò fluctuum haustis. Ac videri poterant Balbœæ manes plurimum paulatim capitum tributa poscere: cum primis autem eorum, quos illi morum ac vitæ similitudo fecisset propinquiores.

Sic afflictis turbatîque: quod *in meliori fortuna desperatione proximum esse solet, ordinis omnis, & compositæ societatis nexus est intercisus.* Mox, nullo capite, nullo rectore, gerendorumque dictatore; successit pro consilio temer-

meritas; pro fide fiduciaque mentium & amicitiae dissolutio; pro mutuis inter nos solatiis, animorum moeror; pro comitatu, dispersio; pro pace, discordia; pro sermonum suavi nexu, seditiosa verbosaque jurgia, cum rixis & altercationibus: certatim alium aliò, velut infaustae viæ causam, & dimissae navis suaforem, criminante. Cum interim revera se ipsum quisque justius, pro sua parte; vel, omnes in commune, BALBOAE, ac naucleri perfidiam, exagitare potuissent.

SED inter hæc (dictu mirum!) *ab ipsis malis*, aliquod *malorum levamen* emerit; Nova scilicet incommoditatis occursum: & *omnium publicum periculum*: cujusmodi *necessitas*, etiam *brutis animantes societate quadam adstringere solita*, multò magis hominum mentes, à diffidiis, in unum conducit. Ecce namque! perfuncti paullatim torrentibus, (ut nobis quidem videbamur) itinere plano, tristium securi, progrediebamur: & ob hoc ipsum, HUMANAE felicitatis vitiò (QUAE semper ex *Prosperu luxuriat*) bellum è nobis ipsis, per litigia, sufflabamus; quod foris ab aspera viarum natura defecerat. cum repente, nec opinantes, recentem in fluvium, eumque spatiò diffusissimum, impingimur. Hujus alveus crebris,isque multum herbidis insulis, sparsim interpolatus; sicut specie graminis & florum invitabat; sic, gurgitibus & periculorum ambiguò, deterrebat. Inventus est nihilominus, ex omni turba nostrorum: qui solus, nullo BALBOAE, nullo sociorum post eum exitiò, consternatus; tentare vadum a-
mnis auderet. Is, repertò pedum haud am-

G

plius

plius quinorum perpetuò profundò, nec usquam inæquali; primus in terram quandam interjectam evasit. mox voce, manibus, exemploque suo, cœpit eandem in sedem nos omnes pellicere; crebris hortatibus securitatem transitus, & vorticum vadique clementiam, interponens; fidem porrò suam iurijurandi religionibus oppignerans. Itaq; nemo fuit omnium, quin, *Sequendum*, clamaret; eum præsertim in locum, ubi dux & auctor consilii, citrà grande lustramen & periculum, jam in portu consisteret. Quare detractis, ac super capita levatis, indumentis; amni nos sine mora committimus. Nullum est, ne Colchici quidem Phasidis, aut Scythici Borysthenis, vel Cydni Cilicis, frigus; quod fluminis istius, per quod iter nobis erat, æquale gelu credam; omni nive glacièque rigidius. Adstrictis certè, corporibus pariter & intestinis; multo cum cruciatu stupentium membrorum luctabamur; tantummodòque spatii brevitate, post progressum longum, nos consolati, mutuis alter alterum hortatibus protrahebamus. donec in glebam denique cujusdam insulæ graminosam penetravimus. Ibi calentem diem, in tempore locòque, nacti; congelata rigore membra, laxare Solis ardore cœpimus. Sed (dictu miserabile!) nullo quietis aut fomentum lucrò. Vix enim confederamus; cùm nos incivilia formicarum & culicum rostra (quorum illic inmanis exercitus stabalabatur) non sine furiis aggrediuntur: & puncturis cæberissimis sauciatos exagitatòsque, suo fundo sinibùsque pæne velociùs exturbant, quàm admi-

admiserant. tanquam intelligerent enim vé-
rò , genus id insectorum inhospitale ; Nos
exteros esse mortales : *nec ad sese quidquam
pertinentes*. Sentires : cum infelicitate no-
stra , nos ubique persequente , fœdus inisse
barbaras bestiolas , ab eâque doctas esse ; *Se-
mel miseru , nusquam Patriam , nusquam A-
micum , esse debere* . Quanquam etiam Invi-
diæ quadam haud obscurâ ratione , stimula-
tæ videri possent , ad nos infestandos .

11. ERANT enim eodem in loco , stir-
pium ac virgultorum , nescio quorum , pe-
regrina germina . quorum fructus , nigrican-
te siliquâ vestiti , simulac eos mandere cœ-
pisses , gratissimò statim sapore , mellis dul-
cedinem præferrent . His non leviter , &
extimò labiò degustatis , confestim universi
conclamamus ; *Migrandum quidem , è cœli-
cum ista formicarumque fœda coloniâ : non ta-
men impune , neque sine spoliis , ac rapina ; qui-
p-
pe gentium jure : quod omnibus hominibus ex
aquo permetteret , hostem depopulari . Nec esse
profectò temerè : quòd , in boni felicitatisque par-
tem venientibus Hispanu , insecta Batavica , pa-
ludum alumna , bellum moverent , eosque solò
communè pellerent* . Dicebamus ista , frigi-
dò jocò ; sed calido stomacho ; quem , ali-
menti jam pridem avidum , *disertior omni
monitore fames intestina* , stimulabat ad pa-
bulandum . In eas igitur (quas dixi) si-
liquas passim involamus , carptu faciles ;
& præter hæc , propensâ ramorum libera-
litate , se nobis ultrò porrigentes : cum
ob oculos & ora nostra penderent . Cor-
reptis manu deductisque stirpibus ; pro se

quisque destingimus, quantum esuries, cupiditas, & sarcinæ nostræ capere ferréque possent. Ad extremum, ne diutiùs aut culices formicæque nobis, aut nos illis, molestiâ exhiberemus; demigramus: & insularum, quotquot interjacebant, glebîs laborioso transultu superatîs; per fluminis residuum alveum in continentem terram evadimus. Id, quò commodiùs assequeremur, ipsa naturæ providentia comparaverat: quæ sparsim, universum per amnem, surrectis velut aggeribus, gramine vestitis, tanquam gradus quosdam, transituris, ad ulteriorem usque ripam, disposuerat. Sed nihilosecius nonnunquam, aut vestigia lababant; aut, in transgressu, saltus nos fallebat: ut per fluminis subinde partem necessariò trahendum corpus foret. Ibi tum alveus, à primo sui tenore degener; nunc profunditate nobis, nunc incertitudine gurgitum, iniquum se fallacémque præbebat: raptique cæcas in foveas, non rarò subvertebamur. ubi, salvîs quidem corporibus, onera tamen fluitabant; & vestimenta tangebantur. His igitur adversùs putredinem desiccandis; in ripa Solem, & apricò gaudentem tumulum, inquirimus: quoad madentes exuviz derorent; &, ardore consumptus humor, aptitudini veteri tegumenta restitueret. Nobis interim (quoniam diei multum adhuc, & pomeridianus calor, supererat) visum est, corpora curare; dispescendóque Sôli, locis opportunis & opacis discumbere. Raptim igitur (quia virgultorum illic copia suppetebat) frondes diripimus; sylvestréque sibi quis-

quisque tabernaculum, *ad l o n a e sub hedera meridiantis exemplum*, componimus. dein, per herbas strati; filiquarum fructibus, modò collectis, indulgenter ac per genium vescimur; non expectatâ cœnantium lege, vel horâ. Statim autem, serpente per venas illecebrâ passionis, & in papaveris ritum fumos in caput agitante; pariter omnes, velut ex condicto, consopimur. Ceterùm quies, neque mulûm durabili, neque corporibus salutarî. Namque vivâ quadam pestiferâ *VOLUPTATIS* imagine, (*Cujus semper principia Dulcia, sed Finis amarus est*) non multò post somnum initum, expergiscimur; spontê suâ quidam; alii questibus alios & ejulatu suscitantes. Et nonnulli quidem, quorum recens ac primus mali sensus gliscebatur, viscerum tormina, verminationemque clamitabant: alii divulsionem iliûm, atque volvulum. At pars maxima, stomachi rejectamentum, nauseam, vomitiones, & incusabant, & moliebantur; tanquam cruciatûs causam simul, & remedium. Integruz dolorum agmina, certatim omnes *morsis viciniam, Quiritium opem, & hominum superûmque suppetiam*, invocabant. Paullatim deinde, crescente superantèque malo; sicut investes intestique parte plerâque corporis omnes decubueramus, dispersis ad auram indumentis: itâ nudi, de suis quisque tentorioris proreptamus. Mox, quadrupedum in morem, quas modò mater profudit, informes incertique volutamur; lamentantes, ac vocibus belluam veriùs, quàm hominem sonantibus, tormenti finem aut lenimen indagantes.

tes. Quæ cum ex ingenio suo pte nemo reperiret, aut erueret; *ad alienum consilium, miserum more, mentem vertebamus*: & , ut quisque notissimum amicissimumve sibi finxisset è sociis , eum sibi morbi præsentis medicum sperabat; eum votis ultimis inclamabat. cum interim revera, domesticum omnes ac singuli valetudinarium intra viscera circumferrent. lacebant igitur (dictu fœdum ac miserandum !) quadrageni juvenes, ætatis modò flore, corporumque robore valentissimi; tunc verò lymphatis furentibusque nihil admodum distantes: nisi , quòd insaniam cruciatûs, quam depellere non erat, integris tamen mentibus intelligebant; & acriore propter hoc ipsum sensu deplorabant. Tandem, ubi colligi vis luis intra præcordia visceraque cœpit; doloris atrocitate patientiam omnem excutiente, tantum non ad salutis desperationem est ventum. Sine modò modestiæque, plerique ventres promos per terram, per erecta virgultaq; , per & lapidum aspera trahere, raptaræque; serpentium in ritum: ut vel sic pestem, quam deglutierant, violentis compressionibus eliderent. Alii verò siliquis illis perniciosiss, & impotentis suæ voracitati, maledicere; non sine stomachoso screatu: tanquam vel sic, & per indignationem, extrusuri, quod per ingluviem intromisissent. Nonnulli quoque cupere, si via præterea nulla pateret egerendæ pesti, miseriam hanc intolerabilem, etiam alvi suæ proscissione, viscerumque diffluxibus, subterfugere.

III. Vix serò denique, post multam agitationem

tationem, vomitu succedente, teterrimæ for-
dis & coloris proluvium eiectionimus: sin-
gultu creberrimò pulmones, ac totam ani-
mam, succutiente. Quo factum, ut aliquan-
tò commodius ab universis ferè sit haberi
ceptum: quos inter ego, visium ætatisque
processu cæteris nullo modo par, meritò præ
cæteris omnibus *Salutiferum* adoravi *Numen*:
ut, quod mihi, jam in vitalibus mortem ge-
stanti, densissimâ suscitata reiectione, suc-
curisset. Debuîtque mihi tantò *gratius*, in
tempore latum, auxilium accidisse: quantò mi-
nùs istud ipsum è sociis nonnemini cerne-
bam usui fuisse: quippe, quem post assiduam
vomitionem, diè laceratò divulsòque ven-
tre, fœdum exitium, omnium in oculis, ex-
cinxisset.

Postea compertum fuit, fructus illos, quos
nos vulgares *SILIQVAS* aut *Ceratia* credi-
deramus; Mexicani cujusdam veneni fuisse
genus. Hoc indigenæ (salubrium noxio-
rùmque non incallidi) mirâ cõsuetudinis sub-
tilitate, redigunt in panaces, & morborum
omnium præsentissimum, & quasi dictato-
rium remedium: detractis duntaxat iis, quæ
siliquarum umbilicum & verticem ambiunt,
tuniculis nigricantibus. Eas, unà cum ex-
cremento fungi, fructum coronantis, abji-
ciunt. Istud ergo tam *salutare germen* nobis,
corticem unà cum pulpa vorantibus, *inset-
tia* verterat in *perniciem*; vulgari *stulta mor-
talitatis calamitate*: qua sæpe profutura fugit
& contrà, suum interitum prosequitur.

Ea res in tempore, nec (ut ego reor) ab-
surdam animo subingerit admirationem;

Vndenam, & quibus tandem artibus, aut prae-
stibus, ille nutrimentorum, qui nunc inter homi-
nes viget, usus, pro recepto proboque sic invalue-
rit; ut cum jam nemo formidet, delectet nemo?
Cum praesertim, vescorum quadam prima sui spe-
cie, subhorrida tetricaque; nec in ullas gula delicias
nata videantur: & ea tamen avidè, nec minùs
utiliter, expectantur? Eduliorum autem alia, vel
illecebrosa cum primis gustu: vel aspectu speciosa,
certum libantibus exitium ingerant: & idcirco
cautè proscribantur? Quadam denique, propter
similitudinem, quàm cum ciborum noxiis collu-
dunt, minimam mortis & vitæ viciniam, figuram
extrinsecam ostendent? & tamen, subtilitate mi-
rificam distinguente, seligantur & usurpentur?
rejeclis obfuturis? Qui inter ea, quæ nullam
salutaris alimenti formam præ se ferunt; quin
etiam subinde solam conspectus aut tactus absur-
ditate, dentem humanum abstergere debent: quis,
inquam, degustandi principium fecit? Qui in
plantis primus est ausus intrâ ventrem recondere
sinapi, vel piper? quis lupulum? aut cepas? aut
allium? aut absinthium? aut, hodierna dementia
condimentum potabile, tabacum transmarini-
um? In iis, quibus inest anima cum motu, quis
ingluvie primus invadere sustinuit gallum Nu-
midicum, cum iracundia tam inflata; cum collo,
tam monstrosus palearibus invenusto? quis aggre-
di, nullo praeustante dapifero, marinos asellos sal-
pætræ, capitis adeo torvi suspectique? quis castores
aut fibros? qui lutras, aut cochleas, aut testudines
terrestres aquatilesque? scolopacum & gallinaginum
excrementa? porcinum sanguinem, intestinæque
errone tam lutulenta quadrupedis inserta? Quin
imò, si placet ulterius ire, quis, nullo praesente, po-
morum

morum quorumlibet grana seminâve demisit in
 stomachum, sine metu succretura quandoque vir-
 gula, vel per guttur pullulatura stirpis & arbu-
 scula? cum scire posset in humano tamen ventre
 sobolescere consueſſe vermium, ranarum, ac ser-
 pentum eluviem? quippenigranorum etiam, &
 sementis vivacem animam prodituram? Non
 igitur, hac tam parva vulgo, parvô digna consi-
 liô; sed, priusquam attentes, deliberationis indiga.
 Verum illa quadam alia, longè majora, panéque
 Senatum requiréntia, qui nisi prameditatus ag-
 grediatur? Distinguere scilicet, inter nutrimenta,
 facie simillima; dissimillima salute, vel peste, nisi
 discrimen arte penetres, & ab utilibus nocitura
 disjungas. Quis ille, quis (per fidem!) tam cana
 prudentia praeceteris effuſit mortalibus: qui mala-
 let in mensas anguillam, quàm anguem? cancrum,
 quàm scorpionem? marem Alpinum, quàm glirem?
 ranam, quàm hortensem rubetam, aut bufonem?
 sciurum, quàm mustelam? ardeam, quàm cico-
 niam? alandam, quàm Herculeam valetudinis pas-
 ferem? cerebrum ovium, quàm felis? Aut, cui pri-
 mum cibus est humanior visus, carduus altilius,
 quàm barba Iovis? Cujus genio placuit sepia pi-
 scis cruor; & contrà displicuit atramentum, alumini-
 nis humor? Quis linxit sacchar Canarium, & de-
 testatus est salsuginem Plinii solidam: aut cry? al-
 li bolum? Quis antehabuit visco succinum? res-
 ina mastichen? odorato minio contusum crocum?
 pruina fatuum salem? friato lapidi Cretico, tenuis-
 simum pollinem, aut farina florem, non minus am-
 bobus insipidum? Quis praeterea primus fonticô
 morbo jactatis humanam sanguinem, adhuc à
 vulnere bullientem, tanquam profuturum propi-
 navit? & è diverso, cruorem taurinum (utiq; longè

parabiliorē) velut irretamentum infania dā-
 mnavit, & interdixit? In hac, & alia sexcēta dis-
 criminanda, quōdnam est datum oraculū? quōd-
 nam consultum? Dicemusne; Principē & generis,
 & mentis hominum, ADAMUM, suos instituisse β-
 bios, atq; posteros; quorūnam eduliorum & me-
 dicaminum, aut delectum facerent, aut repudiū?
 Post hunc, Moysen ac Salomonem, mortalium in-
 telligentissimos: longē verò sub hos, Democritum,
 Theophrastum, Dioscoridem (medicorum Gracia
 rhinocerotas) alimentorum usum, ac venenum,
 illustrasse, reſeratisq; denuò natura mysteriis, A-
 gyptiorum scientiā, fluxu temporum interlapsam,
 interpolasse? Quae si non ita sunt, num propius ve-
 rum est; ipsum quotidiani gustūs usum, utilitatis
 ac salutis extitisse magistrū? ac, sicut Respublica
 quidam Medicos periclitantur: ipsi porro Medicō
 plantas & succos incompertos, ab ipsa funerū ra-
 vitate densitatēq; probant improbantve; sic crede-
 mus, Honinum fecisse sollertiā? ut ex praguſta-
 rium successibus & eventis (tanquam ex Diale-
 cticorum multis Inductionibus) unam denique
 Conclusionem quandam efficerent, ac sic decerne-
 rent; Hæ Dapēs vitam servant; istæ minuunt!
 Ille cibus nutrit; hic interficit! Ut in hunc de-
 niq; modum fieret omnium Publica disciplina;
 quæ diu prius fuisset Plurimorū periculum ac
 Libitina. Verū, ut hac se res habet; In hoc ipso
 nos plurimū à brutis animātibus antecellimur;
 quas Natura solius instinctus, nullō periculorum
 praludiō, docet; Quae fugiant alimenta, quae ve
 carpant? Vnde fit; ut nullā precedentium funerū
 invidia, cytisum ac dictamnū capra cervique;
 chelidontem hirundines; aranem pari, gallina,
 multaq; ceterarum avium, deglutiant: non in pe-
 bolum

bulum minus, quàm in medicinam. Sed nempe; quod his animalibus appetitus præstat, & ingenius impetus, ob hoc ipsum, quia bruta sunt: id Homini, tanquàm face prælata, commensurare Ratio debet. OMNIUM utilium noxiorumque Modus ac Regula. Cujus nos, quoniam neq. quondam in pomis nemoralibus, neque nunc in siliquis deglutiendum, consilium exquisivimus: idcirco nimirò, iustissima Numinis indignatione, periclitari de capite sumus. Tentare gustu præludente periculù, suffecisset: poteramusq. (persuكتورio duntaxat præmorsu delibatis fructibus) adhuc intrà damnorum omne consistere si, quantũ nobis gula, tantũ gula nos, imperassemus. Verũ hæc hætenus; &, tanquàm digerendis noxiæ coenæ reliquiis, per problema diaphanophilicũ, ventilata sunt: prisce Sapientię ritu. Nunc ad narrationis semitam revertamur.

IV. Dies interim ille quoque, complures adhuc similes habiturus, labebatur: &, in occasum revolutò sole, crepusculum jam nocturnũ, cum aliquantillis lucis reliquiis, præcedebat. Nobis, rerum pariter & itinerum incertissimis; perplexisque, quid agere, quid omittere, foret ex usu: repente spes, inter medias desperationis nebulas, affulget. Ecce namque! Navis nostra, per complures jam dudum dies nulli visa, subitò non notari tantũ ac conspici, verũ etiam applicari, sonoro remigio, cœpit. Vnde lætitia plerorumque non vulgaris; ac, velut è naufragio redivivæ puppis, hilarior aspectus. Confestim igitur, ne salutis tam præclaram occasionem morà corrumperemus; ad Signum, ex composito nautis edendum, convertimur. Id quò

fieret expeditiùs; peropportunè (*si qua ratio, ex malis alienis enata, dici debet opportuni-*
tas) procella maritima navim aliam ingen-
 tem, fregerat: & (quantum vestigia loque-
 bantur cladis) haud ità multos ante dies.
 Eam fluctus turbinésque, firmā licèt recéns-
 que compactam, tamen expugnāverant: ac,
 pravalente tempestatum violentiā, particu-
 latim ad scopulos littoris illius impegerāt, in
 quo tunc nos diversabamur. Sparsæ navigiū
 reliquæ, partim circū oras promontoriū
 vadosas fluitabant, haud ægrè tamē eruendæ;
 partim, æquoris reciprocatione longiùs in
 terram ejectæ, sabulosis & uligine tenacibus
 locis hærebant. alibi transtra, tabulæ, laterum
 compages; alibi diffracti remi, lacera cum ar-
 mamentis vasa, subrutus malus, discissæ cum
 velis antennæ. Quósque præcipuè demiraba-
 mur; adhuc rudentes in alga littorali nata-
 bant, è cannabi spartóq; penitùs rudi; nec ab-
 similes iis, quos, à manu recētes, nautis restio
 divendit. Erant autem hæc, quæ retuli, cuncta
 non modò, per crepusculi fulgorē, notabilia;
 sed insuper collectu facillima, materies præ-
 terea fluitantium asserum (quippe continuis
 usta solibus) altrinsecus arida; quæque, mado-
 re desiccato, promptissimè facem conciperet.
 Nemo ferè nostrum erat, quin secum fomitē,
 & flammaram suscitabulum, circumferret; in
 usus ignium quotidianos. Hujus igitur mini-
 steriò, post modicū chalybis ac silicis allisum,
 flammam rapimus; eaq; sulphuratum applicitū
 induimus. deinde repertæ corrasq; materiæ,
 quam diversis in littore struibus disposuera-
 mus, certatim & undequaq; faces injicimus.

Et

Et ardebat quidem initio pyra non plus unâ; sed igne perquâ luculentò, neq; facile naurarum oculis sese subducturo: si modò vigiles illos apertosque tenere vellent; per umbras præsertim jam ingruentes, & noctis, quæ procedebat, incrementa. Sanèque tesseram istam, in occursum nocturnos, nec aliam convenientiorem, navis magister pactus erat: quâ semel, etiam è remotissimo, conspectâ; vel ipse suam actuariam collucentibus terris adverteret: vel, si prohiberet hoc cursus operosior, phaselum aliquem, transportandis nobis, submitteret.

Sed illi viri boni, rogam hunc primum, tanquam ad se nihil pertinentem, dissimulatione transmiserunt: incertum, alienâsne, vel etiam piraticas flammâs, suspicati? quas quidem certè marium illorum littora non raras habent: an potius, indicii crebrioris iteratione, nostras cupiditates, & suum occurrendi studium, accensuri? Quâ tergiversatione nos animadversâ; nostram spissamus industriam: ac, quò minùs in nobis erraret nauclerus, aliam ex alia pyram, post illam primam, concinnamus. Idque multam in noctem, & quoad convulsæ navis aliqua fragmina superessent. Quin, ut fidem irrefutabilem invenirent ignes conspicui, sed tamen muti: linguam sermonemque luminibus addimus, multâque, nec obtusâ, vociferatione, nunc viritim jactis compellationibus, nunc unum in chaos densatis clamoribus, protestamur: Nos esse, nec Alios: NUBIS, nobis, aut navem aut cymbam darent! IPSUM, & MARIAM, ac IACUBUM, (*Hispanica tessera nomina*) meminissent!

IN hunc modum, nihil non improbâ per-
 rumpente contentione, tandem ad aures ad-
 mittimur; quibus inexorabiles oculi fuerant;
 & invicem suscitatis, è navigio, stupparum
 incendiis (quas, ut ego reor, indemnâ flam-
 mâ per mare sparserant) significatio nautica
 redditur; nec sine notissimis remigum hor-
 tamentis. Sed, eorum articulatam summam
 assequi, distantium longinquitas prohibebat.
 Hôc utroque signo nihil nos, omnî per AME-
 RICAM itinere, terrâ marive, jucundius hau-
 simus. Confestim igitur novâ (quâmq̃ fieri
 potuit magnâ) face; nec non vocibus, cantu,
 sibilis, manuûmq̃ complosione, responde-
 mus. Iamque propemodum, fortunæ prioris
 oblivione, delere placebat è memoria; quid-
 quid famis, sitis, defatigationis, quidquid fa-
 stidii fuerimque totâ continentî nos ex-
 ceperat. inscribere contrâ menti, votisque
 præripere, juvabat, quidquid intrâ gemina
 navis latera securitatis ac bonorum finitare
 posset. Id enimverò totum nobis in linteris
 adventu positum ducebamus. Lintrem igitur
 aut lembum, aut ipsâmmet adeò navim, in
 singula puncta temporum, & ad omnem flu-
 ctuum fragorem, præstolabamur. Itaque jam
 nihil illâ nobis nocte tardius, nihil adventu
 lucis annosius videbatur: ut, quibus præ de-
 siderio, præque dulcitudine spei, nec sopor ul-
 lus, ullâve quies obreperet; fessis quantumli-
 bet, & indigentibus. Omnem enim corporis
 necessitudinem, animi præconcepta voluptas ob-
 straverat.

Sed (quæ fides esse solet opû humana, cujus
 expectatione nihil fallacius) postquam noctem,
 quàm

quàm longa fuit, omnem inter spem & gratulationes absumpsimus; aurora tandem exoritur: &, frustra præstolantibus, non phæolus, non actuaria, præstò sunt. Nimirum utraque, cum tenebris decedentibus, pariter & ipsa, maris in alta revolàrant. Nos autem, uno tunc eodémque momento, sopore, scaphâ, votis, ac salute dejecti (mirum, quàm affectis mentibus?) ad tristitiæ nostræ sollemnia redimus: alius quidem iracundiâ, propter naucleri perfidiam, atrox; alius suspitionibus turbidus, & supervacaneis religionibus, ob incerta casuum; quæ nobis, fatorum invidiâ, tam certam opem, jamque portari coeptam, intervertissent. Plerique verò, communis mali miseratione molles, non fletum, non lamenta, cohibebant. *cum tamen profectò solis nudisque lacrymis nulla calamitas diluatur; immò per diversum potius, inutili mærore pectus offundatur. Itaque ferè vulnere animi remedium illud unicum est; conclamatis primis, ad novas ac posteriores spes accingi. Quod certè, præsentis rerum statu, multis nostrum (nec enim mihi) THALASSIÆ desiderium præstitit; urbeculæ, toties frustra quæsitæ. Nam in hujus nomen ac memoriam relapsi, lyram veterem occinebant; Enimverò littoris illum tractum, cui superincumberet oppidulum, imminere debere; nec ità procùl jacere: proptereaque (nec aliâ causâ) nauclerum resumpsisse solitos suos cursus; eò quòd nos ab itineris destinata metâ nôllet prope propius abesse. Cur enim, velis minimè necessariis, invodaturam navim littus illud; cui sciret, laborum omnium terminum, Thalassiam, confestim impos-*
-SAM? Tara

Tam speciosis persuasionibus incitati nos, viam malè fortunatam resumimus; ut quibus, post toties delusa vota, jam ultrò dulce fieret, decipi.

V. IAMQUE, plerisque sociorum præcedentibus, ego quoque, sarcinulis compositis, iter reperebam; propemodum meimet irrisor, ac planè gnarus; quàm fabuloso propositò, non magis Thalassiam, quàm fictam Vtopiam, & Lunæ concava, quæreremus. cùm, ecce, nihil tale suspicantis manicam PEDIOSA, necessarius meus, prehendit; qui tergum meum proximè consecretabatur. Hic voce, lamentis plenâ, sistere gradum jubet. Ad quem conversus ego, propemodum indignanter; *Et quid est?* inquam. *num parvum impedimentorum nobis adversi, quotidianique casus, obijciunt: nisi tu quoque remoram pergenti facias?* Tum PEDIOSA, vultu sanè multùm in funus & mortem flexò, nec absque lacrymis; *Vides, ait, mi frater, eò mihi ventum esse calamitatum; ut aut pergere non possim, aut perire debeam?* Omitto, quæ pariter omnes in commune lamentamur; quòd Peruana regna sequimur, semper nos fugientia: quòd Emporium Americanum semper in desiderii, & nunquam in oculis, habemus; quòd fame, quòd siti, quòd fluminum obicibus, quòd vorticosis funestisque natatibus, quòd naucleri simul & navis nostra fraudibus, consistamur. Horum omnium, nihil accuso, nihil astimo; quoniam apud hunc loquor, qui tolerat hæc eadem; & tamen eorum nihil conqueritur. SED unum est meum, ac singulare, malum; Defessus sum, mi PETRE: delassatus, & elumbus, & fractus sum; ad mortis usque viciniam, ac necessitatem. Neque

que pedum est hoc vitium : quos equidem vel inuitos cogerem in obsequium. quanquam (medusfidius) etiam pedum est hoc peccatum; ut qui, superiore succidente mole, jam agerrime columellarum officium ac partes tueantur. Verum, sicut dixi; minus hoc est; & ideo minorum astimandum. Animus, animus, & mens, ac vita, deficiunt: torpenteque per omnes venas, & intermoriante, sanguine, non membra nervos inveniunt, quibus robur suum expediant. non spiritus auraque viam; quâ se reciprocantis anima meatus ac remeatus expandant & laxent. Indicio tibi sit hic ipse meus (inquit) solitò tardior, huiusmodique sermo, quem alias fluminis more, citatimque devolve. quod tamen ut ut est; adhuc lingua, Numinis magno beneficio, procedit: & hoc solum possum, at in via progredi (dicam ingenuè) nec possum, nec volo. Quare constitui, necessitati adactus lege, consistere: quoque nunc loco sto, stationem sessionemve perennare; quoad aut fatum mihi lucem finiat; aut ipsa dies & mora valetudinem instauraret.

Cùm in hæc PEDIOSAE verba, non Argonautis, non illo juvene, non animo veteri digna, cohorrescerem; & jamdudum displacentis ducere frontem cœpissem; tum ille multò lugubrius (ut garrulus, & egregiè simulator est, omnis valentium morbus) O, mi (subjicit) ô, VICTORIA! noli terreri statim exiguo postulato. nam ego majus aliquid ab te confestim petiturus sum. Parùm istud est, quòd hic manere decrevi. sic enim vestrum nulli gravi forem. Sed ego, mali potentiâ superatus, cogor proprium onus, etiam alienos in humeros dividere: nec, in loco tam deserto, possum omni sine comite misere esse.

esse. Magnum erit morienti (moriatur enim) ~~ma-~~
 gnum, inquam, & extremum solatium; sociis
 (non dicam, opera ministeriumque) sed vel so-
 lum alloquium atque conspectus. Et prater hoc,
 Humanum, at quanto magis Christianum,
 erit; bono sub tectē, bene mortalitatem im-
 plēsse? quid dicam; etiam convalescere? nam
 istud quidem gemina gratia foret, atque meriti,
 relevari, tum ex præsētia simpliciter assistentis
 sodalis; tum multo magis ex alloquio fomentis-
 que, languenti suffectis. QUOD te proinde per
 Numen, pēque fidem; per, siquid usquam est
 amicitia fœderisque, mi VICTORIA, rogo sup-
 plex & obsecro; ne, quaso, frustra desperare,
 sub extremis deprehensum, sine: neu' permittito,
 sub tot sacramentorum titulu, obsecrare me, sinē
 successu. Si profectō peregrinus & externis auri-
 bus, has tam calicis preces infunderem; si quem-
 libet obvium, nulloque notitia vinculo conne-
 xum, appellarem; obtinere tamen debebam, in
 hoc rerum articulo, voti mei pondus & momen-
 tum. Nunc ex omnibus tu solus & unus es; non
 modō gente, natione, patriēque cælo, qua non
 vulgaria tamen ligamina sunt: sed planē, super
 hac omnia, propinquitate mihi, consobrinēque
 jure, constrictus, nec possunt inter sese PEDIOSA,
 VICTORIAQUE, divelli; nisi vel morte, vel (qua
 morte gravior est) perfidiā, nam, quō demum
 alio vocabulō, nisi rupta fidei, prosequar deser-
 tam amicitiam, destitutam cognationem, & san-
 guinem? quorum utique custodia, reverentiā-
 que, vel inter ipsas feras belluas esse solet sa-
 crosancta. Nam, ne bestia quidem sylvestres, sui
 generis quadrupedes, lupo leonive temerē conce-
 dant in pradam: & Alpium colona volucres, sui
 coloris

coloris ac pennarum aves adversum accipitres, & aquilas, tue itur. Solus hominem homo, sobrium consovinus, VICTORIA Pediosam, desertum ibit? & inter vastas hasce solitudines, istis ipsis, quas loquor, animantibus, victimam relinquet: siue rictibus discerpendam, siue rostru & unguibz dilaniandam? Siccine, per summam levitatem inconstantiamque projiciet socium sodalu; paullo prius amicissimum, & semper mutuo dilectum? Quid? quod incerta valde mortalium vices sunt? & omnia casus pro libitu versat in gyrum? ut, quæ modò suprà sunt, paullo post infrà rotentur? & quæ depressa videras, assurgant? Ecce, qua me premit hodie, cras tuum urgere caput adversa fors poterit: & qui nunc miserum repellis; fortasse longè miserior, repulsam invicem feres: ut qui jam rogaris, postea roges; & illius perfuga supplèxque fias, cuius nunc asylum, ara, Deus es. Quanquam, quid enim Dis, aris, asylis (priscorum fabulu) mihi, CHRISTI cultori? Lapidès erant illa Numina; marmoreque ducta simulacra: muta juxta surdæque. Sed ego mortalem mortali, intelligentem intelligens, imploro: quem tamen, post tot obsecrationes, nondum (ut apparet) emollis; cuius rogantis è lacryma, perpetuis (sicuti vides) fluente guttis etiam inanima saxa, petreæ, misericordiam imbibissent. Sed sint sanè pręgraves tibi preces hæc meæ! sis flagitanti mihi, sicut esse vidèris, inexorabilis: ac, semel ut omnia complectar; pergas, PETRE, quò te cunque, sine me, via feret: si modò sine me potes. Namque mei (satis scio) memoria, vellicatione conscientia tua continuâ, tuos omnes passus comitabitur. Invitum te subsequetur, & latus importunè stipabit, veterrima nati-

ritia

sitia, prodita fides, exposita bellum consanguinitas, contempta lacryma; postque spiritum expulsum, umbra manesque mei, sceleratè fugientè flagellum intentantes. Super hac autem omnia, succedet gravior exactor, certissimus à tergo vindex, Deus: qui seras à te penas exposcet: ut, cui nunquamnon, miserorum sprete preces, bilem amoverint.

VI. Sic mecum PEDIOSA; prolixior idèò disertiorque: quòd me, tum à principio confestim orationis, tum postea declamatione suà rotà, prehenderat; oculis, vultu, manibus, & interdum interlocutione brevi, dissentientem. Immo non semel (& sub extremum cumprimis) palàm atque clarè repudiantis prò me tuleram affectum; pedibus ad iter minimè dissimulanter promotis. Hinc hominis illz, *mendicantium ritu, longa contumacisq; preces*. hinc undique sursum deorsumque devocata, per obsecrationem, argumenta. quz, ne gestu quoque suo destituerentur; postquam omnia precandi strategemata consumpsit, ultimò lacrymarum uberrimo proluvio dicta cumulavit: ad motum excitandum. neque contentus *manuum*, ut fit, *osculis* (*qua saepe, per inutilem ceremoniam, etiam amicitia simulatio condensat*) collo præterea, cervicibusque meis infunditur, diu pendens; & ut agere seriò videretur, inhzrens, urgensque. Dixisses, cum jam non rogare, sed penitus compellere me, violentà complexuum stricturà, velle. donec ad extremum (ne quid ad compositam tragediam deesset) moribundo simillimus, in terram defluxit. In hoc denique se ratus est causæ suæ

sux firmamentum, ac totum *Achillem* collocasse; tali corporis ac squaloris situ perorando. Nec inficias eo: commollisset utique quemvis, non inhumanissimum animum, ille status afflicti. quantò potius, propinquum, & comitum intimum? Etenim, ut, quod res est, proponam: ab usque *Panamzo* portu, semper fidum indivulsūque; semper de me præclare sentientem, ac promeritum, expertus; intelligebam, *quàm inexcusabili scelere proijcerem: si tamen erigere prostratum valerem.* Ac succurrebant profectò memoriz, *mea quoque difficiliora tempora; morbus, & solitudo Panamaa; destitutus item cum pervicacia Roa avunculus meus: & ex hoc, animi remorsus maior, aliæque non pauca doloris proprii.* quæ proinde calamitatis etiam alienæ mihi sensum auderent inducere.

Verùm, adversum hæc, alia non pauciora pectus, jam primum in mollitudinem, indurabant. Ac primùm omnium; quòd *PEDIOSA* jam antè, quàm me sollicitaret, eandem hanc deprecationem, ad alterius cujusdam pedes deposuisset. Id, quod me (dissimulantem licet, ac tacentem) minimè tamen fefellerat. Ab illo rejectus, nihilominus haud instrenuè viam produxerat; donec ad me demum, fallaciter suppressâ repulsâ, tanquam recenter afflictus, decurrit. Nihil igitur in *PEDIOSA* novum videbam, si claudicaret: quippe, quem scirem, posse rectum ac promptum etiam incedere; quotiescunque destinasset. Deinde; si, vel maximè deploratus, & casu non ementitò prostratus, jaceret; animadvertēbam, me relevando, nihil admodum ei collaturum.

nam,

nam, quæ spes in me, quæve res, aut facultas major, quàm in ipso? quæ vires? opes? copiar? cùm utrumque simul, & ex æquo, pressum tenerent rerum omnium egestas, dolor, ægritudo mentis; præterea fatigatio, mortalisque cujuslibet subsidii desperatio. Quin potius, siquid amici cordis, siquid humani sensûs reliquum haberet; perspecturum ipsummet PEDIOSAM, suâ sponte: non tantùm gratis, sed insuper pland perniciosè, sibi consortium impensum iri; quippe, quod utrumque nostrum, fructu nullo, tamen interim pari mortis & interitûs necessitate, damnavet. Improbum (ut ne dicerem, barbarum & impium) esse; postulare quenquam, ut spiritum ad vitam impendas alieno voto, cum neutrius salute: tanquam rem nullius asis, tanquam capra lænam, vilissimo pretio stantem, aut proximâ quævivâ rapinâ reparabilem. Illius potius fuisse vel sapientia vel officii (cervinatu grandioris) at atula parcere; si vel maximè VICTORIA seipsum, prior ac volens, in discriminis societatem obtulisset. debuisseque, potius pestilitate contactorû imitari pietatè; quos videmus, vitam & incolumitatè domesticorum suorum ante suum solatium habere propiusque, fortè stantes, demonitione providenti procul arcere: ne, dum incautè ministrant, & nihil ægro profint in longû; & seipsos pari lue contaminent.

QUIBUS ita mecum per silentium disputatis; bonâ sanguinis & amicitia veniâ, constitui; mollescenti jam animo meo callum obducere; cùmque PEDIOSA (quoçunque demum rerum exitu) nequaquam remanere. Malui, semianimem Unum suis fati relinquere; quàm Duos vivos in mortem certissimam, exprobrabili temeritate, demittere. Quid autem, in Mortem?

tem? Videbam, PEDIOSAM posse vivere: sciebam, revaliturum. Nam quorundam hominum ea vix imaginationis est; ut, indulgentia sui, morbum aut arumnam incendant: irrisi verò repulsi-
sque, robur ab ipsa necessitate ducant: & , quam opem ab extranea miseratione cum contumelia mendicarent, ab semetipsis tandem, indutâ fortitudine, poscant, & obtineant. Et hoc praealat illis, persuasionis propriae domitor animus; si vel paullillò generosius insurgat. Id totum, quod dico nunc, fit ex infantium ac puerorum more; quibus quoad plorantibus matres condolent, illi gravius omnia sentiunt. aspernantibus autem iis, aut dissimulatione dolorē tramittentibus, etiam ipsi sensim molestiam spernunt, ac sibi firmitatem inducunt.

In hunc ergò, nec alium modum, ego, post diuturnum silentium, ad PEDIOSAM paucis conversus; Bonam habere mentem, & viriliorē spem jubeo. Quorundam malorum sensum, sicut repentinum & atrocem; sic brevissimum, & idcirco tolerabilem, esse. Magnanimā patientiā, dura casuum fugari; molli verò fugā foveri. Non esse respicienda, si qua premant, in praesentia; sed in futura porrigendum animum, expectatione meliorum. Cum bono Deo captam profectionem, opēque divinā per multa salebroso tractam; ejusdem Ter Optimi Maximi Numinis subsidio reperturam tandem exitum. Verum interim, tot inter incommodorum centurias, inconvulsa spei baculo semper innitendum. Allevaret ergo sese PEDIOSA bonus: nec unā ruinā, nullōque fulcro, duos pariter cuperet oppressos. Me, potius Exemplum sibi proponeret, quā, inutilem funeris consortem: quem praesertim sciret, adspiceretque; lassitudine non dissimili, neque simpliciter, enervat-

enervatum: & adhuc tamen, altissimo conatu, licet invalido pede, pergentem. Perrecturum autem me porro quoque (quod certò sibi persuaderet) tametsi languerent ac conciderent omnes; & vel nullo secuturo, strenge progressurum. Nec enim alterius me mentis esse, quam fuerit illis, quem u jam ante me simillima lamentationis conatus esset retardare. Quippeni verò VICTORIAM Pediosa subsequeretur? (inquam) in eo potissimum itinere, cujus capitali auctor ipse fuisset? cum extremè renitentem, solus Pediosa, Victoriam è navigio non tam eliciisset, quam planè manibus injectis protraxisset? Quam nunc ille fortitudinem si per imbecillitatem mutasset: at me certè ceptis institurum, dum pes ad progressum, dum trames ad passum, dum halitus ad respiraculum, valeret.

Hæc ego locutus sum, præcisò serioque responso. Neque dictis animosior, quam factò; gradum irrevocabilem promovi: sequente me tamen (nec diffitebor) assiduâ deserti PEDIOSAE recordatione. Recursabant teneræ mollésque cogitatiunculæ; nec sine contractu quodam, stricturâque cordis; neque sine tacito pectoris jurgio: quo mihi conscientia, destitutum propinqui nexûs sanguinem, & intimi fœderis contemptum, exprobrabat. Quocirca mihi pudor simul & metus erat, post tergum respectare: ne conspectus destituti sodalis, aut confusionem inflammaret; aut obstinationis conceptæ pœnitudinem induceret. Sed inter ista tamen omnia, ratione me ipsum tuebar, atque causæ bonitate; quæ mihi videbatur, non in meo tantùm, sed etiam in PEDIOSAE judicio, vincere debere. Sicque
prorsus

proflus successit. Etenim & PEDIOSA, cùm controversiam & causam hanc omnem secum, per similitudinem ac silentium, expendere; denique sic apud se constituit, & rectè concludit; *Nec utile sibi tunc VICTORIAE confessum esse potuisse; neque nunc sanè necessarium. Omnia virtute confici, simulac ad tolerantiam animus obfirmatus esset. Cur unum solum id non posset, quod Omnes? si possit autem; quam fractam esse, quamque muliebre ignaviam; nolle, recusareque, quod ceteri cuncti ferant?* Has inter suimet cohortationes animò confirmatò, levare corpus humo cœpit, & sequi: tardius primò dubitantiùsque: paullatim deinde fortiusculè, sanguinis (ut ego suspicor) increbescente vigore. nec dubitaverim, quin & exprobrationis meæ stimuli mentem illius ingenuam suburserint: ut *puderet, non facere grandiorē ætate; quod videret, ab adolescensulo pænè, tolerari.* Tales inter conatus ergò, comites dudum antegressos, & jam nec præstolantes, nec opinantes, tandem affecquitur, irrequieto progressu; cœtùmque totum incredibili gaudio PEDIOSA perfundit. Sed me præ cæteris exhilaravit, tacitè gestientem; non modò, quòd utili duritià me perfecisse cernerem; quidquid volueram: verùm eo quoque nomine, quòd extincti sodalis (si quis eum fortè casus abstulisset) invidiam effugissem. Certè quidem id saltem assecutus eram; ut amarum Amicitie desertæ convitium, ex animo meo penitus jam decederet: quod alioquin æternò tormentò, nullius licèt veræ culpæ conscius, pectus lanciaisset. Nec mihi quidquam exprobra-

H

vit

vit prudens *PEDIOSA* : sed , quod res erat , secum ponder. tō repertōque ; *Sapientissimam* (ut ipse postea nominabat) *contumaciam meam*. laudibus est prosecutus. Præter hæc autem , cum experimento didicisset ; *Ad omnia valere sui victorem animum* : superare se , deinceps etiam , perrexit ; & , vires illas , quas prius expresserat ab *Necessitate* , postmodum à *virgule mutatus* , perduxit ad solidum. Nobiscum igitur coeptum decurrit iter , ad metam usque ; seipso quotidie valentior. Ut proinde videas ; *Nihil esse tam arduum , ad quod Humana mens se cogere nequeat* : & , Ab animi magnitudine , plerumque corporis quoque robur vigere.

VII. Sic , omni sociorum impleto numero , per littorales primū crepidines progredi sumus orsi. Quo tempore , cum lassitudinem nostram consueto more fames gravaret : eodem ipso die per commodū in cohleas , temerè reptantes , incidimus ; mox & in caneros , recedente maris æstu destitutos. In hæc animalia , quanquam etiam nū cruda , certatim irruimus ; immanē ventris aviditate , nec omīssa coctio tam ignis inopiā (quem è since , nullo negotio , rapuissēmus) quā impatientiā calentis stomachi , saturitatem festinantis. Perfuncti verò prandio tam incuriosō , solitis iterum molestiis nos accingimus. alio quidem itineris flexu , ceterū successu nihilo clementiore. Cum enim apparet , nimio promontoriōrū in pelagus procursu , viam in immentias ambages extensum iri : placuit , repertō compendiō , longitudinis molestias redimere. Relictis igitur ad dexteram

ram locis maritimis, & æstuariorum uligi-
 ne; deflectere sinistras in oras, & ad interiora
 continentis, instituimus. Eundem proinde
 necessario fuit, per solitudines, Barbaris vi-
 ciniore; perque devia sylvarum, & opaca sal-
 tuum: quæ vix unquam solis radiô penetran-
 tur. Erâtque vexationis hujus, quam pedes
 subire cogebantur, mira, cæterum parùm de-
 liciosa, varietas; cùm, alternante vicissitudi-
 ne, nunc vallium nos profunda detraherent,
 nunc montium atque jugorum ardua sus-
 penderent. Passim namque dorsa verticésque
 sylvestres sese progredientibus interpone-
 bant; non, ut aliis in regionibus, aperti via-
 torum commodis, & industriâ reſerati. sed
 planè naturæ neglectui relictî. Sicut natum
 erat, primo rerum ortu; sic adhuc horrebat
 solum; sic asperû & hirtum stabat: hinc qui-
 dem in immensum surgentibus continuatîs-
 que clivis; illinc autem abruptissimis, & per
 omnia vertiginosis, descensibus. Itaq; quan-
 tum in annisu moliminis suscipiebamus, ad
 suprema; tantundem in Alpium altero latere
 formidinis capiebamus, ad inferiora pene-
 trando. *Nec parùm valebat ad molestiam inten-*
dendam, omnis propemodum consilii defectus.
 Etenim nemine, nec duce, nec viarum aditus
 explicante; non callis, non trames; ac nec am-
 fractus quidem, aut unguis ferinæ vestigium,
 patebat errantibus. Primi nos, tanquam
 Hannibales quidam Americani, novas Pen-
 ninas, aut Grajas Alpes, Cortiâsve, rescin-
 dere compellebamur. Complures autem
 dies ille tenuit transitus; quoad, declivi jam
 auctumnô, Sol in signa mensium iniquiorum

transgredi festinavit. Tunc verò, pro regionum illarum cœlique moribus, ær immani frigore rigere; nubes inhorrescere; tempestates assiduâ ac prædensis imbribus fluere; viâ passim invix, lutoque lubricæ, proficiscentibus inhabiles effici. Supererat his tantis incommodis uniusmodi tamen remedium: uti, conquistis undecunque manuum fulcris, gradum quisque suum constabiliret; subsidio, quo posset, optimò. Sociorum ergo plerique, sicubi perripendum in ardua foret, districtis, quibus ad latera cingebantur, gladiolis pugionibusque, nitebantur. his, in solum defixis, gradûs ac progressûs altitudinem allevare; nec minùs, siquando præcipitia decurrenda, pronos lapsus antevertere committigaréve, studium erat. Quibus autem ensis aut verutum deerat; scipionibus (quos cultris præcuerant) hanc providentiam supplebant. Hujc sedulitati non parùm favit ipsa telluris illius indoles: quæ tam scopulos, quàm terrestres, ac sine lapide, montes, glebâ candidâ, calci simillimâ, convestierat. Argillæ porrò mollities tenacitasque, nec ægrè cuspidum fixuras intromittebat; nec semel admissas temerè dimittebat. Hoc igitur maximè subsidio, quamvis inter iniquissimas brumæ nimborumque vexationes, pleraque sylvarum evicta jura sunt: & serò licèt, aliquando tamen, in loca ventura submissiora.

Diei cujusdam propinquâ jam vespërâ, fere circa medium hyemis (qualis iis in locis esse consuevit, pluviis potiùs, quàm nivibus, sæva) tenui fluentem alveò rivum quandam
attigi-

attigimus. Is secundum eam, quam ipsi nobis explicabamus, viam, placidò susurrò decurrebat. Hujus utramque ripam, densis arduisque stiparam arboribus, umbra protegebatur; etiam alienissimo tempore gratiosa: propter foliorum æternum, latèque diffusum, virorem. In istius igitur profluentis crepidine, cum visum esset respirare; pariter confidemus omnes, ac varia fabulamur. BALBOAM alius, & siqui post eum, aqua hausti, comites abessent, sermone retractabat. alius viarum lubricum, scopulorum altitudinem, montium disrupta precipitia, criminabatur. Thalassiam aliqui, tot jam diebus quasitam: ceteri Pánamam, & Hispalim, & ut suam cuique patriam nativitas dedisset, eam inutili recordatione, laudibus in cælum ferebant; non sine gemitu: quòd pro copiis certis, incertissimas opes trans mare quæsitura essent, per tot evidentissima pericula. Quidam denique recrudescenti intrà stomachum fami, tyrannidem incusabant. Ad summam; ut quisque diversim afficeretur, ita diversa proferebat in medium. Nec inopportunus, aut parùm amœnus, ille locus videbatur quiescentium garrulitati: patentibus ad dexteram utcunque litoribus; & cum promontorio, maris universam latitudinem per obliquum explicantibus. Ad sinistram verò saltus ingens ac prædensus expandebatur. Eramus in sermonum æstu medio: cum, ecce, colloquium rumpit ac proturbat, asper quidam & quasi multarum faucium consensu suscitatus, clamor; an grunnitus? Attonuit omnes nos inexpectatus ille tumultus. Quare, retrorsum flexis auribus simul atque cervicibus (etenim à tergo

H :

VOX

vox insonuerat) exanimatis similes, auscultamus; Quid novæ tragœdiæ? Dum autem per silentium & inscitiam stupemus: en, alterâ jam, majorêque vociferatione, saltus proximus inhorrescit: non sine fremitu respondentis echûs; nec absque novâ mentium nostrarum consternatione. Nam incerti pendebamus; Barbarôsne, corporum humanorum voratores: an verò belluas, esse crederemus? cùm neutrorû sonus ab alterutro multum abluderet. Diu stabamus, errantes hærentesque, quid tandem esset? &, alternantibus suspicionibus, in varias conjecturas scindebamus. Interim nemini nostrum, vel tantum curiositatis, vel tantum animi fuit; ut rem ipsam, per experimentum, interrogaremus. Solus unus, ex omni numero, quidam Hispanus solô patrêque, sed Maurâ matre satus; promptus callidusque gerendorum, nec timidus inexpertusve discriminum, non quievit: sed jam tum, ad primam exterminationem, exarsit animò, consurrexitque. Mox, correptâ, quam secum è navi quondam extulerat, sarissâ; prorupit in sylvam intimam, unde tumultus insonuerat: &, ferox oris, audaciæque; *Tigridibus*, inquit, *ausuris*, bellum intendo: nisi potius aprorum iste grunnitus est; aut anthropophagorum furor. Quem nos, ultrò vadentem in media pericula, cœlo suæque fiduciæ commendavimus; solliciti tantisper de negotii successu.

Sed haud ita multum intercesserat moræ: cùm ille, trementibus etiamnum nobis formidantibusque, supervenit: &, cùm rancidi clamoris causam pavidè rogaremus; ipse

Ipse latus, & alacer, manibus ac bipenni
 cruentatis, oculos ante nostros constitit:
 prodigiosę magnitudinis aprum humeris ge-
 stans. Erat quippe Miloniani roboris vir,
 Hispano - Maurus ille. Ceterum aper, quò
 formidabilior appareret, palpebris oculis-
 que mœstum fulminantibus, & dentium
 rictu minitabundò, recenti de czde palpi-
 tabat.

Nos, è trepidatione non vulgari, laxissi-
 mum in gaudium effusi; gratamur *Herculi*
*no*vo, novi *Sui Erymanthii* victoriam: jube-
 musque, cupientissimis omnes auribus, to-
 tius praelii nobis ordinem expromere. Tum
 ille, projectâ nostros ante pedes, in medium
 belluâ, posteaquam etiam in editiore colle
 consedit; *Audite comites!* inquit. *Me planum*
vos, aut grassatorem credebatis. En, venatorem
habetis! pro transfuga dimiseratis: & hem, mi-
litem atque victorem recipitis. Si, prater hac
tam grandia, quiddam adhuc aliud à me vultis,
aut admittitis: audeo vobis insuper & ducem iti-
neris, aut certè fidum indicem, prestare. Nam,
nisi publicus rumor fallit; à portu, quem Divi
Francisci nuncupant, hanc proci! absimus. An-
diebam enim jam olim Pánama; vicinos illi por-
tui barbaros, qui maritimam orientalem accole-
rent, apris abundare, canebátque fama; saltus
illorum & lucos, non plus caduarum in focos,
quàm ferinarũ dapum in lances, subministrare.
Quod equidem hodie verum, ex usu factoque,
comperi. Dum enim suscitati grunnitús semitam
& locum persequor, cursu, furore, lanceâ; dum
istui primo primam quamq, belluam deoveo &
prater expectationem, in gregem aprorum den-

sum incurro, vicinis in arbuſtis pabulantium; ac pro paſcuorum regno, juxta ſuum morem, pralia miſcentium. Et ceteri quidem porcorum ſylveſtrium, ad meum ac fulgentis lancea conſpectum, externati; notos in reſceſſus, cum rancore, reſugerant. Vnus ſolus hic, quem videtu, vagrandu porcus, qui mihi viſus eſt auſtor & incentor fuiſſe belli, locò, quo ſtetit, reſtitit: fugæ turpitudinem etiam in indole brutâ deteſtabilem arbitratuſ. Quin ultrò ſe ferens obuiam, ſpumis & fremitu profeſſuſ eſt hoſtem; ac provocavit. Cùm autem ego, nihilò dejectior animo, geſum manu quate-rem, & paſſu ferociore contra tenderem: ille, rabie donſatâ, toto cepit impetu ruere, tantùmque novitu fulminis, in meâ pernicië effundi. Mihi, tanto rerum diſcrimine, locus, vires, ſolitudo, multâque præterea, lava ſe dare. ceterùm opportunitatē dua modò ſtirpes eſſe; qua, truncò firmo craſſè-que, diſtabant inter ſe ſe tam exiguâ ſitûs intercapedino: via ut tranſitum, etiam macilento corpori, præberent: niſi, quâdam arte, tortu lateribus inceſſum obliquares. Poſt haſ igitur arbores conſiſto; relicta nihilominuſ mihi vibrandi librandi-que ferri libertate. ſimul autem & vulneri, ſiquâ ſe beſtia propiùſ inferret, tempuſ ac locum ſpecu-ler. Inter hac fremere bellua, multùmque ringi; dentes & iram colligere; ferox in pedes ac ſetas inſurgere: fulgurare ſcintillantibuſ oculiſ, exundare roſtro; nec aliud, quàm meum interitum, meditari pariter ac premere. Sed fortior fuit genius meuſ, quàm apri fortuna. nam invēni tandem aditum, ac duelli compendium: & in temerè ruentiuſ fera caput ſecurim, altiùſ elevatam, univerſiſ viribuſ adegi. Sic furentiuſ cervicem, vulnere, quod videtu, uniuſo, mediâ diſſidi:

coſe

collapsūque, cum plangore, stridentēque sanguinis fluxu, totum aprum ac plene, confeci. Nunc igitur cum vobis in cenam (inquit) & comestationem unā mecum epulandum, appono quoniam omnes nos (sicut ego reor) jam pridem, esurimus.

Secundū hanc narrationem ac munificentiam, iterum bipennī belluam invadit; & complures in partes dissectam, uno convivio simul ac semel donat absumendam. cū ad hoc, alii quidem sarmenta congererent; alii verò flammās, in vacuo saltū latere, Pontum versūs, suscitarent: quidam denique, verutis stipitibūque confixam aprugnam, igne torrerent. Neque tardius nos prædam aggredimur, quā ille mactaverat: utique posteaquam omne periculum, & feræ rabiem, jam flamma domuisset: & gulæ collecta cupiditas, omnis præteritæ famis solatium, in tam delicata dape, quæreret & inveniret.

VIII. ADHUC in his epulis eramus, mutuæque gratulatione tam inexpectatæ saturitatis: cū subitò, geminatā lætitiā, de loco littoris editiore, quem in cenam occupaveramus, Navim illam (aut verius, ut ludere libet, *ARGO* nostram) conspiciamus. Eam, ex alto mox propinquius se ferentem, constitit; esse sine dubitatione nostram; aplustrium colore signisque; contabulationis & constrati formā; nec non ordine numerōque remorum. Hæc, cū promontorii (quod nos infederamus) oram scrupulosā præne diligentia legeret; & nec palmulā tenus ad ulteriora maris exerraret: visa tandem est, colligere paulatim vela; mox & demissis antennis,

H

nis,

ris, sub illius ipsius oræ recessibus, anchoras & noctem meditari. Nec aliter, ac nos suspirabamur, fecit: contractis supparis, & ad uncum religato rudente, stationem exorsa, sustulimus nos voces pariter atque manus; & ab nostris vicissim agniti, salutamur, ac salutem reddimus: fortasse non sine tacito naucleri stomacho, vel execrationibus; ut, quem vel inscium, certèque nolentem, casus solus aliquando votis nostris imegisset. Id utcunque demum haberet se; nos lintrem clarâ significatione flagitabamus. & illi, nullis jam ad dissimulandum relictis effugiis, scapham expeditum ibant. Sed repente *desideria, jam in portu stantia, mala fortuna convellit*; quæ nos pertinaciter insectabatur, spemque totam nova calamitas demersit.

Ex portu namque, quem postea comper- tum fuit, Divi Francisci fuisse, digressus myoparo quidam hosticus; cùm Austris secundissimis propelleretur, actuariam nostram, in Septentrionali littore quiescentem, remis cœpit velisque passis insequi. Nec fallebat nos, eminus hæc omnia specular- tes. Quare, clamore pariter sublatò, nostros, in quanto discrimine desiderant, docemus & hortamur; nihildum eorum suspicantes. Et hi quidem principiò cunctabantur, *indolis humana stultitiâ; quæ, quidquid fieri nolit, fieri posse, tardè credit*. Quare nec vocibus nostris aurem, nec hortamentis fidem tribuebant: donec, utriusque partis in oculis, oneraria præterea grandis, ex eodem, quem retuli, portu solvit; sic manifesta, nul-
lius

ius ut conspectum fallere, propter machi-
 nae molem, posset. Ea, celerissimis promo-
 ta remorum velorumque conatibus, pirati-
 ce navis vestigia, cursu nihil intermisso,
 pressit & institit. Apparebat, nullâ dissi-
 mulatione; prægressam esse prædatoriam il-
 lam primam; ad diripiendam actuariam
 Hispanam, & nempe, nostram illam: sub-
 sequi verò navim frumentariam, posteriùs
 digressam, ad spolia prædæque reconden-
 dam. Quæ mens piratarum, cum vel serò
 tandem nauclero nostro vectoribusque per-
 notuisset: tum enimverò, discusso languo-
 re, rupiæque morâ, revellunt anchoras; re-
 tinacula præcidunt; antennas & vela resti-
 tuunt. mox, per transstra confidentes, con-
 tentissimo brachiorum nisu, navim in alta
 rursus maria rapiunt; & simul effugiunt.
 Ità, non nostram minùs, quàm hostium,
 expectationem eludunt. Neque tamen ab-
 stitit prædatoria Liburnica (quippe, cui
 propter levitatem, agilior & cursus esset, &
 circumactus) nostram fugitivam, assiduo re-
 morum tractu, consèctari; demùmque tan-
 tùm non prorâ suâ puppim illius urgere. De
 successu verò, neque tunc, ob longinquit-
 tem, neque postea, nisi perquam serò, consti-
 tit. De piratis autem, earumque gente, ple-
 niùs, & jam tum, liquebat.

Eà namque tempestate, prædones Angli,
 majorum suorum Argonauticam æmulati,
 plerumq; pelagus Americanum infestabant.
 Ii, Britannia digressi portubus, quæ vergit ad
 occidentem insula; posteaquam Cantabriae
 littora, Callaisque sinus, & oras Lusitaniz.

H 6

circum-

circumraſſent : poſtmodum in aperta maris Atlantici proveſti, ſuprà Tropicum uſq; Cancri vela promovebant. quin & Æquatorem, mediò Bratiliam inter & Æthiopiam limite, ſecabant. Hinc, audaciſſimo flexu terram, quam vulgo dicimus *Auſtralem Incognitam*, delibantes ; meridiani maris anguſtias ir-
 rumpebant : &, perſtriſcò latrociniis *Fretò* quoque *Magellanicò*, Philippina Propugnacula, faucibus iis impoſita, vel ridebant, vel eludebant, impunè præterlapſi. Deniq;, proſper-
 rimè penetratis illius Euripi flexib⁹, ex arcto tandem, in æquoris Zurii vaſtiſſimam liber-
 tatem proruperunt. Ibi, nota jam condu-
 ctâque, ſinum maritimarum receptacula ſuggreſſi ; totius Pelagi (quàm latè Zephyro Notòque perflatur, & Aquilone) tyrannidem ac poſſeſſionem affectabant. Et hinc quidem celocibus ſpeculatoriis ; aliunde verò paro-
 nibus & oneratiis emiſſis, littus Americanum omne, ſed præcipuè Peruanum, inſenſabant. Quin & in alto perſequi diſpoliaré-
 que ſoliti, quidquid vecturæ conſpexiſſent ; naves tamen Hiſpanienſes, præ cæteris omni-
 bus, hoſtiliùs adſultabant. Non primus qui-
 dem, potiſſimus tamen recentis hujus audaciæ vexillum extulit *Franciſcus* quidam *Dra-
 cus* (a) Thalſſiarchus Anglicus. Is, conſilii (non item conſtantię) ſociis, Gulielmò V Vin-
 terò ; quique non ultrà, quàm Æquatorem attigit, Humfredo Gilberto. poſt natū Chri-
 ſtum anno *cio. 15. LXIIIX* Britannia majore ſolvit : &, nondum exſtructâ, quæ nunc Ma-
 gellanicas cuſtodit anguſtias, Arce ; per illius freti periculoſas ambages, evaſit. Hinc autem
 univerſo

universo percursô mari Pacificô; se celeberrimorum quorumvis Argonautarum numero vel inseruit, vel etiam æquavit; ad Quiviram usque, desinentis Americæ regnûm, progressus Ibi Tataraxum quoque regem (cujus aliàs meminimus) ac rusticana prætoria lustravit. Cæterûm non multò post, frigoris sævitiâ depulsus, in Britanniam suam, & Londinium refugit; clementioris cœli plagam. Illic Elisabethæ se reginæ, suamque navim, non nisi tribus ex omni numero vecto-ribus amissis, stitit: *equestribus donatus insignibus*, ob industriam quâ *domitorem equorum Neptunum*, domuisset.

Ex ejusmodi proinde piraticarum censu, duz, quas supra retulimus, naves, exemplô successionêque Draci, nostram insectabantur: veluti postea Linæ comperimus. Sed intentius in spoliûm est incumbere visa dromas illa: quæ fugientibus nostris pertinaciter inhæsit. Eam, sine controversiâ, navis nostræ magister, non fugâ, post notatum periculum; sed præmaturâ declinatione, priusquam in arctum veniret, evitâset: siquid usquam universo cursu recursûque, de Britannis auditum esset: posteaquam è Panamæ navalibus solveramus.

IX. SED hæc quidem, in hunc modum, hætenus gesta sunt: & nimirum uno temporis eodémque puncto, res ac spes nostræ destructæ. Nos igitur, non jam navi tantum, sed in posterum omni planè navigationis expectatione dejecti, regredimur ad tristitiæ consuetæ seriem. Neque dubitabamus actuariam nostram, utpote debilem, ac strenuo re-

ctore destitutam, imparem futuram Anglorum exercitativissimo myoparoni : qui, *si nihil aliud esset in audaci pertinacia*, classiariis saltem, bellicisq; praelidiis, instructissimus navigaret : *magnasque, tam procul à domo, spes & animos portaret. Illa navi victrice ; quid tum nostris, quid Hispanica gloria, futurum ? quem pradonum spiritum ac triumphum, tot successibus tumentium ?* Vrebat ergo nos, ac me præ exteris, non tam jactura supellectilis, in actuaria relictæ (quanquam esset ea non parum luculenta) quàm Orthodoxi decoris dispendium ; inter indignissima sectariorum latrocinia. Plurimum quoque conferebat ad moris incrementum, nostrorum, si caperentur à piratis, aut trucidarentur, luctuosus interitus : cum plerique tamen eorum essent innoxii. Nam magistri quidem navis, ac remigum ejus, ciudos perfidolque mores, intelligebam, omni malo dignos, & exempla novissima promeritos. Deplorabam nihilominus eorum, utcumq; detestabilium, infelicissimam sortem ; cum non sine causa timerem ab eis, aut certissimam à religione defectionem (in vita tam corruptâ) vel alioquin contaminatos mores : &, ab eorum impietate, penes externos infamiam. Ad extremum verò, *scdum eis exitum, qui plerumq; scelerosos assequitur, & cæli jacturam*, metuebam. Quæ cum ob oculos semper versarentur : misericordis cujusdam sensus teneritudine, non gemitus, non suspiria ; subinde verò neque lacrymas, tenebam. Sensim tamen, in his lamentis, aliquantillò solatii videbar aspergi ; quod erat ejusmodi, Si victoriam
omniq;

omnino Britannis fata destinâssent; nos inter hæc, mirificâ Numinis clementiâ, qualicumque securitati fuisse sepositos: ut, *quas extra navim periculûmque maturè, Providentiâ potius oculus quàm naucleri malitia, constituisset.* Gratulabar igitur, & in sinu gaudebam; nos (quotidianis licet ærumnis exercitatores) tamen hæreticæ captivitatis anteveruisse necessitatem, & opprobria. Latabar, periculofioribus conscientiz naufragiis exemptos, in sinceræ Religionis posse libertate vitam exigere. Quæ cum mecum, silentiô non incuriosô, perpenderem, & examinarem ad solidum; non poteram, quin, medios inter luctus, pro levamine versarem ac reversarem illud magni viri celeberrimum paradoxum; *PERIRE AMUS, SOCI, NISI PERISSEMUS.*

X. SED inter hæc, comitum alii, parùm jam de Navis eventu solliciti, spes novas è sua Thalassia, totiesque repetitâ crambe, lacescebant; at profectò non minùs etiam tunc, quàm semper antehac, fallaces & irritas. Posteratque meritò (vel serò tandem) alienatæ mentis suspiciônem incurrere, quisquis Oppidulum illud comentitium, aut sibi polliceretur, aut aliis prædicaret. Cum enim littoris oram quandam certam designâssent gubernator Navis; à qua leucis Hispanicis non amplius tricenis senis, abesse Thalassiam asseverâssent: nos, stolidè creduli, regionis illius universæ situm non tam obieramus, quàm velut Hippodromo quodâ circumtriveramus: & in uno quodâ amfractu, diem jam plusquàm vicissimum, oberrabamus: *eâdem* (quod vulgò dicunt) *in chorda circuloq; semper in semet redeunte.*
Quare

Quare spe sub extremum ad incitas redacta, jam non modò nauclero nemo, sed nec ipsi sibi, de Thalassia, credere debebat: cùm præsertim nec simulacrum usquam mœnium, ac nec umbram, quisquam aspiceret. Labebatur interim annus, vires, vita: cùm Sociorum aliam partem amnes haurirent; aliam æterna fames premeret: ac perfrequenter etiam sitis, inhabilibus jam pridem ad potandum undis. Dulcibus enim absumptis, aliz non suppetebant: nisi, quas maritimi Sinus propinabant, aut æstuariorum: pestem utique magis, quàm aquas: utpote malè gratâ noxiâque salugine vitiatas. Accedebat his malis, corporum ultima fatigatio, mentiumque tædium: quæ duo non paucos prostraverant, ad profectiois residuum jam depositos, & , si duraret in longum labor, conclamatos. Quidam & pro funeratis ac sepultis, à tergo, sine teste, sinèque siticine, relinquebantur. Etenim: ut quisque supremè se, planèque mortaliter, habere, testaretur verbo, vel ipso languore loqueretur: in eum, de communi consilio, Sacerdos immittebatur, Romani ritûs ac Sacrorum (nam & Sacerdotem nobiscum, totius itineris comitem ac solatium, trahebamus.) Hic, auditis vitæ delictis, extremis (quoad liceret) sacris expiatum, & communitum; de reliquo, Superorum ac suimetipsius curæ commendabat: Immortalitati transmittendum. At moribundus quisque, vel arboris proximæ trunco reclinis: vel, propter progressûs impotentiam, rupi cuilibet applicitus: lentè fugitivam, inter suspiria, trahebat animam: donec

donec exhalaret. Sic is ad plures (ac scilicet suorum facinorum forum & tribunal) ibat : nos autem , eo relicto , viâ , quâ cœperamus ; ne , trahendo moras opis incertæ , nec illius vitam proferremus : & iter nostrum , funeribus assidendo , per stultitiam hebetaremus.

Hunc in modum , imminuto variis casibus nostrorum numero , non perinde res adversæ breviabantur. Potius , acriore siderum indignatione , produci sunt visæ : cùm locorum multiplex asperitas progressum inter-scinderet. Aliàs enim , amnium stagnante vadô , palustria carecta gradum aut mergebant , aut distinebant : interdum æquoris restagnationes , cogeant ad sicciora per ambages deflectere , quod ipsum tamen sine salebris , & pari ferè locorum iniquitate , non fiebat : ac , præter hæc , citato sæpe cursu , non tam peragendum iter , quàm vorandum erat ; quod metus esset , ne cunctantiùs incedentes , æstus Ponti , Lunâ concitatus , intercluderet : aut (quod funestius futurum erat) necessario sopori vacantes , eluvione superobrueret. Tempestatis quoque , cœlique mirabilis inæqualitas , cum terrarum squalore certabat : intolerando nunc quidem frigore (quanquam citra nives) sæviente ; nunc autem ardentiorè Sole littorum arenas incendente , quo ritu ferè , plagis in Europæis , Februario mense , diebus aliquot sub meridiem calor fervet ; manè verò , propinquòque noctis , rigor aëris , & Aquilonum horror , re-grudescunt.

XI. VENTUM , hæc inter , multâ viarum
remo-

remorâ , quendam in continentis tractum , Libycis vastitatibus , & Ammonii Iovis solitudinibus , æmulum. lacebant enim pariter, & assurgebant, arenosa tesqua; nunc quidem per planum , destitutis abscedente freto glareis : aliâs, montibus in immensum editis; quos itinere toto , vento cumulatus pulvis, conglomeraverat. Plusquâ undeviginti miliarium spatium, hic talis regionum habitus occupaverat; viatorum pedibus (interdiu cumprimis, & æstuante meridie) multum infensus. Etenim, præterquam quod luctantes cum soli lubrico plantas, torridum æstu sabulum exurebat; etiam oculos, assiduo candore præstrictos, Sol percussus occæcabat. & hoc circâ diei ferè medium, ac pomeridianis fervoribus, eveniebat. Accedente verò vesperarum & noctium frigore; pro calore gelu succedebat: non ablato, sed duntaxat commutato, malorum sensu. Magnum insuper, ad molestiæ scrupulum, addebat austarium, illius arenæ peculiaris asperitas; à cæteris ejuscemodi sabulosis sitibus plurimum abludens. ea namque coticulis passim acutissimis, ac lapillorum tessellis, novacularum aciem imitantibus, intersternebatur: quarum (barbarâ sanè) subtilitate plantæ pedum nostrorum proscissæ, continenti sanguine rorabant; atque campum, per se cæteroquin nitidum, cruore fœdo commaculabant.

Cæterum, post labores immensos, evictis his littorum Syrtibus; cum, *exspollatione melliorum*, suam quisque *patientiam falleremus*; in vix mala, longè deteriora, tandem induimur.

mur. Stabant innumerabiles, inter ipsa
 maris æstuaria, scopuli; sic, ut dextrâ qui-
 dem Oceanus, sinistrâ verò montes insur-
 gerent Alpésque: propter immanem altitu-
 dinem prorsus impervia. Solum igitur, &
 unicum restabat iter, per cautes quasdam,
 in medio constitutas. Sed hæc quidem &
 ipsæ multum arduæ, deruptæ, concisæque:
 sic, ut naturæ quendam lusum crederes; nisi
 feræ tragicæque molestiæ tandem enasce-
 rentur. apparebátque, grandem quampiam,
 & unam, infinitæ latitudinis rupem, in
 quàm plurimas scissam columnas abire; ru-
 des & infectas, ac spatiis inter se perquam
 inæqualibus disjunctas. Præbebant istæ,
 (procùl intuentibus) speciem quandam e-
 ditissimarum turrium; aut, cujuscmodi Cai-
 rus Egyptia pyramidas atque cippos eri-
 git, latissimo campo surgentes: immò qua-
 lis, Penæum ad amnem, in Thessalicis Tem-
 pe, dextram quidem ad oram Olympus
 mons, & Iovis Ara; sinistrâ verò, supra Bo-
 beidem paludem, Ossa mons alter porrigi-
 tur: innumerabilibus concisus scopulis, &
 tanquam naturæ ferrâ fissus; quorum juga
 verticésque, disparibus intervallis inter se
 dissident. Tales erant, nec aliæ, cautes illæ;
 per quas solas tunc via: cæteris circumqua-
 que mari (sicut dixi) vel Alpium naturâ,
 clausis. Accedebat ad hanc difficultatem,
 quòd saxorum ea, de quibus memoravimus,
 spatia, nihil ad terrestrem profectiorem sic
 ei tramitis, nihil nudi vestigii, reliquum fe-
 cerant; quippe maris interfusi stagno, vel in-
 terluëtis sinibus excursu, totas voragines infe-
 riss

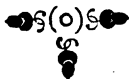
rius occupante. Vel nusquā ergo, vel per ca-
 cumina scopulorum, iter suscipiendum erat.
 Verū & hinc rursus, ex horrore præcipi-
 tiorum, crescebat asperitas: cū, nisi per
 transiit, &, *sape destinata fallentem, au-*
daciam, superari capita rupium nequirent.
 Compluribus autem nostrorum hominum
 vertigo cerebri (tam periculoso suspensioque
 transitu) tenebras offundebat: & vel *solus*
cadendi timor, certa ruina; formidōque tam a-
trox, mors ante mortem, erat.

Sed, quid in hoc tanto rerum articulo,
 tentes? omittas? quid prius aut posterius
 capeſſas? Perrecturos, ex omni parte, pela-
 gus & saxa, conclusos tenebant: retrogres-
 suos autem, formidabilior descensus, &
 pronior lapsus, excepturus erat. Conclama-
 tur igitur, omnium concordī sententiā; *Per-*
vadendum, in utramque fortunam! &, Quod
bene feliciterque verteret, incertis saltibus
cristissimum interitum declinandum!

Ita laboris ac periculi factum initium; for-
 tunatum plerisque nostrum, quoad dies fuit
 ac lux; quæ scopulorum intervalla nitore di-
 stingeret. Verū haud multo post, vespere
 nebulosa, collectæque nubes, omnia pro-
 turbârunt; in copiosum & continuum effu-
 ſe nimbū. Horrorem hunc geminavit fœ-
 da nox, tenebris procellæque terribilis; ac,
 super hæc omnia, Ponti stagnantis repenti-
 nus affluxus. Iamque circumquaque nos fri-
 gus, tremor, pluviz, ventorum assultus, &
 lapsum assiduus metus, constrictos tene-
 bant: in tam densa præsertim caligine, pela-
 gique fremitu; tam eminus, quàm ex pro-
 pin-

pinquo, reboantis. His tamen omnibus incommodis, ceterorum comitum Fortuna superior fuit. me solum, ex omni numero, fors deterior, ad insectationem sibi solemnem, seposuit: tanquam *victimam*, ut reor, *albam*, ac suis jam pridem notis designatam. Id in hunc, quem describam, modum, evenit.

Nox erat adulta; nullumque jam, extinctis sideribus, tuti periculosique discrimen. Erant autem etiam tum scopuli non pauci, neque prioribus mitiores, superandi. Dum itaque, sociis antegressis, postremus ego, rupem, nescio quam, ex illa, quam tunc insistebam, petram, cautè prævestigo; dum eam gladioli cuspide per obscurum prætento, distantis intercapedinem exploraturus: generosè tandem (an verò temerario potius impetu?) saltus audaciam concipio; nondum ad solidum examinato (quis enim in tenebris possit?) discrimine. Sed fallente, per caliginis infidum, metâ, deceptoque salientis passu; præceps in horrendam, ac scopulis circumquaque clausam voraginem, devolvor.

ARGO-

ARGONAUTICON AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI DE VICTORIA, LIBER VI.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. *V*oraginis & periculi, in quod deciderat, hypotypōsin *Victoria* proponit. *Com.* pag. 53. fin.

II. *Apprehenso scopuli ramo*, *Petrus* vitam inter & necem pendet; *formidine* *frigoribusque*, propter vestium penuriam, circumfessus. *Interim*, relabente mariu astu, voraginis unda incrementes, *Petro* propiores fiunt. *Comment.* pag. 54. & 55.

III. *Ergo sortem ille suam miserrimam*, intar mille timores ac discrimina, deplorat; *sui eam peccati acceptam ferens*.

IV. *Matutinō crepusculō in rupis verticem* evadit, quieturus aliquantisper. Sed excludunt somnum, *vulnerum multitudo*, & *acrimonia*; quam insuper *astuarii salsus liquor incendit*. *Comment.* pag. 54 fin.

V. *De Scopulo Victoria* descendit: *tardēque* *reperitis comitibus*, casum suum nocturnum *flagrantibus* exponit. *Comment.* pag. 56.

VI. *Progredientibus*, post *incommoda alia*, *campus offertur sabulosus* & *per eum decurrens*, *pluvialis torrens*, *passerum frequentia* *celebris*. *Dum* *pyram adversus gelu* adornant: *sub arente materia* *ovorum pullorumque* *copiam* reperiunt. *Comment.* pag. 57.

VII. *Victoria* & *Sociorum*, ex *inventis prater spem obsoniis*, *insolens latitia*, atque *cana*. *Comment.* pag. 58.

VIII. *De*

VIII. De nocte castra movent: & post complurium horarum continuatum iter, exigua capta quiete, in montem arduum labore magno entuntur. Cateri sparsim se prosternunt: Victoria, noctis nimbose metu, altiora securioraque latibula meditatur. Comment. pag. 58. & 59.

I X. Companerosa, sodalis & cognati sui, egregiam indolem ac mores Petrus describit. Cum eo, in Alpium celsissimum verticem enisus, tectum nocturnum sub frondibus accipit, admirabili natura providentiâ prae paratu ibi somnum ipsa orditur. Comment. pag. 59.

X. Companerosa, etiam ipse ad quiescendum compositus, morbo repentino gravè, obruitur: cuius tardam tamen fidem, apud excitatum & stomachantem Victoriâ invenit. Eum, vix tandem, ad accersendum Sacerdotem, permovet. Comment. pag. 59. fin. & pag. 60.

XI. Petrus, ad vestigandum in tenebris Sacerdotem, excurret. Eum, agrè reperiunt, adducit. Le decumbentem Companerosam solatur: & post hac, universa prioris vita noxas explicantem, officiorum audit: Victoria, inter hac, alibi somnum resumens. Comment. pag. 61.

XII. Exomologesi Sacra peracta; Victoria ad Companerosam, jam solum, solus revertitur. Ille Petrum complexu & oratione meditatâ diffusâque aggreditur (nam à Commentarioli fide, auctorisque primo stylo Hispanico, recedi, nec in hoc, nec in X. capite, præcedente, consultum visum est: ubi sermo rhetoricus, & supra moribundi consuetudinem prolixus, aliquot implet paginas) In eo suum contestatur amorem: suprema mandata dat, pro se, & ad suos. Petit ab eo ut ad vicinâ mortis luctum se juvet, & confirmet. Com. pag. 61. fin. pag. 62. 63. 64. 65. & 66.

XIII. Vi-

XIII. *Victoria petentis morem gerit moribus. dūque, ad supremum usque vitæ punctum, animat: propositā maximè Divina misericordia fiducia, Deiparaq; potentissimo Patrocinio. Symbolo Apostolico hu pronuntiato; Companerosa exspirat. Comment. pag 66. & 67.*

XIV. *Petri, extincto Companerosa, multiplex horror, formidines, perplexitas. Eiusdem in somnum ipsā mœstitiā relabi cupientis, monstrum cervical. Comment. pag 67 & 68.*

XV. *Recurfantibus, cum insomnia, sollicitudinibus & angoribus, locum Victoria mutat. De Insomnia causis. Companerosa tandem sepulturam, & omne supremum officium, pro virili sua, præstat. Comment. pag 68. & 69 princip.*

PROMINENTES passim è sculpulis cuspides atque gastræ, me delabentem, undequaque pertrinxerant. Corpus igitur, vulneribus hinc indè proscissum, undis subterlabentibus infero; quibus miser, non immergor solum; sed, coeuntibus supra caput fluctibus, intumulo. Quid tunc mentis mihi, quid sensus fuerit; nemo tragædus exsequatur. Vincit calamitas sermonem, miseræ gravitas calamum, recordatio narratioque fidem; utique, cum me traherent in profundum undæ, cum raperent in gyrum suum vortices; cum me corporis ipsa moles nunc deprimeret, nunc allideret; cum modò spes & conatus allevarent, mox imbecillitas & desperatio subruerent; cum me circumfremere aquis pulsata rupes; cum nox exterreret, atque tenebrarum horribile chaos;

chaos; cùm super hæc omnia, natandi rudem, (& in medio tamen gurgite fluctuantem) mors manifesta circumfisteret. Iactabam nihilominus brachia, quantumvis indocta; *pròque tutela vita, cuius tenacissimum esse desiderium solet*, vires omnes & copias advocabam. Cùmque luctarer cum insanientis ætuarii fluxibus ac refluxibus; quantum aquarum, nisu pedum manuúmque, repellebam: tantundem propemodum hiatu faucium invitus sorbebam. Tali modo, cœlum inter & Tartarum, inter sacra saxúmque, votorum & desperationis medius, pendebam: nec spes erat ulla socialis auxilii. nam è tanto barathro succlamantem, quis (quæso) fluctibus obstreperantibus, exaudiret? aut, quis etiam, post multos clamores, exaudito, suppetias latum iret?

11. Plurimo nihilominus labore, quo pleraque *pretiosa comparantur*, denique Salus constitit. Omni namque membrorum con-
 nisu, natando, scandendo, reptandóque; vix serò tandem in petrarum quendam velut ramum prominentem, sum eluctatus. Illic e-
 lumbis, semianimis, & vix animæ recipro-
 candæ validus; præter hæc autem novorum
 discriminum pavidus, memet defixi. Sed
 quoniam principio, quietis aut commodæ
 stationis spatium, negaverat arctitudo loci;
 de saxo pendere compulsus sum: dispassis in
 laxum brachiis, & universo corpore scopu-
 lum illum amplexatus. Hujc ego quàm ar-
 ctissimè connexus; & jam non digitis tan-
 tùm pectinatim complicitis, sed etiam geni-
 bus ac tibiis strictim appressis; expectabam,
 1 quid

quid in posterum circa me fata disponent? Iste totius ferè noctis status ac situs fuit. Quo tempore (cæteroquin per se satis omnium formidinum feraci) non uniusmodi trepidatione, nec simplici lamento, præcordia concussi; vultu frigidis interim saxis applicito: tergo verò turpiter, adversus insectantem me casum, obverso. Verùm initio quidem, tacitis questibus, & intus tantum sonorus; silenti tibiâ mihi funus meum ducebam: non ausus, præ pavoris vi, ne pedem quidem, ac neque labia, morare: nêdum altis ploratus indulgere. Verebar enim, nequam, ex Fortunæ choro, Sortem iniquam, immemorem hucusque mei, vocali nimis luctu suscitare: & in caput meum etiam ipsam provocarem, ad novam infligendam calamitatem. Contentus itaque, silenti formidine palpitare, desiebam, propemodum muliebriter (confitendum est enim) noctis horrorem, propinqui maris fragorem, fluctuum allisorum mugitum, ventorum inter confraga luctantem tumultum, miseræ stationis infidam possessionem, & sexcentorum agmina malorum. Sed præcipuo tunc erat sensus brumæ: aer; asperissimo frigore, penetrabilisque flatu, sævus, utpote nocturno tunc gelu. Cujus contra rigorem, jam *neque patientiâ quidem satis armatus eram*, velut antehac, nam ad indumenta corporis cætera quod attinet: profectò plusquam seminudus agebam: intimâ duntaxat tuniculâ, tibialibusque, præter femoralia, contextus. Femoralium porro materies erat, tela carbasina tenuissima; verecundiæ potius, quàm muni-

mento

mento medii corporis, excogitata. Quamquam enim, adversi maris & auræ peregrinæ providus, vestibus quoque laneis corpus involveram; idque jam tum ab exordio navigationis Americanæ: tamen id genus tegumentorum assidui per eos dies imbres ad eò madefecerant; ut, hyeme præsertim nocturnâ, denicè congelascerent. Quare, ne somnos meos in media glacie (velut miles cataphractus in ferreo thorace) capere compelleret; pridiano vespere, quidquid laneum gestaveram, membris detractum, ex quadam arbore suspendetam: si fortè tantisper aurâ quapiam clementiore desiccarentur. Idem ipsum autem comites quoque mei fecerant; præter unicum myrtam nostrum, cujus supra mentionem intuli. nam hic, futurorum omnium callidus, Sagum suum gossypinum, prudenti constantiâ, sibi retinendum duxerat.

Sic igitur nudatus, frigore plusquam Hyperboreo moriebar; ob stolidum subsidiorum rejectum, quæ sola tunc protegere potuissent. Ibi casus adversos, & tempestatis iniquitatem *incusabam*; qui peccatum potius & incutiam meam *debueram*. Sed incusabam planè sine successu: *quiritabârque* (quod vulgo dicunt) APUD NOVERCAM; id est, Fortunam. Hæc etenim, nullâ, ne minimâ quidem, mei misericordiâ; non modò de duritiâ suâ remittebat nihil: sed etiam asperius semper surgebat. Iam enim, incrudescente maris æstu, tumidiùs undæ se tollere; jam gurgites, Lunâ concitati, volvere sursum spumas, ac sarmenta trahere; jam primò
 I 2 pedes

pedes atque talos tingere, mox suras ac genua vincere: tum exsuperare femora, paulatimque lumbos circumluere; nec dubium esse mihi, quin illicò, caput quoque viramque meam petiturus, veniret Oceanus: & idcirco prævium hunc maris æstum, in me velut percussorem, immitteret.

III. Tum enim verò, circumspicientibus unde quaque me Diris; non ulterius in potestate, non in silentio, gemitum habui: sed, elidente vocem doloris sensu, prorupi clarissimos in ploratus, &: *Hoc nimirum*, inquam, *hoc restiterat unum, miserrime VICTORIA;* post peragratum terrarum ac maris ambitum, ubi perire millies poteras: ut inter ignotissima solitudinis scopulos, inter turpissima Ponti spuma, pelagique se purgantis foricas, ingenuum spiritum profunderes? Et hoc (prò malum) nullo veste, nullo testamento, nullo propinquorum oculos occludente, nullo pereuntis suprema mandata, vel voluntates, excepturo? Morieru ergò & quòdque male praparatis amarissimum esse solet, morieris, Interitu tam properanto, spatioque vivendi tam accisò? Pròh legem ultima necessitatis ferream! pròh factorum inexorabilem decursum! Ecce, jam ultimum pendente anima filum hora suprema succidet! Ecce, jam confestim aut hæc petra, cui cohæreo, fluctibus subesa dissultabit; millèque fragmentorum ruinis, avulsum me superobruet: aut, occultâ vi citatus, æstuarii gurges, caput infusum toto mari sepeliet; aut certè, si elementiore fluxu stagnum constiterit, nec presentis alvei mensuram egredietur: tamen delassatum me, jamque fessa brachia dedentem, proximò quoque mari recursum secum abripiet: abre-

piam.

neque devehet in ultimas Oceani furentis oras.
 Illic (si forsitan adhuc spiravero) confestim
 unda vincet, involutum aliquam Charybdæ,
 Syrte (sicut multos) aut maritima certè mon-
 tes, cetèque vasta, deglutient: aut tandem (si
 invitum prorogare spiritum, in aliquo deserto
 littorum compellat) incursabunt in me sex-
 torum spectra manium; è tot insepultis nan-
 gibus oberrantium: infestabunt damnata bar-
 barorum umbra, velut ad littus Arabici Sinûs,
 ac Cimmerii mari oram assolent. Hi me scele-
 rati lemures (jam ante semianimem & praecon-
 sumptum) mille terroribus, etiam sine vulnere,
 mactabunt. Heu me! quæ hujus tam acerba sor-
 tis necessitudinem? quæ tot malorum sarcinas,
 tot mortes, humerum meum, prorsus imparibus, inje-
 cit? Nempe, quod millies conqueror, & nun-
 quam tamen adhuc eviando: nempe, Peregri-
 nitati puerile desiderium, oculorum damnabilis
 curiositas, patrii soli vilis charitas, clausa mater-
 nis obtestationibus aures, contemptus supplex a-
 vunculus, desertus nuper in solitudine Pediosæ,
 sexcentaq; cetera vita solutiorum errata. quorum
 nunc omnium, seras quidem, at meritissimas & in-
 extricabiles penas expendo, reus VICTORIA.

I V. T A L E S inter querelas, paullatim un-
 dæ stagnum suum, & Nox tenebras, finie-
 rant. jamque sensim & Aurora nitorem, &
 diluculi propinquitas aliquam salutis aperi-
 re fiduciâ, cœperunt. Ego, quantulamcunq;
 crepusculi lucem, velut opportunissimum be-
 neficium, non gratis amissurus; manu quidẽ
 lævâ, rupem (sicut eam comprehenderam)
 retineo: dextrâ verò, superiora petræ digitis
 prætento; sollertissimèque saxi conditionem

exploro. Reperio tandem scopuli caput, non modo sessionis capax; sed, si cui libuisset, etiam incubitus atque strati: sic expositâ faxi per planum mensurâ, quæ grabati quoddam simulacrum exprimeret. Quo comperit; minùs jam minùsque casum pavidus, componi per silentium ad quietem instituo; sumque primùm, valere iussis complorationibus, nihil utique correcturis, totam caute in scendo. deinde (si fortè fortunâ succederet) somnum molior; ac mox ordior. Et erat dormituro locus non planè tetricus; ut in hoc rerum stau, corporisque fatigatione. Sed scilicet; nec tum quidem ullam indulgente cessationem adversâ sorte, vel (nescio quo) nigro sidere; post minimum soporis gustum, strato miser excutior. Abrumpebat nempe quietem, doloris immodicus sensus; quem corporis, in latera reclinati, pondus exasperârat. Cujus ego dum causas & origines, ad pleniorē lucem, exploro: video femoris dextri, cui superincubueram, tractum omnem, decem immanibus plagis confauciatum; vulnerumque pleraque palmari, non minùs, longitudine spatiosa. Plagas eas, nocturno casu per prærupta scopuli collectas, primus (ut fit) doloris ardor obstupescerat; & tanquam in sensus quandam oblivionem adduxerat: utpote sanguinis, recentis adhuc, præcalido bullienteq; fluxu. quare sensuum tantisper sopor aliquis, & velat dissimulatio, primum mali furorem repressit. At, postea quàm, superinducto gelu, cruoris æstus ille confedit; durante nihilominus & fluitante vulnere hiatu; tum enim verò do-

tor atrocius scire, totaque vi cepit inflau-
rari. Sensus acrimoniam inflammavit insu-
per maris ætus: qui, receptis licet; multum-
que deminutis fluxibus; tamen undæ salissi-
mæ reliquias, in tot plagarum fissuris & ri-
mis destituerat, scvâ salugine mordaces.
nam, venarum & fibrarum intima pervaden-
tes, exsugebant pedem implacabili lanienâ.
Non erat tamen hoc ipsum *insalubre planè ma-
lum; nec vexatio prorsus sine fruge.* nam ex fer-
vida falsi liquoris penetratione; sanguini.
post longum dolorem, tandem stupor, vul-
neribusque cœtus, provenire: nec multos
post dies, universo corpori sanitas. Ut ad-
ed videas (mirificò numinis consilio) *Nihil
esse tam expertum malum; quod non alim aliquo
boni fructu committitur.*

V. ORTO clariùs aliquantò die; postquam
& maris abscessu retegì siccum, & aperiri
viarum libertas est cœpta: de rupe pedeten-
tim ad planiora me demitto. Paullisper de-
inde, deficientibus scopulis, rupiùmque con-
nexibus: ecqua tandem circà me loca sint,
dispicio: cœtus simul humanos, ac Socio-
rum turbam indago.

Sed nusquam mortalia consortia; nusquã
socialis globus; ac ne vestigiũ quidem huma-
ni pedis. Solitaria cuncta, mœstissimisque si-
lentii squalore muta. Siqua fides est igitur
miseris, & omni subsidio mortali destitutis,
inter inhumanos locos; intremui non mi-
tiùs, quàm inter ipsas præteritæ noctis trag-
œdias. Imò, tanquam fulminatus & cœtus,
horridiùs emarcui; *Tandemque, Tandem (ex-
clamavi) totum me, funesta calamitas, & ad*
Tartari

*Tartari fundum usque, demersisti! Toto malo-
rum Oceano me perfudisti; ne tabulâ quidem,
ad enatandum, naufrago VICTORIAE re-
lictâ!*

Neque diu tamen ploratibus indulsi; sed,
urgente deteriorum formidine (*qua plerumque
succedere malu primu assolent*) in pedes me
conjeci: concitôque prorsum cursu, volita-
vi veriùs, quàm properavi; nullâ femoris
afflictâ curâ: PEDIOSAM interim; & quid-
quid nominum cognominumque veniret in
buccam, inclamitans. Neque despexere cle-
mentia sidera lacrymas meas, quæ PEDIOS-
SAM mihi, sociisq; paullo post reddide-
runt; nondum (*ô fatorum in me lusum!*)
ultra spatium, quod æquaret sagittæ jactum,
antegressos. Horum infusus amplexibus,
(*lætantium plurimùm, & invicem me læti-
tiâ respergentium*) dupliciter oblector: &
quòd humanis aliquando vultibus, & quòd
tam inexpectatis, incurrissem. Mox & al-
loquium exorsus; *Vos verò, quid?* (inquam)
*aut, ubinam prateritum noctu egistis? nam me
quidem fallax & sinister transsultus, intrâ mor-
tem & vitam jecit; cum paludibus, ut reor, in-
feris luctantem.* Cœpi deinde compendiô to-
tam eis cladem meâ adumbrare. Sed postea-
quam (*ut DULCIS est omnis, aliena præser-
tim, calamitatis historia*) rogare sunt orsi;
ne tantùm adumbrare, verùm penitùs depin-
gere, vivis coloribus, casum meum, aude-
rem: indidem & ego sum aggressus totam,
ab alto, ruinæ mez narrationem. Notavi-
que; stupere plurimùm, & horrore comas ar-
rigere, quotquot ab ore pendebant meo. pen-
debant

debant autem ad unum omnes; & ii prae ceteris, quibus absentis VICTORIAE desiderium atque cura, ne quidem per quietem (ut dicebant) decesserat. *Tametsi Quantum quietu hoc ipsum fuit? (inquit PEDIUSA) quam etiam nos, continuis nimbis, gelu, tempestate, terroribus exagitati, transigimus; pendente semper inter formidines animâ? Tamen interim unô gradu minor nostra fuit quam tua mihi PETRE, calamitas: quod nos adversus divas casuum agmine pugnavimus, tu viritum, & duellô, congressus es.*

VI. IN hunc itaque modum, omni relectô cœtu; moras cunctas abrumpimus: &, colloquentes simul pergentisque, littorum mitiora persequimur: id unicum alter alterum hortati; Nequis nostrum deinceps Thalassia meminisset. ceterum alia potius omnia speraremus Thalassia recordationem ac mentionem ex animis, oblivione sempiternâ, tanquam haeresin, exsculperemus. Quod cum inter omnes pariter convenisset; & jam nemo non Thalassiam execraretur, tot errorum nobis causam: reliquis omnibus difficultatibus, spes erat, nos pares futuros. Igitur, inter aspera quamvis & enormia viarum; duravit tamen incedentium labor: qui, cum primâ luce coëptus, ante cadentem diem finitus non est. Interim, præter incredibilem fationem, nimborum quoque molestia, famêque graviter viatores cruciabat; sed intolerabilius multò fitis, incedendi contentione (sicuti fit) in-centa. Vetustissimum hoc incommodum nostrorum, ac jam toties memoratum, id est, aquarum dulcium penuria, non senectutis

sed toties pzne, quoties meridies & profectio, novabatur. Verùm tunc quidem, quò tardius inexpectatiùsque; tantò gratius & cumulatius est remedium, divino munere, repertum.

Ecce namque, luce jam inclinată, planitiem ingredimur spatiosam, & longè latèque sese porrigentem; ceterùm graminis, & cunctorum gignentium undequaque nudam; ac sterili tantùm sabulo nitentem. Campum univèrsam non silices, nò ulla lapidum pondera; sed arenæ tenuissimus pulvis, instraverat. Super glaream porrò, lignorum arenarum, & assularum, ingens copia temerè jacebat. Quisquiliz purgamentaque torrentis hæc erant: qui, sinistrâ solitudinis illius extremitate, devolutus celsis à rupibus, impetu rapaci secum devehit, quidquid circumcircuit sylvarum virgultorumque corripuit: nec arboribus quidem, & grandioris trunci stirpibus impunè prætermiſſis. nam & has, subeſis radicibus, in comunem ruinam trahit. Quoties autè, solitas egressus ripas, per arenosum illud, quod descripsimus, æquor restagnat: simul sese receperit, id genus retrimenta, glareis hærentia, relinquit. Ea postmodum Sol mactus meridianus; potenti radio, durabilisque siccitate, torret: & in incendia præparat.

Hanc nihilominus, tam incultam locorum faciem; observavimus, etiam Avium nonnullarum patriam esse, certève coloniam. Namque passim super sarmenta tignaque dispersa, passerum exercitus, naturali voluptate, confederant: & siquando pedum nostrorum strepitu, vocumque sibilis, inquietarentur: aërem

ærem omnem agminibus implebant, nunc
 ultimam, nunc ulteriorem torrentis ripam,
 oberrantes. Siquid igitur etiam hoc ad Ar-
 gonautica nostra pertinet: hic *Amnis*, noster
Phasis erat; non *Colchicus*. sed *Americanus*: hi
Passeres, nostri (si superis placet) erant, aut esse
 debebant, *Phasiani*. Sed istos quidem Passeres
 oculò votisque sequi, facilius erat, quàm ma-
 nibus & aucupio consequi: cum tamen, inter
 hæc, edendi cupiditas stomachos omnium di-
 rissimè lancinaret. Cujus autè alimenti spes
 esse poterat, in loco tam inculto? vel, *quæ, cum*
volantibus, cursu per auras certaret? Proxi-
 mum igitur fuit; cum cibi desiderium nequi-
 res, saltem aquæ cupidinem mitigare. Si-
 mul omnes itaque torrentem, obliquo stre-
 pentem alveò, meridiem inter & orientem,
 petimus. Ibi pileis nonnulli; quidam inbian-
 tibus labris, profluentem excipimus. Ità,
 sui quisque ventris jejunium, ebrietate fri-
 gidæ consolamur. Venit post hæc in men-
 tem otiosis; rigentes artus & corpora, mul-
 torum jam dierum noctiumque gelâ con-
 stricta, calore laxare: ne, receptum intestinis
 frigus, & nullo resolutum fomento, vitalia
 tabefaceret. Hujc proximum erat: eadem
 • opportunitate vestimenta quoque, continuis
 imbribus & hyeme fluitantia, perficcare.
 Rapitur ergò, morâ nullâ, flamma de fo-
 mine; sarmentisque temerè super ripam ob-
 viis, injicitur. Iamque calor & ignium ali-
 quantum erat: tamen, ut id ipsum perenna-
 ret; lignatum plerique longius progredimur.
 In eo labore dum toti sumus; dum fascès &
 materiem, in spem universæ noctis, corra-
 dimus:

dimus: miro Numinis ductu, trabes, vetustate corruptas, & ramorū congeriem quandam, eluvionis abscessu destitutam, invadimus. Ibi, quoniam lignationis longæ compendium videbatur oblatum; in una simul strue, cumulum omnem ramalium, & virgultorum, subjectâ manu stipitibusque demolimur. Rem credar, fide majorem. & exemplo carituram, afferre: tamen afferam; quia sic verè gestam, & nobis omnibus experimento gratissimo compertam. Sub proturbatis quippe truncis ac stirpibus, primum flammæ fomenta reperimus, quæ sola conquirebamus. deinde nutrimenta victumque deprehendimus; quem nemo nostrum, ne voto quidem, præconceperat. Sub purgamentis enim illis sylvarum, Ovorum infanda copia latebat: ac præter hæc pullorum non una centuria; sed ut plurimum adhuc plumâ carentium.

VII. Quod igitur in successibus, expectatione superbioribus, vulgò solet; ut nec animus sese, neque vox capiat: statim clamor, & impatiens moræ latitia; tum complosio manuum, & sociorum omnium accitus, atque concursatio, celebratur. Totis campis hi clamores vigent, & crebrescunt; *Io! volucres. & ova! gaudium & felicitas!* Quod porro juveniliter exultantium mos tenet; in medio gestientis latitiæ, non tam frui capto, quàm circa supervacuam fruendi curam occupari: plurima pars nostrorum, cœpit anxie nomen avicularum, numerum ovorum, partitionis æqua jura, requirere. quidam etiam; *Quanam sylva tot ilignis verubus, ad assandam ferinam, esset suffe-*

suffectura? pueriliter sciscitari. Prorsus, in orbe gaudium non reperires; quod tunc ad *Hilaria* nostra componeres. Non tam exultanter, diu circumfessæ munitionis aut urbis opulentiam, legiones invadunt, post expugnationem: non liquidiore voluptate, qui thesauris insidiantur & montium divitiis, auri venas, & naturæ sinum aperiant, quantô nos gaudio, post longam famem, inopina illas epulas involavimus. Quid multis? Dividere prædam in capita placuit. Sic, æqualitate servatâ, denæ repertæ sunt in singulos aviculæ. cæterum ovorum numerus, sicut iniri propter copiam nequit; sic partitio non ad Themidis rigorem, sed ad cujusque vota lubentiamque, processit. Nam, *quantum concupiscere quisque potuit; tantum & habuit.* Nec est dilatum convivium. illico, comestaturis similes, in contubernia colligimur. Et, quoniam in medio focus erat; recens contractis sarmentis luculentus; eum nos confessu circumvenimus. Clamosi pariter & negotiosi; pars pullos pugiunculis transfixos, aut cultris, ad flammam circumagere; pars furcillis, aut virgultis bicornibus, ova sublevare; lentâque frixurâ torrere. quidam, acubus perforato putamine, sustentare; secundum ignis viciniam. Nonnulli (sicut *diuturnitatu impatiens est omnis fames*) volucres, nullâ verum curâ, digitis extremis corripere: rogoque, quâ vivaciùs exarsuabat, obvertere: nec adustionis nidorem habere pensî. Reperti quoque; qui, sive per oblivionem, sive properandi studiô, strangulationem præmitterent; misellisque pullos, spirantes adhuc

& pipientes, incendiò truculentò cruciarent. Eos porrò sic semineces, vel in palpitantia frustra divellebant: vel totos simul & indif-
cerptos, uno bolo conficiebant; pæne Scythi-
câ quadam aut Brasiliâ vorandi barbarie: nisi,
quòd eos inclementior longè *fames*, crudeli-
tatis absolveret; *cujus impatientia moras omnes
exsecratur*. Ut ut est tamen; fœdum hoc erat,
& spectaculi paràm Europzi negotium: cùm
tepidus de mento, déque dentibus & gingi-
vâ, cruor deflueret. Ità (ne multis excurram)
ad summam omnes intenti; discursare, fati-
gari, coquere, frigere: maxima pars ovorum
pertusione strepere; cæteri concerpere, man-
deréque, nullo tumultuantis lætitiæ tempe-
ramento. denique planè *se rerum dominos, &
nunc tandem in Fortuna sinu* sitos, arbitrari.
Sic, in unum coniectus compendium, dies il-
le; prandio pariter atque cœnâ, saturos ab-
solvit.

VIII. PLACATO ventre: posteaquam &
fluvio cursus, iteratione frigida, sumus re-
fecti; cibique præteriti reliquias diluimus:
amicula quisque sua, secundùm flammæ de-
ficcata, resumimus. Deinde, persolutis Nu-
mini gratiis; *quòd neque dignu nobis, nec opinan-
tibus, epulum apparasset*: iter pridie cœptum,
instauratis animis, repetimus. Ut autem pri-
dianæ moræ damna celeritate pedum corri-
geremus: tamen profundum jam noctis
ibat, viam alacritate tantâ premimus; ut te-
nebrarum omnè, magnúmque præterea sub-
secuti diei spatium, ambulatione perpetuâ
connecteremus. Duodecim ipsas horas, nul-
lâ requiete, nullius stationis interjunctiōe,
labori

labori suffecimus. adeò nempe *proxima saturitas ad firmitudinem contulit.*

Excepit (regione sabulosa tandem decursa) pedes, jam sensim fractos & flaccidos, promontorii maritimi procursus novus. Hic, faxis & sylvis asperrimus; viarum tramitem, adhuc utcumque tolerabilem & explicatum, intercudit, ac propemodum impervium effecit: impenetrabili locorum vastitate. Salebris & confragoso squalore, saltus omnis horrebat: anteriora potissimum, quæque dextrum ad latus recesserant. nec quidquam iniquius istâ rupium sylvarumque, nunc in montes tumentium, nunc in voragines recidentium, inæqualitate. Ceterum ad lævam surgebat montium continuum jugum; arduum in summo, superatûque pertinax: non tamen ultra vires & spem; quippe clivis interdum supinôque situ mite. Vertices autem, quamvis multum in nubes porrecti, non tamen ad usque desperationem eminebant; si cui modò pes & mens ad constantiam superesset. Ascensus porrò, solum erat unicûmque deterioris viæ remedium. Ventum ad hunc locum erat; quo tempore, jam in altissimis stante sole, spatiis paribus vesper & ortus distabant. Nobis, quanquam properandi mille causas habentibus; tamen ibidem aliquantisper interjungere, visum est. Terrebat, fatigue languidos, montis aspectus, in immensum se surrigentis; neque dubium, quin, si mox profectio premeretur; etiam robustissimum quemque, vires deficerent. Quare, provido decretò, secundum ipsas jugi radices, confidemus.

Et

Et alius quidem, taciturno decubitu, membra marcentia dispandebat; *sermonu* (opinor) ut in *magna* *fatigatione* *iolet*, *fastidió*. Fabulis alius, & alternis alloquiis futura vel finge-
bat, vel contemnebat; donec denique, quieti finem, & novo labori principium dandum, robustiorum nescio quis, proclamavit. Igitur, nemine communem miseriam auso detrectare. sine mora cuncti consurgimus: ac, resumptis pedibus animisque, contra montium ardua reptamus. nec enim itineris presentis alia conditio, vel modus, afferebatur. Plerique, defixis retrorsum gladiis, verutisve, terga fulcientes; connitebamur, luminâ relapsus cautione. Sic ægrè tandem, & inter anhelitus vix revocabiles; post horam ferè quartam, quàm laborem cœptaveramus, in Alpem evadimus. Sed sociorum quidem plerique, defectis viribus: non expectato cacumine. quo cujque loco visum est, in subjectis vertici colliculis frutetisque confedère. Pigriorum hic numerus fuit; & inter eos etiam PEDIOSA meus: non aliàs (post nuperam defectionem) torpidior confusiórque. Sed nunc veritus erat, imbecillitatem mihi suam deplorare: credo, ne denuò satyram audire; meúmque, sibi mollitiem exprobrantis, os excipere compelleretur. Ergo, nullo neque dato, neque reddito verbó; sine cuiusquam interpellatione, sub arbuta proxima defugit. At ego, non contentus latibulis obviis: spe commodioris occasionis, diverticulum aliud invettigo. Iam enim, præceptis in noctem vesper. & cœlum omne, lunæque nitor, se nubi-
bus, & opaco tenebrarum, induerant. super
hac,

hæc, ventorum etiam, è mari proximo frementium, impotentia nos proturbabat: & impendens capiti sævus imber, securissima quæque consilia, præ facillimis, mihi dictabat: metuenti, ne (jam antè plus satis exanimatum) negligentia salutis, novâ pernicie subrueret. Sed, *humanitatis indole (qua socialis est, & consortiorum amans) sine comite nolebam esse felix.* Eum appositè mihi iors, & ipse rerum eventus, assignavit.

I X. ERAT IN comitatu nostro, juvenis quidam, virtutis eximix, disertusque cumprimis & facundix diffusæ; præter hæc, mihi, (cæteroquin amicitiarum æstimatori rigido) dilectus in paucis. Hic oriundus ab Hispania, sed natus Pánamæ, gente patritiâ, parentibus ac majoribus ordinis senatorii; familiâ, tum Americanis in terris, tum & apud nostros, clarâ præminebat. Nomini parco; ne propinquitati sanguiniquæ tanti juvenis, crebriore factorum illius memoriâ, dolorem refricem: & utcunque sepultam jam, inductâmq; recordationem, significantius hõc stylò, quàm consultius, exulcerem. Moderatiore temperamento, neque tamen penitùs conficto; propter arctissimum *sodalitii* nexum, *Companerosam* eum nuncupabo. Vocabulum hoc, & historiæ fugabit obscuritatem; & nominis gentilitii supplebit dignitatem. Is ergò talis, me secutus erat, nullâ suâ luculentâ spe, sed potiùs mei charitate; cujus usu capi cœperat. Digressus paternâ domò, siccis genis; vectusque per omne Pacificum, & Archipelagi profundum, ultrò citròque; non cursu tamen, non recursum, non tot discriminum conflictu,

auctu, depulsus à coëptis est; ob id unicum,
 à latere meo ne divelleretur. Ad extremum
 (quod stupeas) cum è navime PEDIOSA, suis
 violentis obtestationibus, extraxisset; COM-
 PANEROSA, solò mei studio, non ullà melioris
 fortunæ spe, consecratus est; in omnia sortis
 atriisque, prava secundaque firmus & obsti-
 natus. In me (fatebor ingenuè!) non reperi-
 bam; quibuscumque meis promeritis aut orna-
 mentis illectus ille, plus uni mihi, quàm ce-
 teris omnibus, tribueret? At tribuebat certè
 quidem; & plus soli, quàm uniuersis, id, quod
 ego gratæ potius amici memoriz; quàm
 ostentationis vanæ sterili gloriolæ, relictum
 ad posteros velim. Sociorum porro nulli mo-
 destus aut asper: sed interim nulli quoque
 mancipatus, aut juratis affectibus illigatus,
 colebat omnes; adamabat unum. Hujus au-
 tem discriminis specimen, in ipso (quem to-
 zies pono) PEDIOSÀ nuper ediderat; manife-
 stum & indissimulatum: cum homini lan-
 guoris jam ultimi (sicut supra retuli) suppe-
 rias imploranti, COMPANEROSA nec manum
 porrexit, nec aures adeò vel animum infle-
 xit; quanquam nominatim accersitus & in-
 clamatus. Id non inhumanitate reor, sed pru-
 dentiâ quadam gestum; ne scilicet comitatu
 nostro moram & nodum innecteret. nam &
 me viderat instantem itineri; proximèque
 subsequenterem.

Hic igitur tunc etiam à me sejungi, piacu-
 lum habuit; quem cernebat anxiam sollicitu-
 dine discursare, munitiori secessui perve-
 stigando. Restabat Alpium illarum editissi-
 mus vertex; multis adhuc passibus, & animæ
 luctu,

luctâ, superandus. In hunc (vix adhuc tenui
 luce superstite) perreptavimus: premebâtque
 mea praeuentis vestigia COMPANEROSA; vi-
 zili dissimulatione. Nec me poenituit suscepti
 laboris; operæ repetitô pretiô. Quanquam
 enim (ut præaltâ tum brumâ) creberrimis
 imbuta nimbis humus; ne summis quidem
 à jugis uliginem, & palustre cœnum exclude-
 ret: quanquam, præter hæc, uterque nostrum
 (telæ spissioris penuriâ) lineis duntaxat ami-
 culis operti, cunctas hyemis injurias excipe-
 remus: tamen misericordis naturæ providen-
 tia, nobis in ipso montiû apice genus quod-
 dam arborum exoticum præparavit; in taber-
 naculi formam. Erant hæc, stipite truncôque
 præquam alto; ramorum densitate foliosâ:
 nec adhuc frondiû virorem æstivum brumæ
 vis destrinxerat; quippe stirpiû æterni veris.
 Commoditatis porro tutelæque caput erant;
 termitum ac pendentium surculorum flagel-
 la; betularum in ritum, ad terram demissæ;
 totâque stirpis extremitate quaquaversum,
 velut per circulum, defluentia. Diceres; arti-
 ficiô frondatorum, aut aliquo sylvæ Geniô,
 structa tentoria: vel certè, civili Naturæ ma-
 nu, frondium aula suspensâ; nobisque thala-
 mum in somnos adornatum. Nec tamen, nisi
 duorum, capax erat intra ramos, spatium: ut
 hoc ipsum crederes, contubernio VICTORIAE,
 COMPANEROSAEQUE, nec aliorum, præpara-
 tum. ubi (quò securiores ageremus) velut
 sepes quædam prætensa virgultorum, arcebat
 extraneos: superiora verò, prædensis foliis
 frondibusque connexa, cœli minas, ac tem-
 pestatum injurias, excludebant.

Sub

Sub ejusmodi nos arborum unam aliquam, quæ cæteris adversum imbres impenetrabilior apparebat, concedimus: silentiò tamen mirifico compositi; veluti præsentierum sorte contenti magis, quàm hilares & lati. Tum, *conceptu ad Deum Deiparâque, pro more nostro, precibus; mox & conscientia rationibus strictim excusis; soporem captamus* Et sonnus quidem capiti meo, tot malis fesso, statim illapsus est; successu profundo. Non hunc pluviarum assidua ruina; non nocturni frigoris acrimonia; non insomnia, vel dormientium imagines, dissecere. Potius placidè pinguis, ac molliter (ut sic dicam) obesulus; in posteram usque lucem, nisi fallor, duraturus fuit: si per contubernalem licuisset.

X. SED nempe COMPANEROSA noxter, *quietu appetentior, quàm constantior*; jam tum ab initio decubitûs, concussum gelû fatigationeque corpus, à latere cœpit in latus versare. Non multò post (adhuc me semivigili) gemitibus concisisque questibus ululare: suspiriisque subinde vocalibus, subinde malè constanti silentiò suspensis; suam juxtà, vicinique noctem, infestare. donec ad extremum, importunâ vociferatione, VICTORIAM, VICTORIAM! inclamando; meum quoque soporem destruxit. *Vt impatiens est omnis inopinatò fractus somnus; cum præsertim ex alto proturbatus est: ego (fateor) expergefactus, non solum amicitiam insupèr, sed nec meipsum in arbitrio satîs habui. Certè quidem, non sine stomachi notis, clarè sodalem increpitans; Et quid hoc (inquam) tam serò noctis nugarum est, COMPANEROSA? Scilicet, hoc erat, quod*
utrique

estrique nostrum convenerat; ut, à turba sepositum, & quieti factum natumque penetrabile scrutaremur: ne tu nos quiescere, néve respirare sineres, tuis delirium? locari namque suspicabas hominem; tam opportuni diverticuli commoditate gestientem: cum præsertim in vocabulo VICTORIAE, perplexus inter serium ac lulum sermo delitesceret; & nominis geminatio, tam in lætitiā posset, quàm in compellationem, trahi.

Verùm ille, nihil immutatis vocibus; iterum accersere VICTORIAM, iterumque, perseveravit. *Quam in operam?* (inquam ego) Tum ille; *Supremam* (ait) *ad operam; & ad animam, jam utique fugientis, abscessum. nam, ne nescias, PETRE; morior! ac, primoribus in labris, paullo post egressurus, spiritus sedet. Accede proinde, per, quidquid sanctum est; &, si quando cunquo sincerâ fide diligentem te dilexisti nunc, in tanto postrema necessitudinis articulo, palam hoc fac obsequio; quo pretiosius nec ab Amico possum, nec ab ullo mortalium, apisci. Sta, sta, (quaso) saltem ad latus meum; ne prorsus solitarius expirem. Qui te consciò quoad licuit, vixi; te quoque teste, cum necessitas exegerit, moriar.*

Hæc tam horrida, quanquam ille, verbis in omnem gravitatem compositis, ingereret; adhuc tamen mihi per mimum & facetias fari videbatur; cunctanter credenti. Nec enim erat vero simile, tam properè, nulloque novorum casuum insultu, defecisse juvenem; præterito die totò perstrenum, & itineris generosum. Nisi fortè (sed cui succurreret, omnia tunc suspicari?) soli, de toto sociorum numero, venenum in ovo pullòve pridiano, per sortis

tis malevolentiam, obtrigisset? Quod tamen, cur tam tardâ peste, vel quomodo, sciviret? Rursus igitur (& mutæ familiaritatis fiducia, rigidius) COMPANEROSAM aggressus; *Per fidem, inquam! si potes, quiesce! si non potes; at alienam saltem quietem ne vexa! Silentio sopor; non fabulis, neque Saturnalium apibus, ducitur. Cui COMPANEROSA, sermone simplicissimam in mœstitiam deflexo; Vellem, vellem (inquit) mi VICTORIA, Saturnalia nunc potius, quàm Februa, Lemuriâque, vel Funebria, luderem! Habermus nos crastinû saltem usuram & fructum; ad mutuum animorum solatium, consuetique sermonu refrigerium. Quantô redimerem, etiam iunius discula voluptatem; quam in amici fidelu sinu deponerem? Nunc vero procûl, procûl illa vetera? longè, sermonum sales, animique per lusus diffusio. Quæ, cùm dixisset ille: mox (velut ambages longiores perosus) Se loqui, discessit, in summam constricto sermone: quod solum tunc & unice loquendum esset; quodque res ipsa cogeret. In foribus mortem esse: cùmque morte, facinorum omnium recordationem: quotquot unquam ausus foret, in omni retrorsum vitâ. Subjecit; Ab his citari se, dicturumque causam: Illâ si caderet, penas, incendiâque sempiterna, depensurum. Siquid igitur in mensûs amici, siquid Christiani cordis ac viscerum esset; irem cursitaremque protinus: ac votorum suorum epilogum implerem. Sacerdotem, qui per omnia maria terrâsque nobis inhaesisset; etiam nunc ad anima sua luctum ultimam pertraherem. illius in aures se conscientiam suam effusurum. Et (per Superos) siquid in me sub-*

fidi,

fidit, siquid spei resideret; omisissis aliis omnibus, properarem! Nunc enim Anima negotium agi.

XI. **FACIT** serii doloris fidem **COMPANEROSA**; quod non solum ultimis moribundorum votis, verum etiam votum imitamentis, uteretur. Igitur ego (nihil praeterea cunctandum arbitratus) consurgo strator: digressusque loto, graves imbre frondes, ad aperiendum exitum, manu divello; sed non absque larga meiipsius tinctura. Perruptis arbutis; ad inferiora montis, pavidò cautòque gressu, me demitto (nam & spissa nox erat; & nullam à sideribus, aut face, subsidium) Dextrâ deinde sinistraque, prorsum ac retrorsum, omnia virgulta, frutices omnes, excutior: latebras obvias, & petrarum prominentium recessus, digitis praestrictatos, exploro. cùmque per viarum lubrica sapius cespitarem; capite frequenter totaque mote corporis, alidebar. *Sacerdotem, Mystam, Reverendum,* sacris insuetisque vocibus, evoco: qui nusquam tamen erat. Etenim is in remotiora se, prudens & callidus pacatae noctis, abstruserat. Errâssem igitur ego, conatibus clamoribusque supervacaneis, ad ipsam usque (sicus reor) Auroram: nisi fortiorum nonnemo pervigil, sub arbutis in id usque temporis (incertum quâ causâ?) perstitisset. In hunc ipse me casus & error impegerunt; nihil tale suspicantem. Et hic, intellectò, quem & cupivellam; subtiliter repertò latibulo, me perduxit ad virum illum ipsum, quem indagabam.

Con-

Confestim Sacerdos, quanquam placidum stertens; meas pro Sodali preces, & supremam decumbentis voluntatē, ut decuit, admisit. Ergo cubitu se proripere, moras omnes abrumpere, comitem se mihi jungere; non viz tantum, sed & doloris, pro dilectissimo multis COMPANEROSA; denique properare prorsus, & omnia pro munere viribusque suis, coepit expedire. Posteaquam autem & ad arborem, à me commonstratam, penetravit; statim jacentem quem videre non poterat, tenebris prohibentibus: ex gemitu, deque familiari vocis sono, recognovit. Ibi, salute datā receptaque, solari languentem, est orsus: &, quoniam eum credebat, supra morbi magnitudinem ac periculum consternatum; fategit animos addere juveni. mox, arteriæ temporūque contactu, salutis arbitria colligere; dejectæ menti, spem incolumitatis certam addere: demum cuncta facere, dicereque; proludiō rei seriæ dexterrimo, comitatēque penitus ad illud tempus accommodatā. Progressū deinde sermonum ac solatii, stimulare morbidum instituit (tamen si spontē talium cupientem) currentique calcar addere: talibus ferē monitis; *NE tamen inter hæc sibi metipsum, neve salutis suæ rationibus deesset; utrumque tandem agritudinis fata caderent. Non utique fore quidem hunc morbum internecinum, sed tantisper tamen, neque Mentis & animæ curam, obfuturam: immo, plurimum potius ad utrumque profore. Valetudines, etiam prostratas, allevat; frequenter & resurgere; conscientis expiatis. quanto certius igitur, hac praviæ mentis lustratione, mediocri sanitatis tentamen-*

tum dispulsum iri? Talia memorabat; quæque cætera, trahendis ægrorum animis, valida sunt, ad immortalitatis curam: quæ sanè, sacris præfecti, debent in illo tanto rerum articulo, non solum cogitatione, sed & usu linguæque, trita circumferre.

SED nempe nullius omnino molis fuit, COMPANEROSAM oratione proœmiòve præparare; quippe spontè jam suâ cupidum divinorum; & idipsum, nec aliud, festinantem. Ei sermo quicumque (quantumcunque pius) redundans tunc, & longior iustò, videbatur. Igitur interfatus tandem Sacerdotis orationem; *Quæso, Domine! potius ad rem* (inquit) *& nucleum rei pergamus; omisso corticibus præfationum. Dum per mortu adhuc moram licet; morti præparemur, & Deo: tua quidem pietas, noxius meum auscultandus; ego verò, fideliter enarrandus. Fiat* (inquit mytha.)

Secundùm hæc COMPANEROSA negotium orditur, omnium ponderosissimum; totius (ut mihi quidem ex mora temporis videbatur) præterita juventutis & ætatis accusationem. In eo iudicio dum uterque toti sunt: Ego, qui tantisper satisfactum amico crederem, ad *Aras usque deducto*; præsentiam meam illis surripio. neque corpus duntaxat, sed etiam aurium minimum quemque sensum, ratus subtrahendum; propemodum irascebar COMPANEROSAE; non nihilo clariùs, & præne cum clamore, suam causam tractanti. Ne reus igitur, etiam unici percepti criminis, apud me perageret; longius secedo; repertòque, quod commodissimum apparebat, quietis aliò diverticulò, somnum intercisum cupidè resumo. connectòque.

XII. S O P O R I S , quantus suffidere poterat , relibato fructu ; sub noctis medium ex-
 pergisceor : & ad COMPANEROSAM , valetudi-
 nis illius anxius , reviso. Ducebant me lan-
 guentis ad locum (etiam sine facibus & si-
 deribus) ipsæ jacentis lacrymæ ; claræ cum sin-
 gultu densatæ : necnon , intimis è sensibus
 proruptæ , lamentantis voces. Sociabat , proli-
 zo sermonum tractu , cum DEO calicisq̃ue
 colloquia. jamque *gloriosissimam* TRIADEM
 & , cum MARIA IESUM , ingeminabat : aliâs
Misericordiam , & mala voluntatis veniam , ex-
 poscebat. interdum , latè resonante manus
 ictu ; pectus & præcordia , tanquam per vindic-
 tam , afflictabat. & , quid multis ? Totus erat
 in poenitudine delictorum ; tantâ , quantâ
 egomet fatis meis exoptarem ; quando eun-
 que , decursis vitæ spatiis , illa mihi superven-
 tura sunt. Accedo proinde ; dimoveoq̃ue , sicut
 antehac , pluvia fluentes ramos : qui (velut di-
 xi) virgîs ad solum usque staccescens , de-
 pendebant. Nequid autem formidinis ille
 vel erroris , adventu meo , conciperet ; voce
 mihi familiari facillimèque recognoscendâ ,
 præloquor ; PETRUM *adesse* VICTORIAM ! simul
 placidissimis me passibus intrò fero ; proxi-
 musque secundam decumbentem consisto.
 Solus erat , & sibi planè , suisque curis relictus .
 digressio jam , ad suum cubile repetendum ,
 Sacerdote. COMPANEROSA , simul me sensit ;
 gaudiò ; quantum spiritus semiextinctus ca-
 peret , exultans ; *Cælestes* (exclamat) *sibi gra-
 tiam , mi PETRE , referant ; quando mortales pa-
 rum referre non poterunt . Nam solus tu , fugien-
 tem jam animam , extremâ , quoad potes , lacinia*
retentass.

retentis & inhibes. In hac dextram suam dex-
tera mea; nexibus intimis insertans; laxa
medium me circumplectitur. Multum inter
hac (ne me quidem sicco) collacrymans;
morbis sui sedem ac violentiam orditur de-
scribere. sed multo tamen effusus amoris in
me sui magnitudinem ingressus exprimere,
simplicibus obvisque verbis; in hunc fere
modum disseruit, & Debet (inquit) hoc ipsum esse
tibi pro tressera sinceritatis nota: quod per multa
membra potius & interclisa sermonum, non phala-
tatis periodu, & in sese cum artificio refluentibus
circulu, ad te verba facio. Diserta satis hac erunt;
si satis ex affectu. Quod manum impitico manui;
quod amplexu corpus amicum instringo; quod,
sicut animi distat sensus, inornatam orationem
texo, cum neglectu facundia: velim, mi VICTO-
RIA, candori magis meo, quam morbo, tribuas.
Quaquam, extra controversiam! poter tu mor-
bo quoque tribuere: qui profecto verba non que-
rit, sed ex raptu sumit. Amor autem (quo ma-
gis etiam langueo, quam valetudine) potius, quid
dicat, quam, quemadmodum dicat, intentus
est. Quod si vel maxime nunc eloquentia locus
esset, & tempus (quod tamen jam totum Anima
debetur) quid, obsecro, tals rerum mearum arti-
culo, sermonibus expressius tibi depingerem, ad
Amorem contestandū, quam, quod jam olim factis
representavi? Sunt enim Facta, non Verba.
Fidelis amicitiae viva signa. Conatus autem
semper sum, familiaritatis nostra certitudinem,
quotidianis experimentis tibi sub oculos ponere.
Testis animi constantiaq, mea tuamet conscientia,
mei sermonu huius approba:rix verissima. Testis,
omni major exceptione fideque Deus; secretis-

timorum quorumque sensum discussor & a-
 biter incorruptus : quem utique nunc irritare
 mendaciò formidarem , ad illius tribunal mox
 iturus ; ubi totius praterita mortalitatis mea ju-
 dicium ac censura peragetur. Testes denique ve-
 ritatis, quam proloquor, tot, quot viarum omni-
 um comites ; non PEDIOSAM, non alium quem-
 quam, pectori meo tam firmè infixum fuisse ra-
 dicibus ; ac VICTORIAM meam. Cæpit hic Amor
 ex eo statim puncto ; quò primum notitia tui gu-
 stum delibavi. Crevit deinde familiaritate quo-
 vidianà ; donec in sanctissimum Amicitia fœdus,
 sacrosancto nexu glutinèq. coaluit. Et hujus ma-
 gnum compendium fructumque tuli, nec unquam
 pœnitendum opera pretium. Possum enim deje-
 rare tibi, PETRE, magnà jurijurandi religionè
 Tot itinerum inter fastidia , tot inter adversa
 crisiàque, nihil unquam, presente te, molestum
 mihi : nihil asperum toleratu visum. Usque adeò
 nubem nebulamque mentis omnem, spiritus ille
 meus dissipabat ; quem intuebar adversum quavis
 pericula subrectum & arduum. Animi mei (si-
 quando subreperet) mœstitudinem, disflabat al-
 loquiorum tuorum aura ; turbatamque cordis
 statum, obtutus tui serena lux componebat. Hæc
 mihi comoda conferebat presentia tua. quæ
 verba mea, velim non in adulationem, hoc præ-
 fertim tempore ; sed in testimonium veritatis, be-
 niamque partem, accipias. At è diverso, tam di-
 lecti mihi capitis absentiam, (etiam brevissimam)
 accipiebam dolenter ; & (si qua fides est, impa-
 cienter amantibus) propemodum ad procorum,
 sed honestam tamen, intemperantiam : cui quæ-
 vis mora, longum tempus est. Ut totum semel
 expediam ; Esse sine te : mihi quoddam exilium,

&

& extrema Thule; vel siquid aliud est remotior
 Insularum in Orbe vestro, videbatur. Et sane nunc
 etiam, dum loquor, dum hora mihi summa de-
 voluitur; non tam amara mihi mors est eo nomi-
 ne, quod à corpore spiritum divellit. quid enim
 privatim, & solus lugeam illud, quod universis
 lex indixit? Efflictim autem, eo potius titulo,
 torqueor; quod hac ipsa suprema necessitas à so-
 dali sodalem avocat: & violenter abscindit. Non
 est igitur, cur te cruciet magnitudo languoris
 mei: qui, quantumvis vehemens atque gravis;
 tui tamen desiderio remissior est, & multum in-
 fra cupidinem tui. Quod si tamen hac ipsa mor-
 bi vis & acerbitas cresceret, altero tanto, quin
 & decuplo: si (quod vulgò jactant) etiam in
 Perilli Phalaridisque tauro gemerem; sine du-
 bitatione tibi persuaseris, id ipsum mihi toleratū
 prorsum, quin & latum, fore: si morbis meis in-
 solumitatem tuam; si morte vitam salutemque,
 redimere contingeret. Unius etiam diecula lucem
 tibi prorogare, vel interitum meo, gestirem: tametsi
 Nestoris, aut Mathusala cujuscumque annos, habe-
 rem in arbitrio meo. Sed scilicet; aliter visum est
 Superis, aliter horum meum; ad vita precipitium
 festinantibus. Harum invidiam, non tantum ju-
 ventus & aetatis omnis flos; sed etiam paucillatim
 sermo, succiditur: immò (quod utroque mihi
 dulcius erat) tui fructus. Et jam dudum ad ar-
 boris hujus, quā regimur, radicem, mors adstat,
 cum ascia; truncatura vita mea, parum frugi-
 ficulneam. Iam manum violentam, jam penden-
 tem & libratum ictum, intentat: non aliò magis
 nomine crudeli & inhumana; quàm, quod, hoc
 ipso tempore, sub una eandemque plagam, duo
 funera simul destinat; & ferram in Tuam non
 minuit.

minus, quàm meam cervicem, torquet. Te namque, comitum omnium (absit verbum invidia, jactantiaque!) fidelissimò spoliatum it; dum me perimit. Te, te, pane deinceps ad solitudinem redactum; inter ancipitia casuum destituit: incertum, ac pendentem animi; patriòne sepulcro potius, an peregrino, sis inferendus? Tametsi, quantula tumuli vel felicitas esse potest, & gloria? vel damnù & infamia? Vita, vita me tua (PETRE) magis in futurum, quàm occubitùs, miseret. Hanc inter alienos, ignotos, barbaros, deges: & (quod vel unicum satis esse potest ad miseriam) extra matrem, & Hispalim; extra florentem numeris omnibus domus tua fortunam: quibus in locis, neque VICTORIA suis virtutibus deesset; neque virtutis suum premium & aestimatio: quippe conspicuè cum primis Europaorum hominum in theatro. Sed hic, in America (nescio quibus) latebris, in quibus, vix ultra tres litterulas, omnis eruditio se tollit; qui te celebrabit? In hac morum & gentium incivilitate (qua recti boniq; studia, rarò suprà vulgus aestimat) quid adolescenti, politico patriis institutis? quid pietatis cultori, dignitatu pollicear? Quod igitur sapius jam dixi, dicamque porro, quousque spiritus proferetur: De meipso, quod laborem, nihil est; utpote, cujus jam pridem peracta meta sit. At in te, PETRE, tuaque pericula, cum capitis mihi multo pretiosioris, meus dolor omni, mea cura, sollicitudoque consumitur. Hinc etiam fit; ut, hac ipsâ stimulante tuâ curâ, te magnopere rogem; Ne (quod in amicissimorum funeribus assollet) interitum meum tam pressè feras; ut vitam quietamve tuâmet disturbes. Divellimur quidem & manifestum hoc est: ac divellimur spatiò, quò distantius reperiri nullum potest; Mortu ac

vile

vita, Spirantium & Extinctorum, Lucis atque tenebrarum. Sed istud corporum duntaxat est, oculorumque divertium: quorum utrumque, fluxis in rebus, & ipsum fluxum est. Animorum autem & sanctorum affectuum, aternus erit inter nos, & indivemptus nexus. nam & ego tui memoriam, quantam indulgebit futura mihi vita, solleter tenebor: & Tu sepulti COMPANEROSAE mentionē, ad omnes aras, crebrā deprecatione, renovabū. Illic spiritum, subterranea supplicia promeritū, misericordi lacrymā refrigerabū. hoc ego te, per quidquid divinum ac sacrosanctum est: efflūctim, & obnixē rogememento, quāso, memento mei sūpe, VICTORIA! mecumque ceterorum omnium, quibus adhuc apud manes debitum & nomen restat expurgandū.

ILLUD insuper (quoniam agrius sensim agriusque verba submolior) extremū abs te peto, mi PETRE; quod, obsecro, ne detrectaverū. PANAMAM reversus (revertēris autem sine controversia, non ita multo post hac) propinque, necessariōsque meos, excessum meum edocere, ne cuncteris. Et quoniam quorundam in Panamensium are nominibusque sum; nomina, creditoribus conventu, dissolvas. Poterū autem ē patrimonio meo, quod penes curatores & consanguineos meos desidet, consulari (sicut scis) senatoriāque dignatione conspiciuos: & ceteroquin ab opibus luculenter instructos. Ad horum nihil, difficiles eos aut pugnaces reperies; quippe, juri omnium non modō consultos, sed etiam tenaces & accuratos. Quæ cum rogaret. COMPANEROSA; simul, mirificā memoriæ fide, singulorum, quibus obstrictus esset, nomina cognomināque recitabat. Crederes; ex accepti tabulis eum lectitare. Cujus industrię proinde tam religiosę, nec ego quidem deesse

volui: sed continuò palimpsestis meis char-
 tis, per stylum, intuli; necujus mihi credito-
 ris nomen & jus intercideret. At ille pergere
 sustinuit; & lacrymis interfluentibus; *In eá-*
dem (inquit) *urbe Matrem quoque reliqui, patre*
jam vivu exempto; miseram, quantum quidem ad
hoc pertinet, & superstitem fati itinerique meo.
Quam equidem, molliora de me promeritam, do-
rno filius reliqui, peregrinitatu aliquo, sed tui ma-
jore, studio pellectus. (& hæc cum diceret; ex si-
 milis admissi recognitione, mentem etiam
 meam, quamvis non id quærens, transfige-
 bat: teneriore quodam desertæ parentis sen-
 su suspirantem) *Hujc* (pergit ille) *verbis meis*
supremum vale dices. quod equidem de calamo
maluisssem, quàm ore transmittere: si tam manus
adhuc ad officium epistola; quàm vox ad manda-
to, sufficeret. Futurum fuit hoc scriptum, geni-
trici pars magna solatii; quantumcunque possit se
velinquere possunt extincti. Fuiisset aliquamdiu
dulcium materia lacrymarum, manus filii; ma-
tris, etiam in morte, memor & reverens. Nunc il-
la tamen flebit nihiloscius (sed amariora luctu):
domûs sua duplicem ruinam: ut, qua sub unum
ferè tempus & viduitate jaceat, & orbitate, pro-
strata. Tu tamen illius afflictum caput allevabis,
 PETRE, *fulciè que: si matri, pro COMPANERO-*
SA, quem amiseris, teipsum, filium longè navio-
rem (neque dubium, quin etiam probatiorem)
substitueris; adoptione meâ (siquid ea tamen in
jure civili valet) in omnia Filii familias solemnè
transductus. Te mihi subrogatum volo; declaré-
que. Denique tantum (ait) *quod suprema tibi lin-*
guâ mandarem; nec plus, habui. Nunc, quoniam
ad lineam ultimam meus halitus decurrit: & au-
gustissima

gustissima voluntas, cui parandum est utique, me
 suum in forum evocat: vel omnino deinceps, me
 VICTORIA, sileamus; solis cogitationibus DEO lo-
 quaces: vel, si quis sermo placuerit, de Numine, di-
 vinissimâque TRIADE, de I.E.U, Deiparâque, Su-
 perisque, commercium sit universum, ac solum.
 Sed tum præcipue; cum, artibus meante jam spiri-
 tu, suprema lucta, vitam inter & interitum, in-
 gruerit (Ingruit autem prorsus, inquit, defici-
 que lingua ministerium!) Tunc voces atque no-
 mina, tunc apophthegmata pia sententiâsque, re-
 ligiosis clamoribusingere; quas expiranti Chri-
 stiano, scis, esse necessarias. Itâ, securior pariter &
 animosior, excedam.

XIII. Hæc fatus est æger; eloquentiâ,
 suprâ morientis morem ac fidem, proluxa;
 sic, ut complures adhuc in horas, aut etiam
 dies, duraturum spiritum suspicarer, lāmque
 mecum tacitus itâ constitueram; in languen-
 te COMPANEROSA plus imaginationis esse,
 quàm discriminis; utpote tam præter pro-
 missa sua, facundo; cum, repente juvenem
 relinquere vitalis calor cœpit. Tunc percom-
 modum, perfractis aliquantisper tenebris,
 atque frondibus; lunæ nitor redierat, ad cu-
 jus splendorem licuit universum morientis
 habitum contemplari: qui tam funebris jam
 erat; ut planè tandem mihi, discedentis è vi-
 ta, fidem faceret. Tremere manus; palpitare
 præcordia; pallore sudorêque gelidô totum
 subluui corpus; oculorum acies hebetari; la-
 bia, subeunte cæruleo lurore, suam purpuram
 dimittere; dentes ad horrorem rigere, nuda-
 risque; contentius laboriosiusque, meatus ani-
 mæ trahi. Lacrymis ergo teneritudine nati-

vâ sublabentibus ; fugientem sodalis spiri-
 tum, quibus poteram, verbis aggredior, atque
 prosequor; Meminisset in primis, cujus manu po-
 tentiâque productus : cujus sanguine recuperatus;
 cujus lavacro regeneratus, in spem ac jus Filiorum Dei
 venisset! Ad illam aternitatis beata possessionem,
 hanc unicam esse viam, hanc portam & vestibulum;
 In CHRISTO IESU vitam, in eodem obire
 mortem. Si fortè, diffidentiâ pusillanimi, sua vi-
 ta rationibus diffideret : allevaret animum, &
 suos mores prateritos innecteret inculpatis CHRISTI
 moribus: pauculâque suos annos, triginta
 tribusque nostri Servatoris annis, innocentissimè
 transactis, illigaret. Quod si praterita fatorem
 & interitus horrida fugeret : pro comperto tene-
 ret; Excessum è vivis, terrorum omnium formi-
 dabilissimum esse, videriq; sed profanus dunta-
 xat & impiis. Piorum autem, & qui toti Deo
 niterentur, abito funere CHRISTI regis, & il-
 lius in CRUCE doloribus, consecratos ac demitiga-
 tos esse. Si verò, super hac omnia, scelerum illum
 multitudo circumstaret; si precipiti adolescentia
 lubricum & errores mentem concuterent; adesse
 promptissimum adversus pavores omnes rebur,
 CHRISTUM eundem; flagitiorum nostrorum vi-
 ctimam; & scilicet FILIUM DEI, propter nos affli-
 ctum & excruciatum. Esse præstè, conscientia de-
 lictis astuanti, refrigerium, è QUINQUE vulne-
 ribus; ceu totidem Fontibus, perennè salienti-
 bus. An verò frustra, nostros ob oculos, pendere
 DEI Misericordiam; dispassu brachium, ad reos
 omnes amplexandos, qui modè complexum am-
 biant? Hanc enim verò promptam semper & ala-
 crem resipiscentibus; interdum in ipsa morte vi-
 vaciorem elucere visam. Et verò magni & effi-
 caciùs

cacibus exemplis. nam, cur aliquin sub CRUCIS
 trabe meretrix MAGDALENÆ suspensi pedes strin-
 geret; & fluentem cruorem lambere? cur hostes,
 qui Gloria Regem in crucem sustulerant, eum
 ipsum culpa deprecatores sensissent, quem habere
 debuerant accusatorem & vindicem? cur, nocens
 tot homicidiorum, Latro, sub Paradisi promissis
 ac pactu, absolveretur? cur, Inferi debitum ac de-
 votum caput, repente propæni sempiterni, ater-
 na Cæli præmia reportaret? Non posse, neque
 delictis nostris spem; neque spei delinquen-
 tium, CHRISTI clementiam, claudi. nam eo-
 rum alterum esse sine legibus, & limitibus: alterum
 omnino sine fundo. certèq; v. unica Misericordia
 guttulâ, sincerèque dolentis lacrymâ; cupidinum
 omnium & Tartarorum incendia potenter extin-
 ctum iri. Respiceret etiâ (siquid orthodoxa pietatis
 imbibisset) respiceret MARIAM, Dei parentem! sem-
 per illam quidem resipiscentium patronam, sed ta-
 men suprema potissimum hora, præsentem & fa-
 cundissimam advocatâ. Misericordes illius oculos
 vix efficacius ad nos ullâ re trahi; quàm indimotâ
 spe virginis subsidii: quotiescunque mortali ex-
 spectatio, ceteris omnibus opibus se destitutam repe-
 risset; & sub optima Matræ pallium convasasset.

Dicentem hæc, interpellare sustinuit COM-
 PANEROSA; morituris jam & hiulcis vocibus.
 nam; In CHRISTO semper (inquit) Virgineque
 Matræ, fiducia mea summam defixi, vivens; de-
 fixam & ratam habeo, moriens. Eâ sinè, nemo
 religiosè spiravit unquam; nemo feliciter exspira-
 vit Hoc ego, sicuti verbo profiteor; ita pectore
 semper conceptissimum retineo. Sed tu, VICTO-
 RIA tamen interim (adjicit) mihi testis assiste,
 qui religionem meam, & hominis Catholici uetas,

ad posteros omnes, clarâ significatione cupio vulgatas. Vides; in plura verba non vigere vocem meam. Ergo tu mihi Symbolum Apostolicum lente vocaliterque præi. Sequar equidem, quoad potero. Libenter ultimo COMPANEROSAE voto morem geili. néve pietati tam serix deesset; Duodecim Articulos (mysteriorum nostrorum compendium) semel clarâ recitatione, mox iterum, & clariore, sum præfatus. Ille verò, præloquentis verbis ad syllabam inhzrens; duravit hætenus: quoad secundæ Symboli recitationi meta fuit. Tum enim & illi respondendi finis institit; concidente linguâ. Quod ego, simulac sensi; propius applicitus, majore vi, vocisque sonô, IESU nomen, ac MARIAE, morientis auribus ingero. Deprehendebam interim totius halitus internecinum silentium. sed, ut eum de manifestiore vitæ fugâ convincerem; oppono labiis manum: & animæ nullis deprehensis reliquiis, statim Mortuum proclamo; quia mortuum (nec aliter) sentiebam.

In hunc igitur modum, diem supremum explevit, amicorum intimus, COMPANEROSA; natus ac factus in omnia corporis animique decora: quanquam nondum ad plenum actio septimo decimo vitæ suæ natali.

XIV. Visum est; oculos extincti, priusquam penitus obrigescerent, ex amicitia receptâ lege, supremum claudere. Dum in eo pietatis officio totus sum; enimverò tunc primum me (prius animosum firmumque) cœpit sevens quidam horror circumfidere. nec mirum; quippe funerum funebriumque nullo nec usu magnopere, nec adeo conspectu, præpa-

præparatum. Spissabant eam formidinem (humanae trepidationis ingenio) præter inanè cadaveris terriculamentum, simul multa cætera: *veruntamen vana pleraque; tantumque pueris ac mulierculis ad timorem grandia*. Talia fuere: Lunæ splendor, paullo prius redditus, & mox iterum fugitivus; tenebrarum insolens densitas; noctis residuæ deformis silentium. præter hæc verò, recrudescens stillicidio nimbus; & ventorum sonantium procella, sylvis implexa: tum ramorum inter se pugnae collisio; foliorumque seditiosus fremitus; & frondium ramenta, non sine strepitu, divolitantia. Super hæc autem, omnibus gravior malis, *Solitudo; formidinum omnium genitrix*. In hac enim; ne fortè COMPANEROSA spiritus, suo tribunali digressus, me spectrò circumageret: metus ineptus opprimebat.

Quod in terroribus igitur (*aque vanis verisque*) solet esse proximum; id mihi tum usu venit. nam sudore frigido, per omnes prorupto venarum meatus; *artibus omnibus, totoque corpore, succutiebar*. Immo; Quid prius tunc, quid posterius adgrederer, aut quorsum omnino me versarem: penitus exactum cum animo non reperiēbam. Nam, & deserrere Sodalem extinctum, genus videbatur impietatis; & eidem assidere, vel adversum intueri, mortis nova quæpiam species. Quamquam igitur, supervacaneo mentis scrupulo, non raro mihi veniret in mentem, dubitare; num omnino jam animam egisset Sodalis? an quædam adhuc spiritus particula scintillaret? *credere tamen multo malebam; quam,*

explorante contactu, *scire*. Quod unicū ergo supererat, quōdque tam amicitiz, quā timoris legibus, satisfaceret; indulgebam effusè fletibus; & Amicissimi juvenis rapti desideria, cum mentis incredibili dolore, retrastabam. Sed iterum in animum, iterūque redibat dubitatio; Prorsusne vitam complēset ille, cujus animam, tanquam meammet, amabam? Hōc perplexæ cogitationis æstu raptus; post horæ propemodū intervallum, ad jacentem revertor. Mox, *vincente metum amoris magnitudine*; manum meam nudam nudo cadaveris pectori (neque negligenter) apprimo. Dictu, creditūque mirum! Sive prodigium istud fuit, tam cūctanter recedentis vitæ; sive (quod propius verum est) mixtā formidine, nonnulla tactus delusio; sensi planè caloris tenuissimi, quasi favillam aliquam; sub emortua cute gliscentem ac palpitantem. *An potius, (quod sapius usu venire cernimus) digitorum tangentium nervi subsultarant? & , astuantibus ipsa trepidatione venis; motus proprii corporis, visus est motus esse cadaveris?*

Sed, quidquid illud fuit: id non multò post in teporem, mox etiam in frigus ac rigorem migravit; qualis funeratis genuinus & perpetuus esse solet. Itaque tunc primū bonā fide credere sum ausus; COMPANEROSAM planè vixisse. Quid facerem? non poteram è fati hominem, nec artibus ullis, neq; votis, revocare. Proximum erat igitur; ut perditum, ducerem perditum: & extinctū, inter depositos relinquerem. Ac sanè crescebat, ex ipsa mentis inductione, mens & audacia; tractan-

traſtandi jam, & ultrò citròque verſandi fun-
neris; tanquam per indemnem aſſuetudinē,
uſu collectam. Ergo mœſtitiam atque curas
in quietem; & fatiſcentes oculos ab excu-
biis in ſoporem, inſeſto. Sed capiti, multis
imaginibus laſſato, pulvinus in ſomnum de-
erat: nec præſtò tamen erat congruus lapis,
aut ceſpes; quem cervici ſubficerem. *Neceſſi-
tatis* igitur uſus *ingenio*, quæ *nec abſurda qui-
dem repudiat*; COMPANERUSAE jacens corpus
(memoratu quidem lugubre, ſed tamen ve-
rum!) tranſverſim, cervicalis more, diſpo-
no; diſpoſitòque, militariter, occipite tenuis,
ſuperincumbo.

XV. VERUM, talibus fuſtum pluvis to-
rum, non quies ullæ; non ipſa naturæ fatiga-
tio dignabatur. Nox quoque (quantula fuit
reliqua) tanquam *exſecrata ſub ſcapulis Chri-
ſtianiſ tam barbarici ritus ſtratam*; diurnitas in-
quietudines, & pervigiles ætus, ingerebat.
Erátque tanta curarum importunitas, ut pro
ſomno vigiliam, apertis ac pertinaciter didu-
ctis oculis, frequentarē; haud aliter, ac Theſ-
ſalicò quopiam veneficiò contactus. Duas
plus minùs horas ea tenuit inſomnia: cujus
 tandem indignatus pervicaciæ, locum illum
& arborem, quam occupâram, relinquo; tan-
quam magicis carminibus prædevotum. Ho-
ſpitiū autem novum indago: repertòque,
quod mihi commodiſſimum erat viſum, ad
repetendam quietem me compono. Verùm;
etiam illic inimica me ſors invénit, & invi-
dum ſomni ſolum. Ferreos, ac vigilare perti-
naces oculos, ad uſque principiū lucis, tene-
bam; contumaciſſimò rigore ſuſpenſos ſur-
rectos.

rectosque. Dictu mirum! ne *concludi* quidem dignabantur *quod tamen*, etiam *simulantibus* somnum, *facillimum* esse solet. Id quod tum (& antehac sæpius) venit in mentem, admirari; quibus de causis homini quies, etiam in summa dormiendi necessitudine, non succederet? An, quod per curas, & formidinum astus; humor, quem soporando cerebro physici necessarium perhibent, absumptus & exsuctus est? An potius legitima requietis tempus, natura suis horis ac terminis circumscribit? quod ipsa nec anticipari patitur, intempestivò, vel affectato, torpore: neque, si spontè venerit, superbo neglectu præteriri. quod tempus tunc, quoniam jam dudum avolârat; simul etiam cupidinem quiescendi, somnûmque totum, unâ secum avexit. Quidquid erat illud; ad pervigilium, tanquam devotionibus, damnatus eram. Accedebant autem ad hanc impotentiam (præteritò metu non minùs importuni) motus cogitationum; &, super extincto sodali, cum inquietudine recursantes affectus: qui mentem identidem vellicabant; mœror, miseratio, tenera desideria, suspiria gemitusque, de præcordiis intimis prorumpentes. his, spiritum COMPANEROSAE, qualiscunque tunc, & ubiubi regionum esset, inter cœlestes an subterraneos? cupiebam ad nos remeare. Simul, (quod stultissimum quidem erat: sed, imaginibus agitatz menti, penitus insculptum) tricabar adhuc, & cum credulitate mea priore litigabam; Verène jam, ac totus COMPANEROSA, de vivis abiisset? Cùm revera, de juvenis interitu, dudum omnis natura conclamâisset. Inter hæc itaque,

que, similiâque deliria, consultantî mecum;
 An surgerem, & experimenta funeris ceteriora caperem? an verò pertenderem, sopori sumendo? nox, horz, somnus, & cuncta quietis irritamenta, de manibus in solidum effluxêre. Sic desperantem; ipsum tandem diluculum, (quantum esse, continenter pluviente cœlo, potuit) excitavit ad labores, diurnâsque sollicitudines. Curarum prima potissimâq; fuit; extincto supremum officium, & funeris religionem, impêdere. Sed hoc equidem per compendium, ac pœne per Saturam (quod ajunt) præstare cogor; æquè manibus auxiliantium destitutus, & exsequiarum instrumentis. Extraho corpus arbutô; jam sanè plusquam exanimatum. & quoniam me ligo, ferculûmve, quæque cetera foffionis sunt adminicula, defecerant, ad gladium, quo latus accingere solebam, verto manum: sed malè memorem, & irritam. Nam ferrum, inter turbam & vestimenta, reliqueram; proximo cuiusvis commendatum. Tellurem igitur (quâ tractabiliorem illam deprehenderam, ac sequacior) digitis emolior: unguiûmque laboriosis conatibus, argillosam glebam in tumulum aperio; legitimûmque corpori conditorium. Hujc infero cadâver: illatûmque, repositis, quos effoderam, cespitibus, sollerter induco. *Deficientibus etiam undis lustricis, & aspergillo, funeribus solemnibus substituo calidum lachrymarum imbrem, ex oculis meis.* Sic universum socialis humanationis obsequium claudio: flexis, ad extremum, super monumentum poplitibus; unâ cum
 precæ

precatione. Talibus autem raptam animam
 votis & affabar & prosequabar: gemitu po-
 tius ac mente, quàm sonoris vocibus, prola-
 cutus: & *Proficiscere* (dicebam) *anima Chri-*
stiana, de mundo! De corpore digredienti, splendi-
dus Angelorum cœtus occurrat! Ignoras omne,
quod horret in tenebris; quod stridet in flammis;
quod cruciat in tormentu. In Paradisum te de-
ducant Angeli! suscipiant Martyres: & in ci-
uitatem sanctam Ierosolymorum te perducant!
 Hæc, è funeralibus Hispalensium libris, de-
 cantari sæpius audieram: ex opusculo quo-
 que precatorio, quod *Hortulum Animæ* vul-
 gò nuncupant, familiariter edidiceram. Quæ
 tunc commodum, & in tempore, *Commen-*
dando Sodalis quoque Spiritui, subierunt ani-
 mum; moestum licèt, ac tot unius noctis ca-
 lamitatibus multipliciter oppressum.

ARGONAUTICON

AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI

DE VICTORIA,

LIBER VII.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. *Victoria, regressus ad Socios, Companerosa*
narrat excessum. Aqua dulcis penuriam
insueto cibo suppleat, & consolantur. Comen-
tar, pag. 69.

J. J. Mos-

¶ 11. Montano descensu prolapsus Petrus, spinis Americani rubi pedem induit. Comment. pag. 69. fin. & pag. 70. princip.

¶ 111. Præter corporu reliqui lacerationem, tres paliuri aculeos in planta deprehendit: quorum duos, mox evellit; tertio non sequente. Petri multiplex atroxque doloru sensus; quo tamen sadien- te, interim ad Socios attingens regreditur. Comment. pag. 70.

¶ IV. Ioannes Pediosa, ad languentem Petrum adductus, alloquio humanissime desperabundum allevat. Spinam tertiam, superstitem, illius è planta evellit: cujus granditas, & doloru sensus, describuntur. Comment. pag. 71.

¶ V. Vulneris intolerabilem sensum, Victoria consultò, sed medicaminis spe, incendit; intincto marinis aquis sauciato pede: neque sine fructu. Mox, regressus contentione irritatam plagam, obligat: secundum littus corrui, & obdormit. Comment. pag. 71. fin. & 72.

¶ VI. Experrectus, Pediosam excitat: cum eo Socios ceteros antecedit; & crudis vescitur cancris. Flumen quoddam ingens introgressi, regrediuntur, amplitudine alvei periculoque deterriti, Subinde ceteri quoque superveniunt: numero tamen admodum imminuti. Quibus placet, ratem in amni trajetum concinnare. Comment, pag. 72. 73. & 74.

¶ VII. Cancris, temerè inuentis; neque multò post, fructibus peregrinis (ad fluvium, & in nemore, qua describuntur) Socii pascuntur: è quarum, per formicas exesis corticibus, etiam sitim restringunt. Ratem operose, tardèque admodum struunt. Petrus à ceteris, deliciarum causâ, in nemus socedit. Comment. pag. 75. & 76.

VIII. Ino

VIII. *Inter hac illi, rate expeditâ, flumen transmittunt: & in maris altum abreptantur. Victoria posthac, è nemore suo redux, suos nusquam inventos, frustra vocat & inclamat. jamque solus in ripa destitutus, calamitatem suam seris seriisque lamentis prosequitur. Comment. pag. 76. & 77.*

I X. *Victoria, ab Sociis tandem, eminus conspectu, tranare fluvium jubetur, adolescens nandi penitus insciens. Pediosa, & vexilliferi quondam sui, cohortationibus animatus; tandem preces ac vota Deipara Virgini nuncupat, felici trajectui impetrando. Comment. pag. 77. & 78.*

X. *Numinis clementia, Mariaq; patrocinio iunxit Petrus fluvium, discrimini aliqui plenum, omni sine periculo, atque etiam labore, superavit: sociisque gratulantibus restituitur. Comment. pag. 78. & 79.*

PERACTIS in hunc modum inferiis, monte degredior; & ad plana sociosq; me recipio. Quibus, posteaquam COMPANEROSAE supremum inopinumque morbum; mox etiam excessum & exsequias, ex ordine retulissem: affectio tenera plerisque lacrymas prolicuit. quibusdam etiam, similis fortunæ metus est subortus; *repentina fata paventibus, in tantâ rerum humanarum incertitudine.* Placuit nihilominus profectio-
nis instaurandæ labor: & (si fortè se fors nostra corrigeret) expectatio successuum meliorum. Sed nempe tædiorum laborisq; non minùs illo die, posteroque; quàm præteritis, exhaustendam veniebat. Per virgulta
primum

primum & fruticosa loca (plerumque multum intricata) penetrandum erat: cum interis, collapsas inedia vires, non panis, non ferina, non aliud mortalibus sicutum nutrimentum, erigeret. Necessitatis itaque subigente lege; tandem arborum plantarumque sylvestrium radices, cultris exsculptas, in cibum vertebamus; insuper habitam stomachi mausam; quæ tam insolens pabulum refugiebat. Cæterum his radicibus, quantumvis crudis & insipidis, tamen istud inerat commodi: quod, pluviarum per omnes illos dies noctesque defluxu continuo, germina fibræque subterraneæ cunctæ permaduerant: profundissime demissis in solum imbribus; & ad intimum perrigatam terram. Quod fiebat; ut, nimbris jam exactis, liquoris tamen & succi copia, nobis fontanæ penuriam efficeret tolerabiliorem: sitisque remedia suppeditaret.

II. VENTUM inter hæc est ad montis cuiusdam immane dorsum; præceps, abruptum, & arbuſtis atque fruticetis horridum; cuius extrema littore maritimo stringebantur. ad dextram enim, crepidinis ingenti tractu, Pontus procurrebat. Illis igitur jugis Alpeſtribus descendendum erat; disruptis ne plurimum præcisisque confragis: sæpe lubrico, sæpe lapsibus, ac pronam ruinam, subversis vestigiis: gressu prorsus ancipiti molestissimoque: neque simplici tantum incommodo. Namque, nec providere satis concessum erat, adversus casum; obstantibus in descensu virgultis: &, quoties corporum moles prægravarat labantes; irrevocabili, longoque ruinæ tractu, per præceps auferebamur.

mur. In fine, vel ad extantes arborum frondiumque stipites proturbati, vel non provis obviatorum veprium aculeis impacti, periclitabamur.

Me quidem, ad omnia mala fortis puncta natum, calamitas nec ad mare quidem & littus; nedum ad Cælum & Paradisum, ire sine SENIS, permisit. Ecce namque! novum supplicium tormentumque, pedibus inflictum! tanquam poenarum nihil in vulneratione proximâ, laceratō femore, contigisset. Dum enim (haud ita procul littore) reliquum declivis dorsi, properatione malè conitâ, decurrere, breviorēque conor: ipso festinationis studio, velut impetu propulsus, detrudor; ac præceps devolvor. Inter decursum porro, cujus cohibendi jam nullo modo potens eram: plantarum unam, excaecatam, ad paliuros obstantes peratrociter affligo. Genus est hoc Indicæ spinæ sylvestris; truncō pariter ramisque spissis: aculeis autem, non qualibus Europæ, brevibus, macris & semidigitalibus; sed in præcrassam longitudinem, & veruti figuram exeuntibus. Sentires; cum solo barbarico germinis etiam hujus mores & formam, concordare.

III. TAM favâ tunc igitur peste, vimolēque totâ devolutum pedem, indueram. Sed (quod in atrocibus plagis usus fert) ad primum recentis vulneris calorem, aut nihil, aut vix notabilibus punctiunculis, indolui: quippe stupente sensu, sanguinéque fluxum dissimulanter suspendente; propter ipsam penetrationis immanitatem, & altitu-

firutinem. At, simulac de lapsu gradum recolegi; plantis, &, ut opinabar, incessus officio pristino, restitutus: tamen enim verò, rum primùm diris intimisque cruciatibus mactari sum cœptus. Statim itaque, proximâ quâque captâ sessionis occasione; pedem saucium exporrectum, oculis atque tactu sollerter exploro. Tres reperio trunculentos è ligno mucrones, clavorum instar: qui oruore largo, non jam roebant, sed ad rivuli propè morem scaturiebant. Nam, ambulandi standique pertinaciâ, pressum initio sanguinem, protervè prolicneram. Eripio statim, reluctanti licet plantæ (spinam dicam, an planè radios duos?) & eos ipsos scilicet, qui manûs extrahentis imperium promptius secuturi videbantur: quique præcipui doloris incendium suscitârunt. Eos oruoris, non tam profluvium, quàm impetus quidam, velut è siphonibus propulsus, consequi cœpit.

Sed parva visa sanguinis jactura; dummodo plagæ se furor remitteret. Ea, tertîâ suâ parte, resederat adhuc intrâ nervos. Præter plurimam enim reliqui corporis lacerationem; unum insuper in calce telum fixiebat: quantò latentius profundiusque, tantò confidentius, & implacabiliore cruciatu. Nitebar equidem & tertiam istam spinam eruere: cæterùm, linquentibus animi membrorumque viribus, irritò successu. Quid; quod vepris præfracta radix, non permittebat se prehendi? manûmque correpturam, intrastabili latebrâ fugiens, eludebat? Quare desperatâ tandem evulsione, cesso; paliurumque

que retineo. deinde, quod unicum supererat, ad litus atque socios, claudicantem gradum adurgeo. Quò posteaquam testudineis passibus perveni: reperi comitum plerosque, sed alium alibi; super æquoris marginem sparsos, appulisse. Quærebant suam singuli quietem atque situm; suis quisque rationibus accommodum. ego verò, remedium, atque medicum. Nam tanta fuit infixi doloris rabies & crudelitas; ut nullo me loco conquiescere, nullo recreari solatio, pateretur. Vix spiritus, & vitalis aura mihi meare: linquimens atque præcordia: vultus crebris palloribus albari; fugere vigor & acies oculorum. Ad summam! semianimis, ac pro deposito, jacebam. Nec erat hæc muliebris & evirata quædam imbecillitas. Causæ, casusque sanè graves; non valetudinem tantum, sed & animam, obsidebant. Inprimis; reliquæ terrorum atque consternationis, ex recentis COMPANEROSÆ funere. dein, moles ac languor itinerum: tum, corpus universum, rhamnis & stipitibus concisum; ac (super hæc omnia) defossa, sub ima solea, nequam & barbari furoris spina: quæ fluentem ex aliis undique vulneribus cruorem, alio novo, dolosioréque tormento, cumulabat. Ad hæc; biduana jam inedia, sudor ex ambulatione peramarus, ac perpetuus tridui præcedentis nimbus. Hujus, tametsi denique finiti; tamen assiduus mador, nullis unquam solibus, nullius pyræ fomentis, ab amictu pelléque depulsus fuerat: cujus proinde gelido rigore, tametsi roboris aliquid habuissem, tamen amisissem; propter continuam
illu-

illuviem & squalorem. Ac neque tunc quidem horum, quæ dixi, malorum finis. Nox enim quarta jam adrepebat; non minùs atroci pluviam minax & inhospita, quàm antecedentes sese præbuerant.

I V. Tot igitur simul incommoda, meam adolescentiam, veluti conjuratione, prostraverant; nec, quid priùs posteriùsque facerem, succurrit: donec PEDIOSAE mei demum in mentem venit. Illum tunc, per devia per viamque littoris me quæritantem; immodica sollicitudo longiùs abstulerat: ac (*quod incura nimia plerumque fit,*) viarum error intricaverat. Et hoc ipsum ignorabam ego; sed (urror) inscitiam, non improspèram. quoniam alioquin & hoc PEDIOSAE malum, ad augmentum fuerat mei doloris valiturum. Sed ego, velut dictum est, errorum hominis ignarus; eum, tanquam unum de comitatu, turbæque mixtum, inclamo. Cùm non responderet: suspicatus idipsum, quod erat; è proximè stantibus unum quempiam precibus adgredior; qui mihi, pedibus capto, PEDIOSAM accersat. Et ille nec tardus, nec infelix indaginum; socium, paullo post repertum; adducit: multis quiritantem, lamentantemque, quòd neque casui meo (nam exposueram homini) neque levamini, præstò fuisset. Quin etiam, tanquam vagum (*inquit*) & circulatorem te quasi vi; cùm littus omne circum, ac promontorii prærupta, cursitarem. ac fortasse palaver adhuc, & VICTORIAM, VICTORIAM! inclamarem; nisi noster hic, injecta manu reprehensum, in viam reduxisset. Plura fuerat, in excusationem allaturus ab-

L

sentia

sentiz suz. Sed ego, colloquii protractio-
 ris hoc tempore fugitans, & morz cuiusvis
 impatiens; *Non hac hora, neque locus* (in-
 quam) *apologiarum, PEDIOSA*; sed ultima
 necessitatis est. *Vt totum simul scias*; Itineris
 contentione, pluviis, madore, fame, praterea
 mentis deliquio, cunctaq; calamitatu mole, pres-
 sus jaceo: tanquam aliquā de cælo strage, vel
 omnium in me fatorum ruinā, pessumdatus. Non
 balitus, non vires, ac ne sanguis quidem, super-
 est: quem ego, plurima corporis laceratione, co-
 piosum profudi. Siquid autem huiusmodi reli-
 quum est; illud, intrā planta vulnera concre-
 tum, deterrimo pure taboque me torquet. nam,
 me nescias; tribus pralongis, trucidibusque spinis,
 pedem hunc, ecce, per praeceps affixi! (simul,
 sicut principiò statim, ita nunc iterum ite-
 rumque, plagas ei commonstrabam.) Ha-
 rum alteram, ac rursus alteram; quia manife-
 stius prominuerant, evelli confestim ipse, meopte
 Marte. Tertia, qua pedi fixa restat; tuam, fra-
 ter, opem, tuas manus expectaret; si vel pre-
 hendi, caccè defossus aculeus, se permetteret; vel
 ego tantum roborem, ad pedem distendendum, re-
 tentarem. Horum neutrum cum fieri posse con-
 fidam; quod hi proximum est, *PEDIOSA*; Mo-
 riar, sicut & nudius tertius *COMPANEROSA*
 noster: & ad beata mortis leges, per animam su-
 prema, praparabor; quemadmodum praparatus
 & *COMPANEROSA* fuit. Tu proinde Sacer-
 dotem accerses; ego vitam meam anteaquam ex-
 piabo: qua planè jam vergit, & extrema spectat.
De corpore, post excessum; ut voles, statues. Fa-
 cilis erit in littoribus & arenis, sepulcri gratia:
 quam tu propinquo tuo (tamen si de te quandoque
 sequio-

sequiora merito) nullo paratu, nullu impendiis, exstrues. Explebunt omnia pietas, & manus tua: quam cadaueri meo non gravatè commodabis; veteris immemor offensa, tuumque secutus morem: quo semper in Bono Malum vincere consuevisti.

Talia prolocutus, effundo lacrymas; & ad parem fletum jam pridem etiam **PEDIOSAM** impello. Cæterum ille multis & rogabat, & contestabatur; *Non id videri sibi rerum momentum: nec eum esse Fatorum articulum, defungendum ut foret. Omitterem modò fractum & effoeminatū animum (nam reddidit ille mihi, quanquam mansuetissimè, vetera mea verba; quibus usus quondam in languorem ejus fueram) Potius, adversum tam desperata mentis decreta, novā firmitudine peritus erigerem. Tentanda prius omnia; quàm ad vitæ neglectum, & mortis obstinationem, devolaretur. Ac profectò nec paucos, nec incelebres; liquisse vitam, non ob aliud, quàm, quod prius animum destituisent: obitus nullā neque vi, neque causā; sed imaginationis solius vigore, rabieque.*

Cum in hæc ego negarem ac pernegarem; ulterius aut passum unum, aut adeo pedem me promoturum (nec enim posse) millièsque potius demoriturum, quàm unicam etiam decempedam progressurum: **Pediosa** primùm stupens corrigit. Mox, ubi se collegit; *Atqui, non id (inquit) disputatur, Ambules? an subsideas? sed id solum, Moriaris? an supervivas? Hoc ipsum enim vero volo, mi PETRE, manere te, loco, quo manes: & jacere situ, quo jaces, immotum & imperturbatum. At ego.*

chirurgi susceptis interea partibus; uepre, totius mali caput, è pede proliciam: & hoc ipsum, tra-
ctum quàm fieri poterit, indulgentissimò. Matris,
dices, non medici; multòque minùs, carnificis;
hanc fuisse manum.

In hæc verba, quanquam & antehac pro-
 nus ad id consilii; tanto promptiùs acquievi
 suadenti: quoniam in **PEDIOSA** cernebam,
non linguam magis, quàm affectum, loqui. tan-
 ta morum erat in eo iuvene sruvitas; tantus
 ad opitulandum sensus ac pietas. Ergò; *Fiat,*
inquam, fiat sanè; quod primum omnium opus
factu censes; etiam me subscribente. Cùmque
 dicto, *plantam homini plagamque præbeo:*
simulos & patientiam; ad quemcunque crucia-
tum, animosò silentiò, devorandum. In quo
 fortius profectò locutus sum, quàm prestare co-
 gitaram: eo metu, ne me rursus, ut fœmi-
 nam, sodalis argueret. At ille, tardè qui-
 dem, nec sine doloris acerrimo sensu; tamen
 soleam sauciatam aggreditur. Mihi, cùm eju-
 lare prorsus jam esset in mente; tamen vox
 & Animus, præter spem, constiterunt: illé-
 que serò, sed tandem tamen, ex intimo pun-
 cto sentem extraxit. Horridus is erat, me-
 diusfidius, ac prolixus: &, siqua fides est
 experto dimensioque; Calamis scriptoriis
 habitior spissiòrque.

V. **POSTEQUAM** autem, adgratulante pluri-
 mùm **PEDIOSA**, doloris sruvitiem concoxi;
colore magis, quàm animo, mutatus: primò
 cruorem, largè fluitantem, non sine sensùs
 stupore quodam excepi. Mox injeci manum
 ipse sedi vulneris: &, utràque palmâ com-
 pressis plantæ lateribus; sanguinem ex inti-
 mis,

mis, & quàm profundissimè, prorumpere coëgi. Sed sensim, subintrante diductam plagam nocturno frigore; pes ulceroso quopiam horrore cœpit obrigescere. simul cæterorum quoq; vulnera membrorum recruduere; non simplici, neque contemnendo, cruciatu. Sed me perinde nihil, ac languor & lassitudo, contuderant; planè viribus fractum ac defectum. Itaque, totus in quietem intentus; **PEDIOSAM** jubeo (quoniam jam nox ingruerat) in proximo somnum capere. nec enim, quod amico porro præstare posset, deberetve; reliquum videri. Cæterum ego, sicuti stratus eram, ità decumbo: *per solitudinis silentium indulturus dolorum secreto.* Simul, si quis fortè sopor plagarum sensum, inexpectato superventu, fallere dignaretur; in inertum intentus, jacebam. Sed me tunc quoque, vetus illa mearum noctium infestatrix, insomnia circumscédit: cujus contumaciâ factum, ut mihi nec à dolore mentem sevocare, nec adedò saltem oculos submittere liceret; quod minimi tamen, etiam quietem simulantibus, laboris est.

Subiit denique, sic pervigilem, nuperi castis utilis recordatio; quando, nocturno per scopulos delapsu, fœdè femur & corpus omne proscideram; & mox tamen compendiosam, ex subterlabente salo, medicinam excogitâram. Cùm igitur de pari successu nunc quidem diffiderem, in tantâ præsertim pelagi vicinitate; connisus utroque cubito, stratum allevare corpus adgredior: sensimque totâ mole membrorum in pedes erectâ, gradum suburgo; proximi littonis alluvio-

mem persecuturus. Sed neque pes imperio parebat, vulnere tardatus: nec, ad æquoris rutos accessus, ulla fax, aut Lunæ nitor, subsidio veniebant: per nubes interim & redi-vivas pluvias extincto cœlò. Ne grallis quidem fulcire gressum, datum erat; ob penuriam. Quod unicum ergò poteram; gladiò, proximè receptò, tanquam fulcrò, subnitor. *pro Lampade verò, viarum duce, Spem bonam, & Gentem tutelarem, assumo.* Comitibus hisce, prætentando manibus simul pedibusque salebras occurrentes; tandem ad rupem quandam pertingo, littoralem: & quantū ex alluentium sonitu fluctuum conjectabam, pelago superimpendentem & immerfam. Ad hujus extantem quempiam procursum, per tenebras, ac temerè delatus; scopulam, brachio toto fortiter circumplexum, astringo; semisessitantis situ, quoniam aliter non licebat. Afflictum autem pedem undis subterlabentibus intingo. Confestim, salis acrimoniâ plagas subeunte; concreta sanguinis liquefieri, solvi-que cœpta: simul, inflammatione nervorum, doloris vigor incendi, cruciatu grandi; cujusmodi, nescio, Spartanusque quisquam, aut Calanus Indus inter ignes, sine gemitu dissimulasset? Pervici tamen ego, (siquid solitario, restibusque destituto, creditur) nihil quiritans; ad horæ quartam, plus minùs, partem indimoto retento crure, perpetuos inter morsus saliti gurgitis: donec satisfactum patientiæ pariter curationisque visum. Tunc etenim, damnatam atroci lavacro; derepere scopulò, veterisque

risque requietis coloniam repetere, sum ex-
orsus. Neque nihilò remitti dolor; paulla-
tîmque, dilutâ sanie, venarum recolligi vi-
res, & robur nervorum pedestrium instau-
rari. Quod lenimentum (opinor) sibi con-
stitisset in longum; nisi mea temeritas ac fe-
stinatio, nullo remediis indulto spatiò, con-
tinuò profectionem resumpisset. Sic ambu-
lationis contentio, laceratâ planta, doloris
sensum, jam utcunque compositum sopi-
tûmque, refricuit & irritavit. Quare pro-
gressu, quem institueram, antiquatò; sta-
tim in proxima maris crepidine, secundum
rupem, subsidere compellor; temporisque
potius, quàm meis legibus, obsecundare.
Quid autem porrò, demitigando vulnere,
per opaca noctis aggrederer? Venit in men-
tem, intimam corporis tunicam, lino tex-
tam, concerpere. Quod equidem nulla morâ
(ne mox fortè pœniteret) facio; laciniâ-
que molliculam saucio pedi circumvolvo.
Sic sanguinem, modò largiùs stimulari cœ-
ptum, supprimo: statîmque doloris ali-
quod, nec mediocre, temperamentum suc-
cessit.

Cæterùm non eodem vel temporis vel re-
medii compendiò, corrigi valuit reliqui cor-
poris imbecillitas: utique, corde potissimùm,
post tantum undique dilapsam cruorem, ve-
hementer imminuto. Cujus proinde debili-
tatione; cùm, obligatâ plantâ, rursus in vi-
am me darem: pauculos post passus exactos,
relabor; exanimi similis. Ibi tum, quoniam
mari proximus, ità ferente casu, jacebam;
sicuti concideram, immoto situ noctem

eam, quàm longa fuit, universam perdure: ne quo corporis ulteriore promotu vel agitatione, subjectum in pelagus devolverer. Illic, non ut antehac, inclementi sum usus somni fortunâ. nam haud ita multum ante crepusculi principia, quasi per lulum consopitus; itertere præter morem, sum exorsus.

V I. P O S T temporis aliquantum; nondum etiam plenâ luce, suscitor ipse mecum, & consurgo. Mox P E D I O S A M, adhuc in propinquo pridiano quiescentem, expergefacio: vocibus amicissimis, sed cujusmodi vulgò tamen alacres convalescentésq; tollere clamorem solent, increpitum; *Quousque, frater? (inquirebam.) Quin petius effricamus tandem oculos? & grabatò tam molli proripimur? Agò verò! sodes: &, quia pes lassus cæterorum aquare cursum non valet; ambulemus, quoad vires permittunt, in antecessum. Ità, quamquam egressu multum priores; tamen nihilominus non sine mole, sub extremum comitibus subsequens, in contubernium conjungemur. Non repugnavit postulatis bonus P E D I O S A; sed (ut erat ad assensum facillimus) Crucis signâ frontem consignans, & strato corpus allevans, statim est iter ingressus. Cæterorum autem compellavimus neminem; ne fortè per turbam consurgentes illi, me debilem suo more præcederent, atque destituerent. Et jam ambulationis aliquam nactus eram assuetudinem; redditâque membris & poplitibus firmitate, paullatim solidiùs incedebam, Placita quoque, cum suo vulnere, satîs me clementer habebat: nec jam quidquâ omnium tam atrociter nos, quàm fames, infestabat.*

Cùm,

Cum, ecce! præter spem & solitum, singulari Numinis beneficiò, littoris quoddam in vadum incidimus; quod cancerorù copiâ, velut de composito, perque lufum, exundabat. In eos ego confestim, nullâ sauciati pedis habitâ ratione, per aquas falsuginosas, irruo. Punctò temporis, obsonium nactus idoneum atque copiosum; prædæ *partem unam in posteras necessitates, recondo.* partem autè alteram, nullâ coctionis curâ facultatève; sicut aquis extraxeram, sic crudam, in stomachum demitto. **P**EDIOSA verò meus, quanquam & ipse famelicus, nec oblatam sortem repudians; tamen non tam vescebatur, quàm epulantem me respectabat & ridebat; *utpote, non ità multò prius emori certum; & nunc tam strenuè comessantem.*

Porro tales inter lautitias, alacriùs aliquantulum promotò passu; sub ipsum ferè meridiem, ad fluvium appellimur, ignotæ (sicut in plerisque cæteris) appellationis. Is, Septentrionis è plagis ac montibus, longò devolutus tractu; posteaquam, in progressu, complurium rivorum fontiumque bibit accessiones: ad extremum, propter amplitudinem, æstuarii more diffunditur; vastus ac spatiosus alveò: Maréque, quod Zurium seu Pacificum nuncupant, quovis ostio sinúque validior, irrupit. Ponti vestibulum quoddam, atriúmve, nominares. Sed nobis quidem (quâ parte se passus amnis est adiri) spem fecerat, ex ipsa sonora latitudine: posse totus vadò superari. Nec enim, quæ spatiò valent ac strepitu, flumina: perhibentur vulgò cum insidiis profunda. Nos igitur, (*quod*

hanc felicitatem cederet /) amnis alveo nosmet
 committimus. & hoc quidem pedestres; quo-
 niam & navigiorum inopes, & uterque nan-
 di rudes, eramus. Facilis principio, pacatuf-
 que transitus, molestiâ cariturus erat; nisi,
 quam salsus torrens, ex æquoris propinqui-
 tate mordax, læso pedi creabat. Ac nec unda
 quidem immodica, lumbis aliis corpora
 tæxerat; etiam illic, ubi summa fuit: donec
 ad fluminis ferè medium ventum est. Nam
 tunc & altitudine crescente, non sine vorti-
 cibus; & aquarum impetu violenter obvia
 raptante: labor progrediendi deprehensus
 est, manifestè temerarius & irritus; præser-
 tim, omni transitus instrumentò subsidiò-
 que nudatis.

Celeriter igitur (dum adhuc res & pericu-
 lum sinerent) retrogredimur; in ripa citerio-
 re, quam reliqueramus, socios, & consilium,
 præstolaturi. Neutròq; frustrati sumus. Nam
 & comitum aliquot interim eodem jam ac-
 cesserant: ac ceteri, super alium alius, adven-
 tabant. Qui verò convenerant: compertâ,
 relatu nostrò, discriminis magnitudine, de-
 cernebant in medium; ratem in trajectum
 instruere. Nec defuerunt salutarì consulto
 multæ manus; quantumvis ad paucitatem
 redactò nostrorù comitatu. De numero quip-
 pe juvenum quinquagenario ferè, quos na-
 varchi mendax promissum navi quondâ ex-
 truserat; ad viginti quattuorq; capitum no-
 men, omnis turba reciderat. Ceteros omnes,
 ad hunc usque diem, alium itineris labor; a-
 lium fames, ac dulcium aquarum penuria;
 quosdam etiam fluctus & incerta gurgiturum,
 in flu-

in fluviis æstuariisque, deleverant: si *Novem solos* excipias, ex universo cœtu. Iuvenes hos, natandi peritiâ præfidentes; spes compendii, redimendisque circuitus desiderium, ab nostro corpore divulserat. Id adeò, diebus proximè lapsis, evenerat: oblatâ sinûs, nescio ejus, maritimi commoditate, tanquam viarum breviariò; cum tamen reverâ potiùs ambages essent. Nec id odiò fastidiòve nostri fecerant; sed intempestivâ sanè properatione, profectiois aliquando tandem (velut dixi) claudendæ. Quorum ego casus, & exitum, in tempore percensebo. Tantisper, suis erroribus eos & ærumnis relictos, stylo differam; & operis ferè decursui seponam.

N.º s interim (ut ad narrationis semitam revertar) in unum collectos cœtum; fabrica sollicitudòque ratis, distentos habebat. Curam injecerat assiduus amnis aspectus, & periculi provisio; ne fortè compages parùm firma solidavæ; néve futilibus vietisque vinculis, aut fragili sparto, composita: néve cæteris ad trajectum armamenti destituta, vectores mergeret citiùs, quàm transportaret. Cum primis ergò trabium circumspectus, & ramalium cum delectu congeries; diem illum residuum, ac posterum universum, insumpsit.

V I I. SED, priusquam materiem contraheamus; primùm omnium colligendæ pastus vires, & instaurandum robur erat; utpote, tri-duanâ jam inediâ plerisque nostrû fatiscentibus. Statim autem, ac citra negotiosam indaginem, succurrit famentibus, illa, toties jam antehac opportuna, cancerorû piscatio: quos

tunc, per ripam vagantibus, fors & fluvii vadum obtruserunt. Adeò verò redundabat, inter tot licèt captantium manus, edulium: plurimùm ut me poeniteret, quòd in alimenta postridiana die toto cancos circumtulissèm: jam pane situ putres, & insuper portatu graves: cum tamen eandem nunc pradam, nullà meà molestià, nactus essem & recentissimam, & perquam copiosam. Adeò nempe verum est, quod prudentes ac pii vulgò ferunt; *Qui nimis in posterum diem solliciti degerent: eos & presentem perdere.*

Post hæc, è chalybe raptam flammam, foliis arefactis excipimus: &, rostitis perfuntoriè, morèque nostrò, cancris vescimur; cum prius in orbem temerè consedissemus. Hæc nobis erat cœna: quanquam alioquin necdum planè vespera vèrgeret; & ad noctis viciniam multum horæ superesset. Sed placebat nempe, jentaculum, prandium, ac vespertinam mensam, conjunctis in unum ferculis, connectere; nec præstolari tempora convivandi, sed facere. nam horum utique *leges non curat Inedia.*

Patis saturisque, restabat; etiam sitim placare. cujus tamen importunitatem fluvius, qui sedare debuerat, incendisset. Nam à maris affinitate falsedinem etiam ipse, non disparem, imbiberat; acrem prorsus, & mortaliū potibus inhabilem.

Sed, mirò modò, casus, & enimverò Numen, etiam hujc malo remediū ostenderunt; cum per annis crepidinē, ratis causā, lignatū vagaremur. Id ejusmodi fuit. Paullo suprà locū, ad quem accesseramus; amœnissimo naturæ

turæ prodigio, Fluvius, quem dixi, tanquam arcu quodam ingenti sinuatur. Is, quotiescunque soles (ut tunc, nimbis desinentibus) inciderent; vivam exprimebat ac fluentem iridem: fulgurantibus ex ulteriore ripâ, quasi per picturam, aquis. At pars amnis citerior (& scilicet ea, quam tunc insitebamus, ripa) semicirculi figurâ, fluminis secuta flexum; sylvâ prætendebatur densâ viridantèque: cæterum incompertæ stirpis arborum. Earum foetus, Europæis minimè gnarus, clypeos imitatur; umbonis, ac reliquo formæ simularô: nisi, quod omnis longi procursûs expers, exactâ rotunditate, scutû aut parmâ antiqui moris effigiat. Cortex illius prætenuis gracillimûsque; tenaci nihilominus duritie malogranatum Indicum æmulatur. Grana ventre gerit nivei candoris: pulpam autem ambit, omnî saporis dulcedine comendandam. Hujus ut plenius experimentum sumeremus; ramos hinc indè, sanè prægravidos, quatinus, & excutimus. Ea cœnæ fluviatilis erant supplementa; rarâq; (ceu desertis in locis) mensæ secundæ bellaria nobis exhibebât. En autem! iterum nos, ac tantò molestius, sitis incessit; arefactis, ut reor, mellito gustu faucibus. Ergo fontanam ibamus, per nemus, indagatum.

Id dum facimus; dictu mirum! quodque prima vestigantium cupiditas non adverterat; universam illius sylvæ superficiem, ejusmodi, quæ descripsi, pomis constratam, deprehendimus. Ventî (ni fallor) & ætas, atque dierum antecedentium nimbi, dejecerant. Ea mox formicæ, velut non omnium temporum annonam, subodoratz nactæque; rostris ca-

tervatim invaserant. Erant enim hz bestio-
 lz, non Europzarum in morem, graciles, ac
 pusillz; sed vzgrandes, & obesz: praterquam,
 quod populoz quoque, non viritim aut sin-
 gillatim; sed per ordines & exercitus, ince-
 debant. Non erant autem contentz deliba-
 tionibus, fructuúmve semesorum demorfi-
 bus: verúm, ingluvie memorabili, depopula-
 bantur interiora quoque medullitus: fibrís
 etiam atque granís, ad nudum usque puta-
 men erosis. Supererant igitur volvz tantum-
 modo fructuum, atque cortices: quos ipsos
 tamen ambedere per esuriem, & quasi denti-
 culis quibusdam circumscribere, sunt ausz.
 Perterebrare verò, vel penitus absumere;
 propter tegumenti duritiem, non sustinue-
 runt. Quidquid igitur intestini spatii vacuüm
 in pomis his fuit; id, toto passim nemore
 sparsum stratúmque, continentes tot die-
 rum ac noctium imbres impleverant. Con-
 charum diceres testas, aut cucurbitulas, aquã
 refertas. eratque lympa (quod stuperes) tam
 lucida claráque; minimas ut in ea glarea-
 las, ac propemodum atomos & pulvisculos,
 numerares. Nobis (ut, quos eo maximè die
 pluviz defecerant) apta res visa. Palmis enim
 ac volis; interdum etiam pileis, excipere sue-
 ti pluviales undas, in hunc usque diem: tunc
 natives hos cratèras, atque phialas, veluti
 divino munere substituta pocula, sustolli-
 mus. Sublatis, sinè mora pariter omnes in-
 hiamus: & aquam verè dulcem, tanquam ne-
 ctar, certatim exsugim⁹ exhaustim⁹que; non
 absque formicarum przconiis: ut, quarum
 aviditas non modò suz fami, sed & siti no-
 strz,

stræ, prælaborasset. Paullo post, aliquantulum jam collectâ sylvâ, conquieturi digredimur: & in amnis viciniâ, sub arbutis, decumbimus.

Postero die, cum primo diluculo, manus & operam fabricæ ratis accingimus: partitissimæ, quæ quisque sustineret, operibus, ac distributâ materie; laborem cœptamus. Tardè procedebat opus, propter ipsam, in tam ingens periculum (ut sit) districtam curam: ne fortè fluminis amplitudini, vastitatique, structuræ parvitas parùm responderet. Simul etiâ defectus artis tardabat; quippe manibus, fabrilium insolentibus, & inexpertis. Namque, dum *alium alium*, rudem rudior, *docere connititur, quod nunquam ipse didicerat*; multitudine, malè coherente, dissonisque clamoribus, *proturbabantur*.

Inter talia, dies etiam alter sensim absumptus; nec tamen opus ad coronidem perductum: donec aurora denique tertia colluxit. Ea finem fabricæ, remosque rati, dedit. In eam, dum sarcinas socii comportant; ac stantes, quod fecerant, contuentur: diversis animi sensibus, alius alium insectando, commendandove, distrahebantur. Ego verò, quoad trajectionis legitimum signum ederetur, tantisper in sylvam proximam, corporis causâ, digredior. Mox autem peregrini nemoris miraculô, necnon ipsâ solitudinis amœnitate, longius longiusque protractus; ad saltus interiora, per otium, penetro. Quo loco me, non sociorum tantum, sed & *meimetipsius oblivio (speculantium vulgato vitiô)* circumvênit, & obruit.

VIII. AR.

VIII. At, posteaquam ad me, velut è somni profundo, reversus sum: celeriter reprehesso pede, stultitiam ipse meam ac stuporem incutere cœpi; quòd longius comitatu secessissem. Ergò, relictâ sylvâ, regrediebar. Iamque ripam & locum, in quo ratis & socii steterant, recuperâram. Et ripam quidem stationemque, quales reliqueram, tales adhuc invéni. Ratem autem sociosque meos (prò malum!) non invéni. nam abscesserant, & certè nusquam id locorum comparebant. Miser itaque pariter atque miserandus, non temperavi lacrymis; sed cum clamore, *Pediosam & Hispanos*, citabam. Nemine verò respondente; suspicari, quod res erat, cœpi; Quoniam, nullo prius monitò, digressus fuisset, & taciturno passu cunctos fefellissem: videlicet immemores oblitosque mei; quin etiam, nec advertentes quidem, transitum amnis indixisse. Mox, commoditate non ferente moram, abnavigasse. Cæterùm in eo fallebar; quòd, obliquo trajecisse flumine suspicatus, comites in ulteriore ripa requirebam; oculis, voce, manibus, ac pilei jactatione signis editis; cujusmodi solent relictî, vel remotius dissi. Tandem (quanquam omnino seriùs) ipsa mora, vagusque circumspectus, commonstravère ratem mihi, sociosque desertores; jam pridem in æquoris alto volitantes. Etenim (velut postea didici) transverso cursu sursùm principiò, sicut ars navigandi dictabat, ratem impulerant; magnâque manuum & remorum contentione, laborârant; ut ripam amnis, è regione positam, contingerent. Sed quamvis placidè primùm domitis aquis, ad

votum

votum conatus fluere: posteaquam tamen ad alvei medium perveniri cœptum est; rapidi fluminis ablatis violentiâ, nec propositum tenuere, neque ratem. Hæc enim, secundo delapsu, ripæ tractum omnem citatissimè prætervecta; mox & ostium amnis, eodem abrepta cursu, subiit & insedit: donec, contra destinatum, & clamorem vectorum, in alta pelagi raptaretur. Videbam id ego tandem; magnisq; vocibus eos revocabam. neque latebam clamans. Adverterant enim aures animosque plerique sociorum; & me destitutum miserabantur. Præ cæteris autem PEDIOSA, pro suo VICTORIA receptando, totus erat in obtestationibus & labore. SED, *qui adversus torrentem conatus valeret? aut, quam tam fleu-
anima facundia maris impetum reflecteret?*

Dum ergo condolent illi; dum per confusum responsant, & obtusis vocibus advocant; dum in regressum palmulas & remos fleant: momentò citius in Oceano ratis constitit. Vidique, mortalium desertissimus (nulla sanè sodalium, sed meâmet culpâ neglectuque) calvam factam omnem opis occasionem. In lacrymas ergo, quod unicum tunc relictum erat, plenâ jam flendi libertate (quia nemo videbat) resolutus; *Et quid igitur? exclamo. Tot Ponti casibus superior, tot morbus, navali conflictui, Philippinarum erroribus, scopulorum & spinarum salebris, viarum vulnerumque languoribus, & ipsi morti, superbes; in hoc tandem, iracundis mihi fideribus sumo reservatus; ut in savisimi fluminis inhospitâ ripâ, destituerer? ut me nemoris unius blanditiæ circumscriberent, & post oblectamentum brevissimum*

finem, Americâ simul, atque comitatu; quin & salute vitâque, deicerent. Hanc mihi vitam certò certius, vel avida nutrimentorum fera, montibus decursura; vel, inter horrida vallium solitudinûque, mœror elidet, ac tristitia tabes: aut ipsa denique dies, verum omnium inopiâ confluantem, finiet; si modò locò tam barbarò persistendum sit. Est autem omnino persistendum, miserrime VICTORIA! Nam regredienti, quanam, obsecro, spes? quæve subsidia? Progredienti contrà, superandus immanissimus fluvius; vincendû gurgites, primò statim vertice, natationis inscium, in præceps contorturi: post hac autem, in exitium manifestissimum raptaturi. Nempe; Tantum malorum creat, desertâ communitate, privatum genium sectari! Cujus herculè secessionis nunc penas, nec immeritas, dependo.

I X. FLEBAM equidem his, & horum similibus, questibus; moriendi non dubius: cùm socii tantisper, extra fluminis ostiisque rapacitatem jam constituti, retrorsum vertere ratem coeperunt; quippe, segnioribus paulatim aquis, quâ pacatior maritimus fluxus incedebat. Sensim ultimæ fluminis oræ, quantis fas erat, conatibus adnavigabant. Iamque tantâ propinquitato, cis, & ultrà, confiscebamus; ut alternas hinc & illinc voces mittere liceret, ac remittere: nisi, quòd adhuc sermonibus, insania gurgitum, & larè tumultuantis amnis sonitus, obstreperet. Clamabat ergò PEDIOSA meus, non securitate suâ lætior, quàm discrimine meo conturbatior; *Sequerer, sequeretur! &, quoniam unica patéret per alveum & undæ via; per alveum & undas*

audas audacter penetrarem quò locò mansuetior adhuc fluvius incederet, ei me committerem; priusquam ille marii confinio misceretur. Temeritatis quidem esse genus; cum vestrâ posu, corpore salitatio gurgites & Euripos invadere. Sed, adminiculis necessariis substractis; id profectò proximum esse, Necessitatis stare legibus; suâque consilium ad illius ingenium componere. Si non possem, quod vellem; at vellem, quod solum nunc possem: ac me scilicet profluentem crederem, natationis audaciâ conceptâ. Successum hand dubiè; dum modò conarer. At si timere, cunctarique, perseverarem; defluxurum interim (una cum amne) tempus, occasionem, ratemque suam. Si confestim hoc, & in calore decreti, tentarem: utcunque conatus succederet, me tamen hunc, ratione dictante, prudentemque, suscepturum. Certèque, periclitari cum ambiguo, satius esse, quàm, cum ignavia manifestâ, perire.

Dicebat hæc, & acclamabat, PEDIOSA. Pediosam verò cuncti, qui tunc ratem insederant, secuti; me consensu summò, magnisque vocibus, ad nandi confidentiam incitabant. In his primas facile tenebat Hispanus quidam, excelsi vir animi; cuiusque sub vexillo, certamine navali quondam, quod gestum ad Margaritam insulam memoravi, steteram. Is me, tanquam olim in ferrum, & piratas Scoticos, ita nunc in audaciam & aquas, stimulare; brachia iactandi modum, & artem, eminus commonstrare; fluminis opportuna, quâ parte, mansuetius vadosiûsq; decurreret, digitis & baculo designare; trepidû adhuc & diffidentem, tanquam suæ militiæ degenerè, increpare; prorsus denique, verbis & argumētis omnium

omnium locorum, animum hæsitantem versare. Docere præterea (*persuasibilius, quàm veracius*) fluvium spatîo profundoque sui, longè, quàm apparet, minorem ferri. Nec timendum esse quidquam: præter ipsum Timorem. Eo, simul ac semel, per animi magnitudinem, dispulsio; rem omnem in expedito futuram. Tunc levius plumaque nataturum; si generosè semel mandî dissidentiam abjecissem. Illâ solâ, nec aliâ facile sarcinâ, corpora degravari: quâ demptâ, fluminum & sinuum victorias, jam vix artem ferre; sed promptitudinem magnitudinè que mentium: paulatim autem, & ad extremum, perductu in consuetudinem brachii, merissimum ac purum putu lussu. Quod si verba sua probari vellem: enimverò se testem, se vivum ac certum exemplar, inspicerem. Bati quondam (aut, nescio quo præterea violento flumine) subversum sibi, cum de cæteris subsidii omnibus desperasset, salutem tandem ab istis (quæ monstrabat) brachiis & ab animi robore, sumpsisset. Sibi tunc nec opitulatum quenquam, nec instructum, ac nec ad solatium quidem adstitisse cum extremè tamen periclitaretur. At mihi sociorum hortatus in ripâ; mihi dictamina, totque manus, præsto stare. Se ipsum insuper (ne dubitarem) siquid adversi contingeret, adfuturum in loco temporè que. Se, corpore fluctibus immisso, contraventurum periculis meo; etiam cum sui capiti discrimine.

Quod Vexilliter meus; id ipsum & omnes affirmabant: ut adeò jam pudor esset, & irreverentia cujusdam incivili specimen; Adversum tot amicissimè monentes, gerere clausus anres. Non me tamen interim fallebat; ab illis nonnulla magis ad plausum, ac persuasione;

nem; quàm ad sensum animi, verùmque, jactari. Memineram etiam; non paucos, & ex hoc ipso quidem sodalitio, nuper ad plures abiisse: vorticibus & alveis hauktos. Illis, in simillimo casu (quod in infelici BALBOA videramus) principio jocum & lusum fuisse, tentamen fluviorum: post autem in periculum interitumque vertisse: *cum in oculis meis, mergerentur, ut Icari; qui se prius auribus nostris, ceu Dadalos, venditarent* Hæc ego, quamquam probè callerem, sic se, nec aliter habere; nihilominus erabescebam, tot fortibus viris ostendere toties pallorem meum. Cùmque reputarem ipse mecum; *inter multos Naufragos, non deesse, qui vel sine tabula enatarent, ad suopte (quod ajunt) Neptuno: constitui denique, cum animo meo;* Non tam illorum adhortationibus, quàm DEO T. O. M. me credere: *quippe, cujus in manu sita, cujus è digitu pendula, ferretur omni mortalium incolumitas.* Quod si tamen mea salus huic ipsi Numini cordi non esset: si fortè decrevissent æternæ leges; PETRUM VICTORIAM ab innominati fluminis aquis præfocari sepeliri; *Præstare profecto; perire SEMEL, quàm periclitari SEMPER.* Quæ cùm mecum per silentium, atque breviter, expendissem: Sociis (tanquam Senatusconsulto clauso) respondeo; *Futurum me libenter, eorum in arbitrio: confestimque, quæ juberent, secuturum.* In hæc mea verba, cùm plausum omnes manu, voce, remisque tollerent; nequid ego tamen, impropitiatis cœlitibus adorirer; positis in ripâ genibus, ad augustissimam DEI Genitricem, hunc in modum, vota nuncupo; taciteque lacrymis infusus;

fusus; O, Mater, inquam, ô Virgo: rerum omnium (ex Filio tuo) potens, & universitatis hujus Imperatrix! Tuum, ab incunabulis meis, magnum semper apud me nomen, ingenii auctoritas, & plena venerationis majestas, fuit, effequo debuit. Hujus affectus pia fiducia; quod à Filio tuo Divino, meis absterrentibus delictis, non ausim: Abs Te supplex contendo nunc, & efflictim exposco. Succurre misero; ser opem destituto; fove firmâque debilem. Sentiat presentissimam tuam, in aquis, dexteram hic PETRUS: sentiat opitulatricem Reginam illam; cujus Nati manum, in stagno Galilaeo, quondam est expertus Apostolus, mei nominis, & sui collegis, princeps. Ecce, profundum fluminis alveum! ecce, vita mea certam voraginem! Sed te, MARIA, Te presente, te suppetias portaturâ; nihil eorum expavesco. PROFUNDIOR omni gurgite, tux Misericordiz sinus est: potentius omni naufragiô tuum Sidus, ô STELLA MARIS! Af-fulge mihi, clementissimô tui favoris jubare. Tuos, illos tuos, gratiis exundantes OCULOS, ad pericula mea desleste. Nec immemor, Domina, nec ingrato, beneficium impenderis. Nam, me curante, meis asibus; ut primum in Templo Christiani ritus figere pedem licueris; sacrificiis illic aliquammultis, Filius tuus incruenta PATRI suo victima litaménque fiet. Hoc votum esto! Sic tu, gloriosa Regina, periclitandem adjutes; sicut ego tibi, servatâ salute, promissam hostiam exsolvam: Tuoque nemini gratus semper & addictus persistam. Quod si verâ de mea salute secius cæleste decretum statuerit; & VICTORIAM, placuerit, undu succumbere: Tu tamen hanc, Patrona Mater, animam con-tamina-

*paminatam, tuis satage precibus emaculare. Defende favoribus, ac facundia; demumque, fluctibus hu elutam, in divina clementia portum transporta; perpetua REQVIE LUCEQUE frui-
tam. Satis incolumis enatare; si spiritum meum extremum, ad aterna severitatis, ac Iudicii, scopulum non afflixero.*

X. Sic precarus ego; jamque pridem alium versus in hominem, vix ut eundem agnosceres: toto corde corporeque robur indueram. Dicam iterum, dictu licet mirum & insuetum! Novos spiritus, nervos alios, & inusitatum pectoris vigorem, assumpseram. Iamque, *Numinis ac Mariae beneficiis*, tantum animorum erat collectum; ut, si vel nemo stimularet, ultro periculum auderem. & flumen illud (quanquam latissimum) non ultra, quam rivum, ducerem; unico saltu superabilem. Haud ergo longius cunctandum ratus; ne fortè (more suo) repesceret recens impetus: DEO *Ter Maximo* me committo; quem profectò, sentiebam, in me spirantem, & animos suggerentem. Post hunc, Magnæ Matri, cujus ductricem agnoscebam manum; & ad extremum amai, me credo. Sic periculosi moliminis opus, Quod bene fortunatèque verteret! aggredior: signo tamen salutiferæ CRUCIS, ex *veterrima Christianorum caeremonia*, præmunitus. Rideant licèt, & explodant, orthodoxæ pietatis pariter & Hispani nominis osiores; quibus omnis de MARIA, deque *Divorum interpellationibus & auxiliis* sermo, nugæ sunt, & Phrygiæ fabulæ. *Majoris equidem, historia veritatem nudam;*

nudam; quàm illos omnes, suis cum libris, facio. Stylus hic, tam mei juris est; quàm illorum arbitrii, nasus eorum atque fanna. Siqua fides igitur, cœlum atque Deum testanti *si qua calami vel sermonis auctoritas, homini, nullum habituro mendacii pretium, nisi supplicium sempiternum;* non tranavi (lector) transiive flumen; sed placidissimè fluxi. Quod verum esse; tot spectantium in ulteriore ripa, tor obstupescantium, religiosum testimonium firmare potest. Quid igitur erat? aut in quo facilitatis hujus compendium vertebatur? Etiam hoc non dissimulabo; nequâ parte beneficio cœlesti minùs gratus reperiar. Ecce namque! Tanietsi (contrà, quàm *PEDIOSA;* contrà, quàm Signifer meus ceterisque, promiserant) nec anni sua profunditas, nec profunditati sua pericula manifestissima deessent: mihi tamen tunc, ad hæc omnia despectanda, tantopere mens divinitùs obfirmabatur: ut vortices etiam, & latentibus petris illisos fluctus, nec pili facerem. Quin & à sociis animorum accessio non mediocris, felicitatem transfluxûs adjuvabat. Succlamare namque cuncti; velutque nautico quodam classico proritare, manibus, ore, complosionibus. Præter hæc, laudibus, & omni blandimentorum arte, tanquam adhuc trepidantem, incitare. Denique prorsus omnia facere, quò discriminis sensum & contemplationem obruerent; & si fieri posset, ex omni cogitatione mentis evellerent. Caterùm, revera nihil opus his omnibus fuit, apud animum meum: quippe pavore, per ingens pectus; & natationis inscitiâ, per cœlestem alacritatem,

sem, correctis, & suppletis. Ad summam
 Sensu mentis in DEUM evibratō; ceteram co-
 gitationum ac timorum turbam, in citima
 ripā reliqueram. Simul oculis inconnivis,
 in aspectu Sodalium defixis; **COR** meum
 (quod solum & unice prius palpitaverat) in
 Divinæ VIRGINIS manus deposueram: utri-
 que sorti paratissimus. Et depositum illa,
 cum fide, fovit: fluentēque me, subjectis
 quasi palmis suis (itā prorsus sensi) molli-
 sime sustentavit. Sic in fluminis ripam alte-
 ram sum transpositus: transitu non modò se-
 curō salvōque; sed per omnia facillimō, vo-
 luptatisque pleno. Quæ dum fiunt, etiam id
 magnopere demitabar; quod, pede tam atro-
 citer sauciō, non tamen *ullā nervorum convul-*
sione contractūve (*natantium vulgari malō*)
 neque vulneris sensu, tentarer. Mirati sunt
 & socii: quorum etiam rudissimus quisque,
 quanquam ceteroqui divinorum incurius;
 tamen divinam in hoc negotio manum, &
MARIAM Thaumaturgam, eminus cominū-
 que clamabat. Posteaquam autem & in ri-
 pam, præsentiamque comitum, evasi; certa-
 rim omnes in gratulationem & gaudium
 erumpere: me, pro se quisque (sed præcipue
PEDIOSA, Vexilliferque) dexteris atque com-
 plexibus, infringere: meum factum laudi-
 bus in cælum ferre; non tam, quod sibi suis-
 que monitis, quàm, quod Deo Deiparæque
 per votum (quod eis strictim retuleram) con-
 stanter inhaessem. Positis & ego confestim
 in ripa genibus; Numinis opem, in Auxi-
 LIATRICE manu Matris ejus, adoravi: nota-
 turus, si licuisset, annum tam prodigiosè

M

trans-

transmissum, æternæ memoriæ columnâ; vel
 Arx monumentô. Sit saltem ille mihi (qui
 nomine caruit ab omni retrorsum ævo) deinceps
 annis nominatissimus; dicaturque posteris,
 DIVÆ MARIAE *Fluvius*. Qui, dum
 fluat; dum prono cursu pelagus intrabit; sit
 cultûs mei, sit religionis erga Cœli Regi-
 nam, perenne signum & ostentum. Attigis-
 sent utinâm hujus obsequii venerationisque
 punctum, etiam veteres illi, Iasonis comites,
 ARGONAUTÆ! qui (si Cedreno fides est, &
 idoneis auctoribus aliis) Æde magnificentis-
 simâ suis manibus & impendiis, ad culmen
 perductâ; suo more, nescio quod, Oraculum
 interrogârunt; *Eccuj Tutela nominique suum
 opus consecrarent?* His (Deo, velut Sibyllas, si
 & illius oraculi Sacerdotem implente) re-
 sponsum; DEIPARÆ *dedicarent*; quod Græci
 per vocem THEOTÓKON exprimunt. At
 Iason, ac Socii; *fabularum* (ut idololatraz)
quàm veritatis & futurorum, intelligentiores:
 Templum illud Cybeli, turrigeræ Deorum
 Matri, jussere sacrum. Sed emendavit erro-
 rem, multis post sæculis, Christiana posteri-
 tas: veramque THEOTÓKON fabulosæ Deæ
 genitrici substituens; delubrum illud, Zeno-
 ne rerum potiente, vertit in splendidam
 famosamque DIVÆ MARIAE,
 Christi Matris, Basi-
 licam.

AR-

ARGONAUTICON AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI DE VICTORIA

LIBER VIII.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. R Ecepto Victoriâ, religatâque rate; prograssi
Hispani, alium in amnem incidunt rapi-
dissimum, longéque superioribus formidabilio-
rem; & procûl renidentibus glebis ad Insularum
morem, sparsum. Comment. pag. 79. & 80.

II. Ex virgultis viminibûsque, qua de scopu-
li flumini pratentis dependebant, oblata amnis
transcendi ratio; à Pediosa impugnatur, à cæteris
approbatur, & recipitur. Comment. pag. 80.

III. De virgultis ac fruticibus penduli, pond-
rupem, sursum versus, ingenti spatio, & incredi-
bili audaciâ laboréque, per fluvium enituntur.
Submersis duobus; in diversas denique insulas di-
versi, post improbos conatus, & intolerabili sub-
gelu, evadunt. Comment. pag. 80. & 81.

IV. Qui primam in Insulam exscenderant;
Sacerdotis facetissimi optimique suâsu, vestes, flu-
mine corruptas, ad nocturnos ventos ex arbus-
tu suspendunt; & cursu, membrorumque agitatione
multâ, calorem corporibus querunt. Comment.
pag. 81. fin. & pag. 82.

V. In Sylvulam insula refugientes Hispanos,
pulicem enormis magnitudinis azmen adgredi-

M 2

tur.

aur. hi morsuum importunitate, nemore Socijs, quanquam contrà-bellantes, exturbant, ac mutare denique locum compellunt frigore propemodum enectos, ob nuditatem. Comment. pag. 82.

VI. Frigoris acrimoniam Sacerdos temperat, partim festivi joci; partim, receptâ sub pallium suum expansum parte Sociorum. Verùm, quietis consilium interrumpit formicarum rabies, exotica granditatis. De Pediculis Pharaonicis. Comment. pag. 83.

VII. Prioribus evitatis, calamitas tertia gravior, miseros involvit; maris exastuantu eluvio. Desperantes de salute Socios, Sacerdos adducit, ad vestimenta repetenda: qua illi, Bacchanalitico ritu, sibi circumponunt, necessitate adacti. Mortem opperientes, eventus rerum melior consolatur; ast pelagi sensim in littus retrofluente. Comment. pag. 83. fin. & pag. 84. ac 85.

VIII. Orto die, vulnera inflicta recognoscunt; mox, universo superato flumine, Socijs etiam ceteris aggregantur. Sed dum, continenti totâ stagnante, procedere porro nullâ ope possunt; retrogredi, veterem ad locum, constituunt: Pediosa maximè consilio, & nonnullorum pollicitationibus induciti; qui humana in vicinis subsidia spondebant. Regressi, magnâ cum difficultate, locum nemusque pristinum, sed non & ratem suam, reperiunt. Comment. pag. 85. & 86.

IX. In nemore illo, quattuor Americanos, quosque Christicolos, deprehendunt; quos, post eorum nonnullam trepidationem, Hispani mutuâ salutatione complectuntur, deque vita conditione interrogant. Comment. pag. 86.

PLACUIT

PLACUIT sub hæc; ratem, quæ socios transposuerat, non dissolvi (quippe nullâ tunc ignium necessitate) sed potius, deligatam ad palum littoralem, in usus casûque secuturos relinqui. *Quid enim? siquis* *fortè rerum deterior eventus, ut esse multi possent,* *ad eadem loca nos redigeret? In quonam tunc subsidium, nisi rate veteri, futurum?* Fuerâtque futurum consilium hoc non penitus imprudens; velut in loco memorabitur.

Sed interim nos iter, triduò propemodum interruptum, resumimus; more suo sanè miserum, invium, & multorum occursum palustrium locorum, quin & rivis, intercisum. Ergo progressu tardissimo, spatium viz perexiguum emensi; sub tertiam denique pomeridianam, ad novas appellimur difficultates, præcedentibus omnibus intricatiores. Amnis hic erat; amni superiore nec angustior, nec impetu vorticibusque mansuetior. Descendebat autem mediò, Septentriones inter & Occidentem Solem, limite, locorum tali positu, qualem nunc exsequar. Dextrâ, littus erat Zuriî maris, arduum, præceps, inaccessum omnibus (credo) scullis. Ad levam; ipse, quem dixi, fluvius, rupe perpetuâ, plurimum editâ; quòdque caput incommodorum; utrimque deruptâ, nec ullis ascensibus descensibusque superabili, præensus. Et ibat in immensum, scopulorum longitudo; nec erat, eorum finem & exitum oculis assequi: quanquam in amplissimum spatium conspicuò delabentis amnis tractu. Tantò porro furore cursûs, & aquarum impetu, fluvius ad cautes frangeba-

tur : ut non modò prætermeantis fremitus
 feret auribus horrore ; sed etiam incurrentis
 resultus esset oculis miraculo. Nam relide-
 bantur , & in passuum facile vicenorum alti-
 tudinem emicabant undæ ; quotiescunque
 petra paulò vastior & asperior prominere-
 tur. Tunc enim spumabant, personabantque late
 crepidines : ac vel aspectu tantùm, tumultu-
 que, locorum ignaros consternabant. Et ta-
 men, inter hæc tam plena formidinum, trans-
 eundus amnis erat ; nisi regressum mallets ;
 quem tunc utique detestabamur. Hærebant
 itaque cunctis, ad undas has, aqua : cùm hinc
 quidem impervium Oceani littus, illinc au-
 tem horridæ truculentæque rupes obstarent,
 vix damis ibicibusque perreptandæ. Quod
 etsi cuiquam tanta fuisset ad natandum fidu-
 cia ; quam nos, præconsumptis jam viribus,
 utique perdideramus : nulli tamen lacerti,
 nulla robora, tam vastum aquarum interval-
 lum evicissent ; tantâ præsertim gurgitum
 profunditate, quantam omnes cernebamur ;
 totque gyris, & turbinibus cæcarum voragi-
 num, per amnem sparsis.

Inter tot arcta deprehensis ; unicum occur-
 rebat , & id quidem ipsum præquam anceps ;
 sed , ut in tali rerum articulo , planè necessa-
 rium. Id eiusmodi fuit. Apparebant eminus,
 in amnis superiore parte (quæ Boream specta-
 bat) complures per omnem alveum insulæ
 dispersæ ; vagæ, nullo sitûs ordine, legæ ; tan-
 quam minores quædam, in Ægæo novo, Cy-
 clades. Hæ, procùl æstimantibus, videbantur
 nec loci spatiò contemnendæ ; nec adeò sitûs
 intervallis inter sese disjectæ ; quò minùs in-
 ahiam

aliam ab alia promptus transgressus aperiretur. Ità, spes erat; posse, de citeriore quaque, non difficulter in remotiorem persultari, sine luculento discrimine: dummodò primam ex his insulam assequeremur. Verùm hæc sanè quàm procùl, & Hispanam ut minimùm leu-
cam, aberat; natatu laboriosissimo superan-
dam. Præter hæc autem, tametsi reliqua cun-
cta prona forent, & in expedito; conflictan-
dum erat adversò cum flumine: quod, etiam
demptâ celeritate, tamen solo secundo de-
fluxu suo, contra se natantes tendentésve,
lassaret ac frangeret.

11. HÆC, quanquam in hunc, quem retu-
li, modum, essent constituta; tamen ipsa na-
tura, clemens quoddam, adversùm tot aspe-
ra, temperamentum obtulisse videbatur. Dum
enim anxii stamus, & in consilia varia men-
tem dividimus: quod prima trepidatio, mo-
re vitioque suò, excutientibus absconderat;
diligentior subinde contemplatio monstra-
vit auxilium. Vidimus enim tandem; rupem
illam, flumini prætensam, quàm longè flucti-
bus allueretur, virgultis ac fruticibus præve-
stitam. Et virgarum quidem viminumque
nonnulla, jam ævo squalida, vitalisque succo
destituta: cætera verò viridantia pleraque,
vegetis etiamnum medullis. Ea, promiscuis
inter sese flexibus implicita, confertaque;
perpetuâ quasi sepe sic colligabantur: ut unū
prorsus, & unius stirpis radicisque germen,
apparerent. Dependebant porrò, magnam sui
partem, isthæc fruteta, fastigiis in flumen
pronis: sic, ut vitilia profluentem (ut sic di-
cam) aut biberent, aut certè delibarent.

M 4

Ex-

Exclamat, his conspectis, unus aliquis de coetu nostro, gratulabundus, & Bonam, inquit fortunam! Quin, amissâ deliberatione, moram omnem abruptimus? & immittere torrenti corpora gestimus? Ecce, natura matris ingenio, funes! ecce natatûs retinacula, remulcôsque: quibus, tanquam in helciariâ navi, contra torrentis imperium enitamur in tutum. Corripiamus, socii, corripiamus utraq; manu virgas: deinde, pedum motu, subremigemus. Primus ego viam vobis, & modum, aperiam: vos autem, suâ quisque serie subsequimini. Non absurdum (inquit PEDIOSA) consilium: nisi, sicut ipsi cernitis, nihil his virgultu fragilius; nihil viminum istiusmodi fide, fluxius existeret; siquis præsertim in frondes inciderit, jam aridas aut marcentes. Adhuc, corpora nostra, tot incommodis exhausta, tot itineribus, & innumerâ lassitudine prostrata; quomodo durabunt ad tanti spatii continuos ac pendentes conatus? quo robore sustinebunt inusitatum, inhumanum, & plenissimum exitii suspendium? hasuris è furculo tenuissimo molibus corporum, ad longa longitudinem; qua tamen præ gravitate vix jam ad via terrestri unicum stadiolum sufficiunt? Præter hac, illud miror, non tibi, non cateris, in mentem venire; quod tamen propalâm in oculis est: Amnem hunc, immensa, nullique (saltem nostram) comperta profunditatis; ad rupi præcipue radicem omni fundo destitui. Simul igitur illapsus sis (illaberis autem, in tanta virgultorum inconstantia, facillime) nulla mora, nullaque tergiversatione, rapieris in alveum: descendes ut lapis, & interibus ut naufragus. Quin itaque potius, quantum ad huc diu reliquum est, illud hic sescitando conterimus?

vimus? & in crastini lucem aliquid melius expectamus?

NEGARUNT omnes; in PEDIOSAE tam desperatam sententiam, se concessuros. Immo; quare non potius (succlamat alius, ac, ni fallor, ego) statim nunc, & ab hoc puncto, difficultatem omnem vel perrumpimus, vel finimus? Qui nihil sperat, nihil & desperet. Quod si verò moriendum est: in aqua profectò praestabilius est, luctando cum fluctibus, ac fatis celeri, desungi; quam in continenti littorè, siccos, famelicos, omnium egentes, cum lentopendentèque cruciatu, contabescere. Valeat vita, longumque valeat; si, tot inter mortes prolatanda, daret. Sin autem querenda salus est; per saxa, per undas quaratur: ut res magna magnò nobis constet.

III. IN hanc posteriorem sententiam cū essent omnes; ne PEDIOSA quidem ad extremum secus auso: tanquam in arena captò consilio, de ripa desilimus in fluvium. & primus in periculo, qui primus, in periculi suadela fuerat; undis, lumborum tenuis, immersus, ambabus manibus frutices comprehendit. Atque nunc quidem altior, nunc depressior; modò corporis dimidiò superior, interdum supra scapulas, & ad colli confinia, demersus; utroque pede, strenuè natatum adjuvante, tam præceps promovebat negotium. Tum relictis, quæ primò prehenderat, viminibus, ex aliis ad alia sursum versum se transjiciebat, irrequieto corporis subsultu. Quod autem auctor operis & consilii, sub omnium oculis, idem omnes, ad illius exemplum compositi; naviter agebamus: urinatoriâ prætemeritate viam, cæcos inter fluctus, nobis

M 5

apex-

aperturi. Par omnium labor, par clamor & alacritas, invicem hortantium increpantiumque; nunc voce, nunc screatu, subinde plausibus atque sibilis: &, si quibus aliis signorum stimulis ardor incitaretur. Omnes in idem intenti negotium; sed non iisdem, sicut ego reor, affectibus: cum alii quidem verò magnanimitatis sensu gestirent; complures autem (& inter hos ego quoque, meusque PEDIOSA, si bene suspicor) pectora, formidine trepidantis, jocò diffingeret atque verbis, coactâ fortitudine simulatis. Non est (mihi credite) non est omnino calamus, qui cum arte possit; neque sermo, qui cum facundia dignitate se speret expressurum: quantum tunc molis, quantum luctus, sit exhaustum, mediis in undis; cum, supra continuam defatigationem, nos etiam sarcinæ nostræ vestimentaque, scapulis innexa, degravarent: cum mador fluvii, cum temporis hybernus rigor, intolerandò gelu corpora stupefaceret cum spumæ, cum algæ, cum lutum & profluentis squalor, oculos atque capita cooperirent: cum, deceptis frequenter lippitudine prospectibus, destinata semel vimina prehensuras manus eluderent, atque præterirent: cum creberrimè siccæ, vel arentes virgulæ, pro firmis ac viridibus arreptæ, defringerentur; fractæque, simul molem corporum in gurgites abriperent. In quo sanè tanta salutis erat & interitûs vicinia; nihil ut ad perniciem promptius esset ac certius, quàm parvula modò cunctatio. remedii contrà vix quidquam aliud; quàm incredibilis celeritas, in farmentis recentissimis comprehendendis.

Id porro contingere nulli poterat, absque corporum agilitate dexterrimâ; subsilientium ac resultantium, semperque de frondibus pristinis ad frondes, & spes, novas transfugientium. Inter quæ tamen, singuli gurgites nos admonebant inevitabilis fati; quod nos maneret; tam utique spatioso fluminis æquore, sexcentorum jam funerum sepulchrô. Quod enim aliis ante nos exitio fuisset; idem & nobis esse posse: quotiescunque natantium aliquis petræ radices, & virgarum fascem, de manibus omisisset. Id tandem è nostro numero duobus evenit; quos virgultorum, æquò longius distantium, attactu frustratos, sub oculis nostris repentinus hausit interitus; haud absque gemitu nostro. nec enim facultas erat, neque consilium, succurrendi periclitantibus; quippe nemine nostrum non suismet malis occupato. Suam unusquisque Scyllam, suas Symplegadas vitare, totisque nisibus excutere; magnum opus habebat.

His tot incommodis, tandem etiam vespere supervénit; nebulosus, & in noctem caligine devergens. Cujus proinde rigore solito (nam adhuc brumæ tempus ibat) horror æris intendi cœptus; amnem, suoapte genio prægelidum, hyeme plusquam Scythica paulatim adstrinxit. Ità manus æquè pedesque, non minùs acrimoniâ discruciatos, quam stupore frigoris illigatos; ad laboris constantiam plurimum languefecit, ipsa tempestatis intemperies.

Sed nempe, *Nihil est necessitate potentius: nec aliquid, Desperatione meliorum, contumacius.*

Harum utraq̃ue factum est; ut, inter incredibiles, & priscis Heroibus non erubescendas, difficultates, assiduâ contentione nataremur: ac, post tertiam tandem exactam horam, quàm orsi laborem fueramus, ad Insularum primam (uti destinâramus) appellermur. In hanc, qui ceteros labore præcesseramus, undecim evasimus. reliqui, quoniam loci spatium non eâdem commoditate turbam omnem erat excepturum; Insulas proximas insedère: prout cujque visum, bini, ternive; rarò singuli. Sed tunc quidem locorum, quem quisque ceperat, faciem ac situm; & quorûnam feraces essent, dignoscere, temporis vitio, non licuit. Nox enim, quæ plenis statim tenebris superincubuit, prospectum omnem extinxerat.

IV. *Quod optimum Natura providit; ut, ubicunq̃ue calamitas, illic etiam mixtura levamina reperiretur; id neque nobis tunc ex toto defuit. ERAT enim in contubernio nostro SACERDOS; & is ipse scilicet, qui COMPANEROSAM, amicum meum, in supremis nuper expiârat. Vir imprimis facilis, comis, morûmque civilium; & in utrumque forum insigniter facundus. Nam, quantum sermone valebat in divinis, quorum ex officio suo dignitatêque satagebat; tantundem eloquiô pollebat in humanis, & quæ nostræ tunc curiz. Rigidus ipse quidem, sed sibi duntaxat: minimè gentium autem censoriz rusticitatis in alios. Non (ut quidam interdum) indulgens sibi suisque vitiis; torvus autem aliis, luridus, retriçusve. Multò minùs acerbus atque lividus; aut morum omnium, quos*
in

in seipso fortè nō reperiret, exagitator. quod equidem genus hominum, iratō creatum cœlō, jam pridem (opinor) exegisset è mundo mortalium cōsensus: nisi malis intermixti boni, communi securitatis umbrā secum etiam noxios tegerent. Quidam enim, ex hac severiorum tribu, Catonūque familiā; simplicitatem induerunt indocilem: & innocentiam suam manifestam, sed ad mitiora flecti nesciam, etiam læsis probant. Alii verò, simplicium imitamentō; sub scelesto supercilio, sanctimoniz figmentō se circumponunt: ut impuniùs sæviant, latiùsque decipiant. Nihil ingenii talis, in Mystra nostro: sed pius, familiaris, sincerus; jocorum suorum innocuis salibus, tum antehac univsum iter nostrum condierat: tum illius maximè diei misérias attemperarat. Lætā prorsus indole, facetiæque svaviloquentiā; tristitiz nubem, quæ plerorumque mentes circumvolabat, suæ frontis & oris serenō dissipaverat. Hic igitur talis, in eandem nobiscum insulam ascenderat. & tunc magnopere nobis auctor erat; ut, primò quoque tempore, suas quisque vestes, ad intimam usque tuniculam, poneremus; utpote madore triū horarum continenti fluxas: & idcirco venti, qui tum ficior spirabat ab Aquilonibus, indigentes. *Esse singulorum amictus, ad ultimam usque simbriam atque licium, non modò fluvis graves: sed insuper eluvie, face, lutulentæque torrentis algæ, perlitos: & à dependentibus fruticum sordibus inquinatos. Periculū esse manifestum; ne sava noctu bruma celeriter eos congelciaret.* Ità liquorem simul, laticūque; st-

mulac Borea flatibus adstringerentur, corporibus non cohasura tantum: sed etiam penitus impatum iri. Penetratio vero violatque calor in-
testini viscere; siquid adhuc apud unumquemque virium, siquid anima vitalis superesset, extinguitur & extinctum fore. Quin potius igitur ex hoc (inquit) loco, tanquam balneas inituri, facinus apodyterium, seu spoliarium? ac nempe, quoad honestas id permittit, renudamur? Et quoniam nulla neque foci, neque rogi copia nunc suppetit; cur non, brachiorum & universi corporis jactatione, calorem provocamus nativum? Id, quod in frigore stupefactus, & pene semimortuus, naviculatoribus ac remigibus, videmus frequenter, & videmus. Multum (mihi credite) comites, multum in omni re valet membrorum exercitatio. Sed tamen agitatio crebrior congelatis precipue cerebrum atque cordibus medetur, o frigida, mihi que dilectissima, capita!

Secundum hanc philosophiam; SACERDOS, quod suaserat, princeps ipse fecit; destructoque sibi, quidquid vestimentorum attulerat; ea duntaxat membra cum cura velavit, quæ regei verecundia sacrosanctæ leges prohibent. Sequimur nos; ad omnem illius sensum semper flexiles & obsequentes; tunc autem, in tam intricato casuum nostrorum labyrintho, (tantum non, ad usque sacramenti religionem) homini jurati devotique. Tactu deprehenderamus, & confuso quodam conspectu; sylvarum nonnihil eam insulam habere. Suspensis igitur, ab obvia quavis arbuscula, tegumentis; de cætero, nullam cœnandi curam memoriave, Lupercis atque Saliis simillimi discursamus. Et nunc quidem capita rotantes;

tes, Baccharum & Mnadum in ritum; nunc autem lacertos & humeros agitantes; aliàs, in altum sublatis plantis, irrequietâ succussione, subsultimque collisis talis: calorem arte molimur, quem nox invida nobis negaverat. Deinde, quia cum tenebrarum progressu Septentriones horridius spirare cœperant: sub nemoris interiora, quâ pax aëris major videbatur, refugimus.

V. S. D., *nequod etiam hoc loco commodum Afflictis, sine morsu molestia*, procederet; in media sylvâ nos, familiare domibus malum, excepit Pulicum exercitus. Hi nempe tellure, semper illic humenti, semperq; putidâ squalentive, progeniti; sumâ, ritu suo, connubiis in immensum excreverant. Ibi congruam, & natalibus suis, & alimentis, humum adeptis glebas uliginosas persultare; non viritim (ut sic dicam) sed ingentia per agmina; scandere plantulas; & in stirpes ac ramos eniti; foliâq; depascere. Tunc autê, humana subodorati corpora, turmatim excursionibus se dare; nuda, caloremq; spirantia, membra latenter & palàm incurfare: latera, suras, femora, totumq; corpus vellicare, præmordere, terebrisque more perfodicare. Denticulorum autem, tanta nō modò barbaries erat; sed etiam cupiditas ac tumultus: ut ipse multitudinis in pastu consensus (sicut in bombycū convictu fit) aures nostras clarissimo sonitu stridorêque morsuum pervelleret. Vermiculos serum dixisses, mori folia detodentes. In quo sanè mendacii me non faciliè quisquam arguerit, cui persuasum erit; & omnem esse Pulicem impudentem: & hos Pŷllos, Europæis fuisse

fuisse multò grandiores; innumerabilisq; copiarum colluvie centuriatas. Nos igitur dolor simul, obscenúsque strepitus; & potissimum indignitas, impunè grassantis pestis huius, exsternabat. Cúmque nec manibus, neque membrorum volutatione, sordidam luem profligaremus: frondes ac ramalia certatim ar busto diripimus; &, in multipedes illas Harpyjas classicò cantatò, per tenebras pérque furias, truces & implacabiles inimici grassamur: vulneribus, cædibus, cruore, strage. Nec erat animus, conquiescere; nisi prius, detestandæ gentis internecione, contumeliæ nostræ litatum esset, satísque datum. Dixisses; *Pygmaeorum esse contra grævè bellum: aut Egyptii Pharaonis adversum cynsphas ac ranas conflictum.* Sed (vel Manichæis assentientibus) **INFIRMA** contra Pulices est omnis mortalium potentia: minimique censûs Insecta, maximarum virium superbiam provocant, & irrident. ut manifestè videat Homo; Quousque Numini contemptu provolutus sit? utpote, qui jam infra Pulicem jaceat; cum pantheris aliisq; atque Leonibus, in Paradiso jugum injecisset. Quid multis? Fortiores nobis, turpes bestiolæ fuerunt; inundante (sicut fit) inter ipsa verbera, multitudine; quam nos tamen principio, sicuti pulverem atomosque, spreveramus. Apparuitque tandem, verum esse vetus illud, & Atticum: **CONTEMPTUM HOMINEM nocere.** Demum etenim, æquè victoriam, ac nocturnam quietem desperantes; abjectis ut plurimum armis, receptui canimus, vasâque colligimus. Mox, illius Insulæ digressi nemore; sedes in eadem alias, & alia castra, quæri-

querimus; postque multum inter tenebras errorem, locum palustrem, aliquantò remotiorem, capimus; & insidemus. Neque tamen ulli nostrum venerat in mentem, suspicari; *Nos ovum* (quod ajunt) *ovum ovo*; *Seriphumque cum Gyaris, commutasse*. Nam & illic malum, nequaquam immitius, advenas; sed adhuc in latibulis, exspectabat. Tantisper nos, ignorati damni nullà formidine, quieti somnòque pariter omnes inhiamus, & componimur. Sed nulla tergo culcitra, nullum collo cervical, præter uliginosum terræ solum; non corpori regendo lodix, non stomacho refovendo stragulum. Tantummodo frondes adhuc quibusdā nostrum erant in manibus, atque rami; quos, ab recenti Pulicum prælio cruentatos, & jam foliis decussis imminutos, attruleramus. Tenuissimum id scilicet noctis solatium restabat; ac sopori potius profligando, quàm conciliandæ quieti, factum; maximè, cum à vestibus nulli ferè nostrum quidquam subsidii regminisve superesset. nam eas, fluctu graves, & adhuc (velut retulimus) ab arboribus suspensas, aura desiccabat.

VI. SOLI Mystæ nostro, peregrini gossypii penula (ventorum pariter, & imbrum, fluminumque, contemptrix) in scapulis hæferat: elementorum etiam, &, quæcunque nascuntur ex eis injuriarum, victoriis, itinere toto spectatissima. Biberat ea quidem & ipsa, proximi fluminis plurimum. Sed, citò sibi restitutam, & assiduâ ventilatione defæcatam, Sacerdos humeris circumposuerat; ramalibus abjectis. Hic, postquam humi
corpus,

corpus, tanquam grabato quodam, stravit & extendit: homo, sibi semper simillimus, jocosâ liberalitate potestatem omnibus fecerat; idem sub operimentum, si quis vellet, veniendi. Conditionem duntaxat unicam, sibi seponebat; ut, *Quoniam PALLIUM breve cunctas, & totas, operire non posset*; Sibi, velut legitimo possessori, Locum OPTIMUM, & utique MEDIUM, nec invideremus, nec præriperemus. Etenim, AB SE IPSA Charitatem, bene compositam, incipere debere: quanto magis igitur æquitatē atque Iustitiam? Æqualis erat: & idē, nullā morā, gratiam oblatam, & exceptionem annexam, acceptamus. Certatim omnes, quotquot Sacerdotem tunc circumstabamus, Lacernam ejus (utcumque spatiosam) subimus. Illam autem, velut inter nos modò convenerat, medium recipimus. Mihi satis erat: caput, omni frigoris injuriā vexatum, intrā vestem recondere; tanquam adversum ventos Asylum. Reliqui verò corporis tutelam casui permitto. Non dispar erat PEDIOSA, cæterorumque, pro sui tegumento, cura. Nam, quā sibi quisque laciniam, injectā fortiter manu, corripuerat; eam tenacissimè retinebat. Cæterum, malè cohæsuram quietem, in tam arcto plurium strato; Flamen noster connectere sermonum suorum lepore satagebat. Id erat unicum morosæ noctis levamen. Nam de somno quidem, magis magisque conclamatum, in singulas horas, videbamus. Ejus omnem deniq; spem ultrò projecimus; utique, posteaquam (deterius pulicibus malam) Formicæ suis præreptare latibulis cœperunt;

perunt; compressione, sicut reor, nostrâ pro-
 ritatz. Nam ut primùm corporum decum-
 bentium motum, & quantulumcunq; cohæ-
 rentium calorem illæ persensere; tanquam
 familiaris & æterna locorum palustrium co-
 lonia, suas inquietari sedes dolenter tulere,
 moxque, velut de castello suo periclitantes;
 portis suis omnibus, & cavernis subterraneis
 egressæ: per centurias ac legiones adversùm
 nos tendunt; & prælium non tantùm indi-
 cunt, sed statim, vix datò signo, committunt.
 Nec erant ex vulgaris, Hispanæve magnitu-
 dinis bestiolæ: sed vastæ, gibbosæ, ventriosæ;
 dentibus præterea morsuque præferoces; &
 si quando quem illuvie contaminassent, pe-
 netrabilî tabò contagiosæ. Prorsus, memo-
 riam mihi refricuerant illorum ingentium,
 in ARABIA PETRÆA, cimicum; quos PHA-
 RAONIS vulgò PEDICULOS dictos; (a) ferunt
 esse vulneribus & pustulis infligendis effron-
 tes, sævos, & implacabiles. Hos ajunt, cor-
 poris mole nuces avellanas æquare; propter-
 eaque difficillimè domari: nec deleri, nisi,
 siquos nactus manu sis, malleolis ferreis (sic
 stylo reverentia!) contuderis; aut, saxi violē-
 tis ictibus, ad suppositum saxum eliseris: non
 sine claro sonitûs fragore. Simili ferè gran-
 ditate corpusculorum, nec dispari peste, nos
 exercebant tunc FORMICÆ barbaricæ. Qua-
 rum proinde tyrannidem; ut effugeremus;
 etiam hoc altero damnato diversorio, mœsti
 demigrâmus; & verissimè miserabiles, atque
 compuncti. Postea, quoniam noctis plus quàm
 dimidium supererat; ad spes alias, & hospi-
 tia nova, convertimur.

VIL SED,

VII. SED, *ut ubique* PAUPER Domi; sue nos, è diverso, Pauperrimis zrumnosiores, omnium extorres oberrabamus; ingruente statim reptiâ; super pulices formicâsque, calamitatē; per fluctuum eluvionem. Ea neque pedis ullum vestigium in siccitate reliquerat. Cùm enim fortè sub illud ipsum noctis punctum, statis Lunæ conversionibus, concitaretur Oceanus: æstuarium amnis, pelagique vicinîa, cursu solito refluebant; & exundabant. Ergò, fluminis impetu retrogradò, non modò maritimum littus, & amnis ostium, restagnabant; sed omnis circumquaque continentis campus, insulæ, colles, atque ripæ, natabant. Ecquis igitur, mediis in aquis, lectus? quis sepor, aut quæ requies esset? cùm in momenta singula salus in discrimen adduceretur? cùm ad omnē halitum, interclusus formidine mortis spiritus, tanquam in naufragio, fluctuaretur? Restabat igitur; ut moreremur. Et in hoc ipsum, quo pacto quàm mollissimè contingeret, jam curam intenderamus: omnium obliti cæterorum, & ipsius vitæ sollicitudine procukatâ; cujus utique nulla jam subsidia reliqua cernebamus. Iam in mentibus, iam in oculis obversabantur, omnia perennium mala; gemitus ultimi, dolor cedentis animæ, pallor extincti vultûs, postrema lucta, conclamatio, funus, sepulchrum, & sandapila. Tantummodo; quibus modis tumulum honestè subiremus, non minùs anxie quærebamus: quàm olim Iulius, in curia Romana cæsus; ut quàm decentissimè caderet; sinu vestis ad ima exurnum deductò. No-

bis

his autem, quò minùs eàdem verecundià vitam poneremus, nuditas obsistebat; quippe nullo penitus, nisi subliganis indumentò, velatis. Reliquum enim corporis habitù, ex arbusso primæ stationis (velut retulimus) suspensum; nullius humanæ spei vel opis videbatur, postliminiò recuperare. Nam omnes jam amnis Insulas, & extantes glebas, atque locos, exstitans Oceanus operuerat. Unica sola, quam tunc occuparâmus, formicarum incurfu pulsi, sedes (exigua cæteròquin terræ congeries) in collem ac tumulum evecta, caput subrigebat; subluentibus undis indemersum.

Ex hoc loco (quoad ipsè quoque fluctu superingruente vinceretur) supremam horam opperiebamur; ad unum omnes non tam interitùs avidi, quàm certi. Sed negavit Mystes noster, toties mihi memoratus, sapiensque postea memorandus; *Occubiturum se nuditate profanâ. nec enim id addecere Sacerdotis majestatem; nec adeo Christiani cadaveri ornare reverentiam. Si profectò se Numini imperium è vivis evocaret: cum indumento se compariturum; & quidem candido byssinòque, de prescripto voluminis Apocalyplici: Ne sua Confusio nuditatis appareret, coram illo tribunali. Quod itaque bene prosperèque succederet! se nemus illud, in quo sindonem suam stolamque reliquisset; etiam invitis, & repugnantibus aquis, revisurum.*

Hæc dicentem, & dicta factis exsequentem, omnes subsequimur; nullo recusare periculum illud auso, quod sacrum Deo caput ante cunctos adiret. Ac certè, nos quoque commorat

morat experimentorum dispendium, jacturæque palliolorum & thoracum; gratis utique, nec ullius comòdo, cæteroqui periturorum, inter undas. *Neque defuit animosis conatibus, eventus boni propperitas.* Nam, evictis vadò fluctibus; suas quisque lacrimas interulâsque, deripimus ramis illis, ex quibus eas pridie suspenderamus. Non erat autem operosum admodum; suas ab unoquoque vestes recognosci, distinguere; quippe, sublustrî paullatim nocte; redditâsque, cum mediocri splendore, sideribus. Cæterum; quia, siccatione vixdum inchoatâ, cunctorum amicula foris adhuc squalido madore rorabant; intus autem penitus, tanquam fluviò, natabant: ea, tanquam per histriginiam, aut superstitionem, invertimus. deinde corporibus inducimus, eâ cautione; pars ut exterior, quam aliquantillum: jam venti desiccârant, fieret interior, atque cuti scilicet applicaretur. è diverso vero substitutum tegumentorum, quod auræ siccanti minùs hucusque patuerat; quia totum aquis fluebat, foras versum, flabris Aquilonum exponebamus: siccitati promoven-dæ. Sic, quisquis nos tunc notorâ igno-torûmque deprehendisset, in tam mimico vestium habitu; vel magos nos credidisset; vel Cingaros Ægyptios, aut fatuos, & insanos; aut hæc omnia denique simul, unam in colluviem concurrentia. *Tanta nempe Necessitatis vi est, & absurditas; quoties ad summum venerit!*

Sed, ut ad nos redeamus: in hunc larvati modum, bacchantibus similes, per æqua, per & iniqua restagnantis fluminis regredimur;

mur; veteres ad locos. Ibi, quem aggerem prius tenueramus; eundem nunc, ceu Tumulum, ac veluti mox sepeliendi, resumimus; In singula temporis puncta memores, atque prompti; Diluvii quamcunque sortem, cum exitio corporum, excipere. Nec id abesse procū poterat; utique, posteaquam omnibus jam circumcircā superfusis; Insula nostra communem calamitatem nec recusare deberet, nec effugere valeret. Noachzum omnes cataclysmum, aut Deucalionis Thessalicam illuviem, animo proponebamus; & lamentabamur. In exundationibus enim, gradatim incrementa surgere tumentium aquarum: & post longam dissimulationem, tandem (ac repente) parem unāque fieri vallium, camporum, & montium conditionem: etiam si vel Atlantici iugis, aut Armenicarum Alpium verticibus, aquarentur. A furente Pelago cuncta vinci, contegique solere. Nostrum autem illum, in quo tunc consistereamus, clivum collēve; quantulum esse? quā non difficulter Oceano superabilem? ut, qui Catoniana verius terræ VERRUCA; quā tumulus & agger, dici deberet.

Verū certē; QUOD nemo subinde sperat, id ex obliquo fit: ac frequenter ibi SERVAT Deus; ubi semetipsum Homo dudum abiecit. Nam, ecce! dum stamus; dum diffidimus; dum & vitæ nos tædet, & mortis metus angit; conversis siderum affectibus, Lunæ malignitas emendatur. Statimque melior nos Hora cœpit respicere. Gurgites enim, pedetentim deminuti retrōque lapsi; suum Pelago stagnum, nobis autem spem salutis aliquam & animum, reddiderunt.

VIII. IN-

VIII. INTER hæc, diluculô quoque red-
eunte; dies omnia singulâque, fide clario-
re, cœperat aperire: bona juxtâ malâque, la-
borésque residuos, & ærumnas præteritas,
ostendendo. Non ultima præcedentium mo-
lestiarum, in corporibus omnium (spectacu-
lô nimis manifestô) patebat; pellibus nostris
membrisque, pulicum ac formicarum mor-
su, fœdum in modum, proscissis ambesisque.
Purulentis quoque tumoribus sensim, in spe-
ciem utrium, inflata corpora; pustulas & ver-
rucas contrahebant. Idcirco concedenda do-
lori mora, dum is desiniret, erat: interimque
nihilò secius profectionis labor (etiam invi-
tissimis) resumendus. Eum nos dum urge-
mus; insulatim, sicut pridianô vespere, per-
que gradus, gleba de gleba transsultantea,
tandem in dexteram amnis ripam, quâ por-
tuosiores eam quodammodo deprehende-
ramus, exponimur. Hîc comitum nostro-
rum reliquias, à nobis pridie divulsas (velut
memoravi) multum alacres atque gratulan-
tes, recipimus. Iis, sicut ipsi narrabant, cir-
cuitus quidem longior; & ambages nata-
tionis, plus aliquantô molis attulerant,
quàm timuissent. Sed vadum interim (ad-
versô licet flumine) non paullo clementius
ipse casus aperuerat. Nobis contrâ, trans-
gressu fluminis obliquô, compendium qui-
dem viæ quoddam; sed iniqua paludibus æ-
stuaria, sed cinices, sed barbaricæ noctis
plena cubilia, provenerant. Itâ mutuas in-
ter miseriarum narrationes, respirabamus:
recollectô quidem cœtu sociorum læti; sed
gaudiô (quod in fortuna pendente solet)
neque

neque solido, neque diuturnitatis capaci. Nam hilaritudinem nostram interluebat, turbabaturque, tot aquarum luridus aspectus; totis antrosum, circaque campis, & omni littore, restagnantium. Earum & abscessum opperiti, longum erat jejuniūque futurum: & viarum progressu vincere; supra vires fuerat, ac salutem nostram. Quae porro retrò jacebant; sicciora quidem pleraque, periculorumque parciora, semet offerebant: sed regressu, quasi per cuiusdam labyrinthi lulum, reterenda. Nihilominus, *quarere tutiora, quam fortiora, malle; necessitati dissonum est visum*: & si vivere decrevissemus, error perniciosus emendandus erat; nullò decòri foedisque, nullà laudis, aut turpitudinis, habità ratione. *Quem enim nos visum, irrisurūve; tantā viventium solitudine?* Sed & si conspiceremur; praestare profectò, subsannantibus os praeberè; quàm periculis vitam, inutili progressu. Comuni proinde consilio decernimus; relegendum pridianum iter universum: labore quidem multo, sed haud dubiè profuturo; si modò pristinos animos & vires utcunque retineremus.

Quid enim? retrò quidem gradiendum fore, per eadem vitgulta riparum, & amnis discrimina; quae duos pridie socios merfissent. Sed relegendum tamen iter, non (ut tunc) omnium pavidis & ignavis; verum, ingenti difficultatum compendio, natatoribus jam expertis & exercitatis. Praeterea caelo, non (ut nuper) turbidò tenebrosoque; sed planè solaribus radiis illustri. Tum denique quod caput esset facilitatis; non (velut tunc) adversis, atque cum impetu repugna-

taris unda. Earum violentiâ magis, quàm her-
culè fruticum fragilitate, duo Sodaliùm funera
contigisse. Nunc autem secundissimò, sponteque
nos promoturo, flumine regressum patere; non
tam labore manuum expediendum, quàm suo-
pte successu decursurum. Contrà verò, si propo-
situm hoc omitteremus; Quid tandem in hac ste-
vili torrentis crepidine, quid in tellure fluctibus
absorptâ, præsidiî? quid alimentorum repertu-
ros? homines famelicos, semineces, depositos; &
quibus (ad summam) anima penderet, ex ulti-
mo Parcarum flamine? Sed è diverso, locum
pridianâ festinatione decessuque destitutum; an-
nonâ simpliciter, ac natura gratis, affluere:
Pomis utputa sylvestribus; qua nemini, mori-
turo fame, nisi fortè superbissimè delicato, debe-
rent in odium venire, sive fastidium. Ut au-
tem alia decessent omnia; Nuncne Cancrus saltem
(exclamat PEDIOSA) sape stomachi rabiem
in pacem redogimus; alimentu utique tolerabili-
bus? crudis autem & incoctis, an igne prapa-
ratis, quid refert? Quis enim in summa fa-
me subtiliter distinguit? Et tamen profectò
tam parabili nutrimentò, nec ille locus defici-
tur; quem nos tamen malè grati priores con-
tempnimus. ac super hac, si satis oculati fuis-
setis, fructibus abundat arboreis: dulcissimis
(uti nôstis) ac sui copiâ complures in dies suf-
fecturis.

Hæc Pediosa dicebat, non tantùm, ve-
ritate rerum eliciente vocem; verùm, ut ego
xeor, etiam nonnullo dolore stimulante,
spreti nuper consilii sui. Nam is resistan-
dum in ripa citimâ, nobis auctor extiterat:
irritus quidem tunc, & explosus; sed, ut

exitus

exitus postea monstravit, nemini poenitendus: si prudens consultor, ante pertinaciam fuisset.

Fuere secundum hanc PEDIOSAE commotionem, etiam nonnulli, qui memorarent, quod hucusque semper suppresserant, ignavo damnosoque silentio. tunc autem, serò sapiente facundiâ, prædicabant; sive, quod revera sic essent experti, sive probabiles tantum conjecturas secuti. Referebant autem; Sibi, cum secessu fortè nembali, solitudinis interiora rimarentur; ab obviis quibusdam agrestibus cibos villaticos suppeditatos; ac, super hæc, itineris remetiendi vestigia commonstrata; siquâ casuum necessitate reverti compelleremur. Proinde, sine controversia (nec ita procùl) videri; pagos & incolas Americanos, per vallium camporumque cultiora, spargi. Neque magnopere dubitandum; quin *Novem illos Hispanos*, ab nostro cœtu diebus superioribus avulsos, situs regionis aliquis amœnior, & indigenarum humanitas, pellexerit: compertâ deinde liberalitatè, tanquam per hospitii fœdus ac jus, irretierit & alligârit. Illos enimverò, lautitiis jam capros, paullatim non solum calamitatum veterum, sed nostri quoque penitus oblitos; illecebris coloniarum melioris inhærescere. telluris Americanæ bonis, ac fortunis, adglutinatos, mendicitatem sociorum per ludibrium inter sese traducere.

Talia, sive cum fide referentes, sive (quod in medio malim relinquere) per ja-

stantiam, & ex composito, blaterantes socios: multitudo cetera non implacidis auribus admittebat. Dissimulatio societatis inofficiosa vitio; quod rem tantam tamdiu pressissent, conclamamus pariter; *Pariter omnes, unde veneramus, remeanturos!* Simul sarcinulas in humeros ac super capita tollimus. Mox, uno pæne jactu saltuque, corpora flumini demittimus. Deinde, periculo quantumvis minore (quoniam cum flumine, secundum amnis cursum, defluebamus) conrisu tamen laboreque vix explicabili, ripæ spatium omne remotimur; virgis ac sarmentis priscis inhaerentes. Post aliquot demum horas, aquis æquè sudorèque madidi, maritimum illud ostium totum evincimus: & itinere pedum compendiosiore, quam pridie, deferimur ad primum illum torrentem; quem à me prodigioso natatu, ceteris autem à sociis rate tumultuariâ, docui superatum. Hunc, cum rapidis prius incitatum undis reperissemus; secundum ripam folletter obimus: vadum, siquod se nobis offerret, inquirentes. Id, Numinis insigni beneficio, quâ parte diffusior amnis incedeabat, negotio nullò reperimus: statimque, sine trabium ulla compage, pedestres, & alveo non invitò, trajicimus. In hoc *Providentia Divina fautor oculus*, & prona commodis nostris sollicitudo; nec inopportuna nobis fuit, nec in obscuro. quippe vadoso tunc fundo, præter spem omnem, feliciter, & in ipso tempore, commonstratò. Namque jam pridiana ratis illa, quam, in ulteriore continentis orâ religatam, destitueramus: aut
abdu-

abducta superventu vectorum recentium, difflexerat: aut (quod propius fidem reor) violentis aquarum incurfibus, præteritâ nocte dissoluta raptâque, perierat. Quidquid id erat tamen: nos præfenti trajectûs successu contenti latîque, *quod amissum erat, amissum ducimus*: ac, secundum amnis marginem pedetentim descendere, concordēs; postremum illi, quem præteritâ luce deserueramus, luo gratulantes ovariantesque, rursus impingimur. Eum, ex arborum virore, fructuumque compertâ fertilitate; statim, & facile, recognoscimus.

LX. SED, ecce; nemoris in ipso penetrali, cuius amœnitas me pridie, de comitatu pellectum, avocarat: *Viri Quattuor* jam stabant. Priores hi tunc in occupanda destinata sede: cæterum non aliâs nobis antehac conspecti. vultu verò, formâque (quantum apparebat) Americanâ, naribus diductis, obtusoque, vel introrsum presso naso, more gentium illarum. Hi, simul nos, totque juvenum advenarum globum, ex adverso tendentem, derepente conspexere: paucitatis suæ diffidentia, peregrinisque roboris (ut fit) formidine, confestim attonantur. Protinusque, velut fulminis contactu stricti; priusquam omnino congregerentur, alius aliò diffugiunt. Quâ trepidatione & numero nostrorum, nescio quis, externatus; sicut in re multum insolenti solemus, per admirationem exclamat: & *Iesu Bone!* quid hoc (inquit) terroris est? *Isti mortales, nos Hostes esse suspicantur; cum Hospites tamen & Amici simus!* In quæ verba, barbari, jam olim

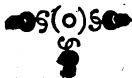
olim fugitivi, simul pedem referunt, simul errorem suum corrigunt : ultróque se nobis sistunt. Inter hæc, dum exactius nos considerant, & (ni fallor) *Crucis* etiam *Caravacæ*, de plerorúmque renudatis collis, contemplantur : continuò *metum vertunt in fiduciam* ; & rusticitatem, in reverentiam quandam civiliozem. Mox & alloqui nos salutaréque perhumaniter instituunt, dialectó Peruaná : quam etiam nostrum haud pauci, cùm olim Panamæ versarentur, nec per transfennam, attigerant. Igitur : O (conclamant) *ó Juvenes optimi ! Sic in CHRISTO nobis, sic in Christi MATRE, semper salvi sitis & incolumes ; uti vos, inimica gentis stirpem, ominus suspicati sumus : & piratas esse Britannos credidimus : cùm vos interim Europæ religionis flos, & haud dubiè gens Hispana, sitis. Illos alteros detestari formidaréque, juris gentium est : sicut, è diverso, nationem orthodoxam diligere complectique. Rationis hæc, & Evangelica legis, præscriptum est : Amare fratres. & hic animorum nexus, CHRISTI discipulorum publicum est, ac receptum, signum : sicut Catholici nota nominis, Hæretico perfido nec AVE quidem dicere. Gratia cælesti regi : cujus divino munere, cujus innocuo cruce, Nos etiam, Americana Barbaries, nos populorum & rerum ultimi, qui sedebamus quondam in Tenebris, umbræque mortis, respersi sumus : qui, divinorum pariter humanorúmque rudes olim, nuper admodum per Castellanos Lusitanósque Doctores, Lumen, Religionem, fas & aquum, adspeximus. Ea nunc cuncta simul, Angli pradones (si vota perinde fluent, ut naves eorum) ereptum &*

contin-

actinſum eunt. Quæ, cùm illi dixiſſent; nos, invicem ſalute gratulationeque redditâ, ſciſcitari pergimus; Ecquod hominum genus? unde domo? quibus vita rationibus & inſtitutis? quid dentque, tam pœcul Inſulæ Britannicæ ſemoti, ſtomachi uel bilis adverſum Anglos, conceptum ferrent? quæve tam acrum querelarum origo ſimplices mentes inſediſſet? Num laſi, damniſve lacæſiti frenderent? An ex fama potiùs, & amulorum abſtreſſatione, navibus indignarentur Puritanis?

Ad hanc interrogationem, is, qui de quatuor Americanis videbatur animoſior, ac feridioris ingenii; Quid mali? (inquit) Nos indignamur, & ex damnis, quibus per Britan- nos maſſati ſumus; & ex famâ, quâ peſſimâ laborant, hac quidem tempeſtate. Simulque, poſtquam nos audiendi percupidos ſe maſtum videt; ad narrationem plenam, ſe labiis, vul- ſu, ſtatûque corporis, componit. Nos au- ſem, umbrâ ſimul nemorali, quietiſque ſtu- dio provocati; conſidemus in circulum.

At is, medio receptus conſeſſu; ſic apud intentos, exor- ditur.

ARGONAUTICÓN AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI DE VICTORIA,

LIBER IX.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. **S**enior è quattuor Americanis narrare ordi-
tur, suam & consortum suorum vita con-
ditionem, captivitatemque; Anglicanis sub pi-
vatis aditam. Eos, unaque Franciscum Dracum,
vñsecratur. Comment. pag. 87.

II. Subnectit deinde; Suggestum sibi ab Hi-
spano quodam nauclero concaptivo consilium; ad
libertatem, per præfecti absentiam, commodâ
fraude repetendam. Ejus Oratio hic ponitur.
Comment. pag. 87.

III. Addit; Quibusnam rationibus, de fu-
ga modo dubitantes captivos, idem nauclerus ani-
mavit, & impulerit; refutatis eorum timoribus.
quem item latibulo receptumque locum suaserit?
Comment. pag. 87.

IV. Recenset insuper; Se, gubernatoris illius
monitu obsecutos, lignandi aquandique specie,
navi Britannicâ digressos; &, captivitate ru-
ptâ, in illud ipsum nemus feliciter delatos esse.
Præbent iidem quattuor viri occasionem Hispa-
nis, sciscitandi super nauclero illo Panamæ; qui
Victoriam atque socios ejus, perfidæ navis suæ e-
mover

moverat. Commentar. pag. 87. fin. & 88. princip.

V. Narratur à piscatore Americano ; quid nuper inter nauclerum illum Panamanum , ac Britannos piratas , quòque successu, sit gestum. Comment. pag. 88.

VI. Nova ratis molitio ; novisque & exoticis remi. Tellus stagno passim infusa ; post , tumultu collésque sabulosi, sociorum iter plurimum turbant. Comment. pag. 88. & 89.

VII. Pediosam , siti confectum , refocillatusque Victoria , cum aliis duobus abit, remotam ad sylvam. In via deprehendunt (sed inscii) ferorum hominum impressa sabulo vestigia. Victoria nudipes , spinu ac fruticibus , denique graviter plantas affligat. Commentariol. pag. 89 & 90.

VIII. Egerrimè jam progredientem Victoriam , miserati duo comites , ad Socios remittunt. Redeunti , tertius quidam utrem extorquet ; & pracedentibus duobus se comitem jungit. Quos omnes , quo casu interceptos , vero simile sit ? Victoria, reversus ad ceteros, cum ibi lupatenum effodit ; verum , aquis ad usum inhabilibus. Comment. pag. 90. 91. & 92.

IX. Ulterius progressus cum sociis Victoria, post triduum incidit in signa luculenta ; ex quibus colligunt , Tres illos aquatores ab Anthropophagi devoratos. Eorum igitur exitio illacrymati, ipsi ad loca devia, & tutiora, deflectunt. Commentar. pag. 91.

MARIS hujus, quod vulgus ZU-
RIUM, vos autem PACIFI-
CUM appellatis; in cujus nunc
littoris viciniâ sedemus: pacem
disturbat nemo, præter inquietum
Anglorum discursum. Hi procùl, alium
in orbem, alio penitus ex orbe, veniunt
ad nos in myoparonibus: nullâ salutis no-
stræ, sed solâ prædationum curâ; pestiferò
cumprimis thalassiarchi cujusdam exemplò:
quem à suis DRACUM intelligo nomina-
ri. Ferunt; hunc equidem alterâ suâ, quam
ad nostras plagas adornavit, navigatione,
Panamam incurfasse; Nombrediosam vete-
rem ejusque templum, in cineres magnam
partem vertisse; Castellam Auriferam, &
omne Peruanum imperium, affectâsse; si vo-
ta processissent. Verùm; ante decennium
plus minùs (4) ad Portam, quam vocant
BELLAM, converfis velis, mediò tandem
maris cursu restitare coactum: ac, quam-
vis ingentibus rei perficiundæ spebus infla-
tum; obsceno repentè fluxu viscetum, &
ventrem & animam exegisse. Visum est in
præsens pacatius aliquantò pelagus; inter-
ceptò morte, qui fluctus & arma moverat.
Sed nunc latronis illius maritimi conatus
vestigiaque premunt (per aliquot jam an-
nos, ab Reginz gentis illius funere) novi
Latrunculi: minorum quidem illi nomi-
num; sed scelerum successuumque vix in-
feriorum. Hi namque, non contenti spo-
liis grandibus, aut onerariarum opulentis
direptionibus; etiam tenuissimas opes, ac
pau-

paupertatem capite censorum , incurfant :
 corripuendis leuibs ; ac trahendis in mi-
 ferrimum servitium iis , quibus omnis ex
 arundine lineaque spes pendent. Ecce nam-
 que ! *Quattuor nos* , quos videtis , mariti-
 mæ regionis hujus indigenæ : cæteram jam
 olim C H R I S T I cultores , & religionis
 Romanæ ; P O R T U M æqueris Zurii , quem
 A R I A A vulgò nuncupant , piscatu frequen-
 tabamus. & hoc quidem ex instituti no-
 stri vitæque conditione. Fortè sic usus tu-
 lit ; ut ad littoralem oram (nec ità procul
 coloniâ nostrâ) phaselum exerceremus ; &
 retia sagenamque spargeremus : cùm ex
 transverso , non prius observatus , pirata
 Britannicus , in nos ab alto decurrit.

Quid exspectatis deinde ? Nempe *quato-
 rnor senes* , inermes , & repugnare prorsus in-
 validos , unà cum celoce , sine mora lon-
 giore , capit ; mortalium vilissimos , & na-
 vis Anglicæ , non nisi pondera , nullos in
 usus valitura. *Sed scilicet* , id genus pradoni-
 bus ; quidquid ad numerum accedit , ad com-
 modum etiam accedere videtur : ac , præter hoc ,
 plerisque mortalibus , (orbem & Solem exte-
 rum affectantibus) pro vera gloria sæpe Va-
 nitas placet. quâ sit : ut , ad suos reversi ,
 quando victorias & opulentiam nequeunt , pe-
 regrina captivitatis homunculos , tanquam
 per circum & triumphum , ostentent. Id i-
 psum , animo Piratæ decretum infederat ;
 in Angliam ut nos suam deportaret. Iam-
 que permultum temporis , oberrante per

Oceanum onerariâ , defluxerat; sine præda, spoliisque novis. Præfectus autem paronis, intermissis in præsens insidiis; pro furto raptisque , littus; pro recentibus periculis , quietem respectabat ac patriam. Nec id absurdo prætextu; quippe , subigente feroces animos , tum vel maximè , rerum necessariarum inopia; quâ singulos in dies gravius conflictabamur. Ecce verò ! secundissimis coortis flatibus; in hujus ipsius littoris, in quo nunc stamus , viciniam , subducimus navim Anglicam: atque religamus. Indè; quia nondum etiam omnis cœlo decesserat hyems: pars vectorum classiariorumque lignatum & frondatum; pars (dulcibus absumptis jam undis) etiam aquatum exscendunt. Ac nec archipirata quidem sibi temperavit; quò minùs , explorandæ viridioris continentis illecebrâ , phaselo prætoriâ littorum semota peteret.

Inter hæc igitur; cùm prædonum detestabilem præsentiam, & oculos, felix casus nobis submovisset: ad salutis consilia mentem convertimus; in hunc, quem dicam, modum atque fraudem.

II. ERAT in eadem tunc hólcade nobiscum , naucerus quidam præsignis; Hispanus gente, moribus ac religione bonis omnibus probatissimus: cæterum captivus etiam ipse, velut nos; & indignæ sortis. Hunc, jam olim per mare PACIFICUM annonam ac mercimoniâ vectantem; Britannus noster, injecto per vim uncò , victor attrinuerat: & , quanquam armis reluctantè; unâ cum onerariis, cùmque vectoribus, in potestatem atque servi-

servitium, pertraxerat. Processu deinde temporis; tametsi compede religatum, magister navis & clavo, propter spectatissimam gubernandi peritiam, applicuerat. Is talis ergo, posteaquam, abscessu Praefecti ceterorumque, nos paene solos secum relictos conspicit; gnarus etiam ipse (quantum satis est) Americani sermonis, nōdū mōstos ac desides, ultrò priórque perhumaniter affatur: ac, *Tristes* (inquit) & *invitos*, jam pridem vos video, neque miror: quippe captivos; & in hostica navis servitutem tolerantēs. *Vultus vester, animum vestrum loquitur: conceptamque mento nubem, profitetur frons, rugis sulcata; morosoque silentio restrictus, & parvus, sermo.* Nec aliud impraesentiarum ipsa ratio vobis, & avida libertatis natura, dicere debet. *Quin itaque, si verè servitium istud exsecramini (sub tam perfido praesertim capite) si vitæ prioris amantitatem ex animo suspiratis; si viri denique, si fortes, si conjugum liberumque, memores estis; rem pulcherrimam tentatis? & ergastulo fædo, per honestissimam fugam, vosmet eripitis? Patet, ecce! patet janua felici supra votum occasionis: absentia, nempe, detestabili archipirata; prædonum & epibatæam digressio; remigum, Anglo juratorum, miraritas: paucissimus denique, per transtra navigii sedens, Corycaeus ac speculator; & hic ipse (ne fortè fugere dubitetis) somnò marcidus, & oculis auribusque clausis. Ad me quod attinet; videtis ipsi ferreos hosce tibiæ nexu; qui me stringunt & inhibent, insolubiles: promptum cate-roquin viribus, & animò paratissimum, ad idem ipsum Numinis beneficium acceptandum; & vobiscum unà jamjamque dilabendum. At vos, &*

sine catenâ estis; ac præter hoc paucissimi numerus, proptereaque conjurare tantò fidiore; simul & fallere. discedereque, securiores. Quid? quid nec opus quidem est aperto profugio? Pratentui capite, maritimas necessitates, qua multa sunt: ac, palàm omnibus, dicite; Nondum etiam, plenè depulsâ brumâ, Verni temporis inconstantiam instare, rigidas auras, immite perfidumque cælum, & tempestatum Aquilonarium turbamenta, vestru aquoribus anniversaria: vobisque, tanquam indigenis, ante ceteros omnes, notissima. Talibus frigoribus incommodis, non simplici, neque collectitiâ frondatione; sed, cum industria copiamque defectu sylvis, obviam eundum esse: caduâsque plenâ lignatione subruendas, in focorum & camini nutrimenta. Porro vobis (nec aliis magis) in tota navi, compertissimos esse littorum saltus, in materiem habiles ac feraces. Vobis potissimum, omnia dumetorum ac nemorum excussa tritaque penetralia; velut larii domestici non minùs, quàm piscationum, studiosis: utpote, quibus, gelû confectis, ex aquarum usu continuo; culina, tempestivusque calor, multum cordi sint. Hac si jactaveritis; velut boni communis perstudiosi, nemini non exscensionis causas probaveritis; dimittetque vos; etiam si quis ceteroquin adversatus esset, rigidus observator.

III. ISTHAEC nobis Hispanus (inquit Piscator) At nos adversum illa (pergit) Haud absurdè captivi (inquimus) nec invitè, consilium ministrare. Sed, quo tandem eventu? quibus itidem vita subsidis (si, semel relictâ frumentaria navi, solo sterili nos commiserimus) famelicam & exesam animam trahemus? Finge super hac, immò, sine dubitatione crede; Praefectum
myopa-

inoparionis (ut sanè furiosus, & in conjecturas
 pronus est) posteaquam in navim redierit, com-
 perto quattuor captivorum digressu quod res est,
 suspicaturum. Propone tibi, graviter animo,
 velut assolet, exarsurum. Puta: dubio procul,
 emissurum adversus nos scapham; qua fugitivos
 vestiget: mandaturum in nostra capita sicarios,
 ferrum, mortem! aut (si quàm clementissimè no-
 bis cum agetur) imperata daturum armatu; què
 persequantur; qui deprehendant; qui de fuga re-
 prènsos, in flagra, fustes, ac vincula retrahant
 aternorum nexum. Cedo, quid tum nobis? quid
 tergo, cervicibusque nostris, & pedibus, fiet?

At ille; Nihil (inquit) & nuga! Nam seces-
 sum quidem vestrum ego, communis necessitatis
 colore palliatum purgabo: Defensorià quàm fa-
 cundissimâ. Caterum absentia vestra morâq;
 longitudinem in lignando; Præfectus ipse (siquid
 adhuc humani sapit) aut casibus assignabit, què
 multi varisque negotiis intercedunt: aut tribuet
 errori viarum, atque nemorum ambagibus. Im-
 mò fortassis ultro, tanquam deceptu & aviu; mi-
 sericordiam, ac mollem animum, impendet. In-
 terim ego, gubernatoris jure, causas aut inve-
 niam, aut faciam; ab quas, velut ex Oceani ven-
 torumque lege, naves in altum ab littore detra-
 dam. Nec Archipirata, propter quattuor Sene-
 cionum corpuscula (qua forsitan ipsa mox atas
 dissolvat) cuncta mari & cæli commoda, sub
 dictum dabit; longâ vestri vel indagine, vel exspe-
 ctatione. Cum præsertim prædonibus, servorum
 aquè facili sit, & iactura, per casum; & repa-
 ratio, per novum plagium. Tantisper vos (citius,
 quàm, dum hac eloquimur) recuperata libertatis
 amor, ac pedes, domestici laris cupidine vivaces
 longin-

longius pridem abstulerint : quàm , quò piratarum spes & conjectura sequi possit. Verum, demus hoc tamen vestro scrupulo : concedamúsque; Cuncta, quæ vos metuitu, eventura : quàm facile patet, quàm propinquum & compendiosum, in saltus vicinos, & in montes, iter? Hos simulac, tremitibus vobis notissimis, penetraveritis : quot (quaso) vastis illis in recessibus, amfractus? quot tesqua, salebra, latibula, subtergus terram montani specus? In iis, quoad scrutantium primus ardor deserbescat; nullò penitus discrimine metûque desidebitu. Quòd si verò requiritis; quid post hac omnia spei sit? ecquod asylum, aut munitus locus, qui vos profugos receptet? etiam istud ex me discite. Progressu vobis ad littora. Peruvio propinquiora; quæ Solem orientem maritima regio contuetur: longa quidem, ac deserta continens, jacet. creberrimè præterea paludibus, & astuariis, interfusa; sabulòque difficilu: interdum autem etiam sylva implexa. Labor hic viarum, supra fidem quidem; sed non supra vires est: & tamen omnino devorandus, præsertim viris, salutem ac libertatem quærentibus; quorum utique commodorum cupidine, mortales etiam ferrum, & invia, perrumpunt. Post hac verò superata, paucissimorum impendio dierum; MANTA jacebit in conspectu, ZURII maru Portus, omnium opportunissimus. Secundum hunc autem, emporium, omni rerum copiâ dives ac felix; civibus insuper, ad omnem humanitatem factis atque natus. Iste scilicet malorum omnium terminus: iste servitutis finis erit, ac vindicta. Quæ vos utique, vel cum sexcentis periculo, malle debetis; quàm sub profani ritûs navarcho, corporu atque conscientia tyrannidem. Ad me verò

quod

quod pertinet : equidem salutaris consilii gratiam à vobis nullam aliam postulo ; quam mei , meorumque vinculorum , in meliore fortuna vestra , qualemcunque memoriam .

IV. SUASIT hæc Hispanus , prædatoris navis gubernator , nobis , omnium consiliorum nudis ; & , in tot argumenta jam sine controversia credulis , tandem planè persuasit . Statim ergo , *ne CUNCTATIO , solitò suò vitio , bene consultata destrueret ;* navì Britannicâ , cum ascis culcisque (tanquam postremis lignatorum aquatorumque) digredimur ; paucis tamen prius , & inter lacrymas , Hispanum complexi . Cæterorum , non modò triacas nemo ; sed neque sermonis remoram , aut interrogationem minimam , ausus interponere : dimisere nos , de mente vel professione negotii nihil ambigentes . quia nos cum tam manifestis operum instrumentis , & simplicissimo digressu , contemplabantur . In hunc igitur modum , tanquam lignicidæ simul & aquarum ministri , densa sylvarum petimus & quæque maximè visus lucus impenetrabilis , concordî silentiò nos recondimus . Dum laxemus autem (nec multò sub fugam nostram) stimulante , sicut opinor , gubernatore : vela prædones faciunt , sine nobis . Idque , sive , quòd non sentirent absentiam nostram ; sive , quoniam (quod propius fidem est) non magni penderent . Idipsum tunc nos fecisse piratas , suspicati ; præsertim humanæ vocis nullo repercussu deprehensò : tandem de nocte , tenebrisque latebrarum , in lucem & aëris apertum prorumpimus . Deinde , cursu per semitas notas ignotâsque continuò , demum hæc

hunc, in quo nunc à vobis inventi sumus, locum ac sedem tenemus: hilares equidem ac læti, quòd hostem evasimus; lætiores autem, quòd ad amicos. Hispano verò nauclero (primo libertatis nostræ suasori, magistroque) quid postea factum sit, aut futurum? quanquam illi, pro meritis in nos eximiis, evenisse quàm optima volumus, ac vovemus; tamen, ex quo digressi sumus; in ignorantie pariter ac metu, pro viro sumus. Nam illius nationis homines, & quidquid Philippis parat, Britanni pès reliquis omnibus ode-runt, & accipiunt. Et hæc nobis senex denarrabat.

REFRICHIT autem, ultimis historię suę verbis, memoriam nobis antiquę navis nostrę; quam jam pridem ex omnium animis desperatio deleverat. Tunc verò subire mentes ea cœpit cogitatio: Ne fortè, piratarum etiam ipsa spoliū facta; jugum & arbitrium Anglicanum subisset? Quid tum igitur (popularibus maxime nostris, quibus adhuc refertum navigium erat) quid sarcinarum nostrarum reliquiis accidisset, in suspenso tenebamus. Itaque, cùm interrogare, visum esset operę pretium; primus (ni fallor) ego, piscatores aggressus; *Et quàm dudum, ajo, myopagonem vos, ac servitutem, intrastis?*

Hic illi; *Si menstruum (ajunt) aut paulillè productius spatium, diuturnum est (ut sanè CAPTIVITAS omnis, etiam brevissima, cervicibus ingenuis annus & ævum est) dudum in illud ergastulum incidimus. Idipsum tamen, si vobis modicum & arctum tempus est (quippe patriā, parentibus, ac propinquitatē jam forsità atatem car-*
sentibus)

ventibus) fatemur; nos exiguo dierum noctium-
 que numero, sine liberis atque conjugibus nostris
 degere. Tam modico nihilominus intervallo, mul-
 ta magnaque mala vidimus: nec ea siccis oculis.
 Inter cetera, religionum contemptum; captas ex-
 pilatas, demersasque dromadas, & liburnicas: ra-
 ptas virgines ac matronas: abstractos, contra fas,
 in nefas ingenuos. Experti furta sumus, sacrile-
 gia, latrocinia: nec non cruorem, ac cades; si quis
 fortè, jure gentium & natura, defendere suas opes
 ausus esset. Quanquam pauca tamen (subdit
 è quattuor viris is, qui narrationem primam
 pertexuerat) immò vix ulla navis, insolentia
 Britannorum obviam ire sit ausa: præter unde-
 cam (quam quidem sciamus) æthuariam, Hispani-
 ensibus, ut ferebant, velleribus onustam: viris
 ut ad resistendum alacerrimis, sic ad victoriam
 omnium felicissimis. Erat autem illa navis, ut ex
 ejus rectore ceterisque signis, & aplustribus, colle-
 ctum est; Panamæ. Quæ cum ille diceret;
 nemo sociorum ambigebat; quin nostram is
 loqueretur Navim, & eam ipsam: quam è
 Philippinis recursantem, perfidiâ fraudèque
 gubernatoris (sicut sæpe dictum est) nos per
 excensum reliqueramus. Hunc ergo sermo-
 nem interfatus P E D I O S A noster, in pesca-
 torem verso vultu; Narra, narra, quæ se te; sed
 simpliciter (inquit) ac fide tuâ; quid nauclo-
 bipedum sceleratissimo, deterrimamque malorum
 commerito boni casus successerit? Simul raptim,
 ac velut per tumultum, omnes nos, alius ali-
 ter, mixtis questibus; facinus Panamæ gu-
 bernatoris aperimus; cum quo compositus
 gubernator Hispanus, ipsorum conservator
 tanquam DEUS ad LUPUM, conferri posset.

CON-

Conclamamus simul; Indignum esse, vitam et (necnon victoriam) prorogari: quem nos, pro nonquam factu, jam dudum condigna supplicia, novissimis exemplis, expendisse speravimus; & certe saltem naufragio, scopulis, marinis bellis, aut, aliter indignante celo, deletum.

V. His auditis, senex; Si, quod narratu, verum est (ait) ut esse, non dubito; scilicet, etiam in illum contaminatum hominem congruere, manifestè video; quod adagio populus frequentat; In Determina quaque capita, fortunam optimam delabi. Nam ecce! legentem *ZURII* maris historia *Panamaam* biremem, speculata piratica Britannorum; haud multò post, quàm nos in servitium incidimus: validis capit remis, & omni gubernaculi conatu, persequi. Porro, confectantibus his celeriter; & illa majori celeritate fugientibus; ad extremum *Anglus*, quoniam onerariam suam animadvertibat, ad sperata spolia tardioris esse molimini; celocem emisit, propulsa circumactaque precipitem atque volubilem. Hanc, ut tanto validius navim *Panamaam* incesset; ab uncis, ferreisque corvæ, & harpaginibus, providè tumprimis instruxerant, cateram fiducia successus, quàm successu, meliore. Cùm enim in congressum amba naves cominus venissent; prior quidem certamen est ausa celox: Nec tamen ideo vestrorum animos fregit. Dum enim hinc fistularum glandes, ferrata tela, superbi clamores; illinc autem, pro salute dimicantium, serius ardor, major virum copia, grandis & Hispanus animus, promptæ manus, & creberrima missilia, volitant: post diu pendentem Martem, *Angli* tandem vestratium saxis, & imbre lapideò, depelluntur. Namque, futurorum cati; petrarum & scopulorum fragmen-

fragmentis, ingentique congerie silicium, Hispani carinam & tabulata sua, passim instraverant; adque, consumptis armorum cateris auxilium, in hostiles vultus & pectora feliciter effuderunt. At Britannici, cum dedecore retusi; terga victoribus & gloriam concessere; longius refugi, quam, ut Iberici funditores porro sequi possent, aut saxis suis attingere.

Succlamamus in hæc omnes; O, nequam hominem, naucleram Panamam! ô fortunam, auspice candidiore dignam! ô fides, & suo gubernatore sanctiores, socios ac vectores! Mox locò (quem in circulum interim occupaveramus) consurgimus; & ad curas antiquas, à brevi quiete, convertimur; *ecquam deinceps viam? & quibus adminiculis ac praesidiis, insisteremus?*

VI. Post singulorum dictas auditasque sententias; aliud malorum levamen non apparuit; quàm, ut iterum navigaremus. Ergò, exsâ materie; piscatores quattuor, ratem ingentibus compactam truncis, instituunt, & absolvunt. Eam, ne gurgitum incertò, vel intorto vorticum, fluctuaret; geminis in loco prora rudentibus, totidem etiam in cauda ratis, revinciunt, ad angulorum extremitates deligatis: &, hóc vinculorum tractu, totam fabricam inter aquas librant reguntque. Nec tamen, inter hæc, clavi qualisqualis curant omittunt; eo tractante gubernaculum, quò de quattuor senibus peritior videbatur. Nobis porro, ne quis prorsus, in molimine navigationis tam operoso, cessator esset; singulis in manum dant vexurum, quo nomine (velut suprâ retulimus) arundinis quoddam genus Americane designant; valido crasso-
que

que stipite solidum. Hi pro remis atque contis nobis erant; ratis progressui stimulando. Iuvit tam audaces & laboriosos conatus, tandem aliquando faventior fortuna, prospero successu: transvectosque per amnis latitudinem, prius incompertam, & tunc novis undarum accessibus adauctam; exposuit in eam regionem, quæ debuerat esse ripa: quanquam (ut fatear) haud omnino discriminum immines. Quod enim de cataclysmo vates ille cecinit; id ipsum & hic repérimus. Adhuc *Omnia Pontus erant*, atque flumina: *Pontusque sua litora decrant*; & fluminibus suis agger atque terra. Nam quâ parte, diebus superioribus, continentis planities, satè prata virentesque campos explicuerat: ibi nunc, exstuantis maris eluvione, circumquaque refluxus Oceanus incedebat; non minùs duum millium spatiò passuum. Nullo telluris tumultu, nullo colliculo renidente; planè vetus illud, & *madidum*, *Noachi saculum* representari videbatur. Igitur, dimissâ rate (quippe, quæ per soli stagnantis iniquum vadum, ac breviam, promoveri nullo modo potuisset) pedes navigio substituimus: ac, plurimum densato labore, nunc quidem latentibus impactos truncis atque saxis, nunc cæcis foveis haustos, per horas aliquot æstuario toto traximus. Ventûmque foret ad desperationis necessitudinē, nisi simul nox ingruens, simul mare sese resorbens; miro Numinis beneficio, repentè nos, nec cogitantes, adjuvissent. Cum enim paullo prius (tanquam in Oceani gurgite, cum Polyphemo Siculo) liquidum iter carpsissemus; plerumque lumbos atque

latera

latera tingentibus aquis: de nec proſo de-
cedens, & in ſe reſſus maris æſtus, nobis in-
decubitum qualequale ſtratum; & exiguam
ſaltem temporis intercapedinem, ad quie-
tem, indulſit. Sic acta nox eſt.

Neque tamen dies inſequens, ærumnarum
ultimum hunc *Aſtum* eſſe paſſus eſt; ſed re-
centium *curiarum theatrum*, nobis aperuit.
Stabant enim, ſeu primævo naturæ genio;
ſeu (quod potiùs reor) creberrimis Ponti re-
fuſionibus, aggeſti conglomeratiſque colles
& tumuli; liſtorali glareâ ſabuloque ſus-
gentes. Hi, ſparſis circumquaque clivis,
montium nonnullam valliâmq; ſpeciem
repræſentabant. Hi perſecturis nobis (vel-
les, nolles) ſeſe ſcandendos offerebant. Mi-
hi, virium ægerrimo, nova peſtis, nova mors:
ſociorum cæteris, quanquam paulillò fortio-
ribus, tamen multâ fatigue conſectis;
quibus, in molli fluidoque pulvere, calami-
toſus aſcenſus; & moroſior ſæpe moleſtiôr-
que delapſus, obtingebat: reciproâ clivo-
rum, decliviûmq; vicſſitudine. Summa
tandem miſerrimi laboris fuit, jugorum qui-
dem arenæque finis; ſed corpora languore
fracta, ſpiritus longô jejunio macer, vixque
jam pendens: ac fauces, undæ dulcis inopiâ,
jam biduum triduûmve ſolidum fatiſcentes.
Et hîc igitur, *Necceſſitatis dura lex* interjunge-
re nos ſubegit: longioris itineris impotentes.

V I I. SED præ cæteris omnibus (ac certè
plus quàm me) PEDIOSAM meum ſitis impa-
tientiâ proſtrârat. Apparebâtque, ſine celer-
rimo refrigerio, juvenem optimum haud de
via magis, quàm ipſâ de vita, periculum adi-
turum.

turum. Illius ergo piâ miseratione, mecum tacitus ac solus in consilium descendo; de laticis alicujus potabilis indagine. Neque tam longæ deliberationis hanc rem arbitratus, quàm pedum potius ac laboris: ad spes repentinas consurgo; vixdum paucillô quietis delibatô. Nam eminus, ante meos oculos, saltus ingens facebat; ac perquàm frondosus; & ob hoc ipsum (more nemorum remotiorum) czrulâ renidens amœnitate, nigrorem inter virorémque certante; propter foliorum densitatem. Et hæc sylva quin irrigua fontanis aquis esset, hinc inde scaturientibus; nulli dubium esse poterat, qui saltuum Americanorum, ad *mare Pacificum* jacentium, vel tenuem notitiam haberet. Sed, quanquam sitirent omnes; tamen omnes torpebant: & idcirco de toto comitum numero, vix unum tandem & alterum, in aquationis societatem, infelicissimâ facundiâ, pertraxi.

TRES ad manum erant utres coriacei; quos, navi Britannicâ profugi, piscatores ad nos attulerant. His igitur ipsis, pro numero, tres instructi juvenes, consensu vadimus; ceteris nostris, excursionem nobis prosperam, magis optantibus; quàm sperantibus. Erat viz principium aliquousque, terræ clementiâ, placidum atque molle. quod tamen, quantumvis æquum; socii mei, tanquam asperissimum, calceati peregerunt; consiliô salutarî quosvis in casus intenti. Mihi verò contigit; nudis ire, tam tibiis, quàm pedum plantis. Quanquam enim, quotiescunque per scabra, salebrâque pergeremus; pedes totos etiam ipse consvêllem operire, vulneribus decli-

declinandis; siquando tamen (ut sapius) palustria nobis, aut arenæ littorales, ac sabulum, occurrerent; molestiæ redimendæ gratiâ, pedestria tegumenta ponebam. Tunc tibialia pariter, & foccos, de cingulo potius, quàm de crure soleaque, gestabam; ne glareis (ut fit) lapillissive, neu' salsugine putidoque luto, refertus hic amictus, plus eunti gravaminis, quàm opis, afferret. Tantummodò, sub hoc ipsum tempus, calceos ne de zona quidem, veteri more meo, suspenderam: sed, quòd itineris initia tam oculis, quàm pedibus perplacerent, ad PADIOSÆ sarcinas contemptim penitus eos abjeceram. Hòc nudipedum ritu, per campos primum æquabiles incedebam; tantum non delicatè: certèque sine notabili progressus mole. *Charitatis enim, adversum sitientem PADIOSAM, affectus, molestiam omnem demittigarat.* Non multò vero, post iter inchoatum; arenosos iterum in locos est ventum. Illic humanorum vestigia pedum observavimus; ingens regionum ignaris solatium; & accolarum (ut rebamur) haud ità procul distantium, argumenta non obscura. Sustulimus ergo pariter cum voce manus: ac TERRA OPT. Numini gratias habuimus; quòd in loca culta paullatim deducere nos cœpisset: sed (pròh dolor!) ignari rerum, & immemores humanorum eventuum Labyrinthi. Quippe, qui possemus iisdem vestigiis, tam ad Gaci latronis antrum; quàm ad Herculis Servatoris Aram, deduci. Postea quidem sanè compertum est; nec Hispanorum pedes ea via signa, nec omnino Christianorum, impressisse: sed illac vagatos barbaros,

baros, Americæ cultores; &, quod omni terrore tristius esse debuerat, verissimos Anthropophagos incessisse. Quanquam enim procùl locis iis (& ad hybernium scilicet Solis ortum) Brasili degant, humanæ carnis voratores; procùl quoque Caribes, Canibalésque, paræ farinæ mortales, ad Orientem æstivum abiti: Tamen Occidentior etiam America, nec non, quâ parte Boream, Hispaniolam, *Hispaniâque Novam* respicit: eorundem gulonum imitatoribus non caret. Et hi, nec audaciâ Brasilis, nec robore virium; multoque minùs, morum atque dentium feritate, cedunt.

Nos interim, futurorum ignaros, & ideo *Perviculum, tanquam magnam felicitatem, adorantes*; nihil isthæc consternabant. Immò, præcipiti passu, ruebamus ignotum in discrimen, destinatâque menti sylvam; tanquam veriti, tam præclaram occasionem damni facere. Sed Sylva quidem illa, quæ jam dudum ante nostros oculos, ac longò tractu, steterat; subduci repenti nobis est cœpta: posteaquam ipse vestigiorum ductus, nos ad arbutum quoddam deduxit, quod itineris ferè circa medium surgebat. Id, spatiò loci diffusum, & amplum; atque præter hoc virgultis, præcelsisque thyrsis subrectum ac densum: omnem nobis ulteriùs positorum nemorum prospectum intercluserat. Ad ea res quæ nos, humanorum (de quibus memoravi) pedum notæ, semper adhuc arenis immanentes, pertraxerant: à quibus, ad scrupulum usque gradu gradum confectante, nusquam exorbitaveramus. Erant autem res quæ verius;

quàm

quàm arbuſta dumetáque ; difficilia profe-
ctò perplexáque ; ſed tamen perieſturis vin-
cenda neceſſario , perrumpendáque. Quæ
progrediendi difficultas ſimpliciter comites
meos ; at me graviùs , & duplici malò , ma-
ſtabat. Nam , quòd virgultis internata ſpi-
næ , dumíque , rhamnorum in morem horre-
rent ; non poterat nudato corpori , per me-
dium eorum tendenti , contingere progreſſus
indemnīs : cùm præſertim , ævò longo bru-
miſve derupta , paſſim acuta ramalia , ſpino-
ſáque fragmina , ſemitam omnem operirent.
Et hoc tantum incommodum , Socii quidem
mei manibus duntaxat (utcunque veſte te-
ctis) excipiebant : dígitisſque modicè cruen-
tatis , dum vepreta perfringunt , viam aperie-
bant ; inviolatis membrorum reliquiis. At
mihi dextrá ſimul ſiniſtráque dimovendi ſen-
tes , ſimul pedibus undequaque renudatis
proterendi : corpus univerſum , vulneribus
proſciſſum , largo ſanguine pingebant.

Tunc ergo demum reputare cum animo
meo cœpi ; quàm abſurdè , quàmque negli-
genter & improvidè feciſſem : qui , *tam proli-
xum in iter , tam breve conſilium attuliſſem* ; &
adverſum tot vulnera , non ſaltem corio
(quod minimi tamen negotii fuiſſet) ſoleas
obarmáſſem. Et ego quidem , aut incuriam
meam , aut ſtultitiam ; aut etiam (*quod ILLA-
TIS tritiſſimum eſſe ſolet*) *infelicem natiuitatis
meæ STELLAM incenſabam*. cùm inter hæc ta-
men , de me Stellarum opifex optima quæque
Sidera Fatáque diſponeret : & , ex ipſa cala-
mitate mea , ſuo more , Salutem (ſed retrogra-
do tramite) provocaret.

VIII. PRINCIPIMUM incolumitatis meæ, tanquam insequentium bonorum semen, ipsi Socii jecere. Quibus tamen ego, mirabili Divinæ Providentiæ circulo, periculorum ac mortis initium, inscius invitûsque struxi; dum & ego meum illis consilium approbavi; nec minùs illi mihi suum. Sic est autem acta res: & priores illi, tragœdiæ suæ stravere scenam; *Quid tu, miser* (inquiunt) *VICTORIA?* *Tu tantò sanguine* (nam cruentatos pedes videbant) *tantillam emis aquam?* & omnium laceratione membrorum, exiguum alieni gutturi refrigerium investigas? Scimus enim, & negare non potes; te non tam pro teipso, quam præcipue pro PEDIOSA tuo, sitire. Misereatur autem nos (medusfidus!) & multum tui misereatur; adolescentis, in omni contubernio nostro tenerrimi; minime tamen omnium, atatura tua parcentis. Quin tu potius, PETRE; quin aliquando temetipsum respicias? Revertere, per quidquid divinum est! siquid nos, siquid tuos, & matrem, atque adeò PEDIOSAM ipsum amas. Nam hunc tu, siquid humani patereris, tot ipsius causâ plagis confectus; tecum unâ confecturus esses. Hoc ergo potius, cuius nos auctores tibi sumus, fac; & redi, si sapias. En, utres (uti vides) nostri, capacissimi sunt, tuoque, propemodum in duplum, ampliores. Ex istis ergo tu, tuûsque PEDIOSA; quantum voletis, tantum bibetis: simulac nos, fontium potiti, recurremus. Tantum nunc, amabo, revertere!

NON fuit difficile, PERSVADERE reditum homini: quem hinc quidem tot difficultates; illinc autem tot promissa circumstarent, ac preces. Statim itaque vale dicto, gradum simul utrémque refero. Sed, ecce, medio regressu, comitum

comitum alius quidam, ex iis, qui subsederant, contrà graditur. Eum exemplum utique nostrum, ac sitis improbitas, de quietis desidia, tanquam veteris quodam, excitarat; ad aquarum dulcium indaginem. Is ad me prior; *Quid est (inquit) piger? & tu revertaris? quantumque video, casus, tam ventre, quam utre?* Cui, cum ego raptim, & per compendium, causas mei redditus detexissem; *At mihi (clamat ille) longè mens alia, major animus est. Contra tesqua, contrâque spinarum morsus (sicut ipse cernis) pedum arma robusta sunt: calceique sutissimi: sed uter nullus. Tuum igitur cullum mihi cede. Tu verò, quò capisti tramitem remeares, yemea.* Simul, utre de manibus extortò meis; ipse quidem processores duos cursu persequitur; & ad sylvam designatam contendit. Ego contrà, pæne mœstus, eò titulò, quod inutilis ad omnia viderer aliis: sicut institueram, retrò pergo.

Sed, ô lulum eventuum admirandum? Nam ego, quem sensum jam, etiam ipsum, aquæ penuria torquebat, & enecabat; inter ipsos vitæ supremæ tractus, in tutum vitam reposui. Socii contrà, qui mortem fatigæ necessitudines, utroque pede, fugiebant; iî mortem invenerunt. Nam, quæ potest alia, de tribus illis aquatoribus, in cuiusquam animo, conjectura vel suspicio, residere; quàm, eos explevisse diem suum? & id quidem per violentiam, alienamque barbariem? Interitus quidem certè satis clarum visum indicium est; quod nec illo, nec adeò postero die, quisquam illorum ad nos revénit. Ad summam! ne tertiâ quidem luce (quam ne-

mo facile, jejunos, desertis in locis, trahit) recurrere; quanquam ad meridiem uique Sociis przstolantibus; & oculos cominus eminúsque, tanquam in redeuntés, inutili circumspectu vibrantibus. Omnes igitur, socialis opis desperatione tandem subacti, de trium auatione pariter actum conclamamus; & eodem ipso, quem occupáramus, loci tractu, terram egerere sollertes; refoßis cespitibus moliri puteum instituimus.

Neque defuit aut operi suus fructus; aut suis successibus instrumenta laboris. utique posteaquam, infatigatâ contentione, gladiolis pariter nostris, & piscatorum asciiis (tanquam sarcullis ac ligonibus) terræ duram indolem expugnauimus. Tandem enim, ad pedes circiter septenos demissô fossionis labore; scatebra cœpit affluere.

Verum, nequando nobis *illum*, naturæ corlue beneficium, sine facibus affunderetur; eam factorum inuidiam, quam itinere reliquo toto sensimus, etiam in hoc fonte gustauimus. Erat enim, quantuscunque scatebat humor; turbidus, crassus, lutulentus; ac, præter hæc, marcido putore luridus, & insuavis. Ad summam! insipidus latex; ac (si verum confiteri volumus) cloaca veriùs, aut Stygia falsugô; quàm fons, aut Arethusa Sicula. cadaver denique potiùs, & tabum undarum; quàm scaturigo venâque viventium Aquarum. Sed scilicet; *Ante cupiditatem Neceßitas fuit!* Quâ proinde nos perpellente, consultius est visum; etiam deterrimis potiùs refici: quàm, per superbum fastidium, cum extremis incommodis conflictari. Sustulimus

mus igitur verius, quàm haufimus, frustra palustria: quòdque spes esset, cum tempore defecata fontana, limum in fundo descensurum; omnes, ac totos, pileos undà replevimus. Ego verò futuræ seræque satietatis impatiens: neque contentus rore, tardissimè proventurò; statim immineo cupiditati pressenti: strophioque, quod adversus narium stillicidia circumferebam, immersò; quantulum humoris supererat, ex limoso latice colligo. Deinde bibulam sindonem labris meis applico; lentissimòque sugendo ductu, potàs aliquid prolicio. Sed profectò tardè liquor, & inexorabili quasi morà procedens; propter spissam ac palustrem uliginem, mihi pumicem verius, quàm spongiam aut limetolum, aquà tinctum, referebat. Donec ad extremum, vix ac ne vix quidem, gustulum magis, quàm haustum, extorsi: Pauculisque stillis volam primùm, mox fauces utcunque subrigavi; non rigaturus, nisi, pressè confectis digitis, inter utramque manuum palmam sudariolum, madore roscidum, dixeràssem. Tunc enim tandem expressam lympham ingessi gutturi siticuloso; propter extremam quidem necessitatem nihil respicienti; sed revera tamen sordes illas nauseanti. Fastidii porrò, tunc ructantis, gravi sensu mox ventriculus discruciarì coëptus est; stomachi penetralibus everfis, ad vomitûs usque revomitûsque turpitudinem. Itaque factum est; ut jam atrocius esset, *Bibisse, quàm sitisse, tormentum.*

IX. CAETERUM NOS, collectis vasis; quoniam per ferarum metum, & incerta casuum

à barbaris, parùm tutum erat, iis in locis moram trahi ; profectiōem omnes uno pede resumimus : sciscitantes interim, & alternis interrogationibus admirantes ; *Ecqua res Hispanos illos , à nobis ante triduum digressos, aquatio, vel exitus, excepisset ? Quo nunc ergo loco ? quibus indigenarum studiis, aut animis, uterentur ? Vivine spirantēque circumirent ? an potius, expletā mortalitate, cum pluribus, in saculo diverso, degerent ?* Hæc dum inter nos ipsi, vario sermone, nec sine misericordiis curis, agitamus ; repente, nihil minùs cogitantes, ecce, pedibus in unum aliquem de tribus utribus, impingimus : temerè jacentem ante progredientium oculos ; & (quantum apparebat) ab aquis adhuc intactum. Etenim cornè pæne duritie rigebat. Agnovi nihilominus (ô lusum & varietatem casuum stupendum!) agnovi meum ipsius hunc, nec alterius, fuisse culleum ; aquandi causâ, postremo de sociis, concessum : velut suprâ memoravi. Conspectò, recognitiōque testimoniis omnium, aquali (qui nunc tamen tam neglectim projectus, jacebat) intremuimus equidem, animo suspensi ; Quid tandem aquanti socio calamitatis incidisset ? Eàmque sollicitudinem auxit, oblata non multò post, eadē viâ, Panis bis cocti crusta ; barbarorum, in maritimis Americæ, solemnis, nec à nobis ad id usque temporis conspectus, cibus. Ea, quasi per despectum abjecta, voluptatēque melioris epuli fastidita ; volucris nunc duntaxat in pabulum, aut mendicis, jacebat, His accessère, præter cæteras funesti latrocinii conjecturas & argumenta ; passim ad tri-

cena

cena millia passuum, itinere toto dispersa conviviorum signa : relictis suis in cineribus ignes ; & , adhuc semustis stipitibus scintillantes, foci : denique, ne sim longior, cunctæ feralis lætitiæ cæremoniz ; quibus Americani (quoties humana corpora deartuant, atque glutunt) cum indulgentiâ nepotantur.

Enimverò plenissima tunc demum omnibus facta fides est ; Quòd, tantò post, nemo trium illorum ad nos remearet ; eos, citrà dubium, à barbarâ palantium manu cæsos : & ad flammam, ac lignea verua, lentis, pro more, circumactibus assatos, & absumptos. His ergo, *cùm Quietem in solo terræque suæ,* fors improspera negâsset (quippe truculentò latronum ventre tumulatis) nos **REQVIEM** tunc pariter omnes apprecamur ; & **REQVIEM** quidem, in patria meliore, **SEMPITERNAM**. Fluunt interim certatim, per mitissimi cujusque genas, piz lacrymæ, lugubrèsque ploratus. Simul, in hæc, crudeles terras, crudeles mores ac mortes, execrati ; celeri fugâ, totòque pedum studio, demigramus ; & (relictò, quem primùm institeramus, viarum calle) per amfractus obliquos, in loca devia deflectimus. Ut tutiùs autem falleremur ; sine vocibus, sine vestigiorum ullo sonitu, per silentium compositissimum digredimur ; & , affectatis ultrò semitarum erroribus, insidias Anthropophagorum, quæ plerumque regias tritæque vias insidere gaudent, impræsentiarum feliciter eludimus, & irridemus.

ARGONAUTICON

AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI
DE VICTORIA

LIBER X.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. **D**ivinam erga se curam, Petrus animo grato recognoscit, & adorat: qua se ab anthropophagu servasset. Immani fame stimulat Socii, vertuntur tandem ad crudos cibos, & avium cadavera: ad qua devoranda, Victoria se sacrâ profanâque Philosophiâ inducit & confirmat. Comment. pag. 92.

II. Durante eâdem, & crescente, inediâ; Petrus colubrum conficit; confectumque, clanculum cogitat absumere. De Cubanis serpentibus, mira. Comment. pag. 93.

III. Vescentem Victoriâ, duo sociorum deprehendunt; invidentque. Hic ipse, de colubrâ aequali portione litem moventibus, prada partem concedit: reliquâ totâ ipse fruitur. Comment. pag. 93.

IV. Ad trisidum, ingentemque fluvium perveniunt. Quem, dum, extemporali compactâ rate, ad corporum alimenta conquirenda, Quatuor Socii trajicere conantur; fractâ scopulosam ad Insulam rate, in gurgites excutuntur. Comment. pag. 94.

V. Naufragorum territi clade ceteri, ultimum ad desperationem, lamenta, mortisque cor-

tam expectationem, convertuntur. *Victoria* uero, etiam ulterius progressus tristitiâ, in solitudine sepulcrum sibi conchylio effodit. Ad illud subeundum, se precatione supremâ comparat. Comment. pag. 94. & 95.

VI. *Petrus* in conditorium, quod sibi fecerat, descendit: ibique compositus, mortem ac tribunal divinum, praeolatur. Cur crediderit, sibi summam horam instare? Sepultum, *Sacerdos* tandem gociis seriisque resuscitat: & , invitissimum licet viribusque destitutum, ad *Socios* reducit. Comment. pag. 95. & 96.

VII. Reductum, ac frigore prope enectum, *Socii*, extractam ad pyram, resciant. Is, ex calore conceptâ siti; poscit aquam ex fonte, quem interea comites in littore proximo aperuerant. *Aquator*, pro unda *Cancros* apportat, & uberius obsonii latum nuntium. Comment. pag. 96. & 97.

VIII. Ad *cancrorum* capturam, inter tenebras, concursant omnes. Eos ad rogam, maxima copiâ, referunt; coctisque, ad plenissimam saturitatem vescuntur. *Petrus*, non ventre tantum, sed & vestimentis impletis, ad ignem, novurnum sedens, consopitur. Comment. pag. 97. & 98.

Vnc ego primum, collectâ (velut post longum somnum; deliquimve) sapientiâ; *Numinis* agnovi circa me sollicitudinem. Tunc, defixis humi poplitibus, illius adoravi Providentiam: ut, quæ me per eadem discrimina, cum iisdem comitibus, in idem vadentem exitium; non tamen eodem voluisset interitu mactari. Quibuscum si calcatus ambulâssem; in mortem minimè dubiam

Iam profectus, & corium perdidissem & vltam. Ità SALUTI multus saepe fuit; Necessariis caruisse: contra verò damno pestique, Copia. Sed interim Socii (dum ego gratiis perolendis intentus sum) progredi, festinare, pedum omni connisu laborare, praevolitaréque; propterea, quòd locis tam suspectis moras trahere, solidum appareret. Eos ego nihilominus celeriter consecutus, tandè assequor: ac, necubi diuisus eorum consortio (sicut quondam) in vetera mala reciderem; vestigiis socialibus religiosè posthac inhaereo.

TRIDUI fuit iter, per inculta vastaque lapidum fragmentis loca, perque sabulosas terras: nullo victus humani, nullò potùs, subsidio; quippe rerum omnium, quas natura flagitat, sterili nudaque regione. Tantummodo pauculae, quas (ut reor) gravis aër deiecerat, volucres, hac illac jacebant sparsae: jam pridem putore graveolentes; & in tabum, exedente die, semiresolutae. Sustulimus nihilosecius earum fluentia cadavera; crudaque, sicut erant, invasimus: utique, posteaquam nec ignis tunc ad usum, nec adeò chalybs ad manum, aut fomes fuit. Nam ignium omne suscitabulum, sociorum quidam secum abstulerat; ex eorum numero, qui complures ante dies à nobis perierant. Itaque truculenta, verèque lupina, fuit illa gulae rabieque; quae nos ad hanc necessitatis obscenae deduxit ingluviem: cum, in tam absurdo pastu, mista pariter coirent, hinc edendi desiderium, illinc glutendi nausea; cupidòque simul, & horror ciborum, nos torquerent. Sed mihi tunc iam tempore profuit; jam olim in teneris

generis APOSTOLICA Gesta, Divo Lucâ scriptore, voluisse: non quidem ad vitam pro CHRISTI legibus impendendâ quod fecisse fertur ex eorundem lectione, DOMINA, Sacerdos quondam superstitionum; postea Martyr. Non (inquam) non ad sanguinem tunc fundendum, illa me lectio stimulavit; sed ad vitalem potius spiritum progandum. Succurrit enim tunc memoriæ meæ, *Linteum illud cælô demissum*; omni quadrupedum, reptilium, alitumque colluvie refectum: & in mentem venit vocis illius, super PETRUM in ecstasi tertium devolutz; SURGE, MACTA, COMEDE! Quid eni? (dicebam egomet mihi; fastidium animi mei, per victoriam meimet, increpitans) Maccine morticina notissimarum avium, spurcissimis illis peregrinisque monstris, APOSTOLO propinatis, sordidiora tetriciorave sunt? Ausu, PETRE, PETRO sacri collegii Principe, melior, major, dignior? Quin SURGIS itaque tu quoque? conviviumque nullius indignum lationis, ac jam ab ipso Fato praparatum, absumis? Pratende tantummodo manûs alterius digitos oculis: & eos operi. manu vero secundâ, dentibus oriâ, tuo frustra, qua nunc nausæas,ingere. putâque, tanquam certum, Te nequaquam incoctam, aut visio scatentem, volucrum: sed Aprugnam gratè pridulam, sed vitam, sed salutem, sed multos annos, devorare.

Dicebam ista, dissidenti licet, multumque discordi stomacho; quin etiam, creberrimâ ructatione, jam in antecessum, reluctanti. NEC enim INVITAM Naturam rationibus ullis coëgeris; Vt libenter acceptet, quod ab inti-

*mis abhorret : útque sordes ac fastidium , ver-
tat in delicias & voluptatem. Ego tamen
nihilò segniùs intrudebam (etiam recalci-
tranti gutturi) totas mortis reliquias ; quæ
mihi , partitionis jure , de volucris cessa-
rant. Et , quanquam defluente per gingivas
sanie ; vermiculisque , de corrupta carne , sub
dente crepitantibus : tamen generosè , velut
per summum Genium , quidquid inveneram ,
abligurivi ; dictitans subinde , quodammodo
per Intercalarem sententiam , ipsi mihi : NI-
NIL , mi PETRE , nihil tam INSIPIDUM
esse potest ; quod IMPROBA fames non stoma-
cho conciliet !*

II. EVIDEM hanc philosophiâ tantum
profeci ; nihil ut esset , quod post eam diem
non vescum & utibile ducerem. Irritavi que
potius (si confitendum verum est) quàm
consopivi placavi que , famem ; primæ da-
pis istius audaciâ. *QUIS enim , RUENTEM
semel in vetita gulam , sistat ; tanto viscerum
incendio ? Necdum igitur penitus consum-
ptâ volucrum Libitinâ ; dum (velut aliud
agens) huc illuc oculos meos circumfero ;
derepentè COLUBRUM observo ; non con-
temnendi corporis tractu , se de vicino sco-
pulo gyrantem. Non eram tunc memor NER-
STORIS illius mei , prisca navigationum
comitis : quem sæpius narrantem audieram ,
cùm diceret ; IN AMERICA , mi PETRE ,
non tantum in usu sunt cibi , natura dictamine
pretiosi , probatique : sed scito ; Tam inhumana-
num hic nihil esse , quod non humanos ventres
intret. Nam & sui generis ortusque mortali-
bus , indigena pascuntur : & præter hæc etiam*

S I A.

SERPENTIBUS. his Brasflorum populi quidam epulantur; sed innoxus: & non pauca praeterea gentes hujus caeli; si non tanquam deliciis, certè tamen, velut alimentis. CUBANOS autem Insulanos, jam non Anguibus duntaxat, sed propemodum Draconibus victum exercere, perhibent; vagrandibus quidem illis; ac venarum captisque facillimis: molli pelle, mitissimâ carne; prapinguibus atque crassis: venenorum interim ignavis, ac proin indemnibus. Addebat etiam; Ex illis vastis Serpentibus nonnullos esse Carnivoros; sventosque deglutire bestiae quoddam quadrupedis genus, magnitudine partim léporum, partim vulpium Europæarum, quod animal Guabiniquinacos vulgus indigitat. Fuisse quoque; qui septenas octonasque meminissent id genus animantes, ex unius Colubri Cubani visceribus, ante coquinam, erutas; ac miraculo convivis transmarinis fuisse. (a) Talia complura mihi Nestorem retulisse, frequenter postea per otium mecum retractavi. tunc autem eorum nihil in memoriam erat; dubitatus cæteroquin, tam periculosæ fidei rentamentum subire. Maluissimè, haud dubiè, credere; quàm experiri. Sed, quid facias in fame, reliquorum omnium immemoris, tantumque sui sollicita?

Confestim ergo, nullâ carminum aut incantationum curâ, solus ac silens, in angustiam conspectum insilio. Pressum pedibus, & occupatum, prafoco: reluctantemq; collo, caudâ, sibilis; gladiolô meo, quo tum scipionis vicem per ardua nitebar, contrucido. Deinde, postquam cum cruore simul venenum (si quod

quod insuit) lentâ compressione destrinxi, totumque tabum non negligenter elisi: persuasi mihi tandem; quidquid in Colubro perstiterunt latuisset, id ad innocentiam usque defluxisse. Quare post eandem (in qua prædam opprefferam) rupem, suspenso me gradu refero; tantumque non, clam sociis, suffusor. Illic dentibus, adhuc quidem avidissimis, cæterum modeste mandentibus, ac sine vescendi strepitu laborantibus; viperam occisam invado, depascorque: delusus (sicut opinabar) & famem pariter, tam optimis rarisque dapibus; & sociorum meorum conscientiam, fraudulentâ taciturnitate.

III. SED nempe; *NULLA Felicitas sapientis, vel adversus Invidiam, vel adversus Inopiam, latet.* Vescentem enim me, de nostris duo, qui proximè radices scopuli confederant, speculati; nidoreque crudæ carnis (ut præ se ferebant) excitati, quod res erat, confestim subodorantur; ac me vestigant. Sensim deinde pedum meorum notas, per fabulosum ascensum, insecuti; clamore *PETRA* suum cient: ac denique, post saxum sedentem,prehendunt, tunc vel maximè colubrinis cupediis illaborantem. Aggrediuntur illi me precibus; ac tantum non vi, tantum non per rixam, expugnant; in partem voluptatis ut admittantur. Animam cæteroque & spiritum damini facturos se; nisi misericordiâ meâ, communisque calamitatis respectu, servarentur. Quid multis? Victus illorum importunitate, non modò manus; sed & fortunæ meæ portionem, flagitantibus dedi. Quo ferro Serpentem confeceram; eodem

eodem confectum & jam ambesum, partior:
capite collóque, cum corporis dimidio, So-
cens duobus cedente; mihi verò, (quia sic
urna forsque tulerant) alterò corporis ser-
pentini dimidiò, cum caudâ, retentis. Nec
tamen fuit (ne sic quidem, post tam profu-
sam indulgentiam meam) apud illiberales
animos, altercandi finis. Litem mihi novam
intendunt, *more mortalium avarorum; quos
nulla nec gratia, neque Iustitia satiat.* Quoniam
enim viscera cernebant, intestinâque colu-
bri, superesse contentionis funem ex ipsis la-
tibus extisq; viperinis, trahere coeptant.
Flagitant, instântque precibus, importuni-
tate, minis, invocatione denique Legum;
ut, quoniam hæc Indivisa remanerent; in
Partitionem ac Sortem legitimam, etiam ipsa
venire pateret. Putâsses, si clamorem rixan-
tium audisses; *Ajocem inter Vlyssémque, super
armis Achillis occisi*; non super unius Anguis
sordibus, coram Agamemnone, regum rege,
contendi. Sed nempe, vici tandem ego, nullo
litis arbitro sequestròve; sed tantùm injectâ
fortiter, in rem controversam, utraq; ma-
nu: Cùm adversum competitores interim
magnâ facundiâ, totisq; faucium viribus,
declamitarem; *Æquum esse, Quod suum cu-
jusque foret, suum fieri maneréque.* PRÆDAM,
venantis esse debere, non, Interveniens; BONUM-
QUE *Derelictum, Primi* (quod ajunt) *occupan-
tu.* Quantò magis igitur, hoc qualequale spo-
lium; intersectoris ac *Draconicida* periculò,
sanguinéque, partum? His illi *ferensibus* audi-
tis *tonitruis*, conquiescere; ratione tamen,
quàm voluntate, promptiores. Ego contra,
Posses-

Possessionem, quam asserueram, adii. quam ne quis novus turbaret casus, aut recens interpellator extorqueret; confestim ad fibras ultimas usque deglutivi: spectantibus, ac nequicquam infrendentibus, zmulis meis.

IV. QUARTUS interim Dies illuxerat; ex quo primum tempore campos illos, rupibus arenâque squalidos, ingredi coeperamus: dies ater & nubilus; præcedentibusque, nec Sole mitior, neque successu secundior. Etenim nec ille quidem ulla vitæ subsidia famelicis monstravit: ac, præter hoc omnium ignaros ad fluvium deduxit quandam, aliis geminis connexum amnibus; sanè profundis, iisdemque rapidis, vastis, ac vorticosis. Eorum, sub unam collecta mensuram, latitudo; sedecim stadiorum spatium, citra controversiam, explebat. Illic aquarum fuit abundè, sed maris salsugine corruptarum; ac, propter hoc, ad leniendam sitim, nihil servientium. In ascopèris porro vidulisque nostris, non coctus cibus, non crudus; non aridi crusta panis, non fragmen aut micula, restabat. Quod gravius est, ac vel pecudibus conciliare misericordiam debuit; ne ripa quidem ulla trium amnium (vel citerior, vel ulterior) virenti gramine, vel herbâ, fertilis apparebat. quorum tamen gignentium pabulò radiculisve, penuriam extremam mitigâsemus.

MANIFESTUM igitur erat; nos omnes in supremis, inevitabili necessitate, consistere: quippe, quos mortalium omnium miserimos, non jam res tantum, sed omnis prorsus expectatio meliorum, ipsamque consili-
lium,

lium, defecisset. Cùm autem multas in curas animum divideremus; ac, post seriam deliberationem, aliud alii placitum animo sedisset: tandem ad veteres, & hucusque semper eventibus damnatas, spes convertimur; Posse rudi navigiò, vel tumultuariâ rate, superare truces undas. posse, parvâ remorum contentione, magna comparari bona; fortunatisque denique terras aperiri. Sed, quoniam unâ fabrica periculose totum contubernium imponeretur; utpote, quod ipso pondere, moléque tot corporum, degravaturum esset insidam trabium compagem: prudentiam fore, per partes ac singillatim, Quaternos senosque transportari; nequo lavo casu, simul omnes conferti, mergeremur. Sic utique vecturam Sociorum praecedentium, subsequens aut praeludium atque stimulum futuram; aut (quod clementia Superûm prohiberet!) dehortamentum, & conservanda Salutis exemplum.

Cùm hæc sententia cunctis denique probaretur; morâ nullâ materies comportatur. Fieri nectique ratis incipit: ac, junctis per diem illum noctisque partem operis, & improbo studiò; manè postero, priusquam omnino dilucesceret, flumini proximo compacta machina demittitur. EAM Quattuor ex omni Sociorum numero delecti, viribus audaciâque promptiores, occupant: & adhuc subnigrante crepusculò (ne nobis successuris in mora sint) properè detrudunt, propelluntque; nullo neque remo, neque palmulâ: sed tantummodo, quas tum casus obtulerat, vexuris. quod genus arundinis Americanæ (sicuti non semel dictum est) firmum
spis.

spissumque; soliditate suâ fluctibus everberandis valet. His armamentis, adversum fluminis impetum, haud usquequaq; satis idoneis; quoniam latitudo, remis sive, deerat; ornatu magis in speciem, quàm ad necessitatem instructi, navigabant. Sed amnis vix medium attigerant; cùm, incitantibus ferociter compagem aqvis, & teretibus vexuris frustra contra cursum obnitentibus; tenui spatio colligatae trabes solvuntur; & ad Insulam quandam, rupibus prætextam, affliguntur. Vectores autem, fractâ rate, gurgitibus, ante nostros oculos, hauriuntur.

V. Tunc demum clamores, & ultimæ complorationes; qualibus, in charo funere, ne præfixæ quidem altiores ederent. Tunc mens omnis, sensusque, consternatis excidit: obversante, singulorum obtutibus, tenebrosâ quadam caligine; venturæque mortis imagine formidandâ. Tunc membrorum tremor; tunc genuum poplitumque defectio; tunc immo de pectore prorupti gemitus, & voces, ac fletus, &, sua detestantium errata, luctus: tunc, certatim ad Sacerdotem accurrentium, & flagitia sua fateri præoccupantium, confluxus, studium, ardor. Tunc, ut quisque delictorum veniam prior reportasset a PETRI *Clavibus*; priorem idem, in animo moribusque corrigendis, se præbere; prior odia ponere; delere de mente simultates; alter alterum amplexu stringere; mistisque castissimò saviò lacrymis, veterum offensarum mutuam gratiam, vel dare; vel rogare simul, & accipere. Tunc (ut in summam omnia conferam) Horæ supremæ sese singuli, per omnia componere.

Quæ

Quæ nos dum agimus, aliorum omnium, præter Æternitatem, obliti; tempus interim matutinum decedit: & claro Sole meridies accenditur; paullo post secuturo frigore brumosi vespers extinguendus. At nos, tanquam extremum conspecto Sidere; jamque deinceps non nisi perpetuam in Noctem abituri: *vitiò, miseris omnibus solemnè, Lucis odium concipimus. Hoc enim habet OMNIS Calamitas enormis; ut mortis desiderium, & vita fugam, sentientibus insigat.* Ibi tum ergo nos silentes, horridi, pallentes, dejectis oculis atque frontibus, alius ab alio digredimur: & sibi quilibet, quam mente finxerat commodissimam, latebram indagamus. Eam cum pro se quisque reperisset; insidemus, non jam ut Secessum ac Speluncam: sed planè, tanquam Sepulcrum atque conditorium. Usqueadè Mori destinaveramus.

Ad me verò quod attinet; sibenter equidem confitebor vitæ desperationē; &, *Constanti* viro parùm dignam, animi mollitudinem. Hujc tamen, æquos apud lectores, spero gratiæ futurum aliquid; tum ex ingenua culpæ publicatione: tum ex ætatis, quam tunc agitabam, teneritudine. Cum enim omnes eodem mœrore, parique mutui conspectus fastidiò, dilabi cernerem: cum observarem, ne *PEDIOSAM* quidem in veteri suavitatis officio durare (quippe *Timonem* jam prorsus, & *Misanthropum* effici cœptum; &, quid dicam plura?) cum viderem, amicissimum quemque, jam, pro Pylade, vel Achate, Lucifugam & alienū sese gerere: non erubui tandem nec ego, de meo more consuetu-

suetudinēque decedere; MIHIQUE soli posthac
vel spirare, vel expirare.

Stabat in vicinia littoris (nec itā procul
fluminibus, quibus incumbēbamus) saltus
sylvestris, asperō scopulosōque solō; nec, nisi
raris admodum arboribus: sed tunc (ut hye-
me, modō depelli cōptā, verēque vixdum
initō) glabris calvisque frondibus, ac lignō
nudō. Tantūm in terra sparsim arida folia,
temerēque jacentes termites, indicium fa-
ciebant; Ante brumam hoc nemus viruisse.
Visus itaque solitudini meæ non alius locus
commodior; in quo tristibus curis ad Yatic-
tatem indulgerem. Et erat in medio rupes;
prominente sursum ac pendente saxo; tan-
quam in cuiusdam tecti morem. Introrsum
autem, recesserat is specus aliquantō redu-
ctior; & sumendæ quieti, seu considere libe-
ret, seu decumbere, familiarior. Eō posteaquē
concessi: reputare mecum ipse sum orsus;
*QUAM fluxa præsentis vitæ voluptas; quam in-
declinabili Moriendi necessitas, & lex, esset mor-
talibus præstinata. SALOMON quoque, IOBŌ-
que (virorum regūmq; præstantissimu) conte-
stantibus, utibilis esse; VEL NASCI NUNQUAM,
in tanta præsertim mala: vel iisdem quā cæ-
lerrimè Denasci. Felicissimos eos esse, qui nun-
quam hanc lucem aspexerint: PROXIMIS au-
tem felicitati primæ; quibus extincta citō vita
fit: ac vel MATER facta SEPULCRUM.*

Inter id genus cogitationes, non tantūm
ad funeris usque cupidinem processi; sed
etiam (ut quā citissimè finirem) ad im-
petum, atque festinationem. Ea duntaxat
adhuc, neque tamen admodum ponderosa,
cura

cura mentem lancinabat ; NE MORERER incompositus : néve putrescerem insepultus. Itaque , qui probè scirem , & Hispali quondam de cathedris audissem ; IOANNEM, Servatoris nostri cerculum , & inter Evangelistas Prototheologum , divina virum prudentiâ fuisse : cui nihilominus in curis non ultimis tumulus fuerit , posteaquam ad suprema se venisse cognovisset ; Nam, pro corporis sui mensurâ , foveam egeri iussisse : moribundoque proximum (sed tamen adhuc spirantem ac vivum) in eam descendisse : Rumorem tunc illum , seu certum , seu fide fluctuantem , secutus ego ; constitui , memetipsum , antequam penitus defungerer , præsepelire. Sed ad hoc tantum opus , nec in promptu ligo , nec sarculum ; ac nec aliud ullum ferramentum erat. Nam gladiolus quidem , quo præciagebar ; in proximâ putei fossione subbetatus , præfractoque mucrone mutilus ; in humo petricosa nullis erat usibus futurus.

Sed huic quoque difficultati remedium ipse casus obtulit. In æquoris enim orâ , meditabundè (sicut fit apud sollicitos) operanti ; conchylium inter cochleas obtigerat prægrande. Hoc ego , cæteris maris exuviis insuper habitis , solum deligo. Quoniam autem & oblongum erat ; & acumine , propemodum in linguæ figuram , excurrente ; visum est hoc instrumentum , palæ fossoriz non tantum formam exprimere ; sed etiam vicem & usum præbere posse : si modò dextera , fortiter concham amplexa , manubrii defectum
supple-

suppleret. Contentus igitur tam opportuno necessitatis ingenio; Testam illam utraque manu corripio: tellurémque, quoad vires suppeterent, exsculpere sedulus; fossam funebrem, ad corporis mei proceritatem, extendo. nam de latitudine (quoniam membrorum omnium succum, & molem, macies exederat) sine cura penitus agebam. Iamque contentionem laboris, ad quartum usque palmum, in terram demiseram; perfunctoriâ potius, quàm legitimâ, Sepulcri profunditate: cùm, ecce! pariter & nervorum debilitas, & soli durities inexpugnabilis, Anire conatum cogunt; operisque, quamvis infecto, manum supremam imponere. Quare, projectâ conchâ; primùm quidem emortuis sylvar foliis, in cumulum corrasis, monumentum meum inferno: *TAN QUAM interesset, Quàm molliter, aut durè, cadaver cubitaret?* Postea verò, succidentibus animæ deliquio genibus, prostratus; in cælum palmas, oculos, gemitusque protendo: precatus imo de pectore, neque siccis genis; *ut elementia Divina vita praterita plenissimâ mihi gratiam faceret: ut, qui Numen neque puer irritare, nec adolescens in vindictam provocare, veritus essem; homuncio paucorum annorum, sed plurimorum facinorû jam statim interrogandus.*

C R E D E mihi, quisquis in hæc incideris pervolvenda: Serius tunc, atque totus eram, in me deplorando; circumretitus formidini-
bis, non tam hora suprema (Cujus Dolor aut nullus est, aut brevissimus) quàm incorrupti ludicis: Quippe, cujus æquissimus rigor supra Cassios omnes, & Thraseas, ac Reo-
rum

tum Scorpulos; quidquid erratum fuit, excutit: quidquid excutium est, deplectit; nulla Minois, aut Trium Venerum, fabulâ: sed verissimis æternæ flammæ tormentis. Et tamen ista nos, secordissimi mortales, æternorum negligentes, præsentium autem incontinentes, & ebrii; quæ toties audimus, legimus, credimus: quamdiu vita durat, quasi per somnium tramittimus. Vbi verò mortis horror incubuerit; tum denique (quæ totis annis antehac stertuit) conscientia, suscitatur ac palpitât; totâque vitæ præcedentis accusatio reviviscit, intra mentis rectorium. *Ibi, severior omnibus Atticis, Arcopagus evigilat.*

VI. DEFLEBAM ista, talibus ferè, quæ posui, verbis; aliquantisper ingeniculatus. Sed, quod hunc corporis situm, exhausta membrorum firmitas produci non sineret; in Tumulum denique, modò præparatum, plusquam semianimis, me demitto. Supinus illic, protensisque pedibus, ac decussatim pectori superimpositis manibus, cubabam. & ad summam, per omnia sepultissimo similis jacebam; nisi quod adhuc plorabam, & lamentabar. Nam, crescente Christianæ poenitudinis impetu; voces mittebam, prioribus longè clariores: cum questu, cùmque placentibus, *ad DEUM T. O. M. ad IESUM, ad MARIAM, atque Cœlites reliquos*, unicè conversus. Id solum adhuc viventis supererat; ingeminatio precum: & quod Mori me sentirem; manifestissimis vitam inter mortemque luctis. Ità quidem tunc ego suspicabar. Nam & hababam frequenter: orèque diu patulo,

F

singul-

angultiebam, inflato collo, pectoréque toto succulsi. Nec aberant arcti, per intervalla sua, meatus; ac, tanquam violenter intercepti spiritus strangulationes. Ut proinde, fugientibus oculis, jam non nisi cœlum, ac peccata mea, cum amaritudine contempleror.

PROFECTO tamen, & in ipsa re, nihil erant aliud hæc omnia; quàm picta quædam mortis præludia: mentisque nihil dum expertz, sed omnia suspicantis, figmenta. *Plurimum enim (si verum confiteri volumus) in juvenili corpore, non magis ad ingenerandam, quàm ad expellendam, animam, roboris exigitur: nec à filo tam tenui, quale Poëta Parcis vulgò dant, spiritus dependet.* Hic tamen ego fatuus; quotiescunque stomachus ardebat, inedi & vacuus: aut, si quando Serpentis, (adhuc indigesti) reliquæ, ructum suscitarent: arbitrabar, animam exire; cum densior tantùm halitus erumperet. Sic certè postea (nec aliter) mecum actum; periti medici, maturiorque ratio, me docuerunt. Ut proinde videas: *Etiam SCIENTIAM, neque Parvum, esse distinguere, fatum inter, & fati timorem: NEC ullam ARTEM, ARTE MORIENDI, DIFFICILIOREM.* Sed quis tunc, ejusmodi dictaminum rudi; quis, barbaras inter solitudines, philosophiam hanc aut præciperet aut persuaderet?

ADHUC, & continenti ploratu, lamentabar; *miserum PETRUM, miserrimum VICTORIAM*, clamitans: cum, ecce, derepentè vox alia virilior, & (ut videbatur, aliquândo familiariter mihi trita) cœpit, cum Echonis resultu, meis auribus intonare; *PETRE! PETRE!*
VICTO-

VICTORIA! VICTORIA! Nec sciebam, cuius hunc clamorem esse censerem; *Hominis, anne spectri? Sodalis, an externi?* Tantummodo consternatus, velut infernis quibusdam reboatibus; omnesque per articulos & fibras tremens, quid responderem, non inveniebam; utpote, fugiente ratione, penitus extra me positus. Ingerebat nihilominus, aspero percussu (tanquam & ipsa de profundo rupis prorumpens) eadem illa vox, iterum, iterumque revoluta; PETRE! PETRE! Donec ad extremum, at pertardè, suspicari sum orsus; SACERDOTIS nostri parænesin hanc esse. neque falsò. Nam, ita Deò fortunæque ferentibus, in eundem etiam ille scopulum; sed prior, & abstrusius, sese conjecerat. Me verò, paullo post supervenientem, seu minùs observàrat aliquousque temporis; seu prudenti silentiò dissimulàrat; quod cœptæ pietati meæ tantò quietiùs indulgerem. Ad extremum tamen, quia PERICULOSAM desperanti SOLITUDINEM videbat fore; sese pariter mythes, ac nomen meum, prodidit: illis, quas dixi, vocibus mœrentem acclamando. Liberiùs deinde prolixiusque (sicut erat in affectu mei præcipuus) exhortari cœpit ad Patientiam, & animi firmitudinem; ad spem meliorum, & ad fiduciam, erga Numen, retinendam. *Esse per facile DEO, languentiam sospitatori, depositarum valetudinum creatori, mortuorum animatori; mitigare casus asperos, distortam fortunam corrigere, secundare desperata, profligare tristitia: vitamque seu fugientem attinere. seu conclamatam reponere, seu sepultam, ex ipsis etiam cineribus, instaurare.* Cætera-

que non pauca, supremæ sapientiæ mysteria documentaque, suggerebat; quæ Pietatem ipsius egregiè commendabant; & conditionis professionisque dignitatem insigniter addecebant.

SED, ut ego reor; *MENTES lethifera mastitiâ sauciatas, nullum Solatium ex tempore sanat*; ibi præsertim, *ubi profundius agritudo descendit in animum*, jam antehac incommodis præcontumptum. *Difficile* certè, *mentes pertinaciter invitas, verba nuda molliunt*. Itaque pigrè respondebam; & ore frigidissimo (præter meum cæteroqui morem) hominis suavisissimi civilitati vix gratias agebam; Doloribus (ut verè dicam) pæne confectus: ac præter hoc, veritus; tam bene jam, tam seriò compositam in DEO mentem, rursus humano cominerciò disjicere, vel obturbare. Cogitabam enim identidem; mecùmque, quantum lingua succederet, mutiebam; *QUI D Mortuo cum VIVIS?* aut, *quid DEFOSSO cum superstitibus, & vigentibus?*

AT non etiam ille similis rugæ vel supercilii: quippe naturâ moribûsque factus ad omnem humanitatem; & præter hæc, exercitatione longâ virtutis excultus: Sed (ut prudentior) in mei Solatio perseveravit. Mistis itaque seriò facetiis; miserum, quem diu ratione non potuit, denique *blandimentis excitavit, arque constantiâ*: *quæ duo plurimum habent virium, in exulceratis aliorum affectibus persanandis*. Ergo non tam, ut mihi levius foret; quàm, ne tam Bono Viro diutius gravis essem pareo tandem exstimulanti; cubitoque connixus, de fossa meâ me proripio: paul-

paullatim in genua, deinde totus, & in pedes, erectus. Sed officium, plantæ nullo pacto faciebant; & poplites, in ipso progressu primi conatu succidui; reliquum etiam corpusculum, connexâ necessitate, secum ad terram trahebant. Eodem igitur, unde modò consurrexeram, relabebam. jacuissémque (credo) sine cura Salutis semper; nisi meus ille fidus & sacer exstimulator, alloquii sui beneficium etiam operâ manûs cumulâset. Nam speluncâ degressus, cui se spe quietis acclinâzat; ad me contendit: visâque telluris effossa superstitione, principiô quidem in cachinnos, innatâ jocatione, resolutus; ex me quærere cœptavit: *Quibus Consulibus, ante quos Annos, animam egissem? In pace potius, an Martyrio, sinissem? Quânam Via? Salariâne vel Nomentanâ? quoniam cœmeterio, Priscilla, Callisti, Lucillave potius Arenariâ, Situs esset? & alia de piis salibus, Antiquitatis quadam reverentiâ: qua nonnullis, per opportunum interdum jocum, memoriam refricant prisca Sanctimonia, longè promptiorem; quàm per improprias inculcationes. Ut verbo dicam: Mysta noster animam simul meam quarebat; & hilaritatem. Sed mihi tunc conridere, volupe non fuit. Et ille, posteaquam me, deliquis non prorsus fictis, exanimem deprehendit; omisissis lusibus, Salutis meæ curam ope suâ, subiectisque lateri manibus, adgreditur. Restitutum in pedes, & humeris ipsius, velut scipioni, nixum; me tardè quidem, verùm aliquando tamen, ad Socios perducit.*

VII. Ii, mitigato paullatim malorum sensu, pristinam ad alacritatem sese receperant.

rant. Et tunc reditu meo (cùm me jam inter vivos esse vix sperassent) alacriores; gratulatione multâ reductum cingunt. Postquam autem ferè seminecem me deprehendunt; artusque corporis affecti, non tantùm inedia, sed horrore quoque frigoris enectos; *Et ubi moratus es?* (clamant.) *Ad scopulum* (inquam ego) *nullis unquam ab avo Solibus accessum; & in scrobe gelidissima.* Confestim ergò, succiso sermone, regelandum me proximè pyram locant. Illi namque tantisper, dum aut *supervacaneam censerent, aut noxiam MORSTITIAM*; vitæ desideria, quæ projecerunt, resumpserant; &, ad silicem allisso silice, flammam arentibus foliis sarmentisque susceperant; exiguum ignem primò moliti. Paullatim deinde, contractis ramalibus; focum illum in legitimum luculentumque ro- gum promoverant. Opportunissimus calor (fateor) non tantùm sanguinem mihi; sed prorsus animam, revocavit; dudum prius intrà viscera stupidam, &, ut videbatur, irreparabilem. Sed rediit ad sui sensum attonita mens; & ad vires pristinas, torpidum corpus. Itaque tandem ausus sum, ex porrectiore fronte circumspectare comites; ac vividè singulos resalutare. Recensebat interim jam pridem Mystra noster (neque sine felle verecundiæque meæ) totam busti mei tragœdiam: &, *tanquam in scena publicâ, PETRUM DE VICTORIA SEBULTUM ludabat*; ridiculo planè mimò, *Dextrisque pariter & sinistris tibiis, MODOS facere callidus.* Ac socii, plurimùm delectati, certatim pro se quisque, nunc aggestu sarmentorum
in py-

in pyram; nunc hortamentis & plausibus.
indignatiunculam meam accendunt: ut plane
tandem, ac totus, calcerem. Itaque *SITIM*
etiam inter hæc concepi; *magnum*.
& *DULCE VITÆ* revalescentis *ARGV-*
MENTVM. Auditô verò, nescio quo sodaliũ.
qui diceret; *Ibo, quoniam vesper est; & in ca-*
na vicem vobis fontanam apportabo: sciscita-
si sum orsus; Quid istud sibi promissum vel-
let: in solo præsertim omnis laticis exper-
te? Tum illi; Nescis, ajunt, nos in vicinia pu-
reum effodisse, tantisper, dum tu Sepulcra con-
chyliis aperis, & tuimetipsius vespillonem agis?
Quibus ego; Per fidem (inquam) itane vos
aquam? & ubi, quaso? Non prociſ, inquiunt;
ac scilicet in ipso littoris aditu, medias inter a-
renas. Secundùm hæc ego, tardâ quidem,
sed nihil ablaturâ fide, credulus; aquatu-
rum, multis precibus, tanquam celestem
quendam Hydrochoum, aggredior: ut meum
etiam utrem, quem in Anthropophagorum
campis nuper receperam, fontanâ repleret.
nam, id ni fiat; undæ me penuriâ non minùs
nunc, quàm paulò priùs frigore, peritu-
rum. Nec recusavit ille: sed, conjectus in
pedes, ad maris oram, volare magis; quàm
contendere progredi, cœpit. En autem!
vixdum cursum ingressus, alacritate juvenis
magnâ regreditur: ac, non absque gesticu-
tis animi significationibus, sublatôq; jam e-
minus clamore; Me putabatis, inquit, aquas
allatũ ire. Mutate, socii, spes vestras. nam aqua-
rum vicẽ, Aquatilia vobis apporteo: sicut ipsi vi-
detis. Simulq; vix credentibus nobis, vix præ-

lztitia nosmetipsos capientibus (Tanta famemes apud omnes invaluerat!) CANCROS offert, quibus sinum suum impleverat, utriémque meum: & *Horum*, ait, *toto littore (quæquaversum id excurrit) non tam copiam, quàm exercitum: immò, varè Pluviam & grandinem, conspicietis.*

VIII. Ad hunc nuntium, arrectis omnium æquè pedibus ac desideriis, non segniùs emicamus & procurrimus; ac NERO quondam, exhaustis vestigalibus, ad ostentatas Africæ gazas; aut Hebræa gens ad coturnicum nimbos, in Arabiæ solitudinibus. Ac ne me quidem ipsum, quantumvis adhuc virium invalidum, corporis imbecillitas attinuit; quò minùs in partem tantæ felicitatis advolare. Et certè neque narratio nos, neque phrasis narrantis, falsos habuit. Nam in agminis morem reptabant; & *precipitate pluvia ritu* pntabant in sicco CANCRI: marisque marginem universum inundabant. Fortè sic usus tulerat; ut, ingravescente nebulis vesperâ, dies justò maturiùs extingueretur: & Nox, ante temporis leges, ingrueret. Igitur, aperiundæ per caliginem viz; cùm & lampades deessent, & lunæ nitor: raptim (ut in metu felicitis occasionis amittendæ) singuli singulos titiones ardentes è pyra corripimus. Et alterâ quidem manu sibi quisque prælucebatur: alterâ verò prædam congregabat; eamque tantam, quantum cuiusque fames & vota caperent. Mercetè, futurorum metuentem, simplex & præsens fortuna, non explevit: sed posteaquam sinum omnem ac thoracem inferi; femoralia

moralia quoque pedibus deripui. Tum extremitates eorum & foramina, periscelide geminâ substringens; tanquam vidulum quendam, aut peram, effeci; neque sine largo sociorum risu, reptilibus, quasi lagenam, implevi. Tandem in humeros sublatum pondus; ad confectus veterem locum, multo comitantium applausu, reportavi. Neque tamen obliti sumus, & aquam ex puteo descripto petere; petitaque, quibuscunque cuique visum est, vasis aut vestibus auferre. Posteaquam autem ventum est ad rogam nostrum; celeriter instauratis ignibus, in orbem omnes circumfundimur. Et alius quidem Cancros, ramorum furcillis insertos; alius tigillis in cuspidem exacutis, stridentem ad flammam frigimus, ac torremus. Itâ, concubiam in noctem usque, productus coquendi labor, & epulum est; ad omne votum & saturitatem interpositô frigida symposiô. Nec quenquam piguit extractæ (tales inter comessationes) horæ. Nam atrocem, ac superioribus omnibus violentiorem inediam; aliquâ tandem robustâ, complurisque dies duraturâ satietate, visum est, exturbare. Nec abfuere laudes atque Grates; quas *Hospitali Numini*, non tantum vocibus; sed & intrâdentes ac præcordia, persolvimus: utpote, cujus manifestissimo beneficio, nobis fame, lassitudine, consternatione consumptis, omni necessitudinis apparatu provisum fuisset. Oblatum enim erat (quanquam sæpius ante tempus hoc, tunc tamen opportunissimè) cibi genus ejusmodi, supra spem omnem, ac numerum; cujus, illo regionis universo tractu,

P 5

tractu, prius nō simulacrū ullum aut umbrā;
quin neque chelæ vel exuviz, comparuerant.

Iamque Nox erat, intempestā proVectior;
& soporis admonitu Socii, quō quēmq;
suus animus invitārat, ad quietem diversi
concesserant. Me verō, necdum satis discussō
totō frigoris torpore; focus noster, & pyra
propinquitās, svavi tepore detinuit. Ibi pro-
inde, submissis lenem in somnum palpebris;
molliter, & pernox acquievi.

ARGONAUTICŌN AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI DE VICTORIA,

LIBER XI.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. *Victoria, postridie experrecto, tres naves,
barbari referta, offeruntur. In terram
exscendit Reguli Americani filius; cuius vultus,
habitus, ornatúsque describuntur. Hic Victo-
riam, ac deinceps Socios illius, salutatiōne mu-
nusculísque colit. Comment pag. 98. & 99.*

II. *Eorum quoque, qui Reguli filium stipa-
bant, cultus incessúsque describitur. Socii, à bar-
baris circumdati, poscuntur arma; tanquam la-
boris pretium. Ea barbari priusquam accipiant,
ex pacto navigium emittunt; in quo naufragos
quattuor pridianos ex insula reducant. Com-
ment. pag. 99. 100. 101. 102.*

III.

III. *Myſta Hispanorum*, facetà dextrâque fraude, & Summi Sacerdotii ſimulatione, à barbariſ non tantum honorem, ſed gallinas etiam ac lautia cetera, extorquet, pro ſe totâque comitatu. De Poculis, ex arundine Americanâ. Comment. pag. 102. & 103.

IV. *Humanitate paullo poſt in perfidiâ con-verſâ*, Idololatra Hispanos, captivorum more, in naves compellunt. Tranſpoſitos, & ipſi, & in ripa conſtituti Latrones aliî, diſpoliant; etiam illi, quæ modò donaverant, receptu. Spoliatos, cum ſannu & contumelia, deſtituunt: & quo auctore perfidia? Comment. pag. 103. fin. & pag. 104.

V. *Narratio, de Manro, patre Iuveni, Ducis latronum*, qui Hispanos diſpoliarant. De Novem Hispani, qui antehac ſe à Victoria Sociiſque abjunxerant: deque eorum tragico exitu. Rete-gitur denique tota dolosa liberalitatis, erga Socios ſimulata, prima & vera origo. Comment. pag. 74. ſuprà. & pag. 75. & infrâ, pag. 100. & 101.

VI. *Mœſtos in ripa Socios*, ob rerum omnium nuditatem, Sacerdos potenti eloquentiâ erigit: & ſpe melioris fortunæ impletos, ad continuandam profectionem impellit. Victoriâ, denuò ab Sociis avulſum, & omnium inopem, aſſervati nuper cancri, ſuſtentant: donec comitatu tandem reſtitneretur. Comment. pag. 104. & 105.

OSTRIDIE, cœptâ jam luce; ſomnò ſpontè meâ reſolutus, oculos adhuc inſvetos circumago; repentèque video, Tres capaciffimas per flumen (quod ex adverſo decurrebat) actuarias incedere. Mihi tamen non actuariæ, phaſelivæ; ſed totidem

dem onerariæ prægrandes, apparebant; per crepusculi (velut opinor) ludibrium; quod caligine vaporæque scintillantis Horizontis, in majus pleraque parva consuevit intendere. Tam insperato spectaculò vehementer equidem obstupui: juxtaque, spem inter ac metum, anceps; de loco, quem nocturnâ quiete presseram, corpus corripio: nullâque paventis animi præbitâ significatione, seu pacem illæ naves, seu bellum portarent; in fluminis crepidinem obvius progredior: Ibi rerum eventum opperior. Applicatur interim navigiorum unum, quod cæteris principari visum: IUVENEMQUE præcipui roboris, ac proceri corporis, in ripam exponit: post hunc cæteram vectorum tur-
bam.

Is porro, qui primus ac princeps exscenderat, Matre genitus Americanâ; sed Mauro patre: genus utriusque colore vultus, & oris ferociâ præferebat. Cujus de patre pauca paulo post, sed ex alto, repetenda venient. Hujus Filio, de quo mihi nunc sermo, furor in oculis; Mars atque latrocinium in manibus, erant: quippe dexterâ lanceam; alterâ sagittas, in fascem renodatas, gestanti. Costo verò torquem demiserat, auro solido ductum: cujus ut copiam ostentaret, aures insuper ac labia paris metalli divitiis exornârat; pendentibus hinc & hinc magno numero, catenatisque consertis, annulis. Hi tam erant appositè per medium fissi distentisque; nihil ut corporis mollitudinem laderent, à quo pendebant. nec enim illa membra perforabant, sed tenaci
coitu

exitu duntaxat mordebant; nequâ succussione defluerent. Apparebat ex his ipsis insignibus; Barbarum esse juvenem, & DIs addictum. Nam, qui de populis illis Deum unum, & CHRISTI legem, accepere, morem istum, ut plurimum, procûl habent. Ceterum, quem auri fulgor nobilitaverat; colorum obscœnitas è diverso maculabat, inquinamento foedissimô. namque vultum, brachia, femora, tibiâsque cum furis, succorum variâ mixturâ; non tam expinxerat, quàm infecerat. Itâ fiebat; ut, atrô, viridi, ruffoque coloribus, inter sese purulentis quodam ac lurido tabo sociatis, & discordibus; horror ascititius nativum hominis squalem hand parum efferaret.

Hic porrô, simulac me contuitus est; inflexâ correctâque (quantum potuit) in familiaritatem fronte, concreditur; ac, velut animaturus (fortasse, quia pavorem non totum abdideram) *Agè sodes*, inquit, *agedum!* more gentis, hîc verbô salutem impertitus homini, non antehac viso. Neque contentus hoc officio; brachiis insuper effusissimis invasit hæsitantem, ac strinxit. Cuj, nequid ad amicitiam mutuam obicis aut moræ ponerem; pares ego voces, parem amplexum & salutationis officium, redhibui. Sed *non intrâ solâ verba ceremoniâsque liberali* Barbarus; munificentia longius processit; ac POMA DUO (maturos Americanæ Platanî foetus) in cibum simul ac fœdus porrexerat. Posthac, raptim ad comites (uti dicebat) meos vestigandos, decurrit; ut idipsum de condicito compositoque geri sentiret. Eos, in vicinia cubantes,

bantes, alium alio loco continuò suscitāt : & expergefāctos, eādē verborum suavitātē, paribūsq; salutationum lenociniis adoritur : quin & lautiis iisdē, quibus me primū affecerat, excipit. Et post hunc, ad heri sui leges morēque compositi pedisequī, quique ceterorum comitabantur ; nihil dominicę civilitatis prętermittebant. Erat autē istorum, ex utroque sexu, frequentia non modica, quę juvenem partim servitii jure, partim clientelę titulo, supabat. Eorum, operę pretium est, cultum atque corporis habitum, non prorsus silentiō transmitti.

11. SINGULIS (viris æquē fœminisq;) collum auro monili conspicuum fulgebat. torquesq; pretiosus ille quidē, verū opere rudi, nullōque flexūs artificiō ; nobilitatē seu propriam, seu magis herilem, commendabat. Et hīs quidē opibus cervix circumfluebat. Naribus autē atque labiis, oblongę fibulę (sive quis bullas nuncupare malit) eādē materiā, pretiōque, mordicus habebant : non ingeniō quidē meliore, quā spinter modō descriptum ; sed aliquā tamen artis imitatione, folioli simulacrum exprimentes ; & in quernę ferē comę figuram inferiori parte desinentes. Supernē verō, tintinnabulis (etiā ipsis auro sonantibus) iisq; percrebris, distinguebantur. At fœminas, incompetę mihi plantę succus obleverat ; ascito captatōque livore pallidus. nam, quod nos *pallorem* ac *funus* nominamus, in coloribus ; hoc illę mulieres *Gratiam* & *Veneres* arbitrantur. Primævus autē congenitusque color (in viris æquē fœminisq;) candi-

candidus, vultu genarumque tenuis; & in Germanorum Europæum nitorem castigatus: præter unum alterumve de stipatoribus; genere, Maurum inter & Peruanum, mixtò prognatos. Omnes hi gaza frameasque levâ manu; dextrâ verò missilia tela, vel acilides, amentò deligatas, vibrabant. Amictus autem erat, non, pro barbarorum inverecundia, nullus; aut, pro lascivorum impudentiâ, passim perspicuus: sed gossypina telæ, laborisq; transmarini colobia, cum subuculis, lacernæ præterea, staminisq; tenuioris subligaria, renibus circumducta. Perizonia denique, spiræ ritu convoluta, non disparis materiæ; quæ, cum ab humero dextro demitterent; sub ala sinistrâ rursus, pectore lumborumque tenuis, circumducebant: tanquam *Gabino cinctæ* retorta. Paludamenti cuiusdam exotici formam agnosceres; qualis veteres ego Fabritios ac Cincinnatos, & ab aratro rapisq; devocatos ad Dictaturam triumphumque, circumfluxisse reor: nondum videlicet peregrinâ repertâ luxuriâ; de Serum arboribus, aut Babyloniorum Phrygumve doctis acubus, aut succo Sidonii muricis, ornari gestiente.

Tales hi, tanto numero, contra longè pauciores nos (& inermes) instructi militariis minis & opibus; non diu scilicet dubitavêre circulo nos includere: continuoq; sarissas nostras, & enses, & quidquid ferri portaremus, per imperium poscere; sine controversia, non aliam ob causam; quàm, ut, armis traditis, nos ipsos quoque dederemus: aut certè victos oppressosque sciremus; ne-

mine

mine votis eorū ausuro contravenire. Quid, quod ultro per jactantiam dignos se dicerent; quibus non ista tantum, sed etiam, siquid charius haberemus, ex animo largiremur? Se namque, saluti & incolumitati nostræ tam avidos, tam sollicitos & anxios agere; suis ut necessitatibus domesticis insuper habitis, consilium ac suppetias latum irent hominibus peregrinis; ne quid illi graviorum periculorum adirent. Se, complures jam dies (ac certe solidum novendinum) desertos incultōsque circum locos errare; ne nos in errore persisteremus: quos idcirco tantā sollicitudine vestigassent. Actum esse desperatūque, de THALASSIA, quam nobis fingeremus; quam tot per ambages fatuo cursu persequeremur: actum de Mantæ portu; quem jam pridem caci praterissemus. Quare, se potius sequeremur; siquid adhuc sana mentis retineremus: si viam ac vitam meliorem vellemus, in Peruvii regna navigaturi. Quæ cum dicerent; mirari nos interim, & apud nos præ stupore vix esse. Cūque vocem ac verba nemo reperiret, quibus interrogaremus; Undenam mysteria nostra mortalibus alienissimis innotuissent? modò nos ipsos inter nos, nictibus vel obtutibus, examinabamus: modò verò planos illos ac circumfessores, taciti contemplantur. At nihilo propterea modestiores illi silentiō nostrō; tantò contentiosius urgere nostra spolia: quæque poposcerant, instrumenta defendendæ vitæ.

Nobis (ne tamen gratis, ac nullō dispendii pretiō, despoliaremur) visum est cum patris & conditione, postulatis annuere. Quare, cū necdum omnis animo decessisset quattuor Sociorum recordatio; quos pridianum

num discrimen in scopulum impegerat (incertum, an cum eorum ultima pernicie) ipem recuperationis eorum, ex praeſentium navigiorum opportunitate conceptam; in pacta foederis ac deditiois deducendam exiſtimavimus. Signis ergo, geſtibúſque, quibus viſum eſt; apud ignaros ſermonis noſtri, vehementer inſtare coepimus: ut navigium de ſuis aliquod agerent in fluminis partem illam, quam nos eis digito designabamus, lis ex locis erutos extractoſque comites longè dilectiſſimos, nobis reſtituerent; dignos eo beneficio vel ob hoc ſolum (ſi cetera deeſſent omnia) quòd ſoli primique, pro ceterorum omnium ſalute, capitis eſſent aggreſſi periculum. Hiſ talibus, tam nobis impenſè charis, in libertatem ac vitam aſſertis; poſtea pro laboris manupretio, quaecunque vellent, quaecunque peterent, auferrent.

Nec feſellit callidos ſenſus noſter. continuoque, Ducis delectu, de ſcientiſſimis ſtipulatoribus unus quidam, cum actuaria ceteris firmiore, cumque remigibus & claffiariis, expeditur; & amni, contentis remis, immititur. Et quia *Non aura magis navem; quam PRAEDAE cupiditas mentes, impulerat*: dictum, factum! commonſtratam Inſulam, ſimul vident, ſimul adnavigant, tenent, occupant. Ibi *Quattuor viros* illos noſtros, in careſta latitantes, recipiunt; &, jam pridem à deſperatione mutuà conclamatos, nunc autem planè redivivis ſimiles, revehunt. Expoſitos tandem in ripam, lætos lætis nobis (quis dubitet?) incredibili mentium congratulatione reſtituunt. Tunc denique ſtipendium ſuum,

suum, ex condicto stipulatóque; nec jam velut precarium, sed, ut legibus debitum, exigunt: ac nos ità, meliorum armorum maiore parte mutant; vilioris subsidii telis, per dissimulationem fictissimam non tam præteritis; quàm revera dilatis.

III. SED, priusquam hæc expedirentur; absentibus adhuc sociis illis insularis, res non lepida minùs, quàm mira (successúque tunc felix) intervenerat: in hunc modum. ILLE, mihi toties memoratus, & ab ingeniosa pietate commendatus, SACERDOS noster, stabat (ut ipse sibi videbatur) tanquam unus de numero: certéque saltem Barbaris inglorius, ignoratione viri. Pupugit isthæc rusticitas animum tam ingenuum; ac fortasse, suprà fas, supràque causam. Nam AB INSCIENTE nemo DESPECTATUS: nec POTEST contemnè negligè; nisi DIGNITAS INTELLECTA. RUDES animos, ut *Æstimatio*; sic & *Reverentia*, prætervolat; Inurbanitatis nullo planè damno (Quis enim Rusticos curat?) nisi, siquod *Ambitio* sibi fingit. Sed ego *Mystam* nostrum, non sanè tam, gloriæ ductum cupidine; quàm commodorum nostrorum rationibus: censuerim, opinionis sui jacturam sensisse. Providebat enim (ut erat acutissimarum suspicionum) sui veneratione respectúque, præcipientes sylvestrium hominum impetus refrænatum iri.

TALI proinde consilió, cum ille nos omnes oculorum nutu, de circulo se vocasset; Hispano sermone paucis orsus; *Audete contubernales*, inquit. *Si Muphtus ego Turcicus, aut logves Malabaricus, aut Brachmanes Indus, Benz in sue*
lapen

*Iapon effem; sceleratorum Deorum consceleratio
Sacrificulus: agrestes isti (quos videtis) Satanâ
docente subornantéque, me procul dubio magni-
ficis vitibus, ac prono corpore coluissent. Nunc
Altissimi verissimique DEI, nunc celestium sa-
crorum administrum; habent algâ projectiorem,
& titivillitiô contemptiorem. illorum nemo me
supra communem sortem aut effert, aut aestimat.
Id adeò vestrô, vestrô, mei populares, vitiô (si
verum audire sustinetis) vestro neglectu, contin-
git. Vobis enim ipsis, hucusque non succurrît
profano Sanctum distinguere. Quapropter, si mi-
hi, si Sacrorum nostrorum honori, consultum vul-
ti: cedite, si non mihi, saltem tempori tantisper;
ac succiduis genibus, oréque pronô, basia mani-
bus meis imprimite: certi, non mihi vos honorem
istum; sed, in me, Summo NUMINI, deferre. Se-
quentur exemplum idololatra; meique suspectu,
mitiores sese vobis dabunt, in quodvis obsequium.
Hôc vos experimento discetis; verum esse, quod
docti vulgò jactant; HONOREM honorantis
magis esse, quàm HONORATI, nam hinc vestris
potissimum lucru accedat,*

*V i s u s est, haud absurda svadere. quare,
nemo fuit, qui rem tam æquam, tam con-
fectu proquam, abnueret. Tantummodò; Con-
festimne vellet hac? an potius in locum ac tem-
pus differri placeret? interrogamus. At ille;
Confestim, inquit; ut, Dum Calet ferrum, cu-
datur. NULLA sit igitur per nos mora. Di-
gredimur: &, in diversa scissi paria, tan-
quam in studia partium, ac velut ex dissen-
su; simplamus, super re proposita, delibera-
tionis atque consilii sollicitudinem. Ac prin-
cipiò quidem; meditabundis similes, non-
nihil*

nihil dispatiamur. Repentè deinde, tanquam in conceptam sententiã pedibus euntes; ad Mysten nostrum, ordine composito, pèrque seriem, accedimus. Hic autem, ingenio solito festivus; campi locum editiorem occuparat: quò conspectior oculis ignarorum ejus auctoritas immicaret. Et is quidem venerationi se nostræ propinabat; parum herculè pro persona, pròque fastigio. Nam stabat, non nisi subuculã contextus: prælongã quidem illã, byssinãque; sed erubescendã tamen *Europæi Pontificatûs* majestati, quanquam & scapulis superinjecerat depe-xam lacernulam; &, præter hæc, *apicato capite Sacerdotium* ostentaturus; lato spatio sô-que pileo verticem & capillos circumdede-sat; in morem fungorum ignobiliter petas-tus. Eratque tiaras ille (sit veritati sua re-verentia!) planissimè non tantum vento-rum, sed & nostrum ludibrium; sicuj tamen risus tunc cordi fuisset. Usque adeò flaccus ac fluidus à capite dependebat.

SED, ut ego reor: NON *indumentis Austo-ritas*; potius *Animò*, paratur: INGENIISQUE *vilibus*, non *vestis*, non *splendor*, quantumcun-que circumpositus, *majestatem conciliat*; sed longè magis generosus vigor, & in dignita-tem lucentes oculi. Certè tanta Sacerdotis nostri fuit, in lacinia semet efferentis, gravi-tas; ut, etiam nihilo præmonitos, tamen nos in obsequium ac venerationem, aspectu so-lo, permoturus fuerit. Singillatim igitur omnes, & ad pedes advolvimur; & de genu, manibus pronis osculum impingimus. At ille, nequaquã incallidus Personam cœptam ex-
plere;

explere : SUPREMI cujusdam PONTIFICIS in
 morem , adductâ primùm frontē , deinde
 paullo post explicatâ ; bene precari nobis , &
 adversum nos CRUCIS figuram in aëre du-
 cere. Quò factò tenuimus, in admirationem
 non vulgarem implicitos, *Idololatrias* ; stantes
 eminus, & contemplantes ; neque tamen vel
 Hominem adoratum satīs , vel causam ado-
 rationis, animo capientes. Et tamen (etiam
 sic) rudium nonnullos traxit *Exempli poten-*
tia ; *Quæ plerumque multum in religionibus*
valet. Nam, *neque quid, neque quare* ; Chri-
 stianum Sacerdotem etiam ipsi, simplicissi-
 mo sensu, corpore venerari. Tunc planè pa-
 tuit, verum *Asceticos* dicere : quibus HUMILITAS
 animi, semet demittentis, non protrita
 contemptaque ; sed profectò *mascula magni-*
ficæque virtus est : & , quoties usus fert, etiam
 ad adorationem usque sui conspicua. Nam-
 que sanè, ne Ductor quidem agminis barba-
 rici sine motu tunc adstitit : sed, suspicatus
 id quod erat ; AB HISPANIS non VESTEM colit,
 sed VERUM : continuo jussit, in ejus sinum,
 etiam de suo comœatu, xenia congeri.
 Confestim igitur de corte corbæve portabili,
 promptæ SEX GALLINÆ, præpingues, opipa-
 ræ, peregriniquæ delicii ; mytæ nostro pro
 victimis ceciderunt. Immò, Quò magis es-
 saperet GRATIA FESTINATA ; de gallinis unam
 aliquam repentè Dux exenterari voluit : &
 in cibi præludium, promulsidémve, mandavit
 exempta viscera præparari. Nulla fuit ergò
 mora : sed, quo loco pridie rogos ille no-
 ster arserat ; ibidem, resuscitatò focò, co-
 quus barbaricus jecur, & intestina cuncta
 galli-

gallinacea, redegit in extemporale jentaculum.

CATERUM, Ne vescentem Sacerdotem Socii reliqui spectarent duntaxat; & vacuis interim ventribus assisterent: liberalitate crescente, profusior antesignanus, omne penus suum nobis impendi, pretium operæ putavit. Igitur; OLLAM etiam, ollam (inquit) illam, quam infertam aprugnâ salutâ simul adportastis, inferte nobis: ac, præter hanc, ejusdem ferinæ pernas aliquot, hybernóque conditas sale succidias: NE PARS tantum istorum hominum epuletur; & Altera pars esuriant. Iacebant insuper in actuariis navigiis ARUNDINES, quas Indicas nominant; alterius tamen, à Vexúris (quas sæpius memoravi) generis & magnitudinis. Aderant harum non paucæ; truncó vasto teretisque; necnon internodiis aliquot, per certa spatia, planè nativis & elegantibus, insertiunctó. Globos sphærâsve crederes, aut perfectæ rotunditatis cucurbitas; quarum singulæ *congiarum* octonum capaces, dulcis aquæ copiam tantam includebant; ut jam non cannx, sed canales conchæque dici possent; propter calamorum amplitudinem. Nequid igitur ad absolutam hilaritundinem deesset; etiam hos Aequales, sic impletos, afferri ductor Americanorum præcepit: intèrque sitientes convivas diffundi. *Genio putâsses, aut thalamo, non soli Neceffitati, Sacra fieri.* TANTA scilicet cunctorum animos laxitas, & oblivio curarum, invaserat; jastante, vocibus non obscuris, maternaque linguâ, Sacerdote nostro; SE jam non aliquem de grege, plebéve

plebève presbyterii; sed planè PAULUM & Apostolum esse: quippe, qui cum Summis illis viris ET ABUNDARE SCIRET, & PENURIAM sustinere. Nec se jam adeò gratias agere nostris genibus, & adorationi; sed à nobis ultrò gratias expectare, sibi debitas; ideòque se nobis imputare. Nam dignitatem, à sociis in se collatam, se confestim copiosò presentariòque donativò; quin & Congiario, remuneratum esse.

IV. LUDEBAMUS in hunc modum; nec immodestè, reor: SED mox & Fortuna nobiscum; verùm inverecundiore proterviâ. Proh mortalium fidem! & nullam, in risu felicitatis, constantiam! ADHUC in patinis eramus, & arundineis illis aqualibus; nihil, nisi Pacem, & amicitiam, & Hispani nominis reverentiam, animo concipientes. Nec jam Barbaros hos, tales, quales erant revera; sed fidos, hospites, & omnem ab illis opem tutelamque nobis pollicebamur: cum repente signum à ductore datur, & vox, nautico celeusmati similis, intonat; *Consurgeremus! & in lembum grandem, quem hos in usus ad ripam incitassent, nosmet simul omnes conjiceremus!* QUIXIMIORUM) sic enim appellabant) hæc æstuaria sinúsque, multis inter sese confertis amnibus, aliter non superari; nisi generis istius celocibus.

Secundùm hoc tonitru, contractis metus pectoribus, pariter emicamus; sequimurque tam ductorem, quàm imperium. Suppressis autem, quæ jam tum mentem lancinabant, suspicionibus; spem, lætitiàmque vultu præserimus; phaselòque remis agillimis æstuar-

ria

ria cuncta pervolante, tandem in ultimæ ripæ viciniam pervenimus. Vbi truculentes, nescio quos, excubitores consistere globatim cernimus; ac nostræ navis appulsum opperiri. Neque tamen adhuc manifestos sese prædones ferebant; sed potius ultrò, vocibus, nutu, gestibus, ad exscentum nos invitantes; etiam manum nobis, tanquam in operam ac fidei pignus, protendebant: donec ad marginem fluminum postremum allidi prora cœpit. Tunc enimvero, celerrimè conversò lintre, prora fluvium, & puppis continenter; nos autem alter alterum, orsi sumus respicere. Continuoque remiges applicant; & clamoribus inconditis, *Primos jubent Hispanos in terram exponi. Se verò, simulac exscentissent homines sua fidei commissi; gradum postremo, jurèque custodia secuturos.* Nos, non inventò, quid contra vim mutiremus; instantibus morem gerimus. SED ecce, vixdum expositis; latronum omnis turba, quæ ripas infederat, agmine frequentissimo nobis circumfunditur. Tum deni duodenive singulos Hispanorum adorti; perfidiâ plusquam Punicâ,prehendunt, trahunt, pulsant: ea, quæ paullo prius donaverant, jam repetunt; suamque liberalitatem & spontanea munera, nunc suum furtum, & violentam rapinam, faciunt. Vestes præterea, sarcinas, argentum, & quod auri signati, cum notis Hispaniensibus, nobis superfuerat; id universum diripiunt. Porro numos aureos, quos nostri Patacos appellant, probatissimi pretii; seligunt ex universis spoliis: & quoniam eos tam figura, quam rutilus splendor, delectabat: medios

diros perterebrant. deinde collo quisque suo, monilis in ritum insertos ligamentis, superbè circumponunt.

Quae posteaquam omnia, nec silentibus omnino nobis, neque tamen palàm expostulantibus, patrassent: tum demum non sine supercilio nobis innuebant; His se contentos, neque Plura requirere; posteaquam Omnia nobis ademissent. Mox, tanquam beneficio praeerea nos ornassent: propterea, quod nullo maleficio majore vitam eripuis- sent; ostantibus similes, ac valedicentes, in sua navigia simul omnes regrediuntur. Ibi, veluti praeclarè gestà re, partitisque (sicut ex hoste) manubiis; triumphum & Praena canunt. Nobis autem à tergo luctum, & naniam, & supremam calamitatem relinquunt.

Hic exitus fuit illius vaferimae, quam nobis ostendere sustinuerant, hospitalitatis, atque cultus: ut exigui damnum impendii, quò nos reficere visi sunt; majoris praedae la- trocinio solarentur, non sine luculento fo- nore. Cujus nequitiae totum minimum is, qui ceteros duxit, solus in via, composuit, do- lo suo; direxit arte; moderatus est consi- liis; expeditivit imperiis. Hujus de Patre, ge- nere, moribus, ceterisque, quae connexa sunt; & quae nos serò post comperimus: quoniam supra promisi; nunc, quia tempus, & res ad- monent, memorabo; narrationemque, quam verissimè fas erit, ab ovo (quod a sunt) accer- sam; & ad mala, nullis ambagibus, perdu- cam. Sic autem ea res, quemadmodum sub- sticiam, habet.

V. Ex reliquiis Maurorum, quos Grana-

Q

tensi

rensi regno quondam, adeoque totis Hispaniis suis, exegere Ferdinandus & Isabella, Castellæ reges; hæc erant non pauci: magis charitate soli, quod natalibus infederant; quam adversum reges sinceritate, vel in Christum fide: quorum utrumque, *tempore servitiō, simulabant.* Sed, **DIFFICILE** fuit, animo corruptos Mauros, ab integrioribus distinguere; quoad utrique pariter in obsequio manserunt. Postea, quàm alius alias ad fugam januas, occasionesque speculati; pars quidem exigua flecto vicinam Africam; pars piratarum Insulas ac receptacula petierunt: tum demum est cognitum; **QUID** *apud GENTEM, ab stirpe fallacem, coactis Servitus roboris & fidei tene-* ret. Mancipiorum certè plurimi dilapsi manipuli; religionem juxta dominosque fefellerunt, & exuerunt. Eorum in numero Maurus quidam, rupto servitiō, patriaque spretâ (quorum utrumque multis annis Hispani quondam habuerat) postea myoparosiem, ac perfidiæ socios nactus, post longos Oceani cursus errorisque; tandem in AMERICAM venit, Occiduo Soli subjectam: Ibi, quem nunquam bonâ fide sumpserat, CHRISTUM excussit; ac Mahometem resumpsit. Post, in hunc modum semel depositâ fronte, paulatim impudentiori superstitione, Deorum multitudinem, Americano ritu, cum Alcorani fabulis conjunxit. Progressu verò temporis, Mexicanæ foemine connubium, & ex eo sobolem, adeptus; apud illos civiliū invetos populos, tantum Europæ facilitate, morumque callido temperamento, perfecit; ut volentes lubentes, ultrò suam

flum Publicum ei permitterent ; eumque
coctibus agrestium Regulum imponerent.

Hoc tali patre genitus is , qui nos cum
suis ad æstuarium eo die dispoliaverat ; ge-
nitoris artes , non degeneri nequitia , per-
severabat extendere : simulationis cum-
primis , & latrociniorum docili succes-
sione.

Nec tamen primi nos Mauricum scelus
& vim incurrimus. Namque jam ante nos,
pluribus retrò diebus , ab nostro comitatu
divulsi Novæ (quorum secessus supra me-
minimus) cum arte natatoria , viarumque
breviatis , confiderent , omnes se fluvios , &
solitudinum ambages , perrupturos sine ma-
gno periculo : post longos tandem & no-
xios errores , in eos ipsos , quibus ille Mau-
rus jura dabat , Barbaros inciderunt ; & ab
his ad Regulum deducti sunt. Ac principio
quidem Hispanis profuit Hispaniensis homi-
nis , ceu *notoris* , favor & humanitas. Illius
exemplum (an speciem magis & simulatio-
nem ?) sectati ceteri , non inciviliter nostros
habuere : fovente præsertim gratiam mimi-
cam Principe ; dum eos *Gentiles suos* , & *ejus-*
dem aura patria consortes , tertio quoque
verbo perfamiliariter compellat. SED in-
terim Hispani , navigationis nostræ totam
Odyssæam , ac navarchi Panamæi fraudes ,
recensere cœperunt. explicare quoque So-
ciorum , post relictam navim , pericula ;
quæsitamque tot erroribus Thalassiam , &
Mantz portum. Quibus omnibus Regulo
sollenter explicatis , adjecere preces ; *Ut* ,
missâ suorum armatâ manu , *Socios* , *etiamnum*

errantes, vestigari juberet : & siue forent à sylva-
 stribus excepti, per vim in libertatem vendicari :
 siue dià tantummodo per imprudentiam excidisset,
 in viam imperaret reduci ; quoad in Iberici
 juris oppidum aliquod pervenirent. Pretium hu-
 manitatis, fore gladios ac sarissas ; quarum co-
 piam hand contemnendam, nec operuminelegantis,
 illi secum apportarent. His isti dictis, lucri ge-
 minata spe, flagrantem jam antehac avaritiâ
 Barbari cupiditatem, acrius incenderunt.
 Filium itaque confestim accersit, jam adul-
 tum ; & cum ipsum videlicet, cui nos in præ-
 dam postmodum cessimus. Ei mandata dat,
 quædam propalam ; alia, plurâque, clanculum
 ac sevocato. Servos, clientes, & infra se quo-
 cunque titulô positos, adjungit ; mistô viro-
 rum formidarumque satellitiô. Denique cum
 tribus illis Liburnicis, insidioso comœatu
 diligenter instructis ; ad hoc delectos dimit-
 tit. Eum tantum tamque munificum, qua-
 lem supra descripsimus, apparatus excogitâ-
 rat, non officium, neque liberalis animus ;
 à quorum utroque, vel procul semper abfue-
 rat ; vel profectò per fugam apostata discesse-
 rat : Sed, verè rem æstimando ; totum hoc
 parandarum opum ingenium, dictaverat im-
 probissima cupiditas : suspicantibus Regulo (ne-
 que prorsus abs re) quoniam enses ac lanceas
 pollicerentur à Sociis Sociis ; non procul ab eis Au-
 rum esse posse, penès quos FERRUM foret, AURI
 CUSTODIA. Iam ergo non est, cur quisquam
 admiretur : illum, quem suprâ descripsi, Iu-
 venem, cum suis asseclis, postquam nos repe-
 rit ; tam multa, tamque nostris casibus con-
 nexa, garrivisse, cum dicrum novem indagi-
 nem

hem nobis jactarent; cum Thalassiz nomen
 cum Mantz portum, afferent in medium.
 Etenim revera, Mauri toparchæ jussu, nos ve-
 stigabant; & ab Novem illis nostratibus in-
 tima quæque perdidicerant. Nec in obscuro
 jam esse poterat; cur exotici saporis illa Po-
 ma, cur gallinas transmarinas, cur jentacula
 cum artis exquisitæ poculis, in nos congestis-
 sent: quoniam, nisi talibus illecebris ac sagi-
 nâ, nunquam ignaros aut inhamassent, aut
 captos traxissent. Nec illud denique cui-
 quam (qui modò Barbarorum haberet cogni-
 tos mores) præter expectationem cadere vi-
 deri debuit: quod nos iisdem omnibus,
 quæ prius liberaliter donant; ac fortunis
 præterea nostris, quas non donaverant, per
 summum scelus evertissent. Id enim impe-
 rium, non tam juvenis prædonis, quàm pa-
 tris; nec tam satellitum, quàm dominorum,
 fuit. Quanquam cæteroquin & hi, qui nos
 emungere facultatibus, ab instituto suo ni-
 hil recesserant: assueti prædas ac latrocinia,
 jam ex antiquo, tanquam Artem, exercere;
 plerumque per fraudes, interdum etiam per
 cedes & cruorem: in corporibus præsertim
 Hispanis. Nam hanc gentem odiis innatis
 atque trahitibus, ad usque perniciem, inse-
 stantur. Ad summam! Ex professo vagi, la-
 trones, & grassatores: *Vitam universam in*
Idolis ac superstitionibus; animum in pradiis &
sanguine; mortem in Gehenna, degunt.

VERUM, ut ad nostros illos Novem, stylô
 regrediar: Expeditis emissariis illis, quæ di-
 xi, navigiis; & Filiô præfekte ducereque jussu,
 quem ad paternam omnem perfidiam ne-
 quam

quam Senex instituerat : Hospitibus ille quidem mensam qualemqualem apparavit. Præter hæc autem , & commeatum viaticumque mendicantes ; fide publicâ , quocunque vellet , ire permisit : ac victu profectionibus necessario juit. Cæterum hos in itinere (non dubium , quin de composito , collusio-
mæque Reguli) Barbarorum aliis aggressus globus : *Quinque de novum* illis oppressit. *Quattuor* reliquis sua manus , ac Dei tutela , viam aperuerunt ad effugium. Hi , longò post tempore , nobis (jam *PERUVIUM* re-
tentibus) restituti ; rerum gestarum seriem , qua-
lem modò descripsimus , tristes ; neque sine
mutuis lacrymis , explicarunt. Ibi demum
patuit *Danaüm* , ac *DONA PERENTIUM* , DO-
LUS : ibi scelestum execrabilis hospitalita-
tis figmentum. SED res hortatur ; ad nos
ipsos , ac scilicet calamitatum nostrarum or-
dinem , Mauriciæ actis interscissum , reverti.

VI. DIGRESSIS , suo cum Duce , latroni-
bus ; omniq[ue] simul abductò nauticò sub-
sidio : stabamus in æstuarii crepidine mœren-
tes ; sine veste , sine vitæ nutrimentis : &
omnium nudi consiliorum. Nulla deinceps
spes affulgebat ; nulla fortunæ melioris ex-
spectatio : cum præsertim , omnia nobis ma-
ria , sinúsque , prospectu pererrantibus ; non
cymba , non ratis , ac neque tabula quidem
vel remus , offerretur. Ad ultimam itaque
perducti desperationem ; marcida cum ani-
mis corpora solo sternebamus. Solus uni-
cus , in omni sorte semper sibi constans Sa-
cerdos noster ; ubi nos animadvertit , seridò
fractos ; neque , nisi fortibus stimulis , excitari
faciles :

faciles : laxare tota Spiritus & eloquentiae
 suae fræna coepit ; & , in ignaviam nostram
 plenò sermonis effusus impetu , detonare.
*Quoties jam mortuos ? quoties sitos , ac tumula-
 sos ? & tamen revixisse. Semel ab uno nauclera,
 per fallaciam, navi detrusos ; tamen adhuc quo-
 tidie Charentis in cymba seſitare. Non indi-
 guandum sibi , quia fabulu luderet : cum nos,
 ratio tam Orthodoxa , tantopere Divina Vere-
 TATIS, ac Fiducia celeſtis, obliſceremur. Ad-
 huc , adhuc enim verò , priſcum vivere , regna-
 reque Deum ; & humanos caſus ac negotia diſpo-
 nere ; ſui, ſi condi fuiſſet, in nos ſavire pro meri-
 tu ; ſi gratum , Perire miſeras naufragorum reli-
 quias : nihil facilius fuerit ; quàm nos modò per
 latrones perdere. Sperare ſe ; Chriſtianos & Hi-
 ſpanienſes (nec ita procul) abeſſe, quoniam Bar-
 hari eis necem, nec ultra prada licentiam, in nos
 ſaviſſent : ultorum hand dubiè metu ferociam
 inhibente. Diſſos utique, propinquam & mayo-
 rem vim ſe ſuſtenturos.*

Nihil eſt Oratore nervoſo , neque potentius
 ad erigendos animos ; neque penetrabilius ad
 perſtingendos diſſonas voluntates. Dum lo-
 quitur Sacerdos ; dum exprobrat ; & , more
 quodam Apis Attici, ſermonum ſuorum mel-
 li, reprehensionum aculeos intorquet : nos, diſ-
 cuſſo corpore, ſimul omnes pudibundi con-
 ſurgimus ; erectiſque meliorum expectatione,
 jam hilares, jam pedum alacres, viæ reliquum
 geſtimus exigere. Dixiſſes ; non, ut ante-
 hac, in incerta ſolitudinum, ſed in lacteam
 PROMISSIONIS TERRAM, nos feſtinare. Tri-
 duum tamen inter littorales errores exa-
 ctum ; nullo nec homine, nec diverticulo, pa-
 labundis

labundis obviô. Die verò quarto; ne discederem à consuetudine mea, semper in extortem aliquam & levam fortunam, præ ceteris, allabendi; Sociis rursus omnibus, & viâ pariter, excido. Quo tempore, quantis in curis, fletu, periculis, egerim; non equidem oblivione prætereo, sed planè fastidiô mei, lectorisque reverentiâ: quem, similitudine casuum, toties obtundere; paullatim meritò religioni debet esse. Tunc, ab omnibus penitus destituto viz levamentis, & ab universis deserto vitz ministeriis, apparuit; quid homini conferret in tempore, sagax futuri providentia. Nam extremam mihi famis necessitudinem depulerunt Caligæ; quas nuper cancris, in cullei modum, inferferant: quasque mihi, direptis omnibus aliis, Barbari (tanquam inutilem saccum) ultrò redditas, in faciem miserant; non tam miseratione mei, quàm irrisu. Quatriduum, in hunc modum, a quatilibus in cibum absumptis, extraxi. Post hanc autem, anno mihi longiorem, moram; ego Socios, illi me, receperunt: incredibilè mutuôque gaudio perfusi. Quorum ego ne quando deinceps facturam facerem; vestigiis illorum ad usque scrupulum hærebam. interdum & prægrediebar; non ausus vel agmen claudere, tardius insequendo; vel antevolare spatiosius, nimis eos passibus antevertendo.

AR.

ARGONAUTICÓN AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI DE VICTORIA

LIBER XII.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. **E**xacto dierum aliquot errore Hispani, tandem in Crucis statuam incidunt; quam laetitia pietatēque multā colunt. Sub hac ad pagum Charapótum, Christianis frequentatum, hilares perveniunt. Comment pag. 103. & 106.

II. In templo Charapoto divini mysterii interfunt. Ab loci Parocho, & incolis, dierum aliquot hospitio, rerūque necessariarum subsidio, humanissime juvantur. Comment. pag. 106.

III. Relicto Charapoto, Victoria Portum Vetterem petit. Illic morbo longo detentus; curationis ergo Mantam postea deportatur: quo loco cognoscit, de navi illa suā Panamā. Panamam deinde profectus, Companerosa defuncti suprema mandata defert, & exsequitur. Narratio de Petro Aria; deque via, Panamam inter & Nombrediosam, apertā. Comment. pag. 106. & 107. & suprā, pag. 88. med.

IV. Panamā Petrus Victoria navigat in Peruvium. Qua regna, quāq; insula, in eo cursu ostenderint. Limam denique, Peruvii metropolin, appellitur: quam describit. Comment. pag. 107.

V. Limā, post semestrem, se confert Potosium, ad

25

anri

auri argentique fodinas. Depingitur primum situs ipse plagaque Potosiana, cum lacubus Tiquacaca, & Auloga. Deinde mons Potosinus, metallifer. De Auri generibus; deque obryzo. Argentariarum uniculi, venaq. Fossorum multitudo. Scala, descensusque altitudo; & eruendi metalli modus. Comment. pag. 107.

VI. Post Potosinum aditum, Victoria non paucis alia America loca, metallifera, nominatioraque lustrat; triennali morâ. Comment. pag. 107.

VII. De Novo Orbe, ejus primis appellationibus, & Inventoribus. Quo praeveniente, Christophorus Columbus, insulas Atlanticas, & continentem Orbis novi, retulerit? Quem secutus Americus Vesputius, America nomen dedit.

VIII. America generatim describitur. Ejus spatium; & in Meridionalem ac Septentrionalem, partitum. Opes ejusdem, fruges, fructus, gemmae, & Smaragdifodinae; jumenta feraq. tam indigena, quam importata. Oves, Indica vulgè dicta.

DIc nono, postquam à Barbaris expediti sumus; cum jamjam Sol vergeret: in semita quoddam bivium incidimus, luculentum ac tritum. Hujus altera vestigia montium pandebant aditum; qui, connexo dorso, sinistram ad latus, ab Occasu porriguntur in Orientem. alter autem callis, maritimum litus, quam latè procurrit, secans; Oceani Pacifici praestringebat oram. Ipsum porro Bivii principium, collis erat modicus, aequori proximus; & venerandæ Crucis, ex incocto latere, Columna spectabilis.
Dici non potest, quantò Spectaculum, hoc.

(obs-

(*felicitas* omnibus & *collegis* Rhodiis magnificentius) Oculo praesertim *sincere* CHRISTIANO, voluptatis infuderit? natantibus gaudiis eunctorum praecordiis; nec abstinentibus dulcem lacrymam gentis. Ergo primus hic, sicut ad viz stimulos, sic ad exemplum & gratulationem, *Sacerdos*; O CRUX, exclamat, AVE, SPES UNICA! Certè videtis, inquit! VEXILLA REGIS PRODEUNT! FULGET CAUCIS MYSTERIUM! Omnibus autem pari pietate lætitiâ illius subsequenter: subiecit ille, gaudio profusius gestiens; *Hoc nempe (comites) hoc illud est; quod ante Septimum abhinc diem vobis, ego neque vates, neque vatum filius, sed tamen presagivi: divinis (ut puto) veriloquisque mentis instinctibus; Necessum esse, Christianos (nec ita procul) abesse. Quæ cum ille diceret: idem omnes nos vaticiniû confestim recognoscimus; gratiq; praconio comprobamus. Subinde, certatim concinentes; aliû quidê cum ANDREA beatissimo, SALVERA Crucem Pretiosam, jubemus: cum Ecclesiarum choris & hymnis, Dulce Lignum, dulces Clavos, Dulcia pondera, modulamur; elati religiosâ lætitiâ, quod post tot mensium spatia, nostratum Sacrorum indubitatas notas; sub ignotissimo cælo, reviseremus. Inter hæc, omni mentibus decedente formidine, spe novâ, novis animis ac robore, complemur: & jamdudû stratis solò genibus, vultuq; prono, CRUCEM itesû, iterumque, lacrymantem, & orthodoxis sensib, adoramus.*

Cum deinde, propinqui littoris ejectamensis vivis cœnari, conquiessemus (namq; non fatigatos oppresserat) quidnâ dies posterus, & quid *Crucisomen* allaturû esset; præcupidis

mentibus opperiebamur. Iamq; discussò crepusculò, Sol admicabat; cum repente tintinnabulò pensili, de nescio qua turricula, personare signū cœpit; tanquā editumi manibus, ad *Liturgiam* divinam *Catholico* ritu plebem, convocantis. Ad eum sonitum (jam pridem, auribus animisq; nostris desuetum) arrechi pariter, & horrore sacro perstricti; nullā morā cuncti consurgimus. Indè, felicitati tam insperatz contentis pedibus occursuri, locum eum, ex quo *Campana nota* tinniebat, prosequimur; fugientibus, quàm festinantibus, similiores, præ novæ rei desiderio. Nondum ultra passus centum processeramus; cum ad lavam, ecce, post arbuta littori prætenta, pagus sive municipium occurrit; *ΧΑΛΚΙΟΤΗΣ* nomine: locus sanè, post quadraginta, pluriusque dierum intervalla, post quadringenta passuum millia peragrata, primus; cui tandem imponere nomen auderemus, ab incolis illius auditum. Nam antehac inter inanimata simul infandaque, semper oberraveramus. Tunc primum reddi nobis Terrarum Orbis visus; & rerum Natura, veluti demptò longissimò sui theatri sipariò, retegì. Tunc demum creditum est; humanum nobis reddi genus: mortaliūque societas, hucusque clausa vagantibus, aperiri. Fumigabant enim eminus tecta, renidebantque (modicis licet culminibus) sed Christiano tamen ordine modestiāq; connexa, mapalia, quæ nobis præ indè fortunæ mitioris aliquid, ipso solo sui contuitu, spirare promittereque viderentur.

II. Nunc itaque cunctati, cursum institutum premimus; & ad coloniam celeriter perlati.

lati, Sacram eadem rectâ simul omnes petimus. Ingressi verò; confestim Aram, ad quam illius pagi sacer antistes faciebat, accedimus; eamque, nec sine nostris, nec sine spectantium lacrymis, gratantes ac de genibus circumvenimus: divina beneficia deprecantes, quorum novissimum, nec tamen *minimum* erat; *Errare tandem desisse*. Decenter hæc agebamus; collectique speciosum in circulum, qui comprecantes & ornaret, & commendaret. at horridi cæterâ, seminudi, capillis hirsitis, ac sparsis; &, ad summam, naufragis ejestisque, quàm viatoribus, affiniores. Tantò magis erga nos incolarum mota miseratio; qui templû complêrant. Christi quippe cultu, tenerisque mentibus, imbuti; miseriam nostram putabant suam: & quoties nos ingemiculantes, quoties manus cum oculis in cœlum tendentes, aspicerent; cùm IESUM, eùm MARIAM, claris suspiriis audirent compelliari; totis ipsi visceribus concitabantur. Itaque, vixdum perlitatô; Nequis dubitaret, AMORIS conciliatricem esse Religionum similitudinem: Christiani pro Christianis solliciti, per cœtus ac yirivim, Sacrorum adeunt Curionem. Is erat ipse, qui modò publico sacrificio supplicaverat. Apud eum memorant, quidquid de rebus nostris per interpretem didicerant: Hispani generu adesse viros, juvenesque, tempestatibus & viarum erroribus agitato. in his etiam adolescentulos, prima (sicut de vultibus apparet) apud suos originis. nunc (ut in orbe peregrino) non linguâ non indumentis, non hospitii auxopibus ullis humani instructos; latrocinantium scelere Barbarorum, expectare cogi misericordiam

dicam alienā. A quibū suā autem iustitiam, quā ab
 eis, qui, cultus illi consortio colligati, CHRISTUM
 agnunt, hujc, & non alii nationi, deberent? Di-
 videret igitur in Charapotensium casulas per con-
 subernia peregrinos; nullo suo, nisi tantummodo
 sollicitudinu, onere: dispiceretque, quod cuique
 congrueret, pro diversitate nataliū, diversorium.
 Nam penes se quidē (velut exterarū nobilitatum
 incallidos) delectum esse dispectumve non possi: sed
 hanc auctoritatem illi reservari debere; cuius ci-
 vilitas ac prudentia nasset, inter Grandes, ac mi-
 niores, distinguere. Hac verò multitudine se ter-
 veri; quæ novem paria juvenum excipiendorum
 hospitio, non excederet. Potius optaturos (si sic Nu-
 minis placita tulissent) totum adhuc agmen, quod
 quinquaginta circiter capitum fuisset, hujc be-
 neficio supervivere: cum interim cum numero
 varia mortis diversissimis casibus succidissent.

HÆC, & his congrua complura, cum ad
 Sacrorum Praefectum incolæ Charapotenses
 dicerent: ille, suā jam sponte cursens, & ani-
 mō, ferendam ad opem, incitatus, promptitu-
 dinis novum calcar accepit. Quare, mirificē
 tum suorum humanitate, tum nostrorum captus
 indole (sicuti memorabat) continuo partiri so-
 cios cœpit. ac, spociatis cujusque suorum fa-
 cultatibus & re familiarī; sollerter, aliū alibi,
 distinctis hospitiiis induxit. Ipse verò, (ne con-
 siliō liberalior esset, quā ope) sibi, quos visum
 est, reservavit: ac, nisi me fallit memoria, præ
 cæteris Sacerdotem nostrum; & conditionis
 similitudine sibi conciliatū, & nostrā creber-
 rīmā prædicatione commendatum. In hos
 omnem suū animum atq; geniū (qualis apud
 eas gentes esse potest) effudit; non Unius dun-
 taxat

taxat (*quod facillimum, etiam AVARIS est*) sed complurium dierum indulgentiâ. Curiosi exemplum secuti municipales; in nos corporum omnia fomenta, contra nuditatem pariter & inedia, officiosè producteq; congesserunt.

III. DIERUM igitur aliquot moram Charapóti traxi: donec, magalium atque ruris nonnullò fastidiò (*fortassis etiam, elegantiarum urbicarum desiderio*) placuit, & reliquam Christiani littoris oram peragraré. Quare, famâ præsertim invitante, QUAE plerumq; PRÆSENTIA criminatur, & in majus extollit longius posita; collegi sarcinas: & antiquæ cujdam gentis nostræ coloniæ, cui PORTUI VETERI nomē, immigravi; tutæ ceteroquin stationi: quippe, mœnibus atq; propugnaculis circumcinctæ. Quinque menses illic, haud sanè peregrinis animi laxamentis, quæ vulgò quærim⁹ Europæi; sed adversæ valerudini dati: desidiâ prolixâ molestâque. Namq; tum reliquū corpus omne, tum præcipuè pedes tibiâsq; periculosâ sanie turgentes pustulæ, densis confertæ tuberibus, inflammârant. Neque mirum; in membris utpote, frequenti quondâ vulnere, viarumq; frigore, proscissis. Erat autem hoc tormenti genus, nō illud infantile puerilēq; ceteroquin in variolos plerumque desinere solitū; sed cruciatus planè masculus ac virilis; quique, doloris & acrimoniæ diuturnitate, Spartiatam aliquem requireret. Non herbar, non cataplasmata, non consilia proficiebant, & intrâ paucos (opinor) dies, vivus æquè sepultusque computruissem; nisi veteris remedi memoria perplexum animum subiisset. Quod enim feliciter antehac semel iterumque tentaveram; ut falsis aquis, tanquam thermis

thermis & Bais, uterex : idē & tertium nunc expeſtus, *MANTAE Portum*, eſſedo deportatus, petivi. Cingitur & hic mœnibus ; & ab noſtræ gentis colonia frequentatur. Nomen autem ex *Pallis* ſimilitudine, quam utcuque ſitus illius exprimit, invenit. Hic igitur undis maritimis, ſalſedine ſaluberrimis, ulcerorū quotidie corpus meſſavit : quoties cœlum id ſineret, in littore ; quoties autem adverſum eſſet, in ſolio balneoque geſtatorio. Sic triceſimo ferè die, me priſtinam in incolumitatem repoſui : deletis (quod meritò mireris) etiam reliquiis & cicatricibus bullientium plagarum. Hic multorum ex ſermonibus intellexi, navim illam noſtram, quæ Mantæ debuerat, *Spartam* tandem, Hiſpaniæ Novæ portum, poſt innumeros pelagi caſus, inſluxiſſe.

SECUNDUM hæc, reſumpto veterriſſimo meo propoſito, cujus gratiâ matrem & Europam reliqueram ; iterumque factis velis, PANAMAM, unde pridem ventis improſperis ſolve-ram, ſecundiſſimis repeto. COMPANEROSAE mei, quem in ſolitudine ſepelieraſ, poſtremis poſtulatſis ex fide ſatiſfacio. matrem illius omni luctu ; neceſſitudines & affinitates, triſtitiâ compleo : poſteaquam univerſum illis ægritudinis ac deceſſus ordinem, ex vero, recensui. Nominibus quoque, quæ Companeroſa mihi profeſſus erat ; ſatiſdari fierique præcipio : ſi jus, ſi vocem morientis extremam, magni facerent. Nec illi ſegniter mandata curârunt. Me verò, jam non tantum ut amicum ; verum etiam, ut ſucceſſorem amoris Companeroſæ ſui, lautè prorſus habebant ; in hoſpitii longioris ſpem conſeſſo mihi

mihi conclavi, quod ille quondam frequenter-
 taverat. Id erat in suprema parte splendida-
 rum ædium: ex qua prospiciendi libera co-
 pia, deducebat oculos à Panamæ littoribus
 ad usque Nombrediosæ tractum, ex adverso
 situm. Illic, pomeridianò quondam otio
 tabellas pictas, quæ parietem ornabant, lu-
 stranti; de domesticis quidam intervénit,
 cano vir capite, sensûque; sicut apparebat.
 Is hærentem in una potissimùm pictura, pri-
 or adortus; Hæc (inquit) effigies est P E T R U S
 quondam, A R I A S, cognomento *Cruelus*;
 qui Panamæ sinibus, Antiquæ Darienæ,
 Novæque Castiliæ, summâ cum potestate
 præfectus; provinciam fortius, quàm cle-
 mentius, administravit. Nam, supra cætera
 parùm humanè facta, quorûmque postmo-
 dum à tribunalibus Hispanicis interrogatus
 est; etiam generum suum, Vascum Nunnium
 V A L B O A M, virum (nisi rebellasset aliquan-
 do) summum, securi publicè percussit. Eâ
 culpâ, non tantum in regis; sed propemo-
 dum in humani generis odium incurrit: de-
 tractus idcirco præturæ, raptusque statim in
 jus, & fortunæ omnibus, regio decreto, de-
 jectus. Et quid est igitur (inquies) quod vi-
 ri-talis imaginem inter Heroas ponitis? Id
 ipsum (inquam ego) mirari mihi, dum lo-
 queris, in mentem venit. At ille; Caussam
 (ait) &, ut opinor, idoneam, audies. Vides
 hunc universum terræ tractum, quo disten-
 ditur Isthmus hic; qui Panamam inter &
 Nombrediosam procumbit? Longitudinis
 immensum est spatium: latitudo verò leu-
 cas, ut minimam, sex & triginta (quæ vel
 artis-

arctissime maria coeunt) explet; totidem solidis, bonis pescanda. Spatium igitur istud universum, sylvis praeclensis & horridis; ac praeter haec scopulis, passimque sparsis rupium fragmentis, infestum: ab omni retrò memoria semper mortalibus impervium permansit. Etiam Barbarorum ferocissimi, vastitati locorum se credere metuebant: tantummodoque saltus illos ferarum atrocissime pererrabant; Leones, tigrides, ursi, ceteraque generis carnivori belluae. Totam hanc, tantamque locorum asperitatem, & vitæ discrimina; Pater hic ARIAS in prætura sustulit: &, consueturus ultrò citròque commensurorum tam incolumitati, quam compendio; salebrosa repurgavit; scopulos excidit, emovitque; monstra belluarum prostravit; & (in summa) sylvis radicitus exsectis, viam publicam aperuit, a sociis illis, quibus postea VALSOREA cervicem incidit. (A) Propter hoc ARIAE meritum ingens in Rempublicam, hæc illius picta facies, non modo prestat; sed etiam præfulget, ut vides: luce, post manes etiam, dignissima; propter Solem, his tenebrosis terrarum plagis infusum. Hæc ille mihi tunc, nec inattento, narrabat; ARIAEUM glorie, propter generis clarietudinem, alioquin impensè fautori.

IV. CARTHAGINEM ego dies pauculos Panamæ demoratus; paræ auræ successu, quo prius esam usus, navim rursus conscendo. Deinde Tabogam inter (insulam Occiduam) & eas, quas à margaritarum copia *Perlas* nostri dicunt, medius, PERUVIUM peto. Cursum erat à Septentrionibus ad Meridiem; re-

ab passim, & propemodum ad perpendicularum exacto littorum tractu, quæ legebamur. Tunc multo, neque parum amœno, maris theatro; littorum sinistro margine Sinus *Divi Michaëlis*, Promontoriumque Carchinum; & aliud, quod à *Beato Francisco* nuncupatur, semet offerebant. Præter hæc autem Regnum Darienum; ac remotius inde Castilia (quam dicunt) Aurifera, Regnumque Bogotzum renidebat: quod, unà cum Castilia, flumine spatiosissimo dirimitur à Darienis campis. Amni, Rio-Grandi nomen est, apud nostrates; ab ipsa sui magnitudine. Prætervectis autem insulas Malpellum, Palmas, Gorgonam, & Gallum; ingenti maris flexu Divi Francisci Sinus occurrit, ac promontorium Passaum; retrogradâ velificatione nobis superatum. Id quod nemini videri mirum debet. Pontus namque *Zeyrius*, quâ parte Peruyam amnem, & eiusdem nominis portum, accipit: quasi pertusus ulterioris in Orientem procursus, restringit sese: multisque Sinubus, & laborioso reflexu, Solem ad occiduum recurvatus; vix serò tandem ad priscam sui cursus lineam redit. Ità spatium ingens, abscessu sui, relinquit proximæ cuidam continenti; quam Saramanam appellant: immani montium dorso præcinctam ab occasu, circuloque subjectam Æquinoctiali. Proximè, fines Saramanz stringunt Amazonæ; etiam illis Indis celebres Heroides: velut ego reor, veterum Europæarum exules reliquias, quondamque regnatas; vel certè multam infra Thermodoontzarum libertatem.

Post ingentē illum, quem memoravi, Sinū
 1748-

redeunte Maris procurſu, *Promontorium* : quod *Helena* dicunt, præternavigantibus moram objicit : cæterum moram, nec ingratam, propter amœnitatem ; nec admodum diuturnam, ob contractum flexus spatium. Ad ſiniſtram verò, prætercurſâ Punâ (non incelebris nominis Inſulâ) Guanâpa, Malútha, Salínz, continentis urbes, oſtentabant ſe. donec denique, tot terris, tot æquoribus quæſita, LIMA, navigationum & itinerum terminus, offertur. Hanc urbem (cæteris omnibus jam dudum à tergo relictis focis, ac ne PEDIOSA quidem hærente) ſicut ſæpius antehac votis ; ita tunc pedibus, ingredior.

EST LIMA (quam & *Civitatem Regum* nonnulli dicunt) hodie PARUVI totius caput. Principio, cùm in eam coloniam noſtri deduci ſunt coepti ; non ampliùs quadringentis quinquaginta domibus habitabatur. Crevit autem deinceps ; & nunc inter omnes regionis illius urbes eminet ; non tam mœnium ſedrumque, quàm dignitatis, amplitudine : quippe, civilium litium tribunali, Prætorio, regionumque judicum conſeſſu, formidanda. Præter hæc autem & illius, qui pro rege jus ſummum dicit, majestate ; necnon Archiepiſcopi Cathedrâ, venerabilis atque celebrata. *Præſul* hic, totius Perùvii ſacrorum principatum obtinet : cuſ minorum inſularum *Pontifices*, decem & quinque ſubſident. Urbs ipſa, *Xauxa* fluminis, amœni juxta gelidique, ripis impoſita ; ſub cœli gradu plus minùs undecimo, trans Æquatozem, ad polum Antarcticum jacet. Ad

Orien-

Orientem respicit Cusco urbem; à Boreâ verò partibus, Caximalcam; nobilissimum quondam Peruanorum regum propugnaculum. Ab occiduo porrò Sole, mari, quod *Zurium* dicimus, alluitur. Portu gaudet, mercibus & onerariis perquam opportunò. Diducitur hodie plateis & ædificiis, in Europæum cultum, & seriem, dispositis. Incolarum familiarumque copiam, æstimare possis ex eo; quòd ab solis Numidis inquilinis, ex Africa transgressis, plusquam duodecim millium numerò, frequentetur. Nigritas vulgus appellat; sùntque mancipia passim Lusitanorum; ut plurimum ex Africanæ Guinéæ, Congi, vel Angolæ regnis coëmpta; cum delectu diligenti corporum atque roboris. Ab terris illis, quotannis in Brasiliam Peruviùmque navibus transportantur; non tam ad vitam degendam, quàm vivam laborum carnificinam. Horum, humanis humeris major, sedulitas; & supra fidem omnem improbus sudor: stuporem Europææ desidiæ, frequenter etiam commiserationis affectû, prolicit. (b) Præter privatas porrò, publicasque complures ædes, profanis usibus assignatas; Tempia non pauca, sacratâque domicilia LIMA numerat. In his, etiam *Societatis Iesu Collegium*; *Tirocinisq; Domum*, cum studiose iuventutis *Seminario*; formandis Americanorum juxtâ, nostratiumq; puerorum, rudibus annis. Propter hunc tam multiplicem, qualè modò memoravi, splendorem: quanquam Cusco cæteroqui multum inferior; totius tamen Peruvii, Lima, caput est atque domina; non indigna pro-

fecto

fecto celo suo; quod plerumque constat-
tis est temperiei: quippe quod, nisi bime-
stem, dierum noctiumq; nullam sentiat in-
æqualitatem: & hanc ipsam nunquam ho-
re spatio productiorem. (c) Quanquam aut-
tem uliginosis ab Oriente locis, & confluge
torrentium, urgetur (insalubritatis alioquin
notissimis causis) propter æquoris tamen ab
Occidente viciniam, proptérque molles au-
ras; non est incommoda diuturniori conve-
narum moræ. quam ego proinde, quietis in-
dignus, ad semestre solidum extraxi; partim
ex meopte genio: partim verò, quòd hospi-
tem nactus essem, minimè teretricum & inci-
vilem. Derinebat insuper, præter corporis
necessariam curam, etiam consilii capiundæ
spatium ac maturitas; dum in metu sum, ne,
non probè singulis dispectis, vitæ meæ ratio-
nes in futurum, inconsultò stultitiæ turbu-
ne, darem in præceptis: néve (sicut antehac
sæpius) incertò pro certioribus defecto; to-
tum meæ navigationis institutum, ad casus
sinistros, tanquam ad scopulos, affigerem.
Igitur in cogitando multus; in indagando
sciscitandòque plurimus: in deliberationem
advocabam dies pariter atque noctes, sopo-
rem & vigilias, homines atque Superos. Ex-
cocto vix tandem (sed tamen, ut mihi tunc
apparebat, satè excocto) mentis decretò;
Potestianæ in Fodinar inclinavi simul, & pedi-
bus ivi. Locum cum paucis depingi, non
abs re fuerit; oculatè præsertim experimen-
to, nec exigui temporis usura, per omnia tri-
tum atque dispectum.

V. AD Orientem igitur hibernum, in con-
suetudinem

silenti, quæ pæne Culco tenus à Boreis in
 Austrum excurrit, ad Montes illos propinquo-
 dum, quos nostri *Serræ Potosias* appellant ;
 Lacus est ingentis spatii, Peruanis gentibus
Tiquacaca dictus. Hic, nonnullis hinc
 inde renidentibus Insulis intersectus ; dis-
 centorū quadraginta passuum millibus am-
 bitur. Dives ipse magnitudine suâ ; fluvius
 tamen præterea peramplis, denis duodenis-
 ve, locupletatur : at omnibus rivisque minor-
 um alveorum plurimis, sine numero juxta
 hæcque nomine. Cæterum is, quâ facilitate
 copiamque consuetos recipit ; eadem mox ab-
 cedentes emittit : coeuntibus aquis in im-
 manis spatii profunditatibusque fluvium ; ac
 per passuum item CCXL. millium longi-
 tudinem procurrentibus : donec in aliud,
 haud incelebrioris notæ, Stagnum, *Aulogam*
 accolis nuncupatum, evolvatur. Id sit ostio
 non plus uno ; sed tamen vastissimi gurgi-
 tis : quo Lacus *Tiquacaca* simul intrat *Au-*
logam ; simul eos se totum mesat. Nam-
 que permixto, sed exemplis tamen non ca-
 rente, naturæ prodigio ; tot rivorum, omni-
 umque (pæne dixerim) Oceanus, stagnantis
 hiatu paludis, dum illuit, hauritur ; & haustu
 confestim sepelitur : nullò (quod stupeas)
 vel exundantium aquarum, vel retrolaben-
 tium, vestigio. Credas, evanescere : sive Pa-
 lestini Iordanis imitamento, Vologdæque
 Sarmatici ; quorum prior *Mari*, quod *Mor-*
tuum dicunt, mistus ; alter autem *Caspio*,
 continuo sorbetur & interit. sive (quod pro-
 prius conjecturam est) absumpti solo tor gur-
 gites ; occultis sub terra meatibus, aquas
 &

& glareas auríferas, ad usque Potosii montes devehunt. Nam rivorum plerique, largum; omnes autem, lentum saltem, & tanquam emdimenso, volvunt abrum: ac, sub horridis illis terræ cavernis, suspensis fragoribus incessentes, in Aerario denique Potosiano suum pretium deponunt. Namque Potosii pæne tota montemque, definientis AULOGÆ littus suburget. Nec ita procul Potosiano jugo, montium nova series, ad Austrum, opulentis venis succedit.

Hæc auri pariter argentique penetralia, nostra sive cupiditas; sive, cupiditatis pallium, Egestas, vestigavit ac reperit, *anno reparata Saluti* CIO. 13. XLV. promptuarium opum, Europæ rapacitati per tot jam lustra sufficiens: quodque supra fidem censeas, adhuc his tempestatibus inexhaustum; adhuc plenis venis etiam hujc sæculo liberale: quo reliquus tamē orbis universus emunctus est, & aret. Nam hac scribimus illā ferreā regnorum tempestate; quā Romanum Imperium (si verum transmarina fama narrat) & omnium circumquaque sceptra, bellis civilibus exterisque flagrant: jamque stipendii sui, avaria provinciarum imparia sunt; futura diu, nisi Peruanæ succurrant illis aurariz. Sed operæ pretium videtur, exactius Potosii situm, ac si qua præterea cohærent, ob oculos ponere: nescias, trahendone magis, an absterrendo lectori? quoniam & AVARO nihil unquam est satis: & ANIMO temperanti, pensata Saluti pericula citius horrorem, quàm lucri spem, incutiant; quoties sincera narratio, rerum difficultatem, qualis est in se, depingit.

EST

Est igitur, Aequatorem inter & Capricorni Tropicum, ab coeli climate vicésimo, meridiam versùs, ponè lacum suprà descriptum; oppidum, majori famâ nominéque, quàm ~~ante~~, Potosium. Hujc ad Austrum Mons instat: quinque passuum millia circuitu; tria verò, fastigiò complexus, & spatio celsitudinis. Quidam hunc auri penitus casum credidère, quod secus est, nam usque adeo non caret illo, potius ut ramentis & laminis affatim exuberet. (d) Non passim tamen, neque temerè, non modò Potosii; sed nec PERUVIO toto, quà foditur, in auri notam optimam incideris. quidamq; pro comperto tradunt (e) ad Hispanæ bonitatis pretium, Peruviani duplum requiri. Quod, non est, cur quisquam miretur. Nam à peritioribus, AURI septem genera deprehensâ sunt; omnia quidem ac singula tanti metalli dignitatem ac nomen tuentia: cæterum aliud alio præstantius, ponderosius, & excoctius. Primas tenere fertur, ab omni jam olim ævo; quod OSRIZUM vulgò nuncupant; hoc est, defæcatissimum. Hujus autem appellationis originem, sunt, qui deducant ab OPHIRIS; o; temporibus regum Palæstinorum, Salomonis ac Iosaphati, per orbem celebratò; quod illi contendunt, Obrizum, aut *Ophrisum*, tanquam *Ophirismum*, per diminutionem, dictum. (f) Quod Grammaticorum potius, quàm historici fori, problema; non est animus neque refellere, neque propugnare. potius, ad narrationis institutù reverti, placet.

Mons igitur POTOSIUS, quanquam (uti dictum est) Auri dives; magis tamen

R

ab AA-

ab ARGENTO celebratur. cuius quattuor maximè venis ingentibus, ad prodigium usque, locus hic per mortalium ora volitat. Has, ulnis non amplius binis latas; quingentarum profunditas ulnarum, in imensum deprimunt: procurentibus, ab Orientali rupis parte, per tramitè obliquum cuniculis; ad Septentrio-
nalem usque loci situm. Protuberant por-
to dextrà sinistràque, sine numero, quasi ra-
mi quidam & varices; irritandis inhiantium
curis, ex ipsa quotidiana novitate; fibris ac
furculis argenti, singulos in dies, aliis super
alios, deprehendi suctis. Mirabili quodam
artis æque naturæq; lusu, nescias; Plūne que-
ras, an stupeas: in tam utique numerosā, su-
pra numerum, specuum meatuumque copiā;
quam montis intestina felicitas aperit, & of-
fert; tramitibus argentariis, aliis sursum ren-
dentibus, deorsum aliis; quibusdā dextror-
sum, nonnullis sinistrorsum: multis prorsum,
compluribus retrorsum, sæpe rectā, sæpius au-
tem per transversum procursantibus caver-
nulis: quæ quandoque decussatim sese, per
occursum mutuos, secant; aliās, nullā finis
aut terminī spe, longitudinem suam in pro-
funda montis extendunt. Videas igitur, tam
paratis opibus eruendis, illaborare plusquam
millia quattuor Hispani nominis; indige-
narum autem millia quinquagena; conti-
nuatō dierum ac noctium, mensuumque, co-
natu. Peruvianā plerique Nigritæque sunt;
perpaucis Barbarorum alterius cœli mixtis.
Quorum omnium (si familiarium etiam, ac
necessariorum capita, semper illis hærentia,
sub censum voces) plusquam octogena mil-
lia, sex

lia, solum ad Porossium, supputes; fossioni vel addictorum, vel operâ qualiquali subser-
vientium. (g) Ut proinde manifestum mi-
xumque sit; unius provinciae regni-que labo-
ribus, montem unum vexari lassari-que posse;
vinci, vel eviscerari, non posse. Sicut autem
cetera PRETIOSA; sic & hæc opulencia, magnò
constat, & ARDUO. Scalas in immensam alti-
tudinem erigunt; operosissimas ascensu, de-
spectu descensu-que formidandas. Ex, conti-
nuo quodam nexu surgunt: columnis, non
(ut Europæ) geminis, sed ternis; quas bubu-
li corii segmentis, in longum scissis, & funis
in ritum intortis striatis-que, concinnant: in-
sertis per transversum gradibus è ligno re-
retibus, atque pedi figendo firmis. Quò cel-
sius autem enituntur, dum effossas divitias
humeris égerunt; eò crebrioribus ad respi-
randum interjunctionibus indulgent: præ-
paratis toto scalarum tergo, certa per inter-
valla, robustis subselliis; quæ, trabibus præ-
ferratis, ac longuriis subliciis, in rupem ad-
actis, & onera sedentium ferunt, & ævum.
Mensuram autem itineris, quod ab imo
monte suscipiunt in supremum, ex eo licet
æstimes: quòd ad centum quinquaginta, nec
pauciores, ulnas geometricas, infra PORU-
SINAM ALPIUM radices, érgatæ plerumque
se demittunt: & indidem cum excisis pon-
deribus regrediuntur. Inter horrenda tene-
brarum (dictu tetricum!) non Solis radius,
non diei parcissimus nitor, rimis ullis immi-
cat; ad aurum aut viam aperiendâ. Lucernâ
dunraxat è sebo, medium ad pollicem deli-
gatâ; sibi quisque vix dux, Sol, & dies est. (h)

VI. CETERUM hæc tanta naturæ felicitas, in ditandis mortalibus; aliunde suis incommodis vitiatur. Est enim POTISSIMUM æris perfrigidi; tractu locorum asperissimo; terræque, frugum omnium ac melissum infertili. Quapropter ego præsentium bonorum citò satur; *impetu juvenili (qui NOVA semper VETERIBUS antefert)* ab aliis ad alia pedem, cum lucri cupiditate, transportabam; AURI maximè studio, per compendium, intentus. Et ideo, quidquid uspiam, in PERUVIO toto, metalliferorum terræ sinum erat, investigatò; quasi nullo tamen laboris relatò pretio, retrogredi cœpi: perque Bogottæ, quod appellant, Regnum, rursus in Castiliam Auream penetra- vi; non indelibatis Regni Venesvilæ, Darien- sique finibus, Castiliæ viciniam stringenti- bus. Illis in plagis, quantum opam per A- mericanas operas congeffi; tantum rumo- rum per otiosos hospites collegi; narranti- bus in dies singulos iis, quibuscum agitabam; aliis quidem gratuitâ, quibusdam autem venali linguâ; quâ placentissima quæque, velut in forum, prostituiebant, sermonum blandimentis: ac sæpe veris historiis corru- ptam fidem miscebant. SED ego, qui multa scrutatus; nec pauciora testimoniò sen- suum expertus eram; famæ publicæ, jam pridem etiam libros instisueram associare; quos quidem id genus narrationibus, paul- lò sincerioribus, audieram concinnatos. Eos assiduâ volutatione, quoties otium suppe- teret, terebam. Illa verò, quæ videram, in ephemeridas & commentariolos referebam:

Audi-

Audita, non nisi cum delectu, credebam. Quibus proinde studiis & sollicitiâ triennis solido, quod illis in finibus exegi; celebriora quæque, non solius PERUVII, sed pæne totius AMERICAE, quàm latè patet, assensus sum. Unde locus ipse, tempusque, nos hortari videntur; quæ tunc super his regionibus accepimus, posterorum quoque notitiæ ne subtrahamus. Nam, cum per omnem hanc rerum nostrarum enarrationem; inter ignota plerumque locorum ac provinciarum nomina, tanquam in Cimmeriis noctibus, oberraverimus; nunc denique congruum arbitramur, triennali percurratione comperta nobis, cum fide tradere. Sed id tamen præstare faciemus; nec, nisi cum raritatis delectu; ne, referendo quævis obvia, quæque pluribus ante me promiscuè vulgata sunt; novissimus ego supervacaneam crambem recquam. Igitur de regionibus iis, in quibus sum agebamus, & de quibus nunc acta comidimus; in hunc modum se res habent.

VII. ULTRA cognitum, nostris hominibus ac scriptoribus, terrarum hemisphaerium; quod Europæus, Asiaticus & Africanus mundus insedit: ad Occidentis excursus, alterius est hemisphaerii terrestris spatium; immensi profundo, regnis, & insulis occupatum: currente per medium Aequatore circulo, sic, ut medium dissecet; illiusque dimidium alterum ad Septentriones, alterum autem (æquâ propemodum portione) pertineat ad Austri plagas. Hujus tantæ molis magnitudo capacitasque, quæ terræ continentis, quæque pelagi, finibus & ambitu

censa; pꝛæceterum omnem, majoribus no-
 stris compertum, orbem æquat. Vnde, velut
 in æmulationem veteris; superiore memoriâ,
 NOVI nomen oras accepit. Nonnulli verò,
 quodd, iisdem prope tempestatibus, Indiarum
 Orientalium complures Insulæ regnâque de-
 regi cœpta sint; hunc mundum recentiorem
Indias Occidentales appellârunt: ad discriminis
 (ut ego reor) quandam facilitatem; & præter
 hæc, ad nonnullum *Inventarum* certamen:
 dum alius alii, primùm insulas insulis, ter-
 risque terras; dein Orbem orbi, contendunt
 per æmulationem opponere. Sic Occidenta-
 lium Indiarum nomen exiit; quod cætero-
 quin videri gratuitum poterat, & ex vano ca-
 ptum: cùm *INDI fluminis* (à quo sua tellus
 insignitur, & nominatur) nullo nec alveo, ne-
 que gurgite, perluatur; ac ne fonte quidem
 brachidove, nuncupationis ejusdem, rigetur.
 Porro *PAIMUS* (qui quidem sciatur) Christia-
 nis sæculis, in ea loca, tempestatibus disje-
 ctus, appulisse fertur Hispanæ triremis guber-
 nator; qui *portu Callaico* solverat. Is, longissi-
 mo maris Atlantici tractu, meridiem inter &
 Occidentem, ablatus; Terras ibi quasdam, an
 Insulas, vidit: visâsque duntaxat, nec exscen-
 sâs audaciâ tentatas, sine suis nominibus,
 sine publicæ fidei certis monumentis, repor-
 tavit: cùm navim suam, amissis suorum mul-
 tis, tandem in insulam *Materam* redigeret.
 Hæc in Oceano jacet Atlantico, Marocchiâ
 contrâ; sub cœli gradu vicefimo septimôque;
 supra Fortunatas, quæ Materæ, Notum ver-
 èus, substernuntur. In hanc igitur insulam,
 posteaquam Hispanus ille nauclerus sese, la-
 cerâ-

eorūque fluctibus irremem, recepit: eā-
 que, quæ peregrè viderat, quæque tumultua-
 riis chartis ductu rudi consignarat, exposuit;
 tantum nō initio pro parum sano traductus
 est: elusaque, tanquam fabulatoris, transma-
 rina relatio. Certè quidem constat, adeo ne-
 glecta tam felicitis inventionis principia fuis-
 se, vix ut tandem repertus fuerit, qui narra-
 ti quæstiuaculam, aut (quod minimum est)
 etiam aurem & attentionis dignationē, im-
 penderet; nedum fidem, & comitatūs spon-
 sionē, ad nova quærenda regna. Sed nullā re
 magis tunc patuit, *ingrata mortalitatis vitium*,
 ac bene *meritorum obliuio*; quàm, gubernato-
 ris illius excessu. nam hic, non ità multò post
 reditum, cum suorum reliquiis, naturæ con-
 cessit: languoribus confectus, quos ex incom-
 modis maritimis collegerat. Sub quæ, sine
 mora, corpus promiscuo vulgi tumulto com-
 ditum; refossuris ne discrimen quidem, ad suā
 recognitionem, reliquit. origo verò, propri-
 umque natale solum, & (quod his omnibus
 plus admireris) nomen adeo cognomentum-
 que tanti narratoris, intercidere. Verum,
 erat eodem tempore, quasi favore quopiam
 fatorum, inter naviculatores, qui Materam
 insulam causā mercium frequentabant, Li-
 gus quidā, acri vir ingenio, nec minùs prom-
 ptā manu, *Christophorus COLUMBUS*: Cugu-
 zéo, vel (ut alii perhibent) Nerviā, pagò mu-
 nicipiòve Genuate, progenitus. Hic, ex Hi-
 spani, quem dixi, gubernatoris ore, chartaq;
 thalassographicā, sollerter exceptis descri-
 ptionibus; ad rationem & conjecturam loca
 singula cepit expendere: notāq; regnorum &

Insularum, ignotis componendo; necnon Platonis antiquissimam Atlantida (coeli climatumque positionibus inter se collatis) ex Timæo secutus; in eam venit opinionem, ut jam non fabulam atque commentum crederet, sed historiam & rerum veritatem. Igitur à Ferdinando, Castellano rege, per octennium ipsum sollicitatò; precibus opportunis importunisque, vix denique, sed tamen extorsit, instructam comœatu nautico classiariisque triremem: impendiò non amplius decem ac septem millium aureorum nummum. Eam Callium portu solvit: suspensis expectatione cunctis Hispaniis; Ecquid audacia promissa, tam gravi spe, tam timidis velis prægnantia, regi credulo paritura forent? At COLUMBUS, rumorum patrum sollicitus; nec, quid de se mundus sentiret, sed, quid ipse mundi novi reperiret, intentus: per Canarias omnium primum e-
 vectus est in pelagus occiduum; quod contra Marocchii regnum, & cæteram Africam, ob-
 jacet. Hinc, obliquatis in Boream velis, primam omnium retexit Gujahanam insulam, Floridæ vicinam. Postea, repetitò jam tertium Oceani cursu, comitibus Pinzónis fratribus; Cubam, Hispaniolam, Iamaicam, insulas ingentes ac divites: secundum has autem, Terram Firmam, Paríamque, continenti solo sitas, invenit: & inventarum nonnullas, pro jure suo, primus nominavit. *Argonautica* porro tam celebri, quæque superiorum ætatum omnium navigationibus multum antecellat; initium datum, sub *Ann.* à CHRISTO millesimam, quadringentesimam,

anum, nonagesimum ac secundum: Friderico III. Germaniis imperante, Maximiliano I. Friderici filio, Romanorum Rege; sub initia Pontificatûs Alexandri VI. Sed post hæc, COLUMBI studiis supervénit AMERICUS, cognomentò VESPUTIUS; gente Tuscus, & ex ipsis Florentiz magnæ visceribus. Is, quinquenniò post, Gadibus in Atlanticum Pontum eVectus, Lusitanorum regis Emmanuelis auspiciis, continentem ingressus est Orbis novi: vir, solis insulis ac littoribus nequam contentus. Animis ingentibus, & magnò Barbaricarum virium despectu; ferocissimas quasque nationes adire cum paucis ausus, obstantia perrupit ac profligavit arma; positosque trans Equatorem tractus ad meridiem, primus partim aperuit; partim hostilitate repurgavit. In quibus Gviána, Brasiíiaque, cum cæteris in Austrum obversis provinciis, Ibericum dominatum accepere. Tali VESPUTIUS industriâ felicitatem est eam assecutus; ut, quodcunque terrarum & insularum, ad id usque temporis, semper Orbis novus, aut OCCIDENTALES INDIAE, fuerant; id univèrsum deinceps ab ipsius nomine caperet AMERICAE nuncupationem; potiùs, quàm à COLUMBO *Columbaria*, sive quam aliam appellationem. Ità Duorum (sub idem ferè tempus) Italorum heroicâ IASONIAQUE *virtute*; Mundus ingens, fieri seipso major cœpit: *Inventiæ* recentis Orbis, penès alterum gloria nasci; penès alterum autém hærrere maluit, & perennare.

VIII. TALIBUS *America* principiis ac vestigatoribus aperta, qualis sit; deinceps dicendum

R, 5

cendum est. Longitudo (si metiaris à *Fretō Magellanici* flexibus, ad usque *fretam Anianum*) bis mille quadringentorumque milliarium est magnorum; quibus itinera Germani metiuntur. Sive nostram quis Geometriam malit; quattuor millium, octingentarum leucarum. At latitudo totius, à promontorio *Fortunæ* tracta, lineis rectis, ad promontorium *Bretonicum* *Novæ Franciæ*; bis mille sexcentarum leucarum est. Circumluitur, ab ortu Solis, in hemicycli ferè formam, *Atlantico mari*: parique prope modum spatio (sed obversâ figurâ) cingitur *AMERICA* *marî Zurio*, seu *Pacifico*, quâ vergit in Occidentem. Ab Austro, terris urgetur & clauditur, quas vulgus *INCOGNITAS* appellat: interfusente *Fretō Magellanico*, cæteroque, quod ad *Antarctum* jacet, marî; quâ maximè coit in angustum. *Plagas Aquilonares* ingens in polum *Arcticum* vastitas extendit; continens, an fluens, adhuc incertum: propter horridam, quæ nostrorum accessus absterret, barbariem. Cæterùm *AMERICA*, cum utrimque procurrexit intrâ sese; susque velut umbilicum in medio repererit: arctatis marium & continen-
tis faucibus; *Isthmum* efficit; longitudine cæteris omnibus nobiliorem: sed latitudine disparem, ac variantem. Cujus contractissimum compérimus intervallum, inter *Auriferæ Castiliæ* duas urbes, è regione semet respicientes; *Panamam*, & *Nombrediosam*. Ibi se *Novus Orbus* partitur; alterum sui dimidium in *Aquilones*, alterum in *Austros* dispescens. Hinc illam quidem,
Septen-

Septentrionalem; istam autem Meridionalem, usus jam tritus indigitat. Et utriusque (si maria terrâque metiamur) par capacitas, æqualia prope spatia, nec ferè diversæ elotes & opes, sunt. Scatet auro, quaquaversum patet; neque minùs argenti, cæterisque metalli penetralibus: quibus omnibus pretium fecit, non tam suus, quàm alienus Orbis; & cum primis Europa sive rapacitas, sive penuria. Veniunt & rivi passim, & fluvii, glareas auro lucentes; longè certè Pætoló Lydó, vel Hispáno Tagó feliciores, ac majori copiâ. Præter hæc, amnes haud pauci, cæteris puriores, unionem alunt; varix quidem magnitudinis, sed bonitatis receptæ: quorumque nobilitas conchis, ostreisque pelagi margaritifervis, ad æmulationem certet. Terra, plerâque sui parte frumentò nostratî destituta; suum tamen & domesticum sufficit, quod illi Mayzium appellant. Id, uti nostro longè parabilius est; ità sapore salubritatèque non parùm cedit. Fructuum cæterorum, &, in totum, auctumnâ vix quidquam desideres; quod non reparias, vel ad delicias, vel ad copiam; nedum ad naturæ postulata. Namque, præter Sacchari cannas (quibus non sola Brasilia, sed Insulæ quoque complures, tanquam segetibus & ætate suâ, luxuriant) etiam gossypium arbutis depectunt: & Platanos frugiferas, nuces pineas, aromatum proventus, ac peregrini germinis foetus multos, hortis destringunt. In his, mala citria, Persica, Limonia: quin & aurea, Granatæque, cum Armeniacis pomis: Suorummet autem

tem nemorū fructus, Hovos, Mameas, Gviavas, Gvanavanas; nomina, quàm bellaria, barbariora. Gemmas insuper, neque nostratibus multum inferiores; sæpe quoque pares, aut vegetiores: plurimumque præterea pellucidi marmoris, montibus exsculpunt. Smaragdis potissimum quædam Alpes turgent; &, tanquam matrice fertili, profundè prægnant. Eorum, sicut densitas atque copia grandis est; sic *Pretium*, *RARITATIS filia*, vix ullum apud suos fuit; priusquam id Avaritia nostra lapidi faceret. Scrobibus, tanquam silices, expungebantur: &, ex virore, majus oculorum oblectamentum; quàm quæstus illecebræ, jacebant: donec licitator Europæus supervénit; &, ex hoc, ignotæ prius mercis, apud Americanos intellectus & æstimatio percrebuit. Constat profectò: *Simandócam* quendam, vallis *Tessuca toparcham*, Consalvo *Ximénio*, legum consulto viro, nostræque gentis; supplicasse quondam, pro Salis unicâ patina, cibis condiendis. *Ximénio* porro, liberaliter postulatis annuenti; (tanquam debitum) fuisse transcriptam & oblatam à *Simandóca* Smaragdifodinam, divitis ac spatioſi fundi. Tantulò liberalitatis impendiò, steterunt opes; adhuc hodie feris nepotibus inexhaustæ. Nam eruntur illinc, in hunc etiâmmum diem, Smaragdi. Feris porro sylvestribus (uti ferè barbariora Libyês, aut Orientis) sic & saltus Americani frequentantur: nisi, quod Leones ingentes, alibi terrarum feroces, & ultro persequi venatorem sœti; tamen istis in tractibus hominem fugiunt; & neque conspectam

sturn quidem illius, exiguae stationis morâ, sustinent. Elephantis autem, tam Indicæ, quàm Africanæ speciei, destituitur in totum America: nec, nisi fortè quadam importatos, novit. (i) Iumenta, quibus ad onera vecturâsque ministrandas utuntur; ab nostratibus differunt: potissimum autem plagæ continentis, & universi Peruvii. Genus enim habent quadrupedis admirandum, quod *Lamam* indigenæ; nostri verò, corporis mensuram ac formam secuti, *Transmarinam* aut *Indicam Ovæm*, dicunt. Est hoc animal non solum carne, coriô, lanâ, dominis suis utibile: sed jumentô præterea fungitur; vectandis gestandisque sarcinis & molibus peridoneum. Dimidio gravantur illius, quod muli gestarent. Ne quis autem de dispendio majoris ponderis queratur; parsimoniâ victûs & apparatus, eam jacturam sarciant. Nam minimo cultu, stabulantur: diario perquam parabili visque, pabulantur; & hordeum neque datum fastidiunt, neque negatum imminutumque requirunt. Phaleras, habenas, accinctum, ignorant. Dorsa, gestationis assuetudine, durantur in callum; tanquam nativas in clitellas. quodque firmitudinis argumentum majus est, insolentæ quoque, sub quibusvis oneribus, incedunt; naturæ beneficio concessis ungulis in assiduitatem subarmatæ, (k) Cæterum ad Equi primos intuitus cohorruisse ferunt has gentes: tanquam in hoc Leonis quoque, rigidumque, conspecto rege: cum tantam corporis celsitatem adspicerent; cum hinnientem frementemque pavescerent; cum

phaleratas cervices, non sine superbia, subrigentem suspicerent. Id, quod illis in populis, minimè mirandum est, evenisse. Nam, pari formidine, nec asinum paulò lasciviorē, neque bovem cornupetam, tulissent; ignota mortalibus iis, ab ortu suo primò, brutorum monstra. Quippe, priusquam Hispani jumenta, transportata navibus, inferrent; nemo tanrum, vaccam, vitulum; nemo mulum, aut asinum, aut pullum: non hircum, arietem, capram, ovem, custodēmvē pecoris canem (ne per picturam quidem) oculis acceperat. Multa, quæ præterea super Americæ rebus universim tradi possent; ab aliis abundè jam vulgata, lectorem fatigent citiùs, quàm scriptorem deficiant: positis in propatulo librorum monumentis; ut quisque nostrorum hominum, exterorūve, *Novas terras* insulāsque, vel ipse reperit, vel repertas interiùs lustravit. Operæ fuerit amœnioris; ex singulis potius exquisitiora delibare: propositis in conspectum (sed tanquam per transfennam, & strictim) sicut modò distinximus, AMERICAE partibus; & continentis potissimùm regionibus. quarum bona juxtà malāque, quasi per transcursum, excerpemus: ac, si qua cætera, videbuntur ad memoriæ meritum eminere.

ARGONAUTICON

AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI

DE VICTORIA

LIBER XIII.

CAPITVM BREVIARIVM.

L Septentrionalis America singillatim Descriptionem orditur, ac divisionem. De Estotilandia, Californiâ, mari Vermesjo, Novâ Gallaciâ, strictim omnia.

II. Nicarâgva regionis pictura chorographica. Ejus pars maritima. horrida & inculta, circus quondam, & campus errorum, Victoria ac Sociorum ejus. Pars autem Nicarâgva interior, amœna atque frugifera. De Manta, deque Portu-Vetere, urbibus: deque priscis Gigantibus, & eorum puteo, detestabilisque libidinis pœnâ.

III. Fondûra regio; & rupes Masaja, flammivoma. Hispania Nova, felix admodum fructuum, nemorum, fluviorum.

IV. Regnum Mexicanum, & regni princeps urbs, Mexicum; olim Temistitânium. Mexicum vetus, cum incolarum priscorum moribus, adumbratur. De rege ejus ultimo. De Tlâscala, urbe amulâ: deque demersis in stagnum opibus. Adicitur Mexici Novi splendor hac toposhesia.

V. Cuba insula & priscorum ejus incolarum fœdi mores. Angues comestiles. Vallu rotundorum lapidum. Insula lamâsca. Turbines maris vicini, Turacânes dicti: & Insula mirandus situs.

SEPTEN-

SEPTEMERIDIONALIS igitur AMERICA, barbaro nomine Regna multa sunt, ac Provinciarum, quarum nuncupationis asperitatem, partim nostræ gentis & linguæ majestas ad temperamentum soni perduxit; partim vero, superinductis Europææ molliciei vocabulis, interpolavit. Celebrioris notitiæ sunt, *Anianum, Quivirænum, Tolmiæque Regna; Canada, Nova Francia; Virginia, Florida*: quæque supra cunctas has in Aquilonem projecta jacet, *Estotilandia*. Propius Austrum verò *California, Fondura, Nicaragua, Nova* (quam fecimus) *Hispania; Granatæque Nova*. Sed & latus ab Atlantico pelago stipant insulæ circumfusæ. Primæ dignitatis, *Hispaniola, Cuba, Iamaica, Divi Ioannis, & Margaritarum*. Ac de pluribus quidem harum seu terrarum continentiam, seu mari cinctarum; in superioribus operis nostri libris mentionem inferuimus: uberiores, contractioresque; prout narrationis usus exigere visus est. Sufficiat hinc igitur, omittas alibi, paucis exsequi. Principium descriptionum ESTOTILANDIA sit. Ultimus, qui quidem hodie teneatur, Americæ Septentrionalis angulus; inter Fretum Davisium, & Terram Cortealem, diversis Sinubus varias barbarorum Chersonesos, ac deserta littorum, includit; in quibus *Estotilandiam* etiam, *Terramque*, quam appellant, *Laboratorum*, à fluvio *Tormenta, Furiosum* ad usque *Sinum*, in latitudinem extendit. Longitudo verò tractus illius, procursu montium, procùl abscedit, in carentia nominibus loca; potissimumque, quæ vergunt in Occiden-

oidentem æstivum, inculturæ plagæ. Littoribus prætenſa montium juga, ſqualore ſaltuum & aſperitate ſolitudinum, inprimis horrent: tantummodoque belluarum non infœcunda; miræ feritatis animantes, ingenti frequentia fundunt & nutriunt. Quin & *Gryphes* illis in arboribus, dicuntur, non fabulæ, ſed ex vero, ſedere. (1) Notiora tamen navigationi noſtræ regna regionēſque ſunt illæ; quæ pelagus *Zurium* ab Occidente per obliquum adjacent. In his, poſt *Quivira Tolmiquæ* terras, eodem littoris tractu, mari prærenduntur (Orientem verſus) *California* læga. Tergum iſtorum, claudunt montes; & ab his in Oceanum decurrens, amnis *Farellōnes*. Latera ſtipantur undis, in modum brachiorum. Et dextrum quidem, quod Austrum ſpectat, Ponto *Zuriō*: ſiniſtrum autem ad Aquilones, Sinu quodam prævelatur, in tranſverſum procurrente: pluſquam ad mediam *California* longitudinem. Eum quidam *Mare Vermejum* vocant, ad ſimulacrum nonnullum maris Hadriatici Tyrrhenique: quibus, in Ionium pelagus coaleſcentibus, Italia (laterum tenuis ac pedum) inſtringitur: aut in effigiem aliquam Arabici Sinūs; quem *Diovinus Hiſtoricus* paſſim *Mare rubrum* nuncupat: cujus itidem excuſſu, parte lævâ; dextrorſum verò, Sinu Perſico, Felix Arabia coërcetur. Haud ſerè ſecus, hybernū ad Orientem, triplici promontoriō coëuntes, *Sinus Vermejus*, & Oceanus *Paciſicus*; *Californiam* omnem, in arctum, ac tres in angulos, compellunt. Sequitur *Nova Gallacia*, totūſque littus illud; ab Occidente primum

in

in meridiem : deinde paulatim censum ad ortus hybernos ; quod pars est Hispaniæ Novæ , Mexicique , quæ vergit hoc in meridiem plagam . Sensim denique se consumit in NICARAGUÆ Regnum : quod , ab Hispaniæ Novæ finibus , multò montium quasi tergè clausum ; vix modicum transcuris spatium relinquit : cæterà , totum est maritimum , ad usque PANAMÆ confinia ; quæ sunt Auriferæ Castellæ principia .

II. TRACTUS hic universus , ab oris CALIFORNIAE , perque littora PACIFICI Maris , ad usque NICARAGUAM ; fluminibus ac torrentibus infunditur , sine numero : quos plerumque montium Aquilonarium juga precipitant , & in jugis collectæ nives ; quoties æstivo Sole resolvuntur . NICARAGUA verò parcior amnium : cæterùm sinibus excursibusque maritimis propemodum ad fœditatem restagnat . Continentis itinera , tertio quoque milliari fluctus exæstuans , vel turbat , & alterat ; vel reflectit ac destruit .

Cum hæc pleraque littora , nos vagos olim , omnium inopes , exulibus & eiectis similes oberrasse , per dies amplius quadraginta ; postea constitit , quàm locorum peritos , & tabulas thalassographicas , interrogavimus . Fuit autem vero simillimum , nos haud irà procùl *Californiæ* Sinûs coitu , super *DESERTAS* (quas illi sic nominant) *Insulas* , calamitatis nostræ principia fuisse : circumque fines ultimos *Gallaciæ* Novæ , quæ vergit in Occidentem , navi nostræ digressos , querere *Thalassiam* coepisse , que
aus-

nusquam erat : & *Mantam* investigasse, quæ
 parasangis tamen innumeris aberat ; ne-
 que, nisi NICARAGUAE littoribus indaganda.
 Nemini porro mirum accidat ; non homi-
 nem nobis, non facile feram, aut locorum
 nomina, palabundis occurrasse. Quanquam
 enim NICARAGUAE regio, quæ FONDURAM
 adjacentem spectat, quaque, Boream ver-
 sâs, ad interiora sese flectit ; fructibus, an-
 nonâ, messibus, rerum omnium ubertate,
 maximèque Pittacorum frequentia, sic lu-
 xuriet : ut, qui de nostris primi continen-
 tem illius penetrârunt, nuncupationis deli-
 rium fecerint (nam, ob voluptatum illius
 soli congeriem, MAHOMETIS *Paradisum* ap-
 pellârunt, ex *Alcorani* vanitate) : Nos ta-
 men, solum littorum contenti stricturis,
 interiora regni Nicaraguani tunc non teti-
 gimus : ac de *Paradiso* tali nec pomum, ne-
 que folium, momordimus. At verò N I C A-
 R A G U A E Maritima cuncta regio, non pa-
 rum horroris habet : & , præter inclemen-
 tiam cœli (semestres pluvias continuas de-
 ficientis) solum insuper arenosum. Id,
 redditis cœlo Solibus, ardore non tolera-
 bill plantas incedentium exurit. Vligines
 præterea, marisque reciprocantis eluvio-
 nes, patitur graves, cœnosas, fœdas ; ne-
 que culicibus modò formicisque, verùm
 etiam pulicum gregibus obscœnas. Sed his
 omnibus malum truculentius sustinet, in-
 digenas, qui continentis interiora tenent ;
 latrociniiis raptibusque suetos ; & huma-
 næ carnis victu mensam instruentes. Nam
 etiamnum *Diurni cœli* furunt. Eorum

nos omnium incommodorum, non solave-
 stigia, sed prorsus quotidianum gustum, per-
 cepimus; sicut in superioribus calamitatum
 nostrarum actis relatum est. Veram, incol-
 las hodie terribiles, reliquias esse longè fero-
 cioris antiquitatis: indicio loca sunt, quibus
 nunc impositus incumbit *Manta* Porrus; &
 aliud quoddam, exiguis mœnibus oppidum,
 Porrus verus Hispanis dictum: utrumque
 nostratum hominum, & sæculi superioris,
 opus. Eruuntur enim illinc ossa cadaverâ-
 que *Gigantum*; sæpe dimidiò, frequenter au-
 tem & alterò tantò, grandiora corporibus
 iis, quibus nunc Americana proceritas ince-
 dit. Monstra fuisse portentâque mortalium,
 est in confesso; sed, alumnos aut indigenas
 NICARAGUAE, negant. Ex transmarinis enim
 oris, & regnis forsitan Antarcticis, advectos,
 Peruviana fama canit. Ibi, cum Americanis bel-
 la; mox, victis illis, ulteriores ad Aquilonem
 sedes, ac scilicet NICARAGUAE possessionem
 inisse, tradunt: constructis sibi met infanz
 molis arcibus atque turribus. Harum indi-
 cium structurarum, Putcus quidam, etiam
 hac tempestate, manet, ac monstratur; inex-
 hausta profunditatis, vastissimi circuitûs, &
 qualem palus magis, quàm fons, amet: cre-
 pidine, murisque putealibus, tam immani sa-
 xo ductis; ut appareat, cum à prodigiis po-
 tius hominum, quàm ab hominibus, stare.
 Sed inter hæc superba molimina, tantam in
 Gigantibus illis fuisse memorant Veneris in-
 fanz rabiem; quantam in veterrimis illis,
 ac primo mundo coevis, Deus ultor catacly-
 smis plexit. Quod autem tunc scelus aquis
 abole-

abolevit ; id , ferunt , in his recentioribus compressum flammis fuisse , cœlo dejectis : siqua tamen populorum illorum *memoria* fides est , quam unicum ipsi genus annalium habent ; calamorum & chartæ compendiō destituti. Quidquid id tamen est : ex his videat ; quanquam ignibus & bustō tumulata *Gigantum* ferociam : tamen adhuc in posteritate sua (quam populosam creant) velut ē cinere favillæque male mortuā , scintillare. (m)

III. CAETERUM , *Nicaragua* tractui FONDURA connectitur. Hujus cumprimis memoratu dignus est mons , *MASALA* nomine ; formā circulari. Fauces habet geminas ; quarum hiatus alter , utrā sagittæ jactum spatium non protenditur. alterius autem circuitus , duo plus minus millia passuum amplectitur. Flammarum assiduus est (sine cinere tamen , lapidūque projectu) vomitus & fragor. Conspectus autem , quia neque fumo , neque vapore nubilatur ; ad passuum nonaginta millia clarissimus. Hujus rutilantis pura defixatæque lux , multis Auri suspensionem præbuit ; tanquam exstuantis , immōque fundo ballicantis : cū aliud æternorum ignium nutrimentum nusquam deprehenderent. Idcirco , de catenis ferreis , ingentis capacitatis vasa , *Campanæ metallo* ducta , quidam demittere ; divitiis hauriendis. At , hiatus vix mediā tactā profunditate ; ferrum , æs , instrumenta , cum omni montium aureorum spe , collicuere. (n)

Sed cunctarum in America Boreali provinciarum caput , *HISVANIA NOVA* ; quæ vergit

git in Orientem, regnum in se Mexicanum trahit. cuius opes & gloria ceteras universas Aquilonaris plagæ regiones, AMERICAE MEXICANAE COMMUNI titulo, comprehendunt. Quo fit, ut jam in totum, audiat MEXICUM; quod pars aliquando nominabatur. HISPANIAE NOVAE (namque ceterarum provinciarum vix unam aliquam eminens remigio strinximus: at istam longis etiam erroribus perambulavimus) princeps uti nuncupatio; sic terra, spatium, fines, nec non opes & dignitas sunt: HISPANIAE VETERI, propter sororium nomen, nequaquam erubescenda. Clementissimum illi caelum, soles ac dies pæne semper verni; noctium dierumque minima discrimina, propter situm: quod, Cancræ Tropicum inter, & Aequatorem exporrecta, gaudet. Iunio, Quintili, Sextili mensibus, circumque Septembris sidera; quotidianis, & subinde continuatis, mollescit imbris; haud infans quidem illis, & violento casu ruentibus; sed, quales nostrum apud Orbem Majus ferè fundit, & verna terra sorbet, placidos tacitosque. Quod consequens igitur est; viret hæc anno toto, florètque regio: neque per hortos tantum, perque prata; sed in agris etiam, levissimo modo brachio versatis, atque cultis. Videas enim; eos illò gentilitio, quod supra memoravimus, frumentò mayzii, ter intrà duodenos menses nitescere. Culta præterea nemora, sylvaque (quod mireris) felicissimis ridet proventibus; non solùm Italicorum Hispaniensiumque, sed prorsus plerorumque transmarinorum fructuum. In his mala sunt rari genii:

deli-

feliciſque, granata, poma nerantia, citria;
 præterque fertilitatem caſſia, fiſtulaque. Ca-
 cōi quoque fortus; cuius ſapor ac bonitas
 etiam amygdalis contendat. (e) Arborum
 quoque ſylveſtrium, quæque montanis ſalti-
 bus ſe tollunt; ingens copia, mira magnitu-
 do, truncorumque moles & craſſities ſupra
 fidem. Vnico certè de ſtipite limites imma-
 nes, ac Liburnicis certantes, excavant fron-
 datores, ac ducunt: ut, quod modò ſtirps in
 montibus ſteteras; repente, tumultuariâ fa-
 bricâ, cogatur per maria curſitare lignum.
 Quin & Cedris quoque (quarum fertilitas Sy-
 rio Libano ſuppar, aut æqua) trabes dolant te-
 tragonas, in domiciliorum compagem; cen-
 tum viginti pedum longitudine: duodenarium
 verò latam. Flumina, quibus compluribus
 HISPANIA NOVA paſſim irrigatur, Crocodi-
 los alunt; Niloticorum nec ore, nec formâ
 diſſimiles: niſi quod hi menſis, & (ut Barbari
 ſibi fingunt) etiam lautitiis, idonei ſunt. Ea-
 dem oſtreis quoque natantur; quorum com-
 chæ margaritis turgent, pretio, maritimis
 hand inferiore. (p)

I V. MEXICANAE tamen regionis potiffi-
 ma, præque cæteris HISPANIAE NOVAE terris,
 gloria: non modò, quod Regnum ante-
 hac latè reliquis eminebat, ac jura dedit;
 quacunque patet in Septentrionem Ame-
 rica: ſed etiam ob Mexici, principis ur-
 bium, majeſtatem: quâ Sedes quondam im-
 perii fuit. Sed tunc etiam *Temiſtitânium*, di-
 verſiſſimo nomine, dicebatur quæ nunc
 paſſim, à *Fontibus*, & copiâ ſcatebrarum, qui-
 bus circumluitur, *Mexicum* nuncupatur;
 id

Id exprimente gentis linguâ. Sita quondam urbs hæc fuit, *Venetiarum* exemplò, super ingentis lacus modium. Is, geminò sinuatus stagno, passuum quinquaginta millibus ambitur: totidem circumquaque super ripam exstructis urbibus. Nam quinquaginta fuisse, constans est eorum narratio; qui vetus *Mexicum* oculis subjecerunt. Addunt; earum singulas decem millibus plus minus domuum superbisse. Sed longissimè super has omnes caput erigens *Mexicum*, tanquam ex annulo grandi gemâ pulchrior & extantior; in medio cunctarum posita, cunctarum facile despiebat. Etenim Orbis totius urbi (si modò ferax credimus) spatiosissima; tectorum turriumque plusquam septuaginta quinque milia furrigebat. Præterea lemborum, quos *Canoas* ipsi vocant, quinquaginta millibus assidue circumnavigabatur. Quem numerum nec hodierni quidem *Mexici* populofitas succidit: quippe non rarioribus, atque quondam, per stagnum excursibus recursumque distantia. *Mexici* portò veteres incolæ, cultibus olim *Idolorum*, & humanarum carnium epulis, diri: præter hæc autem & pellicatu, pluriusque simul uxorum cubili, detestabiles: hodie priscam infamiam, novis superinductis moribus, ut plurimum exuerunt; utique post *Christiana Sacra* vel audita, vel suscepta. Laborarant autem & Infanticidiorum foedissimâ crudelitate: solitis mactari tenebris foetibus; ut primum, & utcunque, genitoribus displicuissent. Hæc immanitas ad vicena plerumque millia parvulorum captum, annuâ lanienâ, grassando pertigerat.

T. AM

Tam cruentam, & verè *Molochiois Sacris*, ab omni retrò memoriâ bacchantem urbem; diurnâ quidem, sed tamen populari, Republicâ tenuere *Chichimeici* (sic antiquis appellati) tanquam tribuni quidam plebis, aut decuriones: nec ipsi quidem disparibus fœdi flagitiis. Post sexcentos autem ac novendecim annos; ab Democratia, gubernaculum transfiliit ad Reges. Hi, numero novem, neque plures; sæculum, ac tricenos annos, impleverunt imperiò; continenti decedentium succedentiûque serie. Clausit ordinem, regnum, ac vitam unâ, Rex *Motezûma*; ferrò per seditionem popularium interceptus: eodem ipso tempore, quo *Ferdinandus Cortesius* (inter thalassarchos Ducésque *Caroli V. Caesaris* spectatissimus) Americanis victoriis floruit. Hic *Hispaniam* primò NOVAM armis occupavit. Trienniò deinde post; extinctâ *Motezuma* regnum & regiam aggressus, MEXICUM urbem, non sine maximis utrimque stragibus expugnavit; sæculi decimi sexti primò, supra vicesimum, annò. Magnum autem ad hanc expugnationem pondus contulit, urbs alia, post *Mexicanam* secundi nominis atque loci; *Tlascalána* dicta. Quam appellationem ei conciliavit, soli fertilis ad omnem annonam ubertas & aptitudo. nam id sonat Americanis, *Tláscala*: sicut fontium abundantiam, MEXICUM; uti suprâ retulimus. Igitur *Tlascalána*, civium frequentia divitissque tumida; cùm in secundis ægrè consisteret: æmula *Mexicana* claritudinis, haud aliàs magis infensum animum exprompsit, adversus invisam sibi rempublicam;

quàm illò postremo bello, quod à *Cortese* gestum fuit, ad usque ruinas & excidium *Mexici*. Constat; Tlascalanos solos auxiliares, popularium suorum voluntate sub *Cortese* merentes; plusquam centum millium virorum valentissimorum, exercitum explèsse. (9) Quibusdam autem in annalibus reperio; *Mexicum*, ne quidem captam, conquièssè; sed opus alterà fuisse victorià, sub ejus ipsius Ducis auspiciis atque signis. Redactos verò sub officiũ oppidanos castellanòsque: post omnia sua perdità, tamen adhuc *invidiam* retinuisse spoliòrũ: quibus ne potirentur victores; quidquid auri publici privatiq̃ue, quidquid signati rudisq̃ue fuit (fuisse verò memorant, immane) totum id lacu circumfluente demersisse: (r) quò dolentius Hispani ferrent victoriz laborem, jam bis gratuitum; quòque gravius hiantes cupiditas ureret: utpote, quibus tot opum certissimarum in ipso portu naufragium, per summam hostium inastevolentiam, obtigisset. Quz, si cum verò memorantur: etiam hujus tantæ jacturæ sensus, crediderim, asperatum *Cortesium*; invenisse causam in signationis novæ, ad prisca causas: & idcirco (post *Mexici* moenia cum turribus, arcibus, ac plateis excisa) solo tot millia domorum æquasse: Post hæc autem Urbem, fundamentis suis emotam: è medio lacus, in ripam ultimam proiecisse, quâ Boream spectat. Illic enim *Mexicum* hodiernum visitur, & incolitur; non inter aquas, ut quondam. Quod tamen, etiam post tantam stragem ac busta, magnum adhuc & spatiosum; amplitudine suâ sesquimilliaris Germanici circuitum implet.

plet. Pars Alius altera frequētatur ab nostris. Pars altera, cessit indigenis incolenda. *Typographéo* (quis credidisset, etiam hanc incultissimis populis aliquando scientiam accessuram?) præterea nummum ac *Moneta fabrica*, celebratur. Porro planitiem, in qua surgit, vallant circumfusi quaquaversum colles; humili, sed tamen vernante semper, clivorum amœnitate. Remotiora verò, quæque duriora nacta sunt auram; in montes eriguntur; & tanquam amphitheatrò, gradatim eminent, jugis super juga scandentibus. quæ cuncta nivibus annosis, æternæque glacie, rigent.

V. Post *Mexicum*, ab orientali plaga, sinus maris ingens illis incumbit terris; Mexicani nomen etiam ipse sortitus, ex propinquitate locorum & littorum. Hujc, obliquò latere, pars Atlantici maris, Insulæ subnexæ sunt, *Cuba*, *Jamaica*que: quarum utriusque tergo prætenditur *HISPANIOLA*. Iustæ magnitudinis *Hispaniola*, *Cubæ*que. Sed illa diffusior ambitu; longitudine verò transversa, productior altera. Supervacuum autem hoc loco fuerit, *Hispaniolam* relibare: quippe, cujus, in opere superiore, lineam jam aliquam, & imaginem duxerimus; lecturis utique suffecturam. *CUBAM* (etiam *Fernandinam* aliquando dictam) Tropicus æstivus secatur; solò culto pariter incultròque fertilem; &, præter sacchari vim ingentem, Assyriâ quoque Panchæque felicitate, divitem fistulæ, casiz, zingiberis, mastichès, aloës. Montana, secturis auri; campestria verò, fluvils aurum

provolventibus, locupletantur. Sex, neque pluribus urbibus, frequentatur: & hoc ipsum, ab non sui soli mortalibus. Namque genti, propter *obscena Veneris* immodicam & inhumanam intemperantiam; *lues* olim, *libidinum filia*, supervénit: insulamque, tabefactis, ac funere creberrimo resolutis corporibus, penitus priscis cultoribus vastavit. His in coloniam Hispanus successit. Et is hodie propemodum solus terram (alioquin gravis perituram) exercet. Indigenis porro veteribus, sicut vitia foeditasque; sic & serpentum (spurcissimi reptilis) epulū, primis in deliciis extitit. Nam angues hæc Insula prægrandes, ceterum innoxios, creat; & in opimam crassitiem nutrimentis certis perducit. Nec *fronda* *Cubæ vallis* quædam, trium circiter leucarum longitudine; genitrix lapidum innumeræ multitudinis. quos tamen omnes ac singulos in eam sphaeræ rotunditatem artifex natura tornavit; ut illius figuræ legem exactiorem, nullus circini ductus queat exprimere.

Sus *Cuba*, meridiem versùs, *IAMAICA* partitur insula; juxta latus occiduum Hispaniæ. *Geminis* celebratur urbibus; *Hispalis* (seti *Seviliâ*) *Novâ*, quæ Boream respicit: & *Oristânâ*; quæ vergit in Africum. Sexcentorum milium ambitu circumitur hæc Insula. Rerum, ad vitæ delicias usumque, fertilitate, nulli secunda; virore littorum & camporum assiduò gaudet: nisi, quòd Sextili, duobusque consequentibus mensibus, annuò turbine ventorum incuratur. Eum ipsi *TURACANEM* nominant; violentum, improbum, & obvia quævis

vis arietantem. Hujus furore, stirpes etiam firmissimæ, nemorum & hortorum, ab humo sæpe radicibusque, revelluntur. Insulæ tellus, ab ipsa statim littorum orâ, clementibus circumquaque clivis assurgens: paribus ex omni parte progressibus ità sensim ascendit; ut pedes tamen fallat. donec in ipso ferè totius insulæ meditullio constitutus, oculos circumferas: & præcelsum jam montem sentias; quem primum, veluti colliculū, aggressus eras. Verum, de *Septentrionalis America* partibus satis, neque citrà promissa, memoratum. Nunc & eam, quæ *Meridiem* respicit, percurramus.

ARGONAUTICON
AMERICANORUM,
SIVE
PERICULORUM PETRI
DE VICTORIA,
LIBER XIV.
CAPITVM BREVIARIVM.

I. *America Meridionalis particularior topographia: nominatim, Castella, seu Castilia Aurifera; Dariëna, seu Nova cujusdam Mesopotamia: in qua Guajana arbor. scopi ex dactylis. Poppajana; & Amazonum Provincia.*

II. *Chila gelidissima regio. Mira & curiosa narratio, de Almagro, Duce Hispano; ejusque militibus & equis, frigore enectis, sed incorruptis. Chilensium quorundam demens pertinacia, ad deditionem evitandam.*

III. *Chica regio.* Ejus incolæ procerissimi, velocissimiq̃. Alii in ramis arborum habitare bellarèq̃ soliti Patagónum guttur & robur incredibile.

IV. *Peruvii generatim perstringitur situs, opulentia, fertilitas, salubritas; & triplex ejus partitio ponitur.*

V. *Peruvium Campestre; ut plurimùm arenosum.*

VI. *Peruvii Montani fertilitas & amenitas. mox Peruvium Tramontanum percurritur. Ejus gementa, feraq̃, sylvestres: Vultures, aranei, bufones. Avicula multicolor, & mira. Avicula ejusdem Tramontana alia, minima, Genambúcha nomine; canora. Montium Peruvii immensa altitudo. Ars summa Peruanorum, in opere plumario Guanáci seu Vicunna bestia, lapidum Bezuarium genitricis. Per quem ea primum, & quæ opera pretio, Hispani sint prodita?*

VII. *Cuscus, Montani Peruvii metropolis, accuratè describitur. Ejus situs, arx, platea, incolæ, viæq̃ gemina constrata, stupendi operis.*

VIII. *A quibus Cuscus, & moles ejus admiranda, sint extructa, vel reposita? De Ingarum, id est, monarcharum Peruanorum, origine, fraudibusq̃, ad invadendam tyrannidem, de eorum incestu licentiâ, &, ob hoc, subditorum corruptelâ. Unde illis ad ruinam gradus.*

IX. *De Guanacaxa, Ingâ (seu monarchâ) Peruvii, paulò ante adventum Hispanorum. Ejus regii palatia, hortusq̃, cen novi Mida. Sepultura supersticiosa.*

X. *Extincto Guanacaxâ, successor ejus, Guascar filius, à fratre minore Atabáliba, rebellante, praelio funditur, & vitâ eximitur. Atabáliba, in-*
est

caesa & tyrannide vicinis inuisus, in Pirarri & Hispanorum arma, vincula & catenas: tandemque, Philippelli delatione, in laqueum incidit & interitum.

XI. Mangum, Guáscaris & Atabáliba germanum, bella pro Peruvio & successione moventem, agrè tandem seròque Hispani coercens, & profligant. Deletur subinde Ingarum omnis posteritas; è quibus tamen unus Christiana sacra suscipit, in libertate.

VAE propius Austrum recessit. AMERICA; figuram gerit ferè triquetram pyramidalémve: sinuatâ tamen in arcum basi, seu pede; qui Boream respicit. At acumine, terris Antarcticis opponitur. Quibusdam hæc olim America Dariena dicebatur; à fluminis DARIENI notissimi magnitudine. nonnullis aliis verò, PERUANA potius; ab eo, quod cæteris omnibus præstat, regnò. Finitur ab Aquilonibus Isthmò & Magellanico freto, quâ cacuminatur ad Austrum: Mari Pacifico, quâ Solem cadentem; Atlanticò, quâ surgentem, excipit. Circumitur autem universa sedecim millibus miliarium Romanorum. Hujus, nominationes cæteris, provinciarum numerantur: CASTELLA (quam dicunt) AURIFERA; Dariena, Popajana, Peruvium, Chila, Chica, Brasilia. Quæ ipsum postrema, sicut ab humanitate quondam; sic & à cæteris Americæ suæ partibus, longius abscessit: in latus Orientis refuga. Constat; eam Peruvio distare millibus passuum vices & quater millenis: quantum sacchari canis abundante, tantum argento

juxta defectam & auró. Verum hæc nostris nec operis est, neque promissi. quare pluribus eam insequi, supersedemus.

CASTELLAM AURIFERAM, nihil magnopere, præter grande nomen, ac (nomini respondens) auri copia, nobilitat: quod, omni fide copiosus, & facilitate propemodum dormitante; non tantum è montibus, sed amnibus etiam atque rivis, extrahunt. Cæterorum vix aliquid ames optesve: corlò, solò, stagnis, ad vitæ subsidia tutelamque, pariter inclementibus.

AD *Castella* dexterum latus, DARIENAM regionem suus amnis (ex quo nomen capit) famosam facit: &, præter fluvium, Sinus ingens, *Urabanus* vulgò dictus; in quem fluvius devolvitur. Ab hoc amne sinuque, DARIENA (tanquam *nova* quædam *Mesopotamia*) spatio terrarum memorabili, diducitur ad eum usq; fluvium; quem alibi RIVUM GRANDEM meminimus appellari. Latitudinem suam ab Occidente, transversim in Orientem expandit; & ad *Castellam* usque porrigit. Longitudinem autem à *Poppajana* terminis, & Oceano Septentrionali, producit; cum duorum fluminum continuato cursu: quam etiam eorundem amnium ostiis finit. Ab *Euphrate*, credas, & *Tigri transmarinò*, suam *Chaldaam* includi, stiparique. Monstratur autem etiánum (tanquam *Mesopotamicis* in campis, *Nisibu*, aut *Carrarum ruina*) sic in his locis, vetus Regni sedes, ANTIQVA DARIENIS nuncupata: non ità procul sinistro, cognominis sibi fluvii, latere. DARIENA porro, quæ nunc est; sponte telluris suæ (quæ præ
felicitate

felicitate nimia cultorem in plerisque dedignatur) arborum frugiferarum complura genera protrudit : sapidissimi sanè , peregrinique fortis. Earum in censu potissimum aestimant eam , quam ipsi *Gvajana* dicunt : fructu , partim aurantiis malis affusili ; partim , ac plerumque , citriis : quæ vulgus tamen Limoniorum appellatione traducit. Stant passim & nuces , varii nominis saporisque ; neque solò juglandium & avellanarum discrimine. Præterea dactyli ; quarum in fructibus nucleus , neque magnitudine discrepat ab nostratibus : neque specie , vel pulpæ candore. Saporis gratiâ , cedit Europæis ; in ingratam amaritiem desinente gustu. Videas & aliud dactylorum germen , sed rusticum : quod in sylvarum usque nemorumque densitatem ac delicias excrescit ; foliò stirpèque Dactylis forcundis persimili ; flore verò fortèque nullo. quin nec utilitate quidem ulla memorabili ; nisi , quòd plebeja necessitas earum surculos , destitctis foliis , in scopas & everricula convertit : ad ritum nostratium betularum. (A)

Darienam POPPAIANA sequitur. Hujus initia ducuntur ab *Antiochia* mœnibus , Aquilonem spectantibus. extremitas autem Australis , urbe *Quitè* discluditur ; quæ , secundum nonnullos , PRUVIUM vel stringit , vel etiam orditur. POPPAIANA tota montibus , ad horrorem excelsis , infessa ; propter hoc ipsum ab Auri solitâ fertilitate non degenerat. Cæterum , fœdus morum , priscus incolæ ; dignam suis meritis locorum faciem nactus est.

SUPER Poppajanam ad meridiem (sed obliquatò latere) sub Æquatore, regio panditur AMAZONUM; rupibus undequaque cincta; quà verò montes deficiunt, locustri flumine prætenfa. De quo terræ tractu, simul & incolis; suprà memoratum est.

Sequuntur, littoribus maris *Pacifici*, prolixò, tantùmque non perpendiculari cursu, prætextæ regiones; *Pernvium, Chila, Chica*.

I I. CHILAE latus dextrum pelagus urget; finistrum verò montes, perpetuis squalidi nivibus; & quorum altitudini nulla par sit, non hujus, non alterius *Americæ*, vel Orbis, edita plaga. Tantò montiù opulentiora sunt viscera; quantò paucioribus antehac penetrata: quæ proinde non auro tantùm simplici, sed prorsus obrizò, turgent. Hujus cœli pares nostratibus æstates, calent, extorrent, grandinant, tonant, fulminant: sed tunc, cùm Europa brumam agit. Hyemes autem adcò sæviunt; ut equitè quoque, jumento frequenter adstrictù, uno marmore pariter congelient. Indè regioni nomen. nam CHILI vocabulò, frigoris acrimonia populis illis denotatur.

Sed potissimum est montium gelu; qui, verticum altitudine, longè nubibus eminent; & præter immodicum frigus, quoddam insuper auræ genusvolvunt; diversis inter se studiis, clemens idem atque sævum. Cùm enim tenuitate suâ, viventium viscera (simul ac intraverit) intimè pervadat; pestilentæque punctò temporis extinguat: exanimatis tamen è diverso parcit; ac, velut balsami vivacitate quadam, incorruptionem illis & ævum præstat. Cujus, inter alia complura.

quæ

que brevitas studio prætermittimus; unum.
& publici rumoris, exemplum, fileri non de-
bet. Id est ejusmodi.

DIDACUS *Almagrus* (ille, qui bello civili
primum, cum *Francisco Pizarro*; sub extre-
mum etiam præliis discedit: & acie victus ad
Cuscum urbem, in vinculis cum victoria li-
bertatem ac vitam amisit) post primam dis-
cordiam reconciliatâ gratiâ, missus à *Pizarro*
lusu sortis in *CHILAM* est; cum turmis ali-
quot & manipulis Hispanorum. Habebat le-
gatus in speciosis titulò, sed revera cassis exi-
tu, mandatis; ut *Provinciam* illam faceret,
quæ regio Regnùmque fuerat, ad illud usque
tempus: càmque, vi compulsam & armis
Iberico dominatui subjungeret. Nec detre-
ctavit imperium *ALMAGRUS*; horridum li-
cèt, ac variè difficultatibus intricatum. Non-
dum iis tempestatibus apertus, ac neque co-
gitus quidem exteris, trames erat ille; qui
nunc, montes inter & *Pacificum* mare, pater
in *CHILAM*: sed, barbarorum viæ ducum insci-
tiâ dolóre, per Alpium juga summa, labor &
iter suscipiendum erat. Et *ALMAGRUS* qui-
dem eadem, expeditionem suam trajecit; sed
magná luctuosâque peditum & equitatus
jacturâ. Frigoris enim immanitas, & illius
(quem dixi) venti mortifera vis; miseros
oppressit, & alligavit. *ALMAGRUS*, cum si-
gnis & militum reliquiis, utcunque quidem
corporibus incolumibus, in *CHILAS* inte-
riora decurrit. animis tamen haud perin-
de firmis, aliquantisper nihil, nisi substi-
tit; ac contentus, *venisse, vidisseque* bar-
barum hostem; *viciisse*, successori relinquit.

Grande verò putavit, *aspexisse saltim armatum* incolam; membrorum formidandâ proceritate stantem ex adverso: nec illico, precipiti fugâ, dedisse terga. Cum autem nec auri quidem ulla ipes (propter barbaricas custodias) affulgeret; paullatim DIDACUS ac pedetentim, ordines, pedem, & signa referre coepit; perque tritos sibi nuper Alpestres ascensus, agnina sua reducere. Dictu, credituque magnum, sed tamen certissimum! Post *quintum* jam exactum *mensē*, quàm in CHILAM irruerat; in supremo gelidissimoque montium tractu, qui frigore militiam ejus pleramque deleverat: reperit eorundem adhuc, qui quondam obstruxerant, corpora perditum, equitum, & jumentorum, inconsumpta. Vidit, stupuitque; saxis alia, vel arborum truncis, ut quemque militum glacies deprehenderat, applicita: quzdam humi, prona supinave, strata; caballos quoque, fixo calce stantes, & alarios eis insidentes, indimoto situ: qui, tanquam etiamnum asturcōnem urgentes, videbantur inserta manibus frizna quassare; nisi, quòd vocem nullam oquestrem (hortantium, aut increpantium) mitterent, vitæ signum. Ad summam; invenit eos tales, quales reliquerat; odore nullo retro, colore non solito funeribus; ac (nisi quòd anima dudum intercidisset) ceterà spirantibus, quàm extinctis, similiores. Tam atrocis plagæ brumâ, simulque tristi tot statuarum monumento, deterritus *Almagri* successit, *Petrus VALDIVIA*; declinatis ab læva montibus, dextram est ingressus: ac per ma-
sitinæ campestria, quæ sibi forte referave-
rat;

rat; victorem exercitum, & dominatum, *Chilensium* cervicibus superinduxit. Ab eo tempore, penetratq; CHILAE penes *Almagrum*; subactq; domitq;que, penes *Valdiviam*, fama permanfit. (b) Verum ad CHILAE descriptionem reliquam, unde discessum est, stylus reuertatur.

Hæc, quàm auri, vitæque nutrimentorum ferax; tam inquieta pugnâque. Pacis quondam ac Securitatis bona nescivit. Adhuc, qui CHRISTUM excludunt; præter ingentiam ferociam, stupendamque corporum altitudinem, in armis semper sunt; &, propter hoc, in odio generis Europæi. Vitam eis citius, quàm libertatem & pertinaciam, extorseris. repertique sunt in *urbe*, regionis capite (quæ nunc à *Divo Iacobo* nomen gerit) mortales efferi; quos hostilis captivitas ad execrabilis inedia mala, propter perviciam, adegerit. Constat; absceuiſſe sibi met furas; crudâque devorâſſe, furiosô vitæ dispendiô: ne, famis impotentia, vitam Hispano permittere compellerentur; in deditionem ac fidem accepti. Si quando tamen bella defint; ipsa terra suosinet in indigenas insurgit; solita, creberrimis & horrendis succubibus, in tectorum, montiumque, strages erumpere; cùmque rupibus, unanimi ruinâ pecorum hominumq; corpora sepelire. Tantas autem hic tremor vires habet; ut fluminum alveos & cursus alienet; maria suspendat à littoribus; & in sicco decepta navigia destituat. (c)

III. CHILAE succedit, ad Austrum positarum regionum ultima, CHICA, sive QUIN-

S V

QV A.

q^{ua}, nomine: cujus incolæ, Septentrioni viciniores, immanem suorum corporum proseritatem, in XII. usque, XIII.ve pedum longitudinem erigunt; colore, præter *Americæ* cæteræ consuetudinem, candido: sed vovis ritu bubulo magis, aut elephantinò; quàm humanò. Quod autem in artium tam enormi vastitate stupeas; pernicitatis plurimum obtinent: quæ vel cervorum damazumque fugam, & prævertant, & sistant.

At, qui longius ad Austrum recessere: breviori corporis mensurâ, nec animorum pari (sicut ego reor) audaciâ, maritima *Freti Magellanici, Zuriisque*, non per pagos nuper coctâsque; nec omnino per tecta, frequentabant: Sed, inaudito post *Iaquelinam* (Virginem Appulam) habitationis modò, celsissimarum arborum cacuminibus inscensæ, ramorum proxima compagibus nectebant. Ibi, superinductis contabulatâ materiâ barbaricis tabernaculis; æstivos calores arcebant. Illuc sèque, familiamque, cum annona quotidiana, transportabant. Id illis (nec aliud) munimentum adversus inimicæ vim, & maritimas eluviones, erat. Quod si qua tamen potentia grandior illis insultatum venisset; si securis hostica sylvæ truncos ab radicibus adfectaret: eam illi depellebant, provisis in hoc ipsam ollis æneis, igne liquatâque pice bullientibus. Hæc in hostica capita devolvebant. (4) De cætero; *Ghicensium* universim etiam ex eo robur æstimes: quod tardè victi, tardissimè sub jugum Ibericum concessere; propter gentis cujusdam connexæ, sæpèquæ
Qui-

Quinquensibus immixta, ferociam: quæ vel
 maximè *Chica* pertinaciam alebat. Nam, su-
 præ memoratis plerisque nationibus alia na-
 tio truculentior, (*CHILAM* inter, & *QUIC-
 CYAM*) ad latus Orientis, transmontanam
 continentem insedit. *PATAGONES* dicun-
 tur. *Gigantes* plerique, viri pariter ac sexus
 alter, corporum proceritatem nunquam in-
 fra novenos denosque pedes deprimunt: us-
 plurimum ad undenos, aut duodenos, ac plu-
 res etiam, attollunt. Ostentando porro ro-
 bori, sagittas sesquicubitales gutturi demer-
 gunt; ad usque stomachi fundum: nec tamen
 mauscant. Quis crederet; nisi *Magellanus* ipse,
 tentus & Heros & auctor, id inspexisset, &
 horruisset? qui posteris hoc per epistolam
 enarravit. Firmitudinem corporum illo-
 rum ex eo quoque conjicias: quod unus ali-
 quis *PATAGONUM*, adjutante nullo, planè-
 que solus; oppletum vinò dolium ingens,
 spatio stadiorum aliquammultorū, de pon-
 tonibus acceptum in humeros aut lacertos,
 in continentem; ex continenti, vicissim ad
 naves, deportet. (e) Ergo fortitudine juxta,
 barbaricæque, formidandus est populus. cu-
 jus, si, quæ diximus, specimen & exemplum
 non essent: loquerentur idipsum tamen, va-
 cua sedibus urbibusque; spatia: tam vasto solò.
 jam tantummodo solitudinibus ac latroci-
 niis, ad nulla vicinarum gentium commercia,
 relicto. Quid enim, nisi moriendi certus, mor-
 talium his portentis convitvat? (f)

IV. SUPER *Chicam*, modò descriptā, supràque
Patagones, & *Chilam*, intrā Cancrī tropicū, &
Equinoctii Circulum, *Paruyum* est situm.
 Quan-

Quamquam, à quinto jam ferè gradu super Equatorem, & à PERUAE fluminis alveo, capiatur initium. Hæc omnium AMERICAE provinciarum nobilissima, spatio, cultu, cultoribus, opibus: & (si copiam auri penſes argentique, quod eruitur) *Omnium orbis uni-
versi regnorum ditissimum.* Miranda nihiloſecius indigenarum ſimplicitas, idipſum, quod mundus adorat, æſtimare neſcit: Neque ſuperbiore pede calcare ſaxum aut marmor ſolita, quàm aurum; in mercimonia, meiſis rudibus, nullâ formâ, nullô ſignô preſſis, utitur. Emblematis nihilominus illius artis haud indelectati; mirantur operis ingenium, alienâmq; manum: verùm innoxio proſus, nec in avaritiam uſque rapinâmq; duraturô ſupore, vel oculo. Iucundior illis, terræ viva fertilitas; & fluctuantes in campo, mayzii vel importati tritici ſegetes: quarum eſt incredibilis ubertas. Nam unicum jactâ ſementis ſextariû, quinquagenis ut plurimum; ſæpe centenis, interdum & ducenis multiplicatum, tenuiſſimi ſubactûs labor reſundit.

Nec tamen omni PERUVIO, credideris, eam felicitatem, neque paribus gradibus, obvenire: diverſitate climatum, atque terrarum, variante fertilitatem. Hujus enim maritima, ſabulô tota quanta ſqualent; & ſterilia ferè jacent. Quamquam temperatiſſimo nihiloſecius, & (quod conſequens eſt) ad ſalubritatem corporum accommodatiſſimo perfruuntur aëre: propter amœnas Zuri maris auras; ac ventulorum inde ſpirantium, placidos flatus, ac reſatus. Aliud
per-

præterea discrimen est, quod hujus regionis bonitatem inæqualitate distinguit. Namque PERUVIUM (quod ab Septentrione sui nominis fluvius inchoat, ad Austrum *Chila* regio finit; ad Ortum, montes; ad occasum denique, pelagus *Pacificum*) tribus maximè partibus absolvitur. Earum una *Plana Campestriſque*, sicut est, ita nuncupatur. Altera, *Montes* sunt. Ultima, quam *Andes* illi vocant, *Ultramontana*. Provincias porro, quas haud absurdè *Regna minora* dixeris; recenset intra se cumprimis istas: *Limanam*, *Cuscana*, *Arequipanam*, *Tumbesiam*, *Quitana*. Hæc illæ nomina sortiuntur, ab eisdem primis singularum urbibus; quibus hæ toparchiæ regnantur.

V. PLANA, sive CAMPESTRIA *Peruvii* (quam & *Maritimam* dicunt provinciam) à *PERUAE* fluminis sinistra ripa, tertioque gradu climatum Antarcticorum, procurrunt cum *Zurii* maris littore, meridiem versùs, ab Aquilonibus. Quindecim millium milliariùm longitudine consistit. Latitudo, quæ transversim à pelago montibus incurrit, tricentum; & sicubi diffusissima, sexagantum est millium passuum. Sata segetesque suas, fontibus, rivis, & amnibus (in colliquias sectis diductisſque) nutrit ac promovet. Namque cœlo, nisi tenuissimi roris stillicidiò, non irrigatur; clausis ad pluvias æquè tonitruæque nubibus: & plerumque pulverulenti soli glebis æquantibus. Hiæ ferè juncis & caninis palustribus indormientes incolæ, frigoribus autupandis: hinc, sub umbris arborum prostrati meridiationes atque noctes: hinc
arenæ,

arum, per omnem cum terrarum tractum, quàm plurimum; ac vis magna sterilis fabulæ. Crebra denique solitudinum deformitas, jejuna & difficilis ager: nisi, quâ fluminum vicinâ vomere vel passino proscinduntur. Illic enim lætissimis messibus ipsa riparum viriditas, ac subeuntis humoris salubritas, adolescit. Et tamen cultores suos, talis, tam incerti favoris humus, invenit: dulcis insuper iis, quibus patria; tolerabilis autem aliis, quibus Hospitium, aut exilium est.

VI. MONTANA, quæ *Paruvii Campestribus* prætexitur; ab altero ferè trans *Æquatorem* gradu, protenditur à Septentrionibus ad Austrum: non illo quidem continuo connexoque jugo, sed vallibus interrupto; duorum Milium ferè leucarum spatiò. *SERRA-TAM* nostri vocant; ob æternas montium scissuras. Fertilitate sulcorum, æstatum autumnorumque copiis, cultu mortalium, amœnitate cœli, nec minùs urbium castellorumque frequentia; sic cæterum omne *PARUVIUM* anteit, ut prisci Reges, ac nobilitas, non alium magis ærem ad æstiva delegerint. Hujus argumentum, *Villæ* sunt, & creberrima *Lacullæ*; super omnem Græcam ac Romanam elegantiam, marmoribus eductis.

Post *Montanæ* ea, quæ *TAMONTANA* dicitur, jacet; pari ferè cum montibus procursu. Viciniam hæc stringit *Argentii fluminis*, seu *Plata*; *Brasiliæ*que fines Occiduos. Et hæc super perpetuum quoddam montium dorsum incedit, sine vallium intercapedine: rigidâ nivibus, sed non ideo vacuû cultoribus.

bus. Hi valenti saluberrimoque corpore; validioribus autem animis; arcu venatūque vitam trahunt. Et animantium, in sagittas atque pradam, affatim est: vescorum quidem, damæ, *Camelottisq;* (genus *ovium* arietūque, camelinā colli longitudine; nisi quod non perinde surrigitur: aliquantillō quoque gibbere) præterea, dapis insolitæ (sed illis tamen gentibus non intactæ) Leones, ursi, lupi. Frequentant quoq; montium illorum aërem magnitudinis monstrosæ *Vultures*. Horū molem ex alis æstimes, pleno remigio dispassis. nam XVII l. dodrantium reperere diametrum, qui dimensi sunt. (g) Vnde non immeritò fabulis exemerim eorum rumorem; qui pecudes gregum & armentorum, ab hisce volucris discerpi devorarique memorant. (h) Pari credulitate receperis etiam regionis ejusdem *araneos*; citrii mali crassitie, venenique sævitiæ præsentissimā. Sed *infernū*, quas narrant, pluvias; eorūque spurcas carnes, verubus ad ignem circumagi solitas, aut è sartaginibus in ventrem demissas: in medio relinquere, quàm asseverare, mavelim; quippe gulam & ingluviem, ut omnibus humanitatis cupidinibus atque ritibus: sic prorsus omni fide vel historiis, insolentiores. Illud tamen certum est; & hujæ *Peruvio* cum insula *Cuba* cōmune: colubros illic volutari, corporis humani mole; cæteram nullā sanguinis tabæve peste. Vidimus quoque, nec rarò, genus *avicularum* tinnulū, ac (ni fallor) etiam canorum. *Gryllorum* magnitudinē habet; neque suprà. tamen interim absolutissimò gaudet pennarū ac plumularū

vestitu; præfixoque capiti rostellò, de clunibus caudam trahit. Pennularum nitor versicolor, lucet; sic, ut smaragdinum virorem, splendor sapphirinus; purpuram verò, luteus auri fulgor, provocet. Denique, quidquid oculos trahit colorum: id omne, iùpra pavonum & iridis varietatem, in illo volucris breviori natura miscet; mistumque, denuò secernit: haud ineleganti compositæ venustatis discordiâ. *Pictorum tormentum invidiamque* dixeris; aut profectò, manûs Apellæ tollere compendium. Ad summam! in animalculo minimo, magnum stupendumque Dei, ludere gestientis in rebus productis, opificium! Non minùs hoc prodigiò naturæ, memorandum & illud alterius cujusdam *avicula*; quam partium harum Barbari, dialecto suâ, GONAMBUCHAM appellant. Ea cum primis frequens, nivei candoris plumis alisque lucet; nullâ colorum cæterorum tincturâ. Mayzii, sive cujuscunque frumenti, caulisque paulò celsioris, cacumina diligit. Eam sedem & quietem affectat occupatque; nec ingloriò tamen otio, segnisve desidiâ. Cantillat enim, perpetuò vocis ac spiritûs fluxu. Quòdque præcipuè stupeas; cum corpusculi mensurâ vespam tabanumve sylvestrem non excedat: carminis tamen volubilem subtilitatem, cum sonitûs altitudine, penerrantèque claritate, sic conjungit; ut, *Gonambucham te videre, sed Lasciniam audire*, jures. (i) Cæterùm hic, & quos antè memoravimus, alites; quamquam in *Vallibus PERUVII* celeberrimè degant: in *ANDIBUS* tamen, seu (quod idem est)

TAA-

TRAMONTANA, rariùs visuntur : nisi circa medium earum Alpium , quatenus sylvis & arbuſtis obſidentur. Altiùs , & ad uſque ſupremos vertices , aut nunquam ; aut , non niſi per gradus , & interjunctim , enituntur. Namque (quod complures obſervârunt) hi *Montes Andinum* , quâ *Peruanum* regnum à *Braſilia* finibus abſecant : non modò *Peruvii* (quin & *America* totius) altitudines ; ſed , uſ plurimùm , etiam *avinum* cunctarum *volatus* , vincunt. Priùs enim , quàm verticem contingant , deſpondere pennas animòſque perhibentur : & ſucciduis alis jacére. (*k*) Porro , de quibus memoravimus aviculis ; ex non vivæ modò , ſed & mortuæ , miraculo ſtuporique ſunt : ac pictæ potiſſimùm. Namque Peruani , qui montani Regni valles inſedére ; campeſtribus Peruanis haud paullò promptiores ingenio ; quippe gens operis plumarii ſcientiſſima ; pinnularum (colore diſparium) contextu , quidquid jufferis , exprimunt , ſubtilitate perquam mirabili. rerumque cunctarum imagines , hominum , brutorum , ſenſu vitæque carentium ; tantùm non vivere ſpirarèque cogunt. Id autem præſtant tam pertinaci laboris incubitu , tam rigidâ cenſurâ ſux manûs ; ut unicæ ſubinde plumulæ , ritè concinnandæ , verſandæque ſæpius & reverſandæ , nunc in dextrum , nunc in lævum , aliàs rectò , mox obliquo ſitu , ſolidum diem impendant ; interdum & noctis portionem ; quoad omnia congruant. Itaque veteres omnes Phrygiones , & acûs Babylo-nicz gloriâ , ingenio ſuturæ recentis , extinguunt.

Eſt

Est in iisdem, nec aliis (quod quidem compererim) orbis universi montibus, animal quadrupes. *Guanacos*, & (quorundam lingua) *Vicunnas*, appellant; genus caprarum & hircorum Americæ sylvestrium. Est enim verè quadam, ut plurimum, Hirci specie, qualem Orientalis Indiæ pastores norunt; sed planè cornibus exarmatum. Colore præterea ruffo, pernicitatèque stupendâ: quam augeat ipse naturæ pavor; formidine fugacissimâ, quosvis ad motus ignoti soni strepitûve, suspicax & aversus. Pelli ventris, marsupium nativum gestat adsutum; in quo recondit, & creberrimâ volutatione retractat herbas; quibus, non nisi saluberrimis, ex omni montium delectu, pascitur. Harum lento de succo, gemma, seu Lapis, innascitur animalis alvos, nec aliis scilicet, quàm illius ipsius loculi latebris: quem *BEZUAREM*, etiam nostrates *pharmacopæi*, dicunt; magnitudine, dimidium ovi gallinacii non rarò superante. Tantum sanitatis adjumentum, qui de Lusitanis primi *PERRAVIUM* ingressi sunt, ignorârunt; *LENOTIQUES* boni nullâ cupidine, diu præterierunt intactum: silentibus, & conjuratò studio suppressimentibus, compertam sibi felicitatem indigenis. donec ad extremum prorupit *immodici puer oris*: & intemperanti proditione, latentes quadrupedis opes (designatâ digito sede *Bezuaris*) vulgavit. Garrulitatis pretium ipse sibi mox fuit; *DISIS* victima, pro *Vicunna* proditâ, concursu popularium, immolatus: ut, quibus Immanitas ista, frequens & sollemnis sit Pietas. Verum hæc hætenus, de Peruvio.

VILLI-

VII. LIBET his tamen paucula quædam, etiam super urbibus, annexere; præcipueque, si qua magis eminent. AC MONTANARUM quidem *Urbium* (adeoque totius, si cultum spectes, *Peruvii*) principatum Cuscus obtinet: Regum olim Principemque Peruanorum sedes. Hæc, ad *Ecbatanorum* in *Media* ritum, lateri montis imposita, molli, perque gradus assurgente, clivò subrigitur; decimo septimo super *Æquatorem* ad *Austrum* climate. Figurâ quadratâ structura mœnium est: domibus insulisque plurimis, non ad plebejum, sed nobilitatis duataxat usum (ignobiles enim in suburbana submoventur) & ideo palatiis nō infrequentibus. Eorumque quattuor, præcipuâ majestâte conspicua nitent; præter Arcem, superciliò montis impositam: quæ, pulcritudine constructionis, facilè quibusvis *Europæis* certet; situ verò, fossis, ac propugnaculis inexpugnabilibus, vim exteram aut irrideat, aut in longum suspendat. Stat autem hæc, marmoris & saxorum quadratorum insanis molibus educta: quas non boum, jumentorumve quorumcunque planstra jugaque; sed (quod fidem superet) humanæ manus & vires advolvère, longinquis è secturis. Ideoque *Gigantum* id *opm* multi credidère. Platearum (quibus compluribus Cuscus urbs dispescitur) & ædificiorum æqualitas, in *Europæam* digesta seriem, rectitudine propemodum ad regulam exactâ porrigitur; sed in *Cruci* plerumque formam compitis semes interfecantibus. In incolarum autem usus & munditiem, nullus non vicus & angiportus profuente diluitur; quippe canalibus, utrim-

utrimq; lapide marmoréve septis, per omnes
vias apertam aquam volventibus. Sic amœ-
nitatis gelidissimæ rivuli, vicinis è collibus,
pérque prona montis, cui *Cuscus* insistit;
in urbis partes omnes deruunt: incolarum
refrigerio lautissimæque dispensandi.

Recenset autem *Cuscana* civitas inco-
lentium facilè quinquagena millia; cultu
sermonis, (qualis in transmarina Barbaria
fingi potest) elegantiam morum, & fortunis,
reliquo *Peruvio* præcellentium. His verò,
si circumjectam ad decem circiter leucas
multitudinem adjungas; *Cuscæ* capiti-
tum universim ducenta millia sub numerum
redigas. quibus omnibus *Hispanas* leges &
jura præscribunt, ab Rege delecti *Prætores*;
& ad octoginta nobilitatis equestris *Proce-
res*. Præstantium urbis hujus operum haud
postremum est, *Via gemina*: quarum altera,
saxis & rupibus, in semitas excisis; per æ-
qua, per iniqua, montium valliùmque fer-
tur. Altera verò, *Quitani* ab usque mœni-
bus, ultimòque *Peruvii* limite, quo *Boream*
adjacet; ad *Cusci* muros porrecta: quingen-
torum longitudine milliarium, per campos
ac planitiem nullo telluris assultu stratam,
incedit. Saxorum, in hac factitiâ semitâ
(nec minùs in illa priore) stupendæ sunt mo-
les; etiam ipsæ manibus adgestæ, nullo ju-
mentorum auxiliari tractu. Semita porro
campestris, illâ montanâ jam multò culti-
or; in latitudinem pedum vicenùm expan-
ditur. Lateribus utrimque murus, æterno
nexus, prætexitur; compage firmissimâ. Quod
adversum stagnantes eluviones, & hostium.
ex

ex transverso lateribus assultantium, impetus; gratum est, ac tutum, munimen. Illud etiam ad ornatum & amœnitatē valet; quod dextrâ lavâque rivuli serpunt; marmoreis alveis, atque marginibus: quorum delicatum gelu contra Soles protegitur, aditis ad ripas arbusculis (quas illi *Mollos* appellant) continenti per longum ferie: tamque spargendis umbris, quàm voluptati, dispositis.

VIII. Et *Cuscum* quidem à fundamentis exstruxit primus ex *Ingarum* prosapia *Prauvius* rex *Mangocappa*: cujus opus posterius, quisque regnum ejus per successionem exceperunt; alius aliò magnificentius ornârunt auxerûntque. (1) *Viarum* autem, de quibus modò narratum est, & totius tam operosi moliminis, auctorem quidam ferunt *Guanacaxam*; cum, qui, sanguinis *Ingarum* etiam ipse, nostrorum abavorum memoriâ decessit. Quod certè secus esse; melioris curæ scriptores, & operis antiquitas, adstruunt: quin & ipsa structuræ magnitudo; quæ nec unius sæculi, nedum hominis esse potuit, vel imperii. Quapropter *instantiorem* potius, quàm *postorem* ejus operis, regem *Guanacaxam* extitisse, necessum est, & consequens, fateri: quem, innata posteris *Ingarum* gloriæ cupiditas, & magnificentiz studium; primis illius stirpis, aut altius, aut in parvis famæ fastigium, provexit. Verùm, quoniam in hanc *Ingarum* mentionem, non solùm noster; sed omnium, qui de *Prauvio* tradiderunt, calami crebrò defleunt: non erit extra consilium; super iis, & eorum origine, paucis *digredi*: dein ad *Guanacaxam*, & liberos ejus, reverti.

T

Vetu-

Vetustissimos, non modò *Permanorum*, & *America*; sed omnium planè populorum ac mortalium, ferunt creduntque, fuisse gentem eam, quam *Tambor* appellant. Ex his ortum *Mangocappam*, egregium, ac *Dls* chesum virum, Romano *Numa* similem; originis *INGARUM* principia jecisse: procreatis filiis, quorum posterì fortes & inclyti, cum religione potentiam juxtà noménque protulerint. Hos, *INGAS* esse dictos; hoc est, *Principes & capita gentium*: idque nuncupationis invaluisse tandem, in imperii, domusque regnatricis, certum insigne: non aliter, atque penès Romam *Casares*; penès Gallias *Capetes*; apud Polonos *Iagellones*; apud Imperium Germanicum *Austrincos*. Tradunt autem, *INGARUM* primam stirpem, in duas postea przsigniores familias (sed unicam interim generis sui radicem agnoscentes) abiisse: quarum alterius dux & antesignanus *Hanan*; alterius verò *Brincosus*. Istum imperii sui sedem *Cusoi*; sed alterum, domum privatæ similiorē, ubicunque commodius visum fuerit, cepisse. Sic Regium, cum nomine, dominatum pedesentim evaluisse: quorum virum seriem, ac fortia domi militizque facinora, cum canunt; etiam *Paulum* quendam, ac *Titos*, celebrant. Trecentis amplius annis ab hac domo magnificè regnatum est. Quotquot ex *INGIS* porro fines suos, ac dominandi jus, extendere conati sunt; ii, circumlatis ad vicinos ac remotos armis, ut quamque gentem bello laceſcebant; speciosum originis & religionis prætectum, tanquam justissimam subi-

subigendi causam, hanc adferebant: Quod
INGIS, eorumque primordio, ceteri mor-
tales omnes, & ortum suum, & Sacra debe-
rent. *Aequum*, & naturæ dictamen, expo-
scere: non sub aliis eos esse malle, quam sub iis,
à quibus essent; illisque modo (nec aliis) *Hu-*
manarum permittere rerum arbitrium, à quibus
ipsi Deos accepissent. (m)

PLEBE barbarà sic, in omne virtutis &
sceleris obsequium, compulsà; grassari licen-
ter INGAE coeperunt, ad humana quævis di-
vinæque convellenda repagula; dum animo
suo morem gererent: & suæ quisque cupi-
ditati, cum *Iulia*, *Caracalli novercæ*, diceret;
SILUBET, LICET. AN, IMPERARE
TE, NESCIIS? (n) Itaque superstitiones ex
superstitionibusnectere: caeremonias & ri-
tus Tartareos in vulgus, pro cœlestibus spar-
gere; se Deos facere, Deorumque nomina sibi
cum diadematis imponere; *Iovémque* (quam-
vis nec agnitum, neque nuncupatum) ta-
men factis exprimere; *Ianonem* eandem &
sororis & conjugis locò, complectentem.
Primus, hanc *Atticam incestus libertatem*, &
Persicam concubitus audaciam, palàm invo-
lavit (tanquam tunc demum verè Regiam &
eminentem voluptatem) TOPA, cognomen-
tò LUPANGVIUS. Hic, MAMOELLAM
cùm deperiret, eodem secum parte matrè-
que genitam; eam in æternam cubiculi socie-
tatem ascivit, uxorio jure. Nec multò post
ex illa, GVAINACAPAM filiū, &, alterius
sexus, *Coyam Cusilimayam*, suscepit. Id factum
cùm in admiratione videret esse, sermonè-
que, suorum popularium: ad fatuas *Claudio*

Casari sycophantias confūgit, *Agrippina* (filia fratris) incestum ac nuptias, *Decretō publica* deinceps *licentia* palliantis. Idem igitur, & *TOPA* *SUPANGVIUS*, esse posthac *verum Dominum* ratum & sacrosanctum connubium, pronuntiavit. Utque successoribus *INGIS*, ab ipso numero, cresceret imitationis ardor: filium ipse (quem retuli) *GVAINACAPAM*, moriens, inter ultimas voluntates adegit; ad simile sine mora conjugium, in sorore *Coyā Cussili-mayā*, capiendum. In quo quidem non hunc solum, sed nepotes quoque suos, habuit per primum obsequentes; ceteros autem, regis sive stirpis, sive familiaritatis, etiam ultra concessum promptos & precipites. Dictum foridum, sed verum tamen, ac magnis auctoribus firmatum? Procerum enim gentis plerique, quod prius, ad naturæ lucem, opus tenebrarum, in corporibus germanarum horuerant; nunc in omnibus promiscuè faciunt. Neque contenti, Virgines prætereare stupris; propolluere sponsalia; in pravam alienam (à poculis præsertim, & epulis) suam non distinguere: *Filiarum* quoque complexus (nec id infrequenter) invadunt; &, ex se progenitarum noctibus (tanquam jure quoquid optimò confarreatis connubiis) indormiunt. *Tantum* habet virum, ad corruptelam, in *summa Potentia*, *pravitas* exempli! Cum præsertim, super impudentiæ vivam illibetam; etiam approbantis ac jubentis auctoritas accedit; ut, *QVOD* *privatum* antea *NE-FAS* erat, id deinceps *Fas publicum* dicatur; *QUODQUE* *Libido* fuerat, *Lex* fiat.

Sed ex his tamen, improbè factis decretisque,

etisque, scire licet & agnoscere; Quibus gradibus *Pernani*, tot saeculorum, *reges*; Numinis detrahente vindictâ, devoluti sint à solio tyrannici dominatûs, *ad pedes & scabellum Hispana servitutis*. Discere, pretium est operæ; quibus spumis & scicibus, impleta tandem mensura sit horum *Amorrhæorum*: eam enormiter, per tot ætates, & impunè, peccantium. (o) Sic enim (nec aliter) à *ibalamorum sacrilegiis*, descendendum erat ad *orgastolorum seditatem*, ac majestatis ad excidium. Verùm hic *alter Dei gladius & oculus*, in *TOPAE IUPANGVII* posteritate clariùs illuxit; ad quam proinde festinare, serie nos rerum deducente, placet.

VIII. EXEMPTO rebus mortalib. IUPANGVIOTI filius ejus (*Mamoëllâ*, matre simul & amictâ, progenitus) imperium per manus traditum excepit: &, *nullo potentia rivali, diuturnâ servitute tenuit*. GVAJNACAPAM hunc nonnulli; plerique, paulùm variante nomine, GYANACAXAM appellant. Hic, majorum nostrorum, aut paulillò suprà, notus ævò; profanorum annalium Reges omnes famâ rerum gestarum; bellorum pacisque gloriâ; copiis, ac luxûs magnificentiâ, longissimis intervallis antecessit. Aurò fertur ædificasse. Palatia quidem herculè, regiâque (non solâ lateritiarum ignorantia defectuque, sed planè majestatis ostentatione) regulis aure solidis instravit. Regiz subjecit hortum, aureo solò; stirpibusque, quas in quincuncem digessit, aureis: radiantibus tam pretiosâ fortunâ truncis, ramis, fructibus; suoque fulgore, Solis illapsum provocantibus. Et

hoc quidem eâ proceritate, ponderéq; stantium arborum, pendentiumq; fortium; quô vivæ, nemus occupâssent nativum, aut mansatum. Idem ipse; quidquid in omni **PERUVIO** bipedum, quadrupedum, volantium, reptantiumque vixit: quidquid herbarum, florum, germinum; id universum aurô, gemmisque conquistissimis, ad veri simulacrum expressit: ac per regis penetralia disposuit. (p) *Nec ditior fuit, quàm facundior.* Nam, intrâ solam *Cuscum*, supra trecentos utriusque sexûs numeravit, ex se genitos, diversissimis ex uteris (si nepotum his etiam neptiumque turbam accenseas) In his, duos ex sororio conubernio susceptos; *Gvâscarem & Atabâlibam*, *Coyâ Cusfilimayâ matre*: prætereq; **MANGUM** *Ingam*, ex alia femina: qui tres postea per seriem regnârunt. (q) Demortuû cadaver, balsamo differtum, Quitum urbem avectum, aureôq; non solum loculo, sed etiâ conditorio (si verum publicus rumor canit) illatum est. In inferias autem, **GVANACAXAE** confestim ab excessu, de domesticis mille ceciderunt, volones omnes; & ferrum, quo corruerunt, gratiam gloriâque suam arbitrati: cum sperarent, jactaréntque; *Se Regi suo, sicut apud mortales, sic & apud immortales, proximos à solio, ministrisq; poculorum fore.*

IX. **SUCCESSIONEM** principatûs, & hæreditatem, adierunt primùm ex sorore filii; **MANGO** tantisper dilatô: quoad ei fratrum calamitas fortunam qualemqualem cuderet. Ac prior quidem, ut natu, sic jure, Regnum insedit **GVASCAR**: quem apud quosdam etiam reperio **TITUM CUSXYUM GVALPAM** nominatum.

rum. Hic *Cuscum*, more majorum, sedem regiam fecit: & *Peruvium* maximè montanum cum *Andibus*; hoc est, feliciorum regni glebam, tenuit. germanum *Atabalibam* (ut inferioris juris) *Caximalcae* moenibus, & *Peruvio* *Campestri* tenuis, continere se, iussit. SED, qua *Regnorum* *in* *sociabilitas*, *fratres* *quondam* *Roma* *conditores* *agitavit*; *agitabitq*, *semper*, *quoties*, *qui* *minor* *est* *dominatu*, *major* *animis* & *armis* *erit*: eadè *amulatio* *trans* *Pelagus* *etiam*, *ad* *fratres* *Peruanos*, *volavit*; & *imperium* *omne* *tumultibus* *internecinis* *evertit*. Ecce namque; *Gvascaras* *summam* *rerum*, *ingenio* *miti*, *sinèq*; *belli* *motibus*, *obtinente*; *repente* *Mars*, *unde* *minimè* *debit*, *exarsit*. *Atabaliba* quippe, *fastigii* *multum* *inferioris*, & *legum* *imporii* (ceu, *quæ* *grandiorem* *Orti* *fratrem* *antetulissent*) *egget*; in *Gvascaras* *movit*, *ut* *cunq*ue *talium* *incogitantem*; & *idcirco*, *simplicitate* *suspicionum*, *oppressioni* *fratris* *patientiorè*. Hunc, *collatis* *ad* *Cuscum* *signis*, & *urbe* *regiâ* *captâ*; per *Quisquizium*, *militiæ* *sux* *magistrum*, *in* *suum* *arbitrium*, *ac* *vincula*, *redegit*: *sustinuitq*, (*nefas*!) *spectator* *esse*, *cum* & *Regem* & *germanum* *catenatum*, *suo* *jussu*, *carnifex* (*nullâ*, *vel* *indictâ* *causâ*) *jugularer*. Hoc *perfecto* *tyrannus* *scelere*; *quidquid* *Gvascaras* *fuerat*, *statim* *occupatis* *regiam* & *opes*, *Caximalca* *transfert* *in* *Cuscanam* *arcem*. Ac, *ne* *minus* *turpis* & *profanus* *esset*, *quàm* *atrox* & *cruentus* *fuerat*; *nè* *ve* *degeneraret* *à* *patris* *avique* *cubilibus*: *sororem* *uterinam* *etiam* *ipse* (*quod* *Gvascara* *flagitium* *horruerat*) *in* *lecti* *confortium* *assumit*. Ei *Pachas* *nomen* *fuit*; è

qua liberos ATABALIBA complures suscepit & tanquam è principe matrimonio creatos, regiè præ cæteris habuit. E *minoris* autem *dignationis uxores* (quas gentis more plurimas habuit) nec non è pellicibus eductos; in incertas successionis spes (si quâ lævâ sorte quandoq; priores interciderent) seposuit. (r)

SED inter hæc ATABALIBA conversus, non tantùm ad confirmandum, verùm etiam per novas injurias proferendum, imperium: quidquid in propinquo remotoque populorum erat, extra fines INCARUM, id armis adgreditur. Pulsisque circumquaque regulis ac dynastis, trigemini PERUVII spatia novis principatibus, in immensum laxat. Eò factò plurimorum, quos violavit, odium; quos autem terruit, invidiam, in se, curâque concitavit. Unde, cùm eadem tempestate, CAROLI V. *Cæsaris* auspiciis, FRANCISCUS PIZZARRUS *Marchio*, Peruvii maritimi regionem *Tumbesiam*, armis sub jus Hispanicum subjungeret; jamque CAXIMALCAM etiam, priscam *Atabaliba* regiam, ejectis præfidiis Peruanis, in potestatem redegisset: omnium circumcirca locorum pristini toparchæ, conspiratione convolarunt, ad peregrina castra. Tum Pizarro, suum exilium, & Atabalibæ sævitiam, ostentantes; promissere non solum auxiliares lacertos, & expulso- rum copias: sed insuper, in munitissima quæque castellorum & urbium, vias atque ducum. Quibus citò subnervata Peruviani regis potentia, quanquam immensus stipata copiis; ad Caximalcam primò cõcudit: Atabalibâ capto, cæterisque cæsis ac profligatis.

tis. Tametsi, nequaquam in imbellem pavidumque, nec in segniter pręparatum, Hispanæ vires impigere : plurimò fortissimorum utrimque cruore victoris præludente. Collatis aliquoties castris; post sæpius ancipitem belli casum, Rex barbarus (animò, quàm annis, major) catenis tandem injectis coercetur : *anno* Salutis Christianæ M. D. XXXIII. Potuit hic tamen & compedes tandem, & multò magis victoris quæstorem capitalem, exire : promissò, depactoque, quidquid usquam in regiis omnibus thesauris esset auri, lytro conficiendo. Quod quanquam affatim esset, & à Peruanis continuò comportatum, pro salvo regis sui capite : plus tamen Atabaliba promittere potuit, quàm illi præstare. Congestis enim in acervum, terdecies centenis & vicensis senis millibus auri probatissimi nummum (in his etiam vase quodam, ducentas auri libras pendente) præter hæc argenti facti ducentis quinquaginta duabus solidis libris : neque camera tamen illa, quam Rex assignarat, ad lineas rubricæ ductas; neque nostrorum, est expleta, cupiditas. Et tamen hanc tantam prædam (laboris ac periculorum pretium) *non plures* inter se partiti sunt *ducentis militibus*, pæne gregariis; & iis ipsis scilicet, qui curru detractum Atabalibam comprehenderunt.

Vixisset nihilominus; si non in veteri fastigio, saltem in libera custodia, clementibusve vinculis, *Atabaliba*; nisi, novas interim res moliente *Quisquizio*, cæterisque, regis sui vicem ulturis; bis *Pizarro* bellandum vincendumque, pro victoriâ jam possessâ, fuisset.

T. 5

Super-

Supervénit huic capti regis invidiæ, proditi-
onis nescio cuius, tanquam per eum con-
standæ perque populares, atrox insimulatio.
Primum hujus detestorem se ferebat *Philip-
pellus* quidam; ex idololatrá Peruvano Christia-
nus neophytus. Hic, cum regiam in *pellicem*,
cæteris venustiore, exarsisset; & illa regem
corrivalem, etiam in compedibus metuen-
dum, cunctationi mutui complexus præten-
deret: pactus amari nuptias (ut primum
amalus interisset) sine mora nomen *Ataba-
liba*, de conspiratione clandestinâ, desert. Id,
sive verum, sive *Philippelli* commentum; cre-
dulas quorundam aures statim est nactum.
In jus, ex præjudicio, raptus Rex, & testibus,
seu legitimis, seu corruptelâ subornatis, op-
pressus (*Quis enim INNOCENTIAM locupletem
& captivam, apud infensos defenderet?*) FE-
GISSE VIDERI, proclamatur: & supplicio sta-
tim, quod mediô *Caximalca* foro sumeretur,
in catenis producitur. Sunt, qui tradant;
Pizarrianos, ni sacris Christianis initiaretur,
incendium viventi spirantisque minitatos.
Illum, doloris perferendi desperatione de-
territum; baptismum, quàm ignem, maluisse.
Neque tamen abluto parsum ex toto: sed re-
clamantis, & *superum hominumque fidem* ap-
pellantis, collum laqueo; per servos Numi-
das, ac publicâ crudelitate, fractum. (*s*) Hic
Atabaliba funis ac finis fuit.

XI. SED nondum etiâ tragœdiarum exi-
tus. Reperti namque, qui, cum viventem eri-
pere nequissent; sublatum, ultionis reveren-
tiâ prosequenter, & annosi belli pietate,
Præter *Quisquizzim* Ducem, pro rege suo su-
perstite strangulatôque præliantem; & cum
omni-

omnibus tandem copiis deletum; INCA
 MANGUS, *Atabaliba* (sed ex diversa ma-
 tre) frater; quanquam à *Pizarro* victore dia-
 demate redimitus, & in atavium solium ul-
 trò productus; occasione raptà, beneficii
 gratiam vertit in ingratias & rebellionem.
 Sed paullo post victus, vinctusque; cum ni-
 hilominus in libertatem, *Joanni Pizarri* pa-
 rum cautà misericordià, rursus assertus esset
 rursus, ac tertium, arma resumpsit. Adver-
 sùm *Pizarros* castra plusquam centum mil-
 lium Peruanæ juventutis habuit: *Cuscumq.*
 non contentus expugnasse; profligatis, aut
 captis, præsidii Hispanis, etià magnam par-
 tem in cineres redegit. Denique compluri-
 bus inclytus secundis præliis; jamque toto
Peruvio Montanò, pro monarcha victoréque
 volitans; repentè tandem, & unico confli-
 ctu, fusus ab *Alvarádo*, partium Ibericarum
 Legato; castris est & omni spe meliorū exu-
 tus. Tamen, quā fuit animi MANGUS excel-
 sitate; quantumvis accisis victoriæ pennis, in
Andium editiora profúgit: & in *Vilcabamba*
 castellum Alpestre, propugnaculis vallisque
 munitissimum, cum quattuor millibus suo-
 rum se recepit; speculatori, per multos an-
 nos, quàm Regi similior, ex illa tam edita ca-
 lamitatis suæ *Pharo*. Duravit ibidem, post
 excessum *Mangi*, quæ perfugerat eodem, IN-
 GAXUM mascula posteritas: incolumis, in-
 tacta; Parvo, sed tamen Suo, se continens; &
 ob id ipsum felix; si tam extra novorum stu-
 dium, quàm extra gubernacula regnūque,
 didicisset agere. Sed AMARUS quidam
 ex his, adversum Hispanas res occulta con-

glia resumpsit. quorum perfidiam, in aper-
tum protractam, capite tandem, & publico
securis ictu, *Cusci* luit; cæteris ex *INGARUM*
familiâ captis, & constrictis. (1)

Ex iis ipsis tamen *nonnemo*, cum ad sæcu-
lum pæne nostrum vitam & custodiam pro-
duxisset, *Guanacaxa nepos*; incertum quo pa-
tre, de tribus fratribus, suprà celebratis? *no-*
stri Regis beneficio, libertati redditus est, &
arbitrio fortunæ suæ. Transgressus posthæc
in *Civitatem*, quam dicunt *REGUM*; & *Vallis*
Xucaya, latèque fundi possessionem, ex filiz
dote, nactus: neque Regis, neque Numinis
liberalitati, semet ingratum exhibuit. Nam
ab *Alphonso Barcena*, *Societatis IESU* sacer-
dote religiosissimo: per decubitûs otium &
occasionem, Christianæ religionis arcana
doctus, *idola* projecit; *Deum cæli*, cum sa-
cro sanctis ejus legibus, amplexus. Mox, sa-
lutis lavacrô tinctus; *CAROLI* nomen, & *su-
us Christi jugum*, ex animo suscepit. Piè de-
nique, sicut egerat, mortalitatem explevit;
immortalibus (ut spes est) Regibus insertus;
ac majoribus suis hâc ipso felicior, quod in
successione calamitatum sapientior: dum
solus omnium *Ingaram*, *fortunam pessimam*
didicit cum optima mente conjungere. (2) Iam
ex eo porro tempore, *Philippis*, & *Euxopis*
Hispaniis, *Peruvianum* omne *felium*, sine
competitore, sinèque turbulentia moti-
bus, constanter hæsit: &, *precor*,
deinceps hæreat!

AR-

ARGONAUTICON
AMERICANORUM,

SIVE

PERICULORUM PETRI
DE VICTORIA

LIBER XV.

CAPITVM BREVIARIVM.

I. **O**ccurritur iis, qui cavillari possent Historiam Americanam; libri proximè præcedentibus, ex diverticulo, insertam. Defenduntur Hispanorum in Peruanos justè mota arma.

II. Mundi satur Victoria, secum ipse præsentium verum instabilitatem expendere orditur: ex occasione considerati Pelagi, & fluctuum ejus; quorum è fluxa fide, per comparationem aestimat, fugacitatem Divitiarum, Honorum, ac Voluptatum. Comment. pag. 107.

III. Disputatione secum solitaria institutâ, tadum sibi suscitât Fallaciam Divitiarum: adductis in medium Americanis (quod & in sequentibus facit) diversorum exitiis; occasione captatarum opum incursis. Balboa socii interitus relibatur. Mors Cambii, Bombadilla: & Alsinigerorum duorum, è Vindeliciis oriundarum: quorum tragice fini aliquantum immoratur.

IV. Honorum quoque vanitatem examinat, & execratur; tum rationibus & argumentis, tum Inventorum ac Prætorum America, exigui aut calamitosi lucris In quibus, præter Columborum, Magellani, Pueli, Morali, Pizarrorum, ac ca-

T. 7

terorum

terorum exempla funesta; Niquésa tristis interitus eminet.

V. *Voluptates denique corporum (& cumprimis, illicitas) nauscat Petrus; tam ex ipsamet earum natura, quam è facta multorum morte, factam vitam insecutâ. Mors Almagri, Nunni Valbóa, Francisci Pizarri, militum Columbi, exercitusque ad Cuscum urbem clades, palmam ferunt, in hac tragœdia. Invektiva in magistratus libidine fœdatos, & exemplo suo turbam trabentes. Difficilem esse, in tanta Mundi libertate, Castitatis illibata diuturnam custodiam: Mortis autem, & Novissimorum hominum, memoriam salutarem. Tria Religionis Vota, totidem Mundi Vitiis vulgaribus, efficacissime opponi.*

VI. *In regressu ab littore, in urbem Limanam, Petrus secum Massajam, suprâ memoratam America Septentrionalis rupem. tacitus retrahat, & ruminat: cœn Symbolum quoddam, & imaginem. frequentius ac securissima meditationis Inferorum.*

VII. *Omniis probè ponderatis, Victoria post dies aliquot, Lima, Religiosorum S. I. Ordinem ambit: impetrat: ingreditur, ac perennat; magno animi sui lucro. Comment. pag. 107. 108. 109.*

QVARE super America, potissimumque PARUVII memorabilibus, in proximè præcedentibus hujus curæ libris, stylum nostrum intrârunt; ea, talium narrationum insolentioribus, videri poterunt nonnihil extra rhombum, aut indulgentiore digressu, memorata. Nec enim regna duntaxat, & provincias cum insulis; sed reges etiam, & impe-

imperatorum fortunas, descriptionibus influ-
xisse: cum nos interim iter *Argonauticum*, &
viarum propemodum *epheueridas*; non Geo-
graphiam & annales, profiteremur. His ta-
libus excusabit me primùm Historicorum
utriusque linguae mos vetustus: quibus tum
frequenter, tum longinquius digredi, semper
& consuetudini datum est, & laudi. Testis
inter Graecos, historiae pater *Herodotus*: testis,
successor felix, *Pausanias*, Peloponnesiacor-
um bellorum conditor; ceterorumque scrip-
torum *Helladi* ingens ordo. Testis, inter
Romanos enarratores (ut de *Crispo* sileam)
ipse C. Caesar; in Galliarum, Britanniae, Ger-
maniae res, loca, mores, diffusissimus; nullo
praetiorum, quae sola conscribenda suscepit, id
exigente connexu. Nec aliud *Q. Ruffus* in A-
lexandro; *Corn. Tacitus* in Actis Principum
Romanorum, fecerunt. Horum ille, quan-
tùm in Indias excutrit? iste quantùm in Pa-
læstinam, & Phoenicem? & in *Agricola brevissi-*
mo, quàm multis versibus effluit, in Britan-
niae novissimam picturam? Cum idem igitur
tentavi; non animi subidinem in consilio, sed
exemplum, habui: speravi quæ, siquid etiam
hoc esset novi, venerandæ tamen antiquitatis
patliô circumpositum, si non splendere, velari
certè, posse. Loquetur præterea, pro calami
mei libertate, certissima quædam ratio: quæ
gentis meæ defensionem, adversum quosdam
iniquiores *Hispanico* nomini, suscepi; videli-
cet *Hispanus* ipse. Cavillantur enim; *violente*
armis, nullo belli jure, *subactum* & *hujus* & *al-*
terius America, *vastum imperium*: *direptas pò-*
pulorum fortunas: *exactos, necatosque reges*.

aut nullis, aut quastissimis ex iniquo causis. quæ tamen, quo pacto gesta sint, cum fide retulimus; apparuitque, sinceris rerum æstimatoribus; *Urgente desuper Numinis vindictâ,* debuisse tolli de medio (tam immanium reos) à Nemesis fulmine, suisque fatiis; quibus homines pepercissent: & Hispanos in eorum excidium non tam venisse, quàm incidisse. Sed scilicet, is malevolorum mos prisceus est; insectari Satyris & contumeliis eam, cui par esse nequeam successibus: OMNISQUE semper POTENTIA nimia, quantum amulu clausa, tantum maledicis esse consuevis aperta, clamantibus; VIOLENTER occupatum, quod valenter sentiunt custoditum. Habent hi tales ergo (si rerum Americanarum incorruptos annales introspicere dignentur) quod cum Cane, vel Invidia, rodant; Intemperatam nempe rerum gestarum veritatem. Absolvit me denique longinquioris evagationis crimine, meum jus; quod adhuc equidem nulli Pratore, vel interdictione perdidici. Quis enim vetet; in opere, quo scribo, quidquid expertus sum, referre me, quæ per solidum ferè quadriennium, partim in AMERICIS ipse vidi: partim, idoneis comperta testibus, excepi? Nam arbitror: EORUM, quæ suo quisque labore comparavit; unumquemque, sicut apud se dominum, ita præconem & venditorem apud alios, esse posse. Sed de confidentiæ meæ ratione, quantum sufficit, dictum puto.

II. CAETERUM ego, siue præsentis fortunæ statu, siue rerum humanarum ludibriò fatigatus; cum præsertim Peruvii colonorum quorundam dissoluti mores, & secturis auri syceta licentia, conscientiam non parùm dissentientem

sentientem offendissent: mecum ipse saepius proclamabam; Et quæ, DIVINORUM *memor*, in longum inhumana flagitia probabit? Reputare quoque jam dudum apud animum meum institueram, Falsa voluptatis mendacia, brevem avi celerem fugam; pallidumque funesto lurore, tam auri, quam honorum, fulgorem: expendere rigide mecum salutis sexcenta discrimina; crescentesque, cum vitiorum irritamentis, vires & annos; denique, de VITAE *correctionis* Porta tacite rationes inire.

QUODAM præcipue die; cum, *Liman* urbem regressus, *Zurii* maris littoribus, per otium (sicut fit) imminerem: & pelagi, primam tranquillæ, post paululum verò fluctibus turbidi, fidem intuerer; in serias apud memet-ipsam cogitationes, interturbante nullo, non sine vocibus exarsi: perque solitudinis occasionem, tanto liberius, quanto minus arbitram metuebam, arradiante cœlesti iubare colliquetus, sic in lacrymas & clamorem effundi sum orsus; *Papa* (dicebam) ad quas imagines, & ad quæ simulacra, statum? *HAEC*, quam intucor, *Maris* est; *hac* eadem & *Mundi*, stabilitas. Fluxa sunt utraque; fluctibusque, de se natis inquieta. Cum serenum placidumque protaveris; cum, praesentium fiduciam, futurorum timores exploderis: propter hoc ipsum in diversa subito mutantur; faciem exuunt; & unitum cunctorum sumunt. Nec unquam implacabilius Oceanus, & Mundus, irascuntur; quam ab recentissimis blanditiis. Infelix *Petra*! solæ patriæ matre facultatibus, *Europâ*, quodque dominum caput est. *TEMPORE* (quod disciplinæ ac moribus expoliendum debebatur) amissis; in *Potosio*-

cum aurum & argentum; in latentea Aurifera
 Castella gazas consecratis: fofu illu & inferorū pe-
 netralibus. perdisi pernoxque, tanquam cunicu-
 lus, ingemiscens & intumultus? Et quā, quāso,
 spe? quō, tot periculorum pramiō vel exitu? Nisi
 fallor; ut Hispalim dives recurras, unde ditissi-
 mus quondam, & saltem innocentia locuples egres-
 sus eras. Ut conspicuus civibus tuis, &, propter
 peregrinitatu audaciam, digitō monstrabilis: Vt
 in otio posthac & deliciis, geniū tui cultor & ser-
 vus, agas. Etenim in studiū propositōque morta-
 lium (quantum ego capio) tria plerumque sunt
 hæc; aut ex his unum aliquod, ad quod gradum
 affectent: OPES, GLORIA, VOLUPTATES. Ho-
 rum singula, quāso, nostra salutis & felicitatis
 ad trutinam vocemus: videamūsque, quantum in
 in spei reive sit; ut FORTUNATI constanter, &
 ubique, simus.

. III. DE DIVITIIS autem primū in deli-
 berationem veniamus. Dic mihi, rogo te;
 quid si congestas auri massas, si sectas in lon-
 gum argenti laminas & ramalia, navibus in-
 culeris? hoc est, ligno malefido, fragili, ma-
 ris & vitæ bibulo; digitorum haud amplius
 trium intercapedine, salutem inter & inte-
 ritum? Quot mortales, Superi boni! quot
 Heroēs, naufragio sua vota, suas Fortunas
 (etiam ante Trojanum Æneam, & post Aja-
 cem, Locrorum regem) afflixaerunt? Quāto
 ditior est Oceanus omnibus regnorum fñcis,
 arcis, & ærariis? nec tamen, nisi demersō, flu-
 ctibusque raptō, pecuniosus. Et adhuc ta-
 men satur non est; sed quotidie graves opi-
 bus oneraria vorat. Quibus adstruendis, ad
 fidem sufficere debent Oculi nostri. Quid
 enim

enim opus est; ad Iasonem, & ceteros Aurei velleris corrivales, memoriâ retrogredi? Prisca nimis illa sunt; &, quis scit, an usquequaque vera? Recentium potius, & sæculi pæne nostratis, ARGONAUTARUM exitus inspiciamus. BALBOAM, & post hunc alios, è comitatu nostro; fluminibus & æstuariis interceptos, ipsi vidimus. Et hi tamen, quid aliud in America, quàm opes, quærebant? Petrus CAMBIUS, Gallus, negotiator famosus & locuples, navibus FLORIDAM nuper intravit: incredibilem auri vim, sponsam Floridanam, & socerum Regulum, invénit. Hic, dum in celoce, quâ gazam revehebat, cervicem inclinat, prunis contra frigus insufflandis intentus: à barbaris duobus nautis, asciz feritur ictu; divisò per immane vulnus occipite. Quid ex longa mercatura retulit miser? nisi, quòd ferrum accepit; & aurum latronibus reliquit. (a) Aliquantò vetustioris tragœdix, sed adhuc tamen recentis luctus, exempla; FRANCISCUS BOMBADILLA, Calatravæ religionis Eques: & ROLANDUS XIMENIUS, nobilis Hispanus; ubi nunc, quæso, jacent? in quibus navalibus classem habent suam? Ex Hispaniola (quam per fas & nefas solerter eraserunt) in Hispaniam Europæam, cum quattuor & viginti navibus, solverunt: quadringentis impositis propugnatoribus, in his, apparatus tanti, maritimis curribus (nam quid aliud omnes illæ fuerunt actuariz, volantes, tanquam in Circensibus, ad metam, quæ fregit illos?) Castellani ponderis plusquam centena millia nummum auroreorum vestabantur, Regium tributum: & super

super hæc, plurimorum privata latrocinia. Sepositam porro cistam gravabat przsignis magnitudinis massa, quam AURI GRANUM appellant; Isabellæ reginæ thesauris inferendum. & hujc, tam pretiosæ glebæ, parem, non ulla priorum ætatum aut vidit, aut legit; quippe ternis amplius aureorum millibus, & trecentis, appensæ. Quo, quæso, denique, tam opulentæ classis appulsu? quo *plausu*? Nempe, qualem ad scopulos impacta convulsæque tabulara reddunt; oneratarum omni numero; nec non, aurò, mercibus, navis, Ducibus, & classiariis, impetu tempestatum, solutis ac demersis. Et hoc quidem, unico temporis, & unius naufragii, momento. *Tam brevis sepultura, tam longa magnæq; congeries fuit!* Et ne GRANO quidem illi, tam feliciter invento, parsum est. nam & ipsum infelici ruinâ sementæque, sparsum est in fundum; ex quo nihil renascitur. (b) Sed ne fortè putet; solum Oceanum & flumina DIVITIIS nimis inimica: sunt, mi PETRE, sunt opum, etiam in littoribus, & mediâ continenti, naufragia. Nónne meministi: vos à Barbaris nuper, non in flumine sanè, sed in ripa terræque; toto, quod portabatis, Aurò Extis, cum vestibus, exutos? Etiam annales & auctores habes, qui cum fide memorent: in America Boreali nostrorum hominum non paucis, avaritiæ nimis manifestis, à barbaris injecta vincula: superque pavementum exsensis supinis corporibus, aurum, igne liquidum, in os infusum, quod tigillis violenter diduxerant: renovatò M. Crassi, post tot sæcula, supplicio, Parthicæque crudelitare. Corpora

pora porro sic enecta, frustillatimque dissecta, cum immanes illi vorarent; & ventres suos Hispanorum sepulcra facerent: hoc districtiori, tanquam epitaphiis, eos insectabantur; *AURUM alii de gente vestra sitiunt: ac vos etiam BIBISTIS! (c)* Quid autem & ALFINGEROS retractem, *Augustanos à Vindeliciis, sive fratres, sive fratruceles; jam pridem famam per omnem Darienam & Peruvium detritos? AMBROSIIUS alter, & post hunc GEORGIUS, pro Welsérii, induktu Caroli V. Caesaris, Valentiolam prætura, simul (si verus rumor est) exactionibus violentis, premebant. Est enim perdifficile; locupletem ad provinciam, non simul offerre cupidam mentem: & in licentia transmarinâ, rarum & operosum; non transilire præscriptos à lege fines. PAUCIS contigit; in magistratu lucroso, ponere modum imperio: paucioribus; ponere sibi metipsis. Adeo videlicet habendū studium abripimur. Hinc turbatur bene composita subjectorum quies: ac Patientia rudium sine fine pressa, simplicitate positâ, tandem etiam ferrum rumpit; & ex hoc, armatur pro libertate. (d)* Quid igitur? quodnam severioris quaesturae pretium abstulerunt? Compendiosum utique; Celerem mortem & interitum. Eorum enim alterum Canibales anthropophagi, repente superventu, cum suis oppresserunt; excursionibus intentum. Alterum (ut prætulit, sic fatorum heredem) in lectulo suo trucidatum, intempestâ nocte, de thalami fenestris in publicum; ab hoc, in propinquum nemus abjecerunt, belluarum pabulo. Sic illi miseri, dum ubique sibi fingunt AUGUSTAM humanitatu alumnam, & fontem; in sua Valentiola

ziola Scythiam, & antrum Cyclopum, invenerunt. Sed videlicet illud est, quod divinus Paulus clamat; *RADICEM malorum omnium esse, Cupiditatem: Avaros inferere se doloribus multis. Qui fieri Divites velint; in desideria pernicioſa labi; qua mergant homines in interitum.* Hoc quidem certè, vides, illis evenisse; quorum lugubres avaritiæ tumulos & cippos nunc inspeximus. Quod autem Cambio; quod Crasso, Crassique redivivis manibus; quod Bombadillæ, tamque multis auriferis triremibus, accidit, ut interirent; hoc idem & VICTORIANÆ triremi potest. Et tamen hæc ipsa nondum in ſalo ſtat: ſed adhuc (incertum, quibus in montibus ſylva?) ventorum ludibrium, nutat.

Sed ſinge tamen, animoque perſuade; Lyſſorum regis fortunam, Cyri prædam, & Americani Gvanacaxæ divitias omnes, eſſe Tuas. Puta; jam nunc, à portu Limæ detru-di naves, opulentiâ graves, in Europam: & ex Hiſpano portu centum jugis Hiſpalim deportari. Propone tibi paternæ domûs penetralia, tranſmarinâ felicitate conſtipata; ſecuriſſimæque poſſeſſionis imperturbatum incubitum. Quoad iſta, mi VICTORIA, duratura credis? Quot tu luſtris (ne dicam, ætatibus) jaſtaturus es contriſbulibus tuis, adita luſtrataque peregrina regna? Nam hoc (quoniam de quaſtu DIVITIARUM abundè quaſtionem exercuimus) *Alterum* eſſe diximus humanæ fatigationis campum, & ſudoris ir-ritamentum: *HONORIS* videlicet, ac magni nominis Ambitum.

IV. Quid igitur & in GLORIA ſit ſolidi pulveris;

pulveris; excussum camus. Certè quidem eorum, qui comparari solent in Orbe novo, titulorum, duo sunt principes: quos affectare potes. Nam aut INVENTAE resectæque regionis gloriam quæres: aut prudenter fortiterque GUBERNATAE. Quantum pertinet ad primam illam honoris palmam; OMNIA, mi Petre, IAM REPERTA, resectæque sunt: nisi fortè fiduciam & animos adjicis ad TERRAM, quam dicunt AUSTRALEM INCOGNITAM, evolvendam. Eam, an perumpere tu primus velis ac possis? interroga diligenter audaciam; interroga sobur & facultatem tuam. Nam, si quidem illa terrarum vastitas à quovis obvio posset aperiri; non meherculè tamdiu diceretur INCOGNITA. Quod autem spectat ad alterum illud decus, è felici provinciae cujuscuque administratione colligendum; sive per quietem, sive per armorum strepitum: vehementer vereor, ut *Laurum* hanc regiam, & tam altam, decerpas juvenis nondum undevicenis; & ob hoc ipsum, hujus *Gloria* ramis attingendis, multum infra, quàm ætas boni rectoris exigit. Ac præter hoc: *Quomodo diversissimos Aliorum mores temperet; qui Suos mundum potest?* Sed finge tamen: & INVENTURUM te tot novos Mundos, quot vel Democritus esse credidit; & inventis, cum majestate Ius DICURUM. quid post illa? Semper illanc gloria splendet? nec unquam hæc crySTALLUS in fragmenta solvetur? scilicet, *hi soli mortales, mori non solent?* Sin autem & ipsos communia manent fata; *quid illis, in interitu, conferet grandæ auctoritas?* Hoc solum,

solum, ex istis magnæ famæ Megalefiis, adhuc omnes Ambitiosi retulerunt: ut dicerentur; *Aliquando Fuisse, floruisse, decuisse.* De multis etiam id genus hominibus, fortasse non falso, nunc quoque, magnus Augustinus exclamaret; *Laudentur, ubi non sunt: urantur, ubi sunt.* Verum ista quidem divini tribunalis sunt; non humanæ censuræ. Sit sanè, sit omnibus bene, *supra nos!* quibus bene fuit, dum viverent, *Esse supra ceteros!* Sed numquid claritudinis suæ Solem, sine nebulis & maculis, & sic inoffensis rotis, in altum provexerunt; ut is semper in meridie staret, & Occasu nullo mergeretur? Vide, quæso (sicut in præcedentibus, sic & in hac consideratione) nostros illos inclytos Americanarum ARGONAUTAS: qui, famæ velificati, medio cursûs sui, pelago sunt excussi. Quid COLUMBIS fratribus, Christophoro, Bartholomæo, Didaco; primis (si verum quærimus) & veris laconibus, quid non debuissent Hispaniæ nostræ? Non est ullum ulli dubium; quin *Omnia.* Tamen trium Pinzonum lividis criminationibus, à Bombadilla vinculis constricti; separatis duobus navigiis (tanquam totidem fluitantibus veræ virtutis carceribus) in Castellam Europæam missi sunt: frementibus etiam ipsis regibus; *Esse Reos Tres illos, quibus pro tribus trajectibus Americanis nondum, ne navium quidem sufficiens præbitum, aut gratia persoluta forent.* Et tamen majestatis absoluti sunt: miserum tamen fuit; Coram Isabella Ferdinandoque, regum exemplis, tantum non in catenis stare: *miserius, sine causa causam dicere: miserrimum, illu, gestorum suorum (cum capitis discrimine)*

crimine) rationem reddere; quibus Insulas ipsæ regnâque dederant. (e) At his quidem suum periculum, adhuc citra madidam mortem, & sanguinem stetit. Tristiùs alii suam adorem tinxerunt, & finierunt. *Ferdinandus Magellanes* (Freti celeberrimi rector, & rector) à suis inter barbaros desertus, adverso prælio perit. *Ioannes Ribandus*, Gallicanæ classis supremus apud Floridam præfectus; &, aliquot littorum apertorum inclytus, regionis ac ripæ Maji fluminis primus explorator; ab nostris, immanissimò cultro, vivus ac spirans, plusquam Persicâ feritate, fertur exco-riatus: (f) cùm simul & pugione cor illius transverberassent. (g) *Gaspar Cortereal*, terram ab se nominatam, ad ultimum Americæ Boream, indagavit; & aquis est haustus. *Michaël Cortereal*, ut ortu fratrem Gasparem, sic audaciâ, secutus; ab iisdem postea fluctibus interceptus jactatur; hōc ipsō, quod nusquam littorum comparuit. (h) *Americus Vesputus*, Meridionalis continen-tis; *Alvarus Mendavius*, Insularum Salomonis; *Villalobus*, Novæ Guineæ; *Michaël Lopez Legaspes* Philippinarum, excussores: Sc-cundùm hos, *Sebastianus Gabottus*, *Lucas Vascus Aillonus*, *Ferdinandus Corduba*, *Garzias Lupus*, *Nunnius Gusmannus*, cæte-risque sine numero; singuli singulos tractus & Insulas patefecere. Periëre tamen omnes: pars, naturæ lege durâ; pars potior, undis aut gladiō sicariorum; quidam in vinculis, aut rixâ, jurgiō, seditionibus, civilique Marte. Talem exitum & coronidem habuit. INVENTARUM regionum gloria; Sepul-

cum in aqua, aut pulveris cippum in tertio!
 (i) GUBERNATA RUM autem provincia-
 rum quæ merces? Nempe, meriti fuit ejus-
 dem; Incognitas Penetrare, penetratisque
 Dominari. Petrus PUELLIUS, Quiti Prætor
 nonne Roderici Salazaris pugionem, in le-
 ctulo suo transfossus, tanquam antelucanum
 Excitatore, excepit? (k) MORALES,
 Hispanæ militiæ Dux; nonne Didaci Mene-
 sii saturandis odiis, gulam laqueò præfo-
 candam præbuit? (l) *Pizarri tres fratres*,
 infinitæ, præneque jam regis potentis; non-
 ne cum splendore, quo tenuerunt altum,
 devoluti sunt in ruinam? *Franciscus* mucro-
 ne seditiosorum; *Joannes* lamiatu Barbaro-
 rum; *Gonsalvus*, Numidarum ferro cervi-
 cibus-incisis, Gasce Prætoris imperiò. Cujus
 postremi (Gonsalvi, dico) tanta post mor-
 tem quoque fuit improspèritas: ut Caput,
 in carcere defectum, Limam (fratris quon-
 dam regiam ac Prætorium) transmitteretur;
 columnæ marmoreæ clathratò fastigiò sus-
 pensum, in urbis propatulo: cogereturque
 sibi, post funus etiam, *quoquo modo* superstes
 esse, luctuosa Gloria victima! Cujus ore mu-
 to, quid nisi clamabatur illud Salomonarum;
 VANITAS VANITATUM! & OMNIA
 VANITAS? (m) Quid autem de Didaco
 NIQUESA dicam? celebri quondam, & ho-
 dièque decantatò virò? VERA QUAM inse-
 derat, Americæ Septentrionalis Terrar-
 um; Regis auspiciis. Verum, ob habitam
 avarè provinciam, & crudeliter exercitum
 dominatum; etiam ab nostris tandem uni-
 dique, tanquam portentum & bellua quæ-
 dam,

dam, pulsus, cum Septuaginta quinque su-
gentis militibus : ne fragmen quidem pa-
nis, in famis remedium, invenit. Exagita-
tus autem ab omnibus, conspirante mor-
talitatis odio; cum demum, omisis navi-
bus, exscendisset ad fluvium, nescio quem,
haud ita procul insulâ Zorobarorum; à Bar-
baris Veraguanis, quos sæpe presserat, op-
pressus est; cumque suis omnibus, cæsus, dis-
cerptus, devoratus. Vnde nomen hodieque,
FLUMINIS PERDITORUM, anni ma-
net; qui, nisi monumentò detestabilis cla-
dis hujus, innominatus & intestabilis per-
diderat. Quanquam partem hujus tragœ-
diæ loquitur & Vicinum nemus; cujus ar-
bor quædam, in cortice descriptum retinet,
hoc moestissimi com meatûs & transitûs La-
tinum testimonium, totidem, quot produ-
co, verbis; HAC, MISERO FESSUS ER-
RORE, DIDACUS NIQUESA TRANSIIT
INFELIX! (n) Transiit (verè) transiit Ni-
quesus! &, cum illo, Gloriæ tota pompa!
Quisquis desipis, sequere! Quid hoc dici,
tot fortissimorum virûm exitu, monstrosius
potest aut lacrymosius? *In Terram alii Bar-
barorum, ad illud usque tempus, intrârunt; pro-
pter Aurum: Isti (dictu cruentum!) in Bar-
barorum etiam Ventres & viscera! Recurrit*
igitur in summam suam oratio: dicamûs-
que; *Nihil esse Gloriam è transmarinis sive Re-
pertis sive Perdomitis; præter ventum, fugam,
nausfragium, cadem, interitum.* Nam certè
quidem illorum, qui te præcesserunt, non o-
pum solò quaestu, sed rerum in orbe peregrî-
no gestarum magnitudine, clarissimi; suo fa-

to, paucos post annos (& hoc, ante diem suū) concesserunt OMNES. Vtināque salvis saltem Animis! quos eorum nonnulli sempiternæ maculæ flagitiis inquinârunt; geniali turpissimarum VOLUPTATUM indulgentiâ. Videamus tamen & istam illecebrarum humanæ cupiditatis partem; quæ nobis erat propositæ meditationis *Tertia, postremâque*: quid secum, hæc Stimuli Cupidinei VESPA, non mellis, sed cruciatûs & vulneris & aculei lethiferi, portet?

V. OMNIS VOLUPTAS aut est cum honestate conjuncta, cūque legibus: aut ab utrisque divulsa, flagitiosa, bruta. Sæpe cum decore Rationeq;: peti debet ex sola Virtute; cujus tamen nec alumnus est, nec approbator, *MUNDUS*: quippe, totus in malitiâ constitutus. Sin cum Opprobrio, secordiâque connectitur: nec cogitari quidem ab homine debet; ne dicam, amari recipique. Nam angulâ traiecitur aut parte corporis erubescendâ: quarum altera canalis est, altera conceptaculum, omnis inquinamenti: Sororizque ferè sunt obscœnitatis, & illa, quod sordes inchoët; & ista, quod in sordes definat. Ad summam; siue quæritur in epulis & vino; siue petitur è scortis & Venere gaudium: utriusque genii *Deus, est Venter*; cujus obsequii fluxum, est nequitia; fructus, infamia; finis, interitus; & omnis, in confusione, gloria. Mors, Mors, intrat per utriusque januam; & Mors quidem Animorum, semper, ac sine dilatione; frequenter autem & Corporum, sub die. Quod, ut certiore fide capias, etiam hic, *PETRA*, recentium, *Argonautarum Colchidem*.

chidem & Medeam, exitusque, fac recorderis.
Didacus ALMAGRUS Major, ille Chilz primus cum exercitu penetrator, & xmulus Pizarraz potentiz; concubinam (Hispanz coniugio neglecto) Panamzam, & scilicet, ex Americanis sordibus, in delitiis habuit. Ex ea Didacum ALMAGRUM Minorem sustulit. Ad extremum, pro lacertis amiculz, collo laqueum accepit; Consalvi Pizarri saxis imperiis in custodia strangulatus. (o) *Vascon Nunnus BALBOA*, Castiliz, quam dicunt, AURIFERAE repertor, & insector; ne minus impurus, quam inquietus esset; post se non solum rebellium castra, sed & mulierculam secutulejam, traxit. cujus etiam indicio, prodicionem in se comparatam, vitavit felicius, quam durabilius. Etenim Soceri demum immanitate periit, securi percussus; & in tot pellicis noctes, somnum sempiternum accepit. (p) *Alphonsus HOIEDUS*, maritimz regionis ad Carthagenam Prator; uxorem Americani Reguli, non inscitaz formz, perductam ad se, contra fas & pudorem, attinuit; & quamquam reposcenti marito; tanquam alieni nunc lecti, reddere detrectavit. Sed, dum armis & vi se credit invictum; alieno dolo patuit. Nam Reguli, supplicem simulantis, toxicato spiculô, de nec proviso secundum femur sauciatus: ac barbarici satellitii copiis superobrutus, rapinam, praturam, vitam, damnificavit. Et quanquam, facti poenitens, melius animam egit, quam vitam: prastiterat tamen; alienam nuptam suo thoro, quam, injuriz rationem divino Iudici, reddidisse. (q) *Franciscus PIZARRUS*,

rus, Peruvii pro Rege gubernator, & sub-
 actor; post tot domitas gentes, reges, & re-
 gulos; *adhuc indomitum Cupidinem retinuit.*
 Duarum pellicum, & in his, Sororis ATA-
 BALISAE Regis, amplexibus insuevit; ad-
 usque iusti connubii licentiam: susceptis ex
 utraque spuris. Tandem, suorummet con-
 cursu, per Didacum Almagrum Minorem,
 & Ioannem Radam, concitato; fortissime
 pugnans, collô gladium & mortem excepit;
 clamantibus, qui tumultuabantur; *! nunc!
 hoc habe! Vitâmq; ceptam à pedo, cruentatam
 praliis, maculatam insontium sanguine, pollu-
 tam domesticis stupris, hoc puncto clande! Qui-
 bûsq; tot per annos, Os impune per summam
 impudentiam; nunc, per vindictam, etiam jugu-
 lum prabe!* (7) Sic Lima, domique pro-
 priæ cælum, Venus in cubili perdidit; cui ta-
 ties Mars in castris pepercerat. Piget plurimum,
 huius farraginis, exemplorum; quæ tamen
 plura non deessent; si præsertim cum vero,
 nec per calumniam traditur, quod nonnulli
 monumentis publicis consignatum relique-
 runt. Id equidem, ut credam, nunquam ad-
 ducar. sed adducar tamen, ut mecum taci-
 tus suspicer; *Nec omnia de Nestrorû vitiis ve-
 rò; nec omnia falsò, spargi.* Quid igitur? quâ
 famâ nostrorum continentia laborat? Nem-
 pe; Primos inter AMERICANUM Occupa-
 tores, paucos admodum, aut jus prætorium
 dixisse victis, aut in nondum victos classem
 duxisse: quin, unius aut alterius, subindèque
 trium ac plurium, impliciti meretriciis con-
 tuberniis; per stuprum vel adulterium ab-
 posuerint. Ac ne Columbianos quidem
 (omnib;

(omnis ARGONAUTICAE recentis prin-
 cipes) in totum temperasse sibi classarios :
 sed, subductâ castissimi Thalassarchi sui,
 CHRISTOPHORI, venerabili presen-
 tiâ; per hanc opportunitatem, & pudorem
 simul, & absentis reverentiam, exuisse. Nam,
 post COLUMA, primum in Hispanias re-
 gressum, duodequadraginta milites Hispanos,
 tradunt, relictis signis, AMERICAN-
 AUM pudicitiam & nuptias expugnasse. Qui-
 bus offensos injuriis maritos; veterem re-
 sumpsisse feritatem, adulteris ad unum om-
 nibus trucidatis: & quidem (ut ego reor)
 plerisque, flagranti deprehensis in libidine;
 proque meritis, in Tartarum rectâ devolu-
 tis. EN, V O L U P T A T U M præposterum ste-
 lidumque delectum! EN, obscœnitatis in-
 credibilem vzcordiam; D E L E C T A R I M O-
 M E N T O; quò C R U C I E R I S A E T E R N O?
 Si qui, nostrorum hominum intemperan-
 tiam palliare sunt ausi (*Quænam enim
 causa tam est Mala, quæ non sui similem Patro-
 num reperiat?*) ii scilicet ad Augusti Cæsa-
 ris artes confugerunt; filias familiâs deflo-
 rantis, & matronarum cubilia temerantis;
 ut Patrum ac Maritorum in se mentes ex-
 quireret. Sed D E U S ille, qui judicabit ad-
 ulteros; non distinguet Augustos: & si malam
 rem tenuerit, non interrogabit; Cuj res ea
 B O N O fuerit? (s) P O T E N T I manu torquebi-
 tur; quisquis in Potentiâ peccaverit. Nec præter
 meritum, nam S. QV, is in Regimine palam exorbi-
 tat; is in erroris consensum cuncta trahit; neque
 sibi soli, sed populo quoque, nequam est. D U M
 facit scelus, O S T E N T A T: & quoties in fastigio
 V 4 dege-

degenerat, etiam sine voce disertus est ad depravandum. Dum enim aspicitur, invitat: dupliciterque pellicit ad facinoræ audaciam; Impunitate nempe sceleris, & Illecebrâ turpis exempli. Quod utinam, utinam, in expeditionibus nostris Argonauticis experti non essemus! ut Iasonibus nostris, singulis singulas tantum Hypsipylas & Medæas objectare possemus: ac non potius integros stupris infectos exercitus; totaque castra lue Veneris inquinata! Loquatur Cuscus, urbs regia: castraque Regis Atabaliba. Przliò, quod ad Caximalcam, inter nostros, & Peruvii monarcham, commissum est; adversus infinitam barbarorum manum, tam feliciter Mars noster pugnavit; ut, innumeris cæsis profligatisque Peruvianis, & Atabalibâ rege capto; tamen Hispanorum nec unus quidem caderet. Cùm ergo tanto Numinis favori gratiam deberent; offensam, & ingratissimam mentem, reposuerunt. Non enim contentus miles noster, exuisse castris Atabalibam; &, præter prælia, grande foeminarum agmen in potestatem redegissem; viciniam quoque mox omnem, & Caximalcæ municipia, tanquam venatores, excutere cœperunt; ad plures similis aprugnæ deprehendendas feras. Iratòque Numine factum est; ut in nemorale quoddam stagnum inciderent, vivis aquis pellucidum; & impendentium arborum umbris amœnum. In eo, velut Nymphéò, sedebat per otium & lulum, matronarum virginumque vis ingens; lavacro corporum, more gentis, intenta; stragisque pridianæ penitus, neque me-

metuens, neque gnara. Nostrorum tantus
 fuit intemperantiz furor, ut in eas conti-
 nuò, nec sine nobiliorum formarum delectu,
 facerent impetum: & omni Christiani pu-
 doris velò positò, miseræ omni libidinis ge-
 nere divexarent. Satis constat; in hanc tur-
 pissimæ patientiz servitutem, ad quinque
 millia redactas: nec, nisi quas insignis ali-
 qua deformitas delicatis victoribus excu-
 sasset, intactas evasisse. Quæ (malum!) ista
 licentiz rabies? quæ cæci cupidinis impor-
 tunitas? DEUM *nec meminisse per dona benefi-*
cum; neq; metuere pro nequiter factis ultorem?
 Cujus tamen solius est; & *in altum tollere vi-*
tricem aquilam: & tandem, incisâ alis, dejice-
re. Quare, post istam labem, versâ bellorum
 aleâ, felicitas vultum mutavit: & ab nostris
 signis ad inimica castra transivit. Statim
 cum Quisquizio duce, cùmque Peruvio pro-
 pe toto, labor, pugnæ, malefida victoria.
 Deinde Mangi regis inopina defectio: ca-
 pta, crematâque Cuscus: cæsum cum Ioan-
 ne Pizarro præsidium: & mox ipse Mangus,
 cum plusquam centum millibus armatorum,
 superveniens; gravis & insolens victor. Nec
 usquam Hispanæ vires barbaro furori pares;
 in prælia, quasi tempestate, ruentibus Perua-
 nis, & obvia quæque strage, sanguine, vasta-
 tione, flammâque miscentibus. Nemo vel
 tam vetustis victoriis clarus, vel tam minax
 & irritatus recentibus cladibus, sistere po-
 tuit Hispanicam ruinam. Non Didacus Pi-
 zarrus; quem Mangus cum suis omnibus oc-
 cidione delevit. Non Morgovius; quem
 majoribus instructum copiis, pari successu

Barbari inactârunt. Non Gonsalvus Tapia, cum octoginta turmis oppositus : quem, cum viris equisque concisum, vix viderunt; & pepulerunt. Non Gaëta denique, famosus, & bonus transmarinô bellô, dux. Non Franciscus Godejus; nec Petrus Lerma; quinquaginta, fortissimorum equitum, stipatus alis. Erâtque prorsus in arctum compacta rerum nostrarum summa : nec poterat Christianus hic Israël ante *suas stare deinceps hostes* : quia *Pollutus*, non *anathemate* furti Ierichuntini, pallisque coccinei rapinâ; sed distincti pudoris solutâ zonâ, muliebrisque consuetudinis torde; cum priscis illis Beniaminitis. Ad extremum (quanquam admodum serô, desperantêque jam Francisco Pizarro) virtute restituti sunt ALVARADI; tanquam novi cuiusdam, ac Deo gratioris, *Iosue*. (1)

Talia, PETRE, foedissimarum sunt prœmia VOLUPTATUM; funesta semper & exitialia; nec id in privatis modò, sed multò magis in publicis, extra lectum iustum, digressibus, *Mors scilicet & Excidia*; singulorum pariter & universorum. Ut proinde, *Vespillo* quidam *gentis humanae* cômunis, æstimari *Cupido* possit; nec sine causa prudens antiquitas, unam eandemq; (sub distincto nomine) Deam statuerit, Venerem ac Libitinam. Quare tecum ista sæpius, & cum cura, retracta; BREVE tempus esse, *Breviora gaudia*; *Longissimû tormentorum avum*. Neque tibi dixeris; *Ad me quid ista?* Non ego *quaro vetita corporum ablectamenta*. Patet honesti thori fructibus, *Connubiis japna*. Vellem quidem (anime mi) vellem, *inemeratum* esset apud omnes nuptiarum *for-*
dius!

aus! Utinam, hujus Scyllæ communissimæ naufragia fugientibus, hic saltem portus semper tutus & obseptus esset. Sed, ô, quàm multi sunt; in quibus lecti fides labet, & *lex Julia dormiat?* Quàm est autem proclive, *turbam in malo sequi?* quôdâq; *Multi faciunt, etiam Unum non horrere?* Ne cæteras matrimonio-
rum nauseas in medium proferam; ipsa nau-
sea facit, & quotidianus fastidiorû aspectus.
Ut ob hoc ipsum proinde, censeam *Optimum;*
*Nunquam mulierem vidisse; proximum, Non te-
tigisse; Divinum autem, Ne tangere quidem un-
quam posse;* votô constringente. NAM, Quo-
ad in sui Libertate vagatur animus, tantissæ in
diversa facillè fluctuat; tanquã in medio salo
navigium, anchorâ nullâ revinctum. Et,
quanquam fortasse non semper evertitur;
perpetuò tamen impugnatur: interdumq;,
quò minimè suspicabatur, impingitur. Dum
enim gaudia sibi nonnulla, velut innoxii gu-
stus, sumit; paullatim etiam noxia delibare,
quasi per transfennam & carptim, incipit.
Decerptis autem semel iterumque profanis
deliciis, mens in totum effunditur; & à
permissis ad impermissas cupiditates paul-
lo momentò transsilit; *exiguò licitorum, il-
licitorumque confiniò* Quare Totum, & ad so-
lidum, *amputari præstat* suimet Arbitrium;
quàm, tot inter illecebras, semper cum pe-
riculo pendere. Sive tamen inimicò Deo,
sive placatò, Mundi gaudiis usus es: ME-
MENTO, Petre, memento; denique te MO-
RITURUM. Nam quicumque te, vel hono-
ribus conspicui, vel opibus affluentes, vel
deliciis innatantes, antecessere; tandem,
V 6 oppressi

oppressi lege mortalitatis, esse desierunt. Hi clamant nunc omnes è bustis suis ; Nos *praesefimus* : vos *Posteri subsequemini, citius, serius, aliquando tamen certissime*. Quoniam IN TEMPORIBUS nihil esse potest AETERNUM. Iuvenis floridus , in Pythagoræ nunc litteras ; & adhuc in bivio versaris , bene malæque consultorum ; mortis ac vitæ ; Salutis, & Interitus ; Coeli juxta , formidandique Tartari. Quocunque visum fuerit ; gradum intendes , & manum admovebis. Si verum est igitur, OPTIMUM esse sua quemque fortunæ FABRUM ; si, quod semel prudenter elegeris, habiturus es semper ; quin tu vitæ conditionem eam aggredieris , atque cuderis ; quæ te, per varios quidem casus, sed tutissimâ tamen munitissimâque triremi, quadriremive (puta , *Religionis Votorum*) deducat in portum : & exponat in cœli Fortunatissimas ac mansuras Insulas ?

VI. TALIA mecum , & his similia complura, disputabam ; turbidis ac rorantibus oculis. Et, quoniam maris & procellarum continuum intuitum , jam dudum (ut RERUM OMNIUM) subsecuta SATIETAS erat ; ex navalibus ad LIMÆ mœnia redibam : intèrque regressûs tristitiam , hilaritate mixtam, etiam ista mecum, tacitâ philosophiâ, dislerebam : & ; IN NICARAGUÆ (dicebam) regno, quod Auriferam Castellam inter, & Novam Hispaniam extenditur, Rupem compérimus editissimam, MASAIAM nomine ; Vesuvii Campani ritu , flammæ immanem cum fragore vomentem. Os illius, ad bis & ampliùs mille passuum, semper hi-

ans

ans ac diductum, innubilam, ac proinde la-
 è conspicuam volvit pyram; non sine spar-
 sis circumquaque fulgetris. At in profundi
 depressissimo barathro, stagnum bullit, Au-
 ro liquato simillimum; incendii tantis ar-
 doribus, ut ingentia cum catenis ferreis a-
 hena, si quando demittantur; puncto tem-
 poris hauriat, inque rivum vertat. Flam-
 marum quoque (quamvis è longinquo) vis
 ac rapacitas, exurit omne rupis illius in
 summo solum, & germen. Non illic herba,
 non gramen, non aliquid veris æstatisve vi-
 zet, aut auctumai prægnat. Et tamen cir-
 cùm oram & margines ejusdem Alpīs, in
 tanta ferventis ignis propinquitate, fre-
 quens & impunè PASSERUM nidulatur
 simplicitas, (u)

*Hic Vesuvius, hac Ætna transmarina (mi
 PETRE) quadam est imago, si capis, Infero-
 rum ac Gehenna. Quid enim in illo, semper ar-
 dente, semper arsurò stagno, quod sulphure fluet
 ac pice: quid, inquam, Aurum, quid Opes, &
 Voluptates omnes, erunt aliud; quàm pyra, quàm
 fornax, quàm incendium, nunquam exstinguen-
 dum; si cum his sarcinis eò mortui descenderi-
 mus? Quin igitur, eis maturè relictis, cala-
 mitatem ultimam antevertimus? & IN GE-
 HENNAM VIVI, SPIRANTES QUÆ, quoti-
 dianis intuitibus, nos demittimus? Immo,
 quippeni cum PASSERCULIS, ad Inferorum
 crepidines habitamus? & è vicino cogitatio-
 num, rem omnium formidandorum teterrimam,
 assiduò mentis contemplatu speculamur, audi-
 mus, olfacimus? ne tandem illabamur? Id fiet,
 in aliquo Religiosæ Domûs angulo latibulô-*

que; tanquam Nidulò. Cum hisce tam salubribus curis, & utili formidine, quantum vita superest, exallò; Spiritus, corpore solutus, salutis sua multum securus & gestiens, evolabit: ac, celò receptus, prorumpet in regium illud epinicion; ANIMA NOSTRA, SICUT PASCER, ESTEREPITA, DE LAQUEO VENANTIUM!

VII. CUM his vocibus, & mentis fixæ decretis, in hospitium primò redeo; coenâque modicâ captâ, curis indormio. Deinde postero, sequentibusque diebus aliquot, eâdem cogitationum in utramque partem versatâ pugnâ: tandem manè quodam in sacrum introgredior *Essaorum domicilium*; quod illi Græcâ voce *Syllogen* nominant. Ibi cœtus præsidem accedo, virum eximium; & *Essaarchi* munere planè dignum. Hujc mentem omnem, desiderisque summam denudo. qui, maturæ deliberationis auditis ac pensatis rationibus; non *Animum duntaxat*, sed totum *VICTORIA* M. approbavit. Ac principiò quidem inter *Essaorum* candidatos; dein, exaltis Bienniis consuetis experimentis, inter *LESU* milites veteranos adlégit. Illic ego demum, post tot Marium, Insularum, ac Regionum lustrata miracula; post quattuor Orbis Partes, *Europam*, *Africam*, *Asiam*, *Americam*, oculis subjectas: *Videns sum orsus* & introspicere, quod inter profana negotia difficillimum fuit; id est, *MEIPSUM*. Ibi, per arma, per enses, perque navales pugnas, & omnis generis *Argonauticam*, diu quæsitum: non in balteo, nec in sago paludamento; nec in velis atque carbassis; sed in
Toga

Toga lancea VELLUS illud AUREUM, in-
yēni, Coelestisque planè Militiæ torquem;
Consecutus, divino munere, compendium
lucrūque, quod ex O A B E N O V O repor-
tari summum poterat; exuto scilicet V I-
TAE Petro, NOVUM & emen-
datiorem VICTO-
RIAM.

F I N I S.

AU-

AUCTORUM,

Qui in Libris Argonauticis, per
alphabeti litteras indicantur,

L O C A.

L I B R I I.

Auctores.

- (a) I. Hondius, in *Descriptione Andalusia*.
- (b) Carol. Steph. V. *Canaria*.
- (c) Ioan. Metellus Iuris Consultus, in *Epistola*,
ad Augustinum, Episcopum Ilerdensem, de
mirabilibus Indicis.
- (d) Idem Metellus. Et, Petrus Bertius in *Geograph*: *tabula*.
- (e) Brunnerus *Annalium Boicor.* Part. 1. l. 4.
& Paul. Diac. l. 4.
- (f) Quentelius Colonienfis, de *Novo Orbe*, im-
pressus Colonia, in fol. anno 1598. Libro 1,
cap. 16. & c. 19.
- (g) Idem Quentelius Libro 1.
- (h) Idem Libro 3. *Ad tabulam Americanã* 14.
- (i) Quentelius, *ad Tabulam insula Margarita*,
& *Cubagua*.
- (k) Idem, *ad tabulam* 14. Libro 3. *descriptio-*
num Americanarum.

L I B R I I I.

Auctores.

- (a) Arnoldus Agrippinas, *Americanarum de-*
scriptionum, Germanicè editarum, Libro 3.
Tabulã 13.
- (b) Idem, Libro 3. *Tabul.* 13. Et Ioannes de
Lete,

Late, in descriptione Hispania. pag. 221.

(e) Agrippinae Libro 2. cap 6. & ante eum Iosephus A Costa. l. 2.

(d) Quentelius Colonienf. Libro 3. Tabul. 13. *Americana Thalassographia*.

(e) Idem, Libro 3. Tabula 11. annotationibus.

(f) Metellus Sequanus, epistola de mirabb. Indiciis.

(g) Iodoc. Hondius, in Geograph. Hispaniola.

(h) Agrippinae, Libro 3. Ad tabulā 20. princip.

LIBRI III.

Auctores.

(a) Abbreviator Hugonis Linschottani, germanice editus per Theodoricum de Bry. Libro 1. cap. 21. & Ioseph. à Costa, de Novo Orbe.

(b) Quentelius Colonienf. Libro 3. in Tabulam Quivira.

(c) A Costa de Novo Orbe. & ex eo Hugo Linsch. Libro 1. de natura Novi Orbis. Ioannes de La-
re. pag. 435. Quentelius Colonienf. Libro 3. in
tabulam 20.

(d) Abbreviator Linschotti, de natura America l. 1.

(e) Arnold. Agrippinae Libro 3. Geographia Americana, tabula ult.

(f) Iod. Hondius, in tabulam Moluccarum.

LIBRI V.

Auctores.

(a) Hieronymus Benzoe, Mediolanenf. Item Theodoricus de Bry. Libro 4. de Orbe Novo.

LIBRI VIII.

(a) Felix Fabri, in Itinerario suo Arabico, ad montem Sinai. & Sepulcrum Divae Catharinae.

LIBRI

LIBRI IX.

- (a) *Theodoricus de Bry, Parte 8. Occidentalis India. Incidit autem mors Draci in annis 1596. diem 28. Iannarii.*

LIBRI X.

- (a) *Quentelius Colonienf. in Geographia Americana, Libro 3. Tabula 11.*

LIBRI XII.

Auctores.

- (a) *Commentator, in Libros de Novo Orbe, Hieronymi Benzoni Mediolanensis, Libro 4. cap. 24.*
 (b) *Ioannes Paulus Angsbürgerus, Itinerario primo, Germanicè edito; de profectioe suâ à Batavis in Brasiliam.*
 (c) *Abbreviator Hugenius Linschottani, apud Theodoricum de Bry: & Agrippinas Libro 1. de natura Novi Orbi. pag. 44.*
 (d) *Philippus Cluvierius Libro 6. Introduct. cap. 10. de Peruvio. Theodoric. de Bry Tabula 3. Americanarum imaginum.*
 (e) *Theodoricus de Bry, Libro de Peruvio.*
 (f) *Hugo Linschottanus, apud Theodor. Bry, Libro 1. pag. 17. ex Ioseph à Costa.*
 (g) *Arnoldus Agrippinas, Libro 3. Geographia Americana, in Tabulam de Potosio.*
 (h) *Theodoricus de Bry, Tabula 3. de Potosio.*
 (i) *Abbreviator Linschotti Germanicus, de natura Novi Orbi, Libro 1. pag. 18.*
 (k) *Idem, Libro eodem, pag. 29.*
 (l) *Quentelius Colonienfis, Libro 3. Geographia Americana, in Tabulam, 4.*
 (m) *Ioseph. à Costa de Novo Orbe: & Abbreviator Hug Linschotti, Libro 1. de natura Novi Orbi, cap. 19.*

(D) A

- (D) *Agrippinas, Tabula 10. Geographia Americana.*
 (O) *Quentelius Colonienfis, in descriptione Nova Hispania. Licet hu contraria scribat Philippus Cluvierius, Libro 1. Introducēt Geograph. Capite de 4. Circulu minoribus, & de Zonis. Sed ab aliis consensu refutatur.*
 (P) *Idem Quentelius, Libro 3. Geogr. Americana, Tabula 9.*
 (Q) *Idem ibidem, med. & ante fin.*
 (R) *Metellus Sequanus, epist. ad Ilerdensem Episcopum.*

LIBRI XIV.

Auctores.

- (a) *Arnoldus Agrippinas, in Tabulam 18. Libro 3. Geograph. Americana.*
 (b) *Idem in Tabulam 18. à medio, Libro 3.*
 (c) *De Suris absēctis, Ioan. Metellus, ad Augustin. Ilerd De terramotibus verò, Quentelius Tabula Americana Geograph. 18. Libro 3,*
 (d) *Ioannes Sequanus in epist. de mirabb. Indicis.*
 (e) *Agrippinas Tabula 19. descriptionū Ameris.*
 (f) *Vide Tabulam Americę Meridionalis Iod. Hondii.*
 (g) *Agrippinas in descriptione Peruvii, Libro 3. Americ, Geograph.*
 (h) *Ioannes Sequanus, epist. ad Augustin. Ilerdensem.*
 (i) *Ioannes Lerius, Burgundus, in navigatione suā Americanā, Capite XI.*
 (k) *Quentelius Colonienfis, in Tabul. 15. descriptionum Americanarum.*
 (l) *Hieronymus Benz, Mediolanensis, Libro 3. de Novo Orbe, cap 20.*

(m) *Ag-*

- (m) *Abbreuiator Hugonis Linschottani, de natura Novi Orbis, libro 1. pag. 17. & 33.*
- (n) *Ælius Spartianus, in vita Antonini Caracalli.*
- (o) *Hugo Linschottanus; & interpres illius Germanicus, Ioann. Humbergerus Wetteravius. libro 6. de morali historia India Occidentalis. cap. 19. Item, Hieronym. Benz. o. l. 3. de Novo Orbe. capite 20.*
- (p) *Ioannes Metellus in epistola ad Augustin. Ilerdensem, cit.*
- (q) *Hugo Linschottanus Libro 6. de morali Historia India Occident. cap. 22.*
- (r) *Hieronym. Benz. o. Mediolan. Libro 3. de Novo Orbe, c. 5.*
- (s) *Idem Benz. o. ibidem, cap. eod.*
- (t) *Hugo Linschottanus Libro 6. moralis Historia de Ind. Occid. cap. 23.*
- (u) *Idem Libro eodem, cap. 23. & R. P. Iacobus Vázquez, S. I. in epistola, data ex urbe Imalesi, anno 1601.*

LIBRI XV.

Auctores.

- (a) *Thomas Harlottus, Britannus, in descriptione Virginia, tabula 42.*
- (b) *Ioann. Sequanus, epist. ad Ilerdensem, de mirabilib. Indiciu, & Benz. o. Libro 4. c. 12.*
- (c) *Theodoricus de Bry, Commentario in librum 4. Hieronymi Benzonis, Tabula 20.*
- (d) *Hieronymus Benz. o. Libro 4. de Novo Orbe. capite 25.*
- (e) *Annotator in opera Hieron. Benz. on. in Librum 4. cap. 12.*
- (f) *Quentelius, Descriptionum Geographicarum America, Libro 3. in fine.* (g) O.

- (g) *Oséas Halenius*, *Libro de expeditionibus tribus maritimis*.
- (h) *Arnold. Agrippinas Geograph. Americana* Libro 3. in *Tabulam*, 4. 7. 18. & 20.
- (i) *Idem, ibidem*, in *Tabulam* 20.
- (k) *Ioannes Benzo*, *Parte 2. Americanarum rerum*.
- (l) *Idem Ioannes Benzo*, *ibid. tabula* 19.
- (m) *Commentator Ioannis Benzoni*, in *Partis 2 Librum* 3. cap. 3.
- (n) *Hieronymus Benzo*, *Libro 4. cap. 22. vel in eum potius, Glossa illius, seu Commentator*.
- (o) *Ioannes Benzo Parte 2. l. 3. cap. 7. rerum Americanarum*.
- (p) *Idem ibidem*.
- (q) *Hieronym. Benzo, de Novo Orbe Libro 4. cap. 19.*
- (r) *Idem Libro 3. cap. 8. Tabula* 15. apud *Theodoricum à Bry*.
- (s) *Commentator in Libros 4. Hieronymi Benzoni*, cap. 27. ubi memoratur, annis 14. moratus in *America*.
- (t) *Theodoricus de Bry, Leodiensis, Tabula 8. America*, in *Librum* 3. *Hieronymi Benzoni*. & ipse *Benzo Libro 3. de Novo Orbe, capite* 6.
- (u) *Ioannes Metellus Sequanus, epist. ad Augustinum Herdens. de mirabilib. Indis*.

55(0)55

R. P.

R. P. PHILIPPI ALEGAM-
be Bruxellensis, è Societate
JESU,

*In BIBLIOTHECA Scriptorum
ejusdem Societatis.*

TESTIMONIUM,
*De Commentariolo PETRI de
VICTORIA.*

PETRUS Goveus de VICTO-
RIA, natione, ut equidem ex-
istimo, Hispanus: qui, cùm è nau-
fragio, quod in Peruano mari fe-
cit, evasisset incolumis; circa An-
num Salutis M. D C. X. Societati
se nostræ addixit. Scripsit, lin-
guâ Hispanicâ, Navigationem &
naufragium suum, in littore Pe-
ruano, &c.

Facul-

Facultas R. P.

PROVINCIALIS.

Libros XV. ARGONAUTICON
Americanorum, sive, Historiam
Periculorum PETRI de VICTORIA,
ab JOANNE BISSELIO, Societatis
JESU Sacerdote conscriptam, & à de-
signatis censoribus perlectam appro-
batamque; Ego LAURENTIUS
KEPPLER, ejusdem Societatis per
Superiorem Germaniam Præpositus
Provincialis, juxta factam mihi po-
testatem ab Admodum R. P. N. Ge-
nerali, VINCENTIO CARRAFA,
luci publica typisque permitti conce-
do. Concessionis verò hujus fidem
meâ manu, consuetoque muneris mei
Sigillo, facio. Ebersperga Bojorum,
22. die Martii, Anno Christi M. DC.
XLVII.

LAURENTIUS
 KEPPLER.

Sæculi nostri, quotidie delicatiori cupidine
prægnantia, *pica* jam vulgaris est; ut Operis
 cujuscunque *Syllabum* appetat, & *Elenchum*,
 nec ullus facile *Partus* ingeniorum, se publi-
 co committat, quin continuò clametur: *Est*
nomenclator, & *INDEX* est? Non reperit
 cum nausea, Liber vadere foras jubetur. Id
 adeò non vitio magis, quàm jure suo, facere
 sibi vulgus videtur: &, per me, sanè faciat!
 Sed certè, servandum saltem Brevitatis tem-
 peramentum, sciat. Nam Operi quidem exi-
 guo, magnam Indaginem apponere; quid est
 id aliud, quàm pumilo nares, ac (quæ vocant)
PRÆSPICILIA dare, TOTI corpori paria? Vel
 Statuis compitalibus, itinera monstrâtibz,
 tam longum, quàm ipsa via sit, digitum in-
 ducere? vel, per tenebras dirigendæ Navicu-
 læ, non Lampada facémve, sed totam Pha-
 ron & littus, accendere. Denique, clariùs ut
 dicam, NON INDICEM IN LIBRO, SED LI-
 BRUM IN INDICE tēxere? Quare, salvum qui-
 dem esto suum cujque judicium! Equidem
Argonauticis meis faculam addam curtissi-
 mam, quadrigeminâ Synopsi digestam: ad
 quam, qui volent, aspiciant intuitu brevi,
MEMORABILIORA, *NARRATIONES*, *DESCRIP-
 TIONES*, *ORATIONES*. His, si libet, acquie-
 scant; ac fruantur. Quòd si quis, super hæc,
 nihilominus adhuc *Copiosissimū*, & *OMNIA*
 complexum, Catalogum efflagitaverit; & in
 hoc Solo tali Syllabo totus fuerit: is aut pe-
 taciorem se, quàm studiosiorem; aut herclè
 præposterum, ostendet: ut, qui Libri mei
 lectionem à *PEDIBUS* ordiri, quàm à
CAPITE, malit.

ARGO-

ARGONAUTICON AMERICANORUM INDEX.

MEMORABILIORA.

A.

- A** **ALUTERI** milites, à Barbaris oppressi, pagina 403.
Alfingeri, fratres Augustani, in America occisi. 432.
Alpium Peruvii altitudo immensa, 429.
Amazones in America, novæ. 50.
Anglicanæ naves, Hispanam insequuntur, pag. 177. 178. 179.
Anglorum Piratarum audacia, 179. 180. 181.
Aranei grandissimi, 427.
Arbor rosida in Insula Ferta, 14. 15.
Arborum in ramis habitantes, ac bellantes, 425.
Arundines Americanæ, Vexuri dictæ, 100. & alibi sæpe.
Arundines Americanæ, alterius generis, ad pocula aptæ, 358.
Atabalibæ, Regis Peruviani, in fratrem rebellio, 439. Ejus in-
 ceptus & levitas, 440. Clades & captivitas, 441. Lytrum,
 pro eo comportatum, Ibid. Accusatio de proditiione, occa-
 sione Concubinæ, 442. Mors indigna, Ibid.
Augusti Cæsaris in nummo effigies, 63. med.
Avicula minima, pulcherrimorum colorum, 427. 428.
Avicula minima, coloris candidi, & canora, 428.
Aurea ædificia, 437. 438.
Auro necati, 451. 452.

B.

- BALBOAS**, unus è Victoriz Sociis, 136. & seq. Ejus mors
 & interitus, 137. 138. Eiusdem mali mores, 138. & 139.
Bezuáres lapis unde? & quomodo inventus ab Hispanis, 430.
Bufonum pluvia; & ex his dapes, 427.

C.

- CASTELLUM Aureum**, 68. 69.
Cedrinæ trabes ingentes, 407.
Cervical dormientis funestum, 231.
Christianus fit, nepos Regum Peruanorum, 444. Panchifar-
 cus Regulus, 66.
Cibus, è Cancris crudis, 170. 240. E Cancris & limacibus
 crudis, 170. E serpentibus grandibus, 422. 427. E colubro
 grandi (super quo contentio) 216. 227. 328. 329. 330.
Clypeus super calulam nemoralem. 106.
Columborum fratrum indigna Captivitas, & periculum, 450.
 & 457.
Concubina, Regi Peruano fit occasio mortis, 442.
Coma caprinam, pro vomere, 13. 14.

X.

Crocodile

I N D E X.

Crocodyli cornestiles, 407.

Crocodyli pella, connecta casula, 106. 107.

D.

DEVORANTES sua membra, 421.

Didaci Niqueſæ, & militū ejus, interitus luctuosus, 458. & 459.

E.

EXERCITIUS libidinosi, deterrimus ſuccellus, 464. 465. 466.

F.

FERTILITAS miranda tritici & ſiliginis, 61. 63.

Fertilitas jactæ cui ſcunque ſementis, mira, 424.

Fornuarum ingens multitudo, in lavacro capta, & oppreſſa, 464. 465.

Fornicæ prægrandes, 282. 283.

Frigus aſperitimum & paradoxum, 418. **Milites** congehi, 419. 420.

Fructus arborum, inſtar clypeis & eorum cortices, ſitum quomodo pepulerint? 233. 254.

G.

GIGANTUM. Puteus, 404. **Eorundem** libidinis poena, 405.

Granum Auri, pretii maximi, naufragiū merſum, 492.

Gryphes, ubi? 401.

Guanoaxe, Regis Peruviani, potentia, magnificentia, opes, & aurea ædificia, 437. 438. **Ejuſdem** funus ſuperſtitioſum, & ſepultura aurea, 438.

Guaſcaris, Peruviani Regis, cladeſ, captivitas, mors, 439.

H.

HISPANIOLÆ fertilitas-mira, 62.

I.

INCESTUS in matrimonia verſus, 435. 436.

Ingarum, Regum Peruvii, origo, & tyrannis, & omnes foedera pag. 434. ad 437.

M.

MEXICUM, urbs omnium maxima, 408. **Quot** domuum? & quot olim urbibus incincta? 408. à Tlaſcalanis Civibus æmulis, atque ab Hiſpanis, expugnata everſaque. 409. 410.

Mexicani victi, theſauros demergunt, 416.

Monoceros animal, 88.

Mortes variae variorum. **Alſingerorum** fratrum, 451. **Alphonſi** Hoiédi, 461. **Conſalvi Pizarri** cædes ignominioſa, 458. **Didaci Niqueſæ** Prætoris, 458. 459. **Franciſci Bombadilæ**, 451. **Franciſci Draci** Angli, 298. **Franciſci Pizarri**, 462. **Ioannis Ribaudi**, Galli, 457. &c.

M. A. A.

INDEX.

N.

NATTAAGIUM Bombadillæ & Sociorum, cum omnibus opibus, 451. 452.

Natum Europæarum conspectus primus, confternat Americanos, 78. 72.

O.

Oves regni Peruvani, & Americæ meridionalis, quis primus Hispanis retulerit? 68.

Ovis, & pulli sub farmento, subsidium famis, 204.

Oves Indicæ, 307.

P.

PANCHIACI, Reguli Americani, in reprehendendis avaris libertas, 66. 67.

Paradisus Mahometis, 403. **Paradisus** Vallis, 62.

Passerum copia, 202. 203.

Passeres, ad Ignis viciniam degentes, 469.

Patellæ Malaccaicæ, margaritis permutatæ, 24.

Philippellus, neophytus libidinofus, & perfidus sui Regis delator, 442.

Philippinæ Insulæ, 83. Earum Inventores, 83. 84. Earundem opulentia, & margaritæ, 84.

Plumarii operis, apud Peruanos, sollertia, ac præstantia, 429.

Proceritas Quiquensium, seu Chisensium; & eorum celestis vox, &c. 422.

Proceritas Patagonum populorum, 423.

Proditorum præmia, 16. de meretrice. & 430. de pueris.

Pulices magni, numerosi, importunitissimi, 279. 280.

Puteus Gigantum, 404.

R.

RADICES arborum, cibis ac potus sunt, 237.

Raptus Alienæ conjugis, causa mortis, 461.

Regia Tataraxi, regis Quiuiræ; ejusque opes & gloria, 80.

Rupes, Massaja nomine, flammivoma, 405. & 468. 469. Ejusdem comparatio nonnulla cum Inferno, 469.

Rupes & scopuli ferrati: eorumque transfiliendorum necessitas, ac grande periculum, 187.

S.

SACCHARI Cannæ in Hispaniola Insula, ponderosiores, 62.

Scalæ, labor, multitudo, &c. effodientium metallum, in monte Potosino, 386. 387.

Scopæ dactylinæ, 417.

Scotorum piratarum fortitudo, 46.

Sepulcrum, & sandapila, aurea, 438.

Serpentes grandes, Guabiniquináci, qui devorant quadrupedes, 327.

I N D E X.

Serrati scopuli plurimi, V. Rupes & scopuli.
Siliquæ venenosæ, & piscoribus Hispanis mortiferæ, 138.
149. 150. 151.

Smaragdifodinæ, 196.

Socii Petri de Victoria, variè extincti, 250.

Socii Victoriz Novem, ab reliquis divulsi, 251. Quo exire?
363. usque ad 366.

Spinæ Americanæ, 238. Vulnere per eas atrocia, Ibid. & pag.
239. 240. Magnitudo earum, 244. Medicamen vulneris,
lius geminum, 244. 245. 246.

Sagnum in summo monte, admirandum, 63. 64.

T.

TEMPLUM Deiparæ, ab Argonautis aëreum & dedicatum,
266.

Terræ motus horribiles, 421.

Thesaurosum Mexici Sepultura, 416.

V.

VALLIS, & in ea lacus-Cajóna, formidabilis, & miran-
dus, 64.

Vallis lapidum rotundissimorum, 412.

Venetovela, seu Valentiola, munio in rupe excelsa, 50. 51.
52.

Vesturi, genus arundinum, 306. & sæpe alibi. V. Arund.

Via profus in via, facta pervia, 377. 378.

Viz Dux stratz, urbis Cusci, admirandæ, 432. 433.

VICTORIA solvit ex Hispania in Americam, 7. Interest
pugnæ navali, contra Sootes, 45. Delabitur e scopulis
serratis, in voraginem aquosam, & profundam, 189. In
periculoso flumine servatur à Deo, patrocinio Deiparæ, 263.
264. 265. Volueribus tabo resolutis rescitur, 324. 325. 326.
Colubrum grandem opprimie; & cum Sociis partitur, ac
devorat, 326. 327. 328. 329. 330. Sepulcrum sibi conchylio
aspidio, 335. 336. Ectostomum subit, 397. Religionem S. I.
ingreditur, 470.

Vicunæ, seu Guanaci. quadrupedes sylvestres: ex quibus la-
pis, seu Gemma Bezuari, 430.

Vultures maximi, boophagi, 427.

VV.

VVELSERORUM hypotheca in America: ejusque Procura-
tores, 51. 52. & 453.

N A R.

NARRATIONES.

- DE ALMAGRO Didaco, in Chilam penetrante: ejusque
indria frigore delerâ, 419. 420. De ejus morte, 461.
- De Americo primo ac genuino inventore, 390. 391. Ame-
rico Vesputio, 393.
- De Apro Americano interfecto, & consumpto, 173. 174. 175.
176. 177.
- De Apostata Mauro - Hispano, Regulo, 361. usque ad 366.
De ejusdem Filio, ejusque comitibus, prædonibus nefa-
riis: & Hispanorum spoliacione, 347. usque ad 361.
- De Aquatoribus Tribus, interceptis & mactatis per Anthro-
pophagos, 320. & 321.
- De Aria forti & industrio; Crudeli tamen, in nece generi sui,
377. & 378.
- De Arabáliba, Rege Peruviano: ejusque genere. vita, mori-
bus, captivitate, interitu, à pag. 439. usque ad pag. 442.
- BREVES Narratiunculæ complures, à pag. 451. usque ad
Cap. 6. libri 15.
- DE CHRISTOPHORO Columbo, repertâque Insulâ
Cubagua, margaritifera, à pag. 22. usque ad pag. 28. inclus.
- De eodem Columbo, 391. 392.
- De Companerosæ, juvenis optimi, moribus, vita, morbo su-
premo, excessu, & sepultura, à pag. 209. usque ad pag. 214.
- DE FERRA, seu Ferrea Insula, unâ ex Fortunatis: ejus-
que Roscida Arbore. De Insulæ Proditione, Hispanis factâ.
14. 15. 16.
- De Flumine difficillimo, superato ope Beatissimæ Virginis;
post amissos digressu nemorali Socios, à pag. 255. usque ad
265.
- DE INGIS, Peruvii Monarchis, à pag. 434. usque ad fin.
lib. 14.
- DE MANGO, Rege Peruvii, ejusque victoriis, & clade,
442. 443.
- De Militum libidine, & ejus peccati pœnis, 464. 465.
466.
- DE NAVIUM, in vasto mari dirigendarum, variis modis,
17. 18.
- DE PANAMAE urbis origine, & primo ejus conditore,
Vasco Nunnio Valboa, 65. 66. 67. 68. 69: ubi simul,
De Panchiaco, Regulo Americano, Ibid.
- De Piscatoribus Quattuor Americanis, captis, & libertati re-
stitutis, à pag. 298. usque ad 306.
- De Pomis venenatis, in nemore repertis; & incautè, cum
damno, devoratis, 109.

X ;

De

De Pugna inter Piratas Anglos, & navium Hispanorum Phœ-
mran. 308. 309.

De Peruvia motibus; & duobus fratribus, de Monarchiz pos-
sessione dimicantibus, 419.

De Pugna navali, inter Scotos, & Hispanos; deque incita-
mentis, & præparatione ad eam: à pag. 30. usque ad 48.

DESCRIPTIONES.

AMERICAE generatim, 389. 393. usque ad 398.

Americæ Meridionalis, 415. per totum lib. 14.

Americæ Septentrionalis, 409. per totum lib. 13.

Arborum, in modum tabernaculorum, pag. 411.

CANIBALUM, gentis ferocissimæ, 48. 49.

Confessus & colloqui ad amœnam rivum, 172. 173.

DESCENSUS difficillimi, proni & spinosi, 237. 238.

ELUVIO NIS seu Inundationis, 284. & 310.

FICTI Pontificis, 356. 357.

Fluminis Bætis, & suis ei adjacentis, 7.

Fluminis, distincti glebis herbis, & periculosi, 145. 146.
148. &c.

Fluvius, cognomento Grandis, seu Amazonici: ejusque
ostii ingentis, 52. & 53.

Fluminis valli & periculosisimi, 249. 250.

Fluminis, prætexti vastissimis scopulis, & virgultis præva-
lenti, 269. 270. 271.

Fluminis, cujus ripæ, & ora amœnissima: cum nemore &
fructibus peregrinis, 252. 253.

Fontis limpidi 113.

Fontis fœdi & limosi, 318. 319.

INSOMNIE pertinacis, 231. 232. 233.

INSULARUM sequentium,

Cubæ, 411. 412.

Cubagæ, 20. 21.

Ferræ, 14.

Fortunatarum, 12. 13.

Hispaniolæ, 61. 62. 63. 64.

Jamaicæ, 61. & 412. 413.

Margaritarum Ins. 20. & 21.

Itineris, per altissimas Alpes, 207. 208.

Per arbustum spinosum, 314. 315.

Per Alpes & valles, 171. 172.

Itineris amœni, 118. 119.

Itineris difficilis, 111. 112. & pag. 112. 113.

Itineris

Itineris difficilissimi, per arenas, corticulis instratas, & supra
rupium vertices, sabbuloperantibus, 186. 187. 188.

LACUM d'horum, 382.

Levidæ infoliz tamentorum, repertis alimentis: & eorum
voracitatis, 204. 205. 206.

MARIS Adantiæ, (peccati & inutitilis, 10.

Mexici (maximè, Veneris,) 407. 408.

Mexici Novi, 410. 411.

Miseri, & malis undique circumfessi hominis, 240.

Montani Potofsi, & fodinarum ejus, 382. à fin. & 383. usque
ad 388.

NAVIS inutilis & ineptæ, 77.

PRAEPARATIONIS ad pugnam, 32. 33.

Pugnæ cum apro, 175. 176.

Pugnæ navalis inter Scotos & Hispanos, à pag. 41. usque ad
pag. 47.

REGIONUM diversarum, ut

Chicæ regionis, seu Quiquæ, 421. 422.

Chilæ, 418. & 421.

Darienæ, 416. & 417.

Hispaniæ Novæ, 406. 407.

Peruvii, generatim, 423. 424.

Peruvii Montani, 426.

Peruvii Tramontani, 426. 427.

Rupis Massajæ, semper ardentis, 404. & 408. 469.

SACERDOTIS optimi & festivi, 276. 277. & sæpe
alibi.

Solitudinis nocturnæ, in voragine; in quam illapsus Victo-
ria, 192. 194.

Speluncæ horridæ, in solitudine, 334.

TEMPESTATIS maritiæ, 85. 86.

Transitus difficillimi, per adversum flumen, suspensis ab ar-
busto corporibus peracti, 273. 274. 275.

VESTITUS barbarici Reguli, 348. 349.

Vestitus pedisequorum & pedisequarum Americanarum, 350.
351.

Viarum stratarum (quarum unius maxima elegantia & ampe-
nitas,) 431. 433.

Urbis Cusci, 431. 432.

Urbis Limæ, 380. 381. 382.

Urbium Panamæ & Nombrediosæ, 58. 59. 60.

ORATIONES.

ADHORTATORIA. Ad Inficem natanonis; ut periculosisimo flumini se committat, tunc ullis adminiculis, 259. 260.

Adhortatoria & Animatoria, cum consolatione; ne animus despondeatur in doloribus, 243. 244. & pag. 367.

Adhortatoria & Animatoria (ad mortem fort. et ac p. excipiendam) in ipsa mortis viciniâ & luctâ, pag. 226. 227.

Adhortatoriuncula filiius, ad crebram & feriam Interni meditationem, 469. 470.

Adhortatoria Sacerdotis ad Socios profanos: ut sibi venerationem insolitam exhibeant, 354. 355.

CONSULTATIO, seu Deliberatio, super vitæ statu meliore, & securiore, deligendo, à pag. 449. usque ad pag. 470.

Consultatio, qua deliberat secum Victoria, num cum Pediosa Socio & amico, defatigato, in solitudine permaneat? 165. 166. 167.

DEFENSORIA sui, seu Apologeticus brevis; Cur Digressio fusior in Historia facta? 446. 447. 448.

Dehortatoria ab itinere difficili & Spinis implexo, 316.

Dehortatoria; Ne Adolescenti nobili & generoso mandetur gynæcei custodis, 37. 38. 39.

Deprecatoria, Petri Victoriz ad Laurentium Roam avunculum; ne is se à protectione Peruana cupiat impeditum, 56. & 57.

Dissertatio Problematica; cur Quiescentibus, Ambulatio repetita difficilior accidat? 132.

Dissertatio, Quomodo primum Cibi salutare à noxiis: distingui sint cœpti? 152. 153. 154. 155.

Dissertatoriuncula; cur Somnus, quamvis maximè cupientibus, & indigis, non succedat? 232.

Dissuasoria ad Adolescentulum tenerum ac nobilem; ne ad transmarinas regiones naviget, 4. 5.

Dissuasoria ad Socios, itineris pedestris periculosos; ne dimissam (ut voluerant) pavam repetant: sed terrâ pergant, 128. 129.

EXHORTATORIA, per Epistolam, ad Hispanos; ut persequantur Scoticos piras; certamine navali commisso, 30. 31.

Exhortatoria, ad adolescentem; ut, declinato prælio, gynæceum Hispanorum custodiat, 36.

Exhortatoria Pediosæ ad Petrum Victoriam, cum petitione importuna & invidiosa; ut secum in loco solitario permaneat; nec se destituat, 160. 161. 162. 163. 164.

Exhor-

Exhortatoria, ad Patientiam; perleverandam, 107. 108.

Exhortatoria, ad mortem fortiter ab adolescente excipien-
dam; una cum mortis denuntiatione, 72. 73.

Exhortatio & Excitatio simpliciter ad alacritatem animi, &
malorum tolerantiam, 115. 116. 117. 118.

INVECTIVA, in Avaritiam, & Auri Idololatriam, 69.

Invectiva, in profane viventium mores, generatim, 440.
450.

Invectiva in studium nimium Divitiarum, à pag. 440. us-
que ad pag. 454.

Invectiva in Ambitionem Honorum, 454. usque ad pag. 459.

Invectiva, in Studium Voluptatum (maximè inhonestu-
rum,) à pag. 460. usque ad pag. 468.

Invectiva in Perfidum navis gubernatorem, & ejus consi-
lia, de comportando comœatu, 90. 91.

Invectiva in magistratus, libidine perditos, 463. 464.

Invectiva, in Milites, & alios privatos, Veneri obnoxios,
465. 466. usque ad 468.

Invectiva in Proditores, 16.

Invocatio Deiparæ, per votum; ut sibi in fluminis pericu-
lissimi transitu præstò sit, 261. 262. 263.

PETITORIA ægrotantis, & moribundi Companerosæ,
ad Victoriæ, Sodalem suam: ut sibi præstò sit, 313. &c. Ejus-
dem ad eundem preces, ut Sacerdotem accersat, 214.

SUASORIA, ad transeundum flumen periculossimum
cum ejusdem Suasoriæ Dissuasoria, 272. 273.

Suasoria, ad iter difficillimum, periculossimumque, de in-
tegro relegendum, 289. 290.

Suasoria Laurentii Roz, ad Victoriæ, Sororis filium; ut,
omissâ protectione Peruanâ, secum Carthagenæ maneat, 54.
55. Cujus Dissuasoria mox subjungitur, 56. 57.

Suasoria naucleri-Panamæi fraudulenta, ad Vectores; ut
comœatum & annonam omnem comportent, suæque solius
fidei committant, 87. 88. 89. 90.

Suasoria ejusdem Panamæi, naucleri, ad Vectores suos; ut
eorum dimidium, relictâ navî, terrâ pergant: & ignotum op-
pidulum quærant, 96. 97. 98.

Suasoria Navarchi Hispani, viri boni, & captivi, ad Capti-
vos Piscatores Americanos: ut seiplos servituti Anglorum
eripiant, 301. 302. Ejusdem Suasoriæ Refutatio per Captivos,
subjungitur, 302. 303. Mox & Refutationis Refutatio adne-
scitur, 303. 304.

Suasoria, ad Socios defatigatos: ut, omisso tandem itinere
pedestri, in navim dimissam sese recipiant, 127. 128. Cujus
Dissuasoria mox subnectitur, 128. 129.

Suasoria

Suavis, ad vestes potentes, in funus locet gelu noctu-
bo, & sub ipso die, 277. 278.

Suavis, ad relinendas vestes, vorecundiz causâ, 285.

VALEDICTORIA morientis & Companerose, ad Petrus
Victoriam, Sodalern & Amicissimum suum, à pag. 218. usque
ad pag. 225.

Ad ORATIONES porro reducuntur etiam

Π Α Θ Η,

Sen. AFFECTUS; velut Orationum Anima.

AFFECTUS, seu PATHOS, Animam jam agentis, & lu-
dicem Deum formidantis, 336. 337.

Complorationis miseriz viarum, & eorundem interitus,
184. 185.

Complorationis, pereuntium in aspectu suo, Sociorum nau-
fragorum, 22.

Deliberantis apud se; Num, inscius omnis natationis, peri-
culoso flumini profundo, & sese committat? 260. 261.

Deploantis seipsum in grandi vulnere dolore sensuque,
& agmine variorum malorum, 240.

Deploantis prematurum suum obitum; de quo vitæ præ-
ter erroribus dolentis: ac iudicium futurum mentientis, 73.
74-75-76.

Deploantis solitudinem suam, & sibimetipsi indignantis,
ob amissos culpâ suâ Socios ac Ratem, 257. 258.

Dolentis, conquerentis, ac pæne desperantis, ob vulnera-
rum atrocibus spinis corpus, 242.

Fastidientis vitam, 334.

Læticiz affectus, ex conspectâ Cruce, Catholici Christia-
nismi symbolo, 371.

Pœnitudinis, ob desertam Matrem, 224.

Pœnitudinis, ob relictum avunculum, ejusque preces re-
pudiatas, 74.

Pœnitudinis, de relicta Patriâ, terrisque peregrinis quæsi-
tis, 114. 115.

Sollicitudinis, pro navi, & vectoribus Hispanis; qui peri-
dirabantur à Piratis Anglicis, 182. Et Solatii interim, ex pro-
pria sua securitate, 183.

Terroris & consternationis, ac mœroris in Solitudine, apud
Cadaver Socii, modò extincti, 228. 229. 230. 232.

Tristitiæ, ob Patriam & matrem relictam, identidem ani-
mo recurrantis, 8. 9.

Tristitiæ, in voragine aquosâ, in quam delapsus fuerat Vi-
ctoria, 192. 193.

NOMINA

NOMINA in Argonauticis celebriora.

A *Cugnas*, Dux militum Hispanus, in pugna contra Scotos.

Andalusia, regio Hispaniæ meridionalis, pars Bætica. al. *Andaluzia*, & olim *Vandalia*.

Atabaliba, Rex Peruvii, fili⁹ *Guanacaxæ* regis.

Bætica, regio Hispaniæ meridionalis. al. *Granata* regnum. (Victoriz.

Calbo, juvenis Hispanus: unus è Sociis Petri

Castilia, vel *Castella Aurea*, & *Aurifera*: regio

Americæ, ad littus meridionale maris Atlantici. (mortuus in itinere.

Companerosa, unus è Sociis Petri Victoriz,

Cumánæ, Regulus Insulæ *Cubaguz*.

Dariena, Provincia Americæ meridionalis ad mare Atlanticum. (in America.

Franciscus Pizarrus, Marchio, & Prorex Limæ

Guanacaxæ, Rex ditissimus Peruvii, in America. (ter regis Atabalibæ.

Guaspar, Rex Peruvii, filius *Guanacaxæ*, fra-

Hispalis, urbs primaria, in Hispania Bætica, seu

Andaluzia. hodie, *Sevilla*, *Sevilia*, *Sivilia*, & *Sibilia*. (Septentrionali.

Hispania Nova, regio amplissima, in America

Hispaniola, Insula Americæ Septentrionalis, in mari Atlantico. (mari Atlantico.

Jamaica, Insula Americæ Septentrionalis, in

Inga, nomen est certæ cujusdam prosapiæ; ex

qua continenti successionē regnatū est in Peruvio, usque ad Hispanorum adventum.

Lima, urbs regia Peruvii, ad littus Orientale maris Zuri.

Manta, portus & urbecula Americæ Septentrionalis, ad littus Septentrionale maris

Zurii. (in mari Atlantico.

Margarita, Insula Americæ Septentrionalis,

Matilina, al. *Matalina*, & *Matinsa*, Insula A-

mericæ

Nomen est Magnæ Imperatoris

mericæ Septentrionalis, in mari Atlantico.
Marroccinum, urbs & regnum Africae Occident.
Matera, insula maris Atlantici, supra Fortunatas, ad Septentrionem.

Mexicum, urbs & regnum Americae Septentr.
Nepos, unus è comitibus navigationis Victorianæ, Senex.

Nicaragua, regio Hispaniæ Novæ, in America Septentrionali, ad mare Zuriū.

Nombrediosa, urbs & portus Americae Septentr. ad littus meridionale maris Atlantici.

Pánama, urbs & portus Americae meridionalis, ad littus Septentrionale maris Zuriū.

Panbiacus, regulus provinciae Darienæ, in America meridionali.

Pediosa, unus ex Sociis, & cognatis Victorianæ.

Peruvium, regnum Americae meridionalis.

Portus Vetus, oppidulum & portus Americae Septentr. ad littus Boreale maris Zuriū.

Potosium, urbs, & mons argentifodinis celeberrimus, in America meridionali, & regno Peruvii.

Quivira, regnum Americae Septentrionalis.

Quisquizim, Dux militiæ supremæ regis Peruviani, Atabálibæ.

Ros, avunculus Petri de Victoria, nobilis Hispanus, & militum Ductor.

Sevilla, urbs Hispaniæ Bæticæ, olim Hispalis.

Tatarraxus, rex Quiviræ, in America Septentr.

Thalassia, urbecula, à Victorianis quæsitæ; nec inventa.

Valboa, Dux Hispaniæ militiæ in America.

Zuriū mare, vulgò *de Zur*, vel *Sur*, & *Pacificum*, in America ad Occidentem.

CORRIGE.

Pag. 37 L. V. 22. & hymnis. b. & hymnis aliis.

vinum potus quotidiani alterati
et tempus morbi & ea quæ in venis ^{pa}
esse significare. Nam, si, quod hodie ^{tra}
est, mingitur, secretum à renibus, post
perfecit concoctionem secundam,
incipit distribui: cur ipsa futura te-
trassior sit, siue mingatur in princi-
pio in statu? Si etiam ab ipsis venis non
ita ratioe significet eam concoctionem,
is agitur morbum faciētis humoris.
non solum esse hos humores, qui ex
st, sero similes: sed præter hos na-
te quoddam serum singulis humori-
aliter: quàm lac habet in se aqueam
substantiam, quam serum dicimus
nulla aqua permisceatur. Talem eti-
dam partem in vino esse, docet Ga-
lienus liquorum similium sero me-
alenus millies: ac mutò ante illum
dialogo De natura: cuius verba retu-
lus sexto Epidemion parte secunda,
articulo trigesimo octauo, vbi latè dis-
tribuitur humoribus. Cùm igitur ii sint, ne-
cessè ab his quoquè cùm redundāt, vtilis
est expurgari. Ergo non solum euacua-
bile est aqueam substantiam epotā, sed etiā
quæ

ratione, maximus erit in febre. In
q' maxim'. Itaque cum tertianæ inu
mniū minimus fieret pulsus, ut pe
est maximus. Nisi durities arteriæ ci
do affectu faceret ut minor eriam sit
cipio quartanæ. Est itaque in inuasi
tianarum minor quàm in quotidianis.
Quanquàm in illis magnitudo citius
ratur, quàm in aliis. Quod Gale. docu
do De differētia febrium. cap. quarto
bens. Inæquales verò ac magis debile
tur de quotidiana) paruosque effici
quum primum febres inuadunt & in
incrementis. Fiunt utique & in bi
bre in accessionum principiis singula
alia circa pulsum symptomata, sed in
tim sedantur, tum alia, tum etiam in
litas. Est etiam in febrium pulsibus in
dè difficile, quòd Galenus inæquali
iusdam meminit, multis in locis, qu
um omnium dicit propriam. Primò
te curandi Ad Glauconem capite De
tertianæ & a inquit: Quòd si inter hæc
quieuerit homo, hac, inquam, quæ in
est, & omnibus nota: propria verò f
inæqualitas in arteriarum motu relin

in agnitudine superuenit quantum
occupatis: neque uel quae deo
cur, quantum quotidianè ubi accidit
tertianæ pulsum, minorem, pulsum quæ
maioræ quartanæ pulsum affirmat
men primò. Ad Glauconem capite se
maximum ut in putridis febribus, et
sum tertianæ, minimum, quotidianæ,
crem, quartanæ, his verbis dixit: Se
multo minores sunt pulsi pulsi
narum, quam illi pulsi tertianarum
dam hanc controuersiam non dirimi
effugiant, negantes Galeni esse libellum
Ego vero, quandoquidem librum tuum
ni nomine, negante adhuc nullo vi
feri, & vi tunc Galenum libro de diff
februm pluries afferentem scripsisse
pis, aliter excogitavi: quod ipsa Gal
ba antecedentia & subsequenta, in
locis, & ratio vera videtur suggestisse
quod in libello De typis à Galeno
est, in accessionum principis, rigor
aut horrore, esse verum: quod primo
conem, in ipsis febribus: nam grauis
ratio est tertianæ & p. p. de maxime
ad profunda: minime grauis, quæ
media quartanæ. In febribus, qui
maxime ardent; minime

in multis aqua: liquida ex ea nu-
 part. la potest. Distribui vero ex
 quod nutriturum est, non poterat
 actum fuisse à quopiam ita liquido.
 gunt rennes humores, postquam suum
 xplere, non oportet amplius mane-
 re, onus alienum venis futuros: &
 litatis gratia, rennes facti sunt instu-
 tua, oculis aliis attrahentia aliis au-
 rentia renne hoc & aquam excre-
 1. Adiacent autem utrinque ipsi venę
 tum sub hepate. Hęc illo in loco, qui
 docet, potus vsum esse traducere
 per hepar: & renem trahere ad se po-
 na ultra hepar iam esset per ductus suo
 ne sanguis dilutus sit, & sero plen?
 De facultatibus naturalibus ca-
 no, adhibita ratione dicit Galenus ex
 rinam. Inquit enim: At, quod ro-
 quod bibimus, urina fiat: nisi quis cu
 aut in sudorem, aut per occultam
 conem abijt, ostendit planę eius quod
 cemus copia. Itaque ex quantita-
 quę respondet potus quantitati,
 xeporo humore urinam habere ge-
 m: Unde inferunt alij, urina non es-
 onem propriam, sed alterato potu
 alterationis locum, alij hep-